

Høringsoppsummering rammeplaner og veiledende lister

Innholdsfortegnelse

Overordnede spørsmål	2
Rammeplan for 0–5 år	32
Rammeplan for 6-12 år	53
Rammeplan for konfirmasjonstiden.....	74
Rammeplan 13-19 år.....	103
Rammeplan for unge voksne	119
Rammeplan for voksne	139

Innledning

Rammeplaner for kirkelig undervisning og læring ble sendt på høring 30. april med høringsfrist 15. september 2026.

Høringsinstansene ble bedt om å svare i et elektronisk svarskjema, og det kom inn til sammen 204 høringssvar i dette skjemaet. I tillegg kom det inn 51 svar via Kirkerådets postmottak og på mail til rådgiver. 25 av disse har gitt overordnede svar uavhengig av spørsmålene i høringen. Totalt antall sider med innkomne høringssvar er 1217. Alle høringssvar er lest. Alle høringssvar er offentlige etter offentleglova og ligger publisert på www.kirken.no/hoeringer.

Alle høringsinstanser er delt inn i ulike grupper og fordelingen mellom ulike grupper er som følger:

- 131 menighetsråd
- 10 menighetsråd med fellesrådsfunksjoner
- 45 fellesråd
- 11 bispedømmeråd
- 2 biskoper
- 3 utdanningsinstitusjoner
- 8 fagforeninger
- 23 organisasjoner
- 22 privatpersoner

Høringsoppsummeringen er utarbeidet av Kirkerådets sekretariat med innleid bidrag fra IKO Institutt for kirke og oppvekst. Oppsummeringen er laget for best mulig å gjengi tendensene i høringssvarene. Den er organisert tematisk etter de seks rammeplanene og følger spørsmålene i høringen. Når 1200 sider skal oppsummeres, vil det nødvendigvis være et element av tolkning. I utvalget av hvilke høringssvar som siteres er det lagt vekt på å sitere ulike aktører og aktører fra hele Norge, at de siterte høringssvarene skal være representative og at de skal være faglig relevant. I leting etter tendenser og telling av positive og negative kommentarer er det brukt

kunstig intelligens. Hele høringsoppsummeringen er nøye gjennomarbeidet og vurdert av menneskene som har gjort arbeidet.

Mange høringsinstanser har lange kommentarer. Av hensyn til leservennlighet er mange sitater gjengitt kun som utdrag. De fullstendige høringssvarene ligger på kirken.no.

På ja- og nei-spørsmål oppgis andel ja og nei av de som har avgitt svar på spørsmålet. Det er noen forbehold knyttet til oppsummeringen av høringens ja- og nei-spørsmål. 25 av høringssvarene har ikke forholdt seg til høringens spørsmål. En del høringssvar er identiske, men levert av ulike menighetsråd. Andre menighetsråd har sendt ett høringssvar sammen og signert med navn på alle menighetsrådene. I tellingen på ja- og nei-spørsmål er hvert høringssvar telt som ett, uavhengig av hvor mange som har samme svar eller hvor mange som har signert sammen. Ved noen ja- og nei-spørsmål hvor det er særlig aktuelt å se på endringer, er det oppgitt hvor mange bispedømmeråd som svarer. Dette er gjort for at Kirkerådet skal kunne få en klarere for mening av hvilken mottakelse spørsmålet vil få når saken skal behandles på Kirkemøtet.

Overordnede spørsmål

5. Er sammenhengen mellom rammeplanene og Plan for kirkelig undervisning og læring – overordnet del tydelig fremstilt?

145 høringsinstanser har svart ja på om sammenhengen mellom rammeplanene og Plan for kirkelig undervisning og læring- overordnet del er tydelig fremstilt, mens 51 høringsinstanser har svart nei på dette. 3 bispedømmeråd svarer ja, 7 svarer nei. Nidaros bispedømmeråd har ikke svart på ja- og nei-spørsmålet.

6. Kommentar til sammenhengen mellom rammeplanene og Plan for kirkelig undervisning og læring – overordnet del

Mange høringsinstanser er positive til sammenhengen mellom Plan for kirkelig undervisning og læring- overordnet del (PFKUL-OD). Samisk kirkeråd skriver:

Samisk kirkeråd mener at sammenhengen mellom rammeplanene og Plan for kirkelig undervisning og læring, overordnet del i hovedsak er tydelig fremstilt. Det kommer godt fram at rammeplanene skal konkretisere overordnet del og gi retning for lokal planlegging.

Vestby kirkelige fellesråd mener at «Planen for kirkelig undervisning og læring er en velformulert paraply for rammeplanene» og Eigerøy menighetsråd «opplever at det er sammenheng mellom plan og rammeplaner».

Tverrfaglig samarbeid

Flere høringsinstanser vektlegger rammeplanene som en ressurs for tverrfaglig samarbeid, både med de kristne barne- og ungdomsorganisasjonene og lokale aktører. Stavanger Bispedømmeråd skriver:

Det er en ressurs for kirken at det legges til rette for samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjoner og andre relevante aktører i lokalsamfunnet.

Sokndal sokn er enig med Stavanger bispedømmeråd og løfter frem det tverrfaglige perspektivet i rammeplanene:

Kirkelig undervisning og læring drar nytte av tverrfaglig samarbeid i menighetens stab. Rammeplanene gir et godt utgangspunkt for slikt samarbeid, og synliggjør behovet for helhetlig tenkning og felles ansvar.

Bokn kyrkjelege fellesråd skriver:

Det er ressurs for kyrkja, dei kristne barne- og ungdomsorganisasjonene og andre relevante aktører i lokalsamfunnet og samarbeide når dette er naturleg. Rammeplanane er og eit godt utgangspunkt for tverrfagleg samarbeid, og synleggjer behovet for heilhetstenkning og felles ansvar.

Bønnelista skriver:

Bønnelista mener at samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjoner og lignende aktører i lokalsamfunnet er en ressurs for kirken. Rammeplanene gir et godt utgangspunkt for tverrfaglig samarbeid i menighetens stab. Det synliggjør også behovet for helhetlig tenkning og felles ansvar.

Nedstrand sokn skriver:

Det er en ressurs for kirken, de kristne barne- og ungdomsorganisasjonene og andre relevante aktører i lokalsamfunnet å samarbeide når dette er naturlig.

Rammeplanene er også et godt utgangspunkt for tverrfaglig samarbeid, og synliggjør behovet for helhetstenkning og felles ansvar.

Nye begreper i rammeplanene

Blant høringsinstansene som svarer nei på spørsmålet om det er sammenheng mellom PFKUL-OD og rammeplanene, er det noen som peker på at en bør være varsom med å innføre nye begreper i rammeplanene som ikke finnes i PFKUL-OD fra før.

Oslo Bispedømmeråd skriver:

Formuleringer fra PFKUL-OD kan med fordel brukes aktivt, mens en bør være mer varsom med å introdusere begreper som ikke finnes i overordnet del.

Spesielt begrepene 'erfaringsmål' og 'tolkningskompetanse' (som ikke er kjent fra PFKUL-OD) er krevende å forstå slik de står i den felles innledningen og kommer heller ikke igjen i rammeplanene.

Spir - profesjonsforbundet for prester, diakoner, kateketer og pedagoger mener også at rammeplanene bør anvende de samme fagbegrepene fra PFKUL-OD:

Den felles innledningen til rammeplanene bør i større grad følge opp, tydeliggjøre og anvende (faglige) begreper fra overordnet del. (...). Det skaper uklarhet når nye begreper som «erfaringsmål» og «tolkningskompetanse» introduseres i innledningen som nye begreper, uten at disse begrunnes, forklares eller følges opp i planene ellers.

Engerdal kirkelige fellesråd skriver at «Viktig grunnlagstenkning fra OD er blitt borte og det innføres nye begreper i rammeplanene.»

Hamar biskop skriver:

Hamar biskop synes det er uheldig og uklart når rammeplanene introduserer et nytt pedagogisk begrep som 'erfaringsmål', og foreslår dette tatt ut og erstattet med mer innarbeidete pedagogiske begreper.

Åsane menighet påpeker at «Begrepene «erfaringsmål» og «tolkningskompetanse» kommer inn som nye begreper. Ikke umiddelbar tydelig kobling til begreper i overordnet del, og de kommer ikke igjen som begreper eller overskrifter i de ulike rammeplanene».

Åpen folkekirke skriver:

Vi er også usikre på den gjennomgående bruken av erfaringsmål, og opplever at det er et lite etablert begrep i Den norske kirke.

Døve og hørselhemmede barn og unge og bruk av tegnspråk

Kirkefaglig koordinator i Døvekirken skriver:

Den overordnede delen løfter fram mangfold, inkludering, tilhørighet og ulike språklige og kulturelle forutsetninger. Norsk tegnspråk er også nevnt. Når dette i liten grad følges opp konkret i rammeplanene, blir det uklart hvordan føringene skal omsettes til praksis.

Dette gjelder særlig døve og hørselshemmede barn og unge. Døvekirken, norsk tegnspråk og døv kultur og tilhørighet er i praksis blitt lite synlig i rammeplanene.

Dette står i kontrast til tidligere planverk. I Kirkemøtets protokoll fra 2009 står det tydelig:

«Siden alle menigheter vil møte barn og unge med hørselshemming, må den lokale planen sees i sammenheng med plan for trosopplæring for hørselshemmede/døve barn og unge.»

Dette viser at ansvaret for døve og hørselshemmede tidligere var tydelig forankret i den nasjonale planstrukturen.

Når det nye planverket erstatter tidligere planer, må det også være tydelig hvordan slike forpliktelser videreføres. Slik rammeplanene nå er utformet, er denne sammenhengen for svak og utydelig.

Døve menighetene; blant annet menigheten i Tromsø, Bergen, Oslo, Sandefjord og Kristiansand i tillegg til Døves kirkeråd og Døvekirkenes fellesråd, støtter den faglige koordinatorens innspill og ber på bakgrunn av dette "at rammeplanene bearbejdes slik at Døvekirkenes trosopplæringsplan og tegnspråklige kirkeliv inngår tydelig i plangrunnlaget og konkretiseres gjennom rammeplanene.»

Skeives livs- og troserfaringer

Flere høringsinstanser har gitt ett generelt høringsssvar hvor de tar opp perspektiver som de er særlig opptatt av. Skeivt kristent nettverk (SKN) og Åpen folkekirke har påpekt en manglende plass for skeives livs- og troserfaringer i rammeplanene. I oktober 2025 ba et samlet bispemøte om unnskyldning til de skeive for skammen og smerten Den norske kirke har påført dem. Skeivt kristent nettverk mener at biskopenes unnskyldning forplikter og at rammeplanene derfor bør belyse hvordan Den norske kirke skal møte skeive barn, unge og voksne i tiden fremover.

Skeivt Kristent Nettverk skriver:

Ordene «skeiv», «seksualitet» og «kjønnsidentitet» er ikke nevnt i Plan for kirkelig undervisning og læring – Overordnet del (Kirkerådet, 2024). Likevel presenterer planen

noen viktige prinsipper for kirkelig undervisning som vi mener inkluderer skeive, anerkjenner vår plass i fellesskapet og inviterer til å romme skeives livs- og troserfaringer, skeive teologier og skeivt kirkeliv i den kirkelige undervisningen. For at skeive barn, unge og voksne skal finne kilder til livskraft, glede og inspirasjon, er det nødvendig at man presenteres for skeive lesninger av Bibelen, samt bønner, symboler og liturgiske ledd hentet fra skeivt kirkeliv.

Åpen folkekirke skriver:

Etter biskopenes unnskyldning i oktober i fjor, og at kirken over tid har viet alle par og deltatt på og feirer Pride, blir det viktig å vise at kirken tar imot alle og er forpliktet på å skape trygge rom for alle. Dette perspektivet bør tematiseres i alle planene.

Kirkerådets vurdering

Det er gledelig at en majoritet av høringsinstansene er positive til sammenhengen mellom Plan for kirkelig undervisning - Overordnet del og rammeplanene og løfter frem at det er en helhetstenkning og konkretisering av innholdet i undervisningen og at planene gir insentiver til tverrfaglig samarbeid lokalt.

Samtidig er det viktig å ta begrunnelsene for manglende sammenhenger på alvor. Kirkerådets vurdering er at bruken av begrepet er i tråd med det synet på undervisning og læring som fremmes i overordnet del, og at erfaringsmålene er en relevant og nyttig måte å konkretisere dette i rammeplanene på. Utforming av et nytt planverk er fagutviklingsarbeid som vil føre med seg et nytt begrepsapparat som må gjøres kjent og implementeres i Den norske kirke. En grundigere vurdering rundt bruken av erfaringsmål kan leses under spørsmål 10. Det samme gjelder behandlingen av tolkningskompetanse som gjøres rede for under spørsmål 12. Kirkerådet tar uansett med seg høringsinstansenes innspill om klarspråk og brukervennlighet og konsistens i form og innhold og vil stramme inn rammeplanenes form ut fra de prinsippene.

Når det gjelder hørselshemmedes og tegnspråkets plass i rammeplanene, viser Kirkerådet til at rammeplanene legger til rette for mange ulike undervisningspraksiser og kommunikasjonsformer, ut fra lokale og personlige forutsetninger, uten at disse nevnes eksplisitt. Samtidig kan det være hensiktsmessig å vise til konkrete tilbud. Det er derfor tatt inn en setning om Døvekirkens konfirmantleir under rammer for konfirmasjon. Ellers vurderer Kirkerådet at Overordnet del beskriver verdiene mangfold, universell utforming og fellesskap som kjennetegnes av likeverd og deltakelse på egne premisser i kapittel 6, og at det gir retning for hvordan undervisningen for personer med hørselshemming bør ivaretas. Det samme gjelder omtalen av norsk tegnspråk som offisielt språk i Norge i kapittel 1.

Skeivt kristent nettverk og Åpen folkekirke har gode begrunnelser for å bruke mer inkluderende språkbruk for å favne skeive.

Nedenfor følger en oversikt over hvilke endringer som er gjort i hver enkelt rammeplan på bakgrunn av disse innspillene.

Rammeplan for 6-12 år:

Erfaringsmålet: «identifisere styrker og svakheter ved bibelens helter, både kvinner og menn» er endret til «identifisere styrker og svakheter ved bibelens personer».

Konfirmasjonstiden

Erfaringsmålet: «Bli kjent med fortellinger om hvordan Bibelen former menneskers liv og tro» er endret til «oppleve fortellinger om hvordan Bibelen former menneskers mangfoldige liv og tro».

Rammeplan for 13-19 år:

Under sentrale temaer og utvalgsriterier er følgende setning tatt inn etter «Deltakernes liv og erfaringer brukes som utgangspunkt for tolkning.»: «Tekstene leses også fra marginalisertes perspektiv».

7. Mener høringsinstansen at rammeplanene gir en tydelig og hensiktsmessig retning for lokal planlegging av kirkelig undervisning og læring?

Samlet har 110 høringsinstanser svart ja, 79 høringsinstanser har svart nei. Dette er det hørings spørsmålet hvor flest hørings svar svarer nei. 3 bispedømmeråd svarer ja, 7 svarer nei. Nidaros bispedømmeråd har ikke svart på ja- og nei-spørsmålet, men er i tekst tydelige på at rammeplanene er for lange.

8. Kommentar til rammeplanenes retning for lokal planlegging

I underkant av 20 % av kommentarene er entydig positive til rammeplanenes retning for lokal planlegging. Gjerstad menighetsråd skriver: «Det er presentert mange muligheter. Du har valg og frihet til den enkelte menighet å velge sin vei.» Riska og Høle sokn skriver:

Vi liker at planene er retningsgivende og med rom for lokal tilpassing. Vi støtter også bruken av begrepet erfaringsmål. At vi setter ord på hva mennesker som kommer til kirken skal få erfare, heller enn hva de skal ha lært.

Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo, skriver:

Gjennomgående mener fakultetet at rammeplanene gir en god retning for lokal planlegging av kirkelig undervisnings og læring, selv om vi også har noen kritiske merknader. Viktig er at aktiviteter og praksisformer er noe man lokalt kan velge, og ikke er forpliktet på, men gjøre etter hva som passer. Dette gjør rammeplanene til en ressurs og en inspirasjon i arbeidet med trosopplæringen.

MF Vitenskapelig Høyskole skriver:

Det er positivt at deltakere omtales som aktive og deltakende subjekter i det som skjer. Det er også positivt at det presiseres at rammeplanene ikke er krav og heller ikke er uttømmende. Planene inneholder mange gode forslag til tiltak for alle aldersgrupper. Likevel oppleves rammeplanene mer som forslag til ressursbank enn dokumenter med tydelig profil. Språket er gjennomgående preget av ord som «skal» og «bør». Vi foreslår «kan».

Tydeligere innhold

Den mest utbredte innvendingen mot forslaget til rammeplaner er at de er for åpne. Over 50 % av kommentarene på dette spørsmålet etterlyser med ulike formuleringer tydeligere prioriteringer, færre valgmuligheter, et minimumsinnhold, sterkere føringer eller mer forpliktende språk. De resterende 30 % er dels positive, dels kritiske.

Nidaros bispedømmeråd skriver:

Vår viktigste tilbakemelding: Dette er for langt. Nidaros bispedømmeråd viser til vedtak om at planen skal være kort. Vi ber derfor om at rammeplanene forkortes og forenkles. (...) Nidaros bispedømmeråd har vært i kontakt med flere ansatte i ulike sokn. Mange ga opp å svare på høringa. Hovedinnvendingen er at det er vanskelig å få oversikt, det er for mye.

Kjerringøy menighetsråd skriver:

Vi mener at Rammeplanene, inkludert lister over salmer, bibeltekster og praksisformer, er altfor omfattende og minner mer om en idebank enn en plan. Planene bærer preg av en vilje til helhetlig tenkning omkring undervisning og læring der kunnskapsdannelse, deltakelse og erfaring henger nøye sammen. Det synes imidlertid som intensjonene om helhet har munnet ut i et dokument med en uklar struktur og en omfattende, ordrik og gjentakende form som gjør at teksten blir vanskelig å lese. Det er krevende for leseren å danne seg et bilde av hva planene fremhever som vesentlig.

Stange kirkelige fellesråd skriver:

Ikke tydelig nok. Det er for mange eksempler og for utydelig at det skal være et grunddokument for de lokale planene. Det er lite klare mål. Det er mye ambisjoner og ord.

Meland sokneråd skriver:

Vi saknar prioritering mellom viktige mål og andre gode intensjonar. Listene framstår meir som ei ala carte –liste.

Kristiansand kirkelige fellesråd skriver:

Vårt viktigste råd til Kirkerådet er: Gjør planene enklere og tydeligere. Menighetene trenger ikke først og fremst flere idéer. De trenger hjelp til å vite hva som er viktigst.

Ringsaker menighetsråd skriver: «Vi ønsker tydeligere krav og en tydeligere retning.» Ranheim og Charlottenlund menighet skriver:

Rammeplanene inneholder svært mye godt faglig innhold, men vi opplever at omfanget gjør retningen mindre tydelig. Når svært mange bibeltekster, salmer, praksisformer og erfaringsmål presenteres samtidig, uten et klart skille mellom kjerneinnhold og ressursstoff, overlates en stor del av prioriteringsarbeidet til den enkelte menighet.

Varteig og Hafslundsøy menighetsråd skriver:

MR mener rammeplanene gjennomgående er for lite prioriterte. De fremlagte rammeplanene bærer preg av å være opplistinger som favner for bredt. For MR kan det virke som om frykten for å utelate noe har vært større enn ambisjonen om å prioritere for å gi retning. Høringsdokumentet har derfor den kvaliteten at det er en god "idébank/meny/sjekkliste", men den overlater tilnærmet all prioritering til lokalkirken.

Hamar biskop skriver:

Planene framstår nå mer som en ressursbank med gode ideer, enn et verktøy for planlegging lokalt og kommuniserbare forventninger til eksterne aktører og samarbeidspartnere.

Fornebulandet menighetsråd skriver:

Rammeplanen synes hensiktsmessig, men inneholder i stor grad svært generelle mål, som gjør at den virker noe utydelig. At planen åpner for et stort spillerom for de enkelte menighetene å formulere sine lokale planer er i seg selv positivt, men går ut over den retningsgivende funksjonen til Rammeplanene.

Spir skriver:

Planene bærer preg av et ønske om helhetlig tenkning omkring undervisning og læring der kunnskapsdannelse, deltakelse og erfaring henger nøye sammen. Det synes imidlertid som intensjonene om helhet har munnet ut i et dokument med en uklar struktur og en omfattende, ordrik og gjentakende form som gjør at teksten blir relativt utilgjengelig for leseren. Det er krevende å danne seg et bilde av hva planene fremhever som vesentlig.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd skriver:

Sør-Hålogaland bispedømmeråd oppfatter rammeplanene som for ordrike, for omfattende, og at de bærer mer preg av idebank enn plan. Det vil være vanskelig å prioritere ut fra dette dokumentet. En kan ikke lese ut prioriteringer slik det ser ut nå. Verken når det gjelder viktige tekster en må ha med seg (trosbekjennelse, Vår Far, salmer) prioriterte aktiviteter, eller opplevelser (2- og 4-årsbok, tårnagentsamling, fasteaksjon eller lignende). Alle kan-formuleringene gjør planene uklare og lite forpliktende.

VID vitenskapelige høgskole, fakultet for teologi og samfunnsvitenskap skriver:

Planene tar lokal frihet og variasjon i trosopplæringsarbeidet på alvor. Ønsket om å ivareta lokal frihet for forskjellige former for trosopplæring, har imidlertid medført så stor bredde i strekpunktene, at planene i sum framstår som vilkårlig og lite gjennomarbeidet. Dette bidrar i liten grad til systematikk og sammenheng. (...)

Lokale menigheter har behov for mer støtte i arbeidet med å utvikle egne planer enn det de foreliggende rammeplanene legger opp til. Også i utdanningen av menighetspedagoger og kateketer er det behov for tydeligere føringer og en smalere kanon av kjernetekster, salmer og sentralt lærestoff; et minste felles innhold som kan danne grunnlag for kirkens undervisning og læring på tvers av lokale forskjeller.

Også Sjømannskirken etterlyser tydeligere prioriteringer.

Stensgård menighetsråd skriver om opplevelsen av forpliktelse for menighetene på grunn av planenes omfang:

Når man leser dokumentet som helhet, står det riktignok flere steder at aktivitetene og erfaringsmålene ikke er et krav. Samtidig er planene så omfattende og detaljerte at de lett kan bli oppfattet som normative. (...) Det stilles så spørsmål ved om formuleringene i rammeplanen er for lite forpliktende. Etter vårt syn er utfordringen snarere det motsatte. Selv om dokumentet understreker at erfaringsmål og aktiviteter ikke er krav, framstår

planene som omfattende og førende når de leses i sin helhet. Den store bredden av temaer, praksiser og forventninger kan oppleves som forpliktende for menighetene, særlig i lys av begrensede ressurser og ulike lokale forutsetninger. Det er derfor viktig at lokal frihet og prioriteringsmuligheter tydeliggjøres.

Forpliktelse til breddetiltak

Noen høringsinstanser foreslår at alle menigheter skal være forpliktet til noen breddetiltak som ble etablert gjennom trosopplæringsreformen. Sunnlyven Sokneråd skriver: «Vi etterlyser eit minste felles multiplum for kyrkjeleg undervisning og læring. Til dømes 4-åringar, 6-åringar, Tårnagentar og Lys Våken.» Stavanger bispedømmeråd skriver:

Mange steder har menighetenes tilbud til 4, 6, 8 og 10-åringer utviklet seg til tradisjoner som kan overføres fra generasjon til generasjon. De etablerte nasjonale breddetiltakene, som 4-årsbok, Førsteklasses, Tårnagenter og Lys våken bør derfor i størst mulig grad videreføres som nasjonale aktiviteter som tilbys overalt. Dette bør planene legge opp til så tydelig som mulig.

Bønnelista skriver:

Aktiviteter som 4-åringer, 6-åringer, Tårnagenter (8-åringer), Lys Våken (11-åringer) i tillegg til konfirmanter må alle menighetene invitere til er nevnt flere ganger med innføring av Plan for kirkelig undervisning og læring. Dette mener vi bør videreføres og komme tydelig frem i rammeplanene.

Annen og tydeligere teologisk retning

Noen høringsinstanser ønsker en annen og tydeligere teologisk retning enn det som er sendt på høring. Det Norske Misjonsselskap (NMS) og Det Norske Misjonsselskaps barne- og ungdomsorganisasjon (NMSU) skriver:

NMS mener også at den verdensvide kirke og misjonsperspektivet kunne vært tydeligere integrert som en gjennomgående tanke i kirkelig undervisning og læring. Dette bør inkludere et fokus på misjonsarbeid i andre land, men også lokalt. Et misjonalt fokus inkluderer også en formidling av kirkens globale oppdrag; at kirken er sendt av Gud og kalt til å delta i det Gud gjør på jorden.

Nord-Hålogaland bispedømmeråd skriver:

Forklaringene til de ulike stykkene i Luthers lille katekisme bør inngå som en del av rammeplanene og introduseres gjennom ulike praksiser. I tillegg bør konfirmanter, unge voksne og voksne introduseres for Luthers lille katekisme som et bekjennelsesskrift, eventuelt i tillegg til andre av kirkens bekjennelsesskrifter.

Agder og Telemark bispedømmeråd skriver:

Vi ønsker et tydeligere innhold, med fokus på dåpen og livet i Kristus. Det står bl.a i innledningen til rammeplanene at «Alle skal få kjennskap og kunnskap til kirken de tilhører, inkludert kirkens tradisjon og historie.» (s.1). Det er ikke kirken alle skal få kjennskap og kunnskap til, men alle skal få opplæring i den kristne tro og livet i Kristus. Vi må ikke miste det mest sentrale.

Hamar bispedømmeråd skriver:

Begreper og beskrivelser som «det kristne livet» i innledning til rammeplan 0-5 år kan leses som at dette er noe annet enn livet ellers. Vi må unngå å gjøre kristen tro til noe uvanlig og ekstraordinært. Vi må være varsomme med å formidle en snever forståelse av kristen tro der dåpen ikke er nok.

Frimodig kirke skriver:

Lære om kirkens tro: Det er lite i rammeplanene om å lære om hva kirkens tro er. (...) Fokus på Den hellige ånd: Fokus på Den hellige ånd og tredje trosartikkel fremstår gjennomgående som svakt. (...)

Luthers lille katekisme: Katekismen har historisk vært viktig i formidling av kirkens sentrale lærestykker. De ulike delene av Luthers lille katekisme er en del av Plan for kirkelig undervisning og læring – overordnet del kapittel 2 og blir introdusert i rammeplanene for de ulike aldersgruppene, selv om det ikke eksplisitt blir referert til den. Luthers lille katekisme bør få en sterkere posisjon i de ulike rammeplanene, både at de som deltar i kirkelig undervisning og læring kan bli introdusert for Luthers lille katekisme som et bekjennesskrift som gir lærenorm, og for å se sammenheng mellom sentrale lærestykker i den kristne tro. (...)

Misjonalt fokus: Vi mener at misjon bør ha et større fokus i rammeplanene. (...)

Det forfulgte kirke: Både gjennom historien og i dag er det mange kristne som forfølges. Vi mener at vi som kirke har et ansvar for å stå i solidaritet med og be for dem som forfølges for sin kristne tro, samtidig som vi har mye å lære av dem. Dette er noe som bør gis fokus i flere av rammeplanene: både inkludere tekster om forfølgelse i Bibelen og at man lærer om situasjonen i dag.

Disippelskap: Vi mener at disippelskap er viktig, særlig for de eldre aldersgruppene. Et større fokus på dette vil være viktig for å møte ungdommer, unge voksne og voksnes søken etter mening og sammenheng.

Kirkerådets vurdering

Når det gjelder det konkrete forslaget om breddetiltak, mener Kirkerådet at det fortsatt er behov for lokal frihet. Kirkemøtet vedtar retningsgivende planer for Den norske kirke, og det er trolig hverken klokt eller mulig å forplikte alle sokn til å gjennomføre spesifikke breddetiltak. I stedet for et vedtak bør det jobbes med organisasjonsutvikling, samarbeid og felles kommunikasjon som motiverer til å gjennomføre de samme breddetiltakene, uten at det er formelt forpliktende. Den norske kirke har de siste årene flere positive erfaringer med at det er mulig til å motivere til felles innsats uten formelle pålegg, for eksempel gjennom Allehelgen og drop-in-bryllup.

Når det gjelder den teologiske retningen på rammeplanene, legger Kirkerådet til grunn at teologien for kirkelig undervisning og læring er vedtatt i overordnet del. Teologien i rammeplanene er dermed først og fremst et spørsmål om hvorvidt disse springer ut av og henger sammen med overordnet del. Rammeplanenes funksjon er å konkretisere kapittel fire i overordnet del. Kirkerådet vil særlig peke på at dåps- og misjonsbefalingen er sitert først i overordnet del, som utgangspunkt for hele kirkens arbeid med undervisning og læring.

Et flertall av høringsinstanser svarer bekreftende på at rammeplanene gir en tydelig og hensiktsmessig retning for lokal planlegging av kirkelig undervisning og læring. Samtidig har 42 % av høringsssvarene svart nei på dette spørsmålet. 7 av 11 bispedømmeråd svarer nei, ett siste svarer nei gjennom sin kommentar. Utfra høringsssvarene begrunner de fleste sitt nei med at rammeplanene er for åpne og gir for stor fleksibilitet. Mange høringsinstanser ønsker i stedet færre og sterkere føringer.

Den samlede tilbakemeldingen om at rammeplanene er for åpne og gir for lite retning, er samtidig så bred at det etter Kirkerådets mening er nødvendig å gjøre justeringer utfra den. Rammeplanene og de veiledende listene kan bli tydeligere og gi bedre retning ved at de kortes ned. Dette vil følge opp kritikken fra høringsinstanser som opplever forslaget til rammeplaner og veiledende lister som en «a la carte-liste». Kirkerådet har på bakgrunn av dette hatt som mål å redusere omfanget av rammeplanene. Der høringsinstanser har hatt gode argumenter for å ta ut punkter eller enkeltsetninger i rammeplanene, er dette tatt til følge. Dette er nærmere kommentert under den enkelte rammeplanen i denne høringsoppsummeringen. Når høringsinstansene har foreslått nye formuleringer i rammeplanene, er listen for å ta inn disse lagt høyt.

Kirkerådet har videre hatt dette med i vurderingen av eksempellistene for bibeltekster og listen over praksisformer:

Eksempellistene for bibeltekster

Eksempellistene kommer som kjent i tillegg til listen over kjernetekster. Kjernetekstlistene sendt på høring inneholder totalt 55 bibeltekster. Eksempellistene sendt på høring inneholder totalt 160 bibeltekster. Det er rimelig å lese eksempeltekstene som mindre normative enn kjernetekstene.

Høringsinstansene har avgitt svar om eksempeltekstene under hver rammeplan, nærmere bestemt i spørsmål 40, 60, 77, 98 og 115. En opptelling av positive og negative svar viser følgende:

1. For 0-5 år har 78 høringsinstanser svart. 23 er positive, 23 er negative, resten er nøytrale
2. For 6-12 år har 72 høringsinstanser svart. 30 er positive, 20 er negative og 22 er nøytrale.
3. Konfirmanntiden: 92 ja, 27 nei
4. 13-19 år: 87 ja, 21 nei
5. Unge voksne: 67 ja, 29 nei.

Samlet sett viser dette et flertall som er positive, men også en stor mengde høringssvar som er kritiske til eksempeltekstene.

Å fjerne eksempeltekstene vil svekke forståelsen av hvordan punktene «sentrale temaer og utvalgsriterier» i hver plan skal forstås og tas i bruk. Kirkerådets vurdering er like fullt at dette kan ivaretas i tilstrekkelig grad dersom listene foreligger som en ressurs i Ressursbanken, som viser til hvordan rammeplanene kan fylles med enda mer konkret innhold lokalt.

I lys av den generelle tilbakemeldingen fra mange høringsinstanser om at rammeplanene i for liten grad gir tydelig retning for lokal planlegging, er Kirkerådets samlede vurdering at listene over eksempeltekster ikke bør videreføres som en del av forslaget til rammeplan, men at de heller bør ligge som ressurser i Ressursbanken.

Eksempellister for salmer, unge voksne og voksne

Salmer for unge voksne og voksne er også omtalt som eksempler. Totalt inneholder listen 102 salmer. Høringssvarene som går spesifikt på denne listen er nærmere beskrevet i spørsmål 117 og spørsmål 134. Kirkerådets vurdering er at det gir begrenset mening å velge ut 102 salmer for unge voksne og voksne, og forslaget er dermed også å ta ut denne listen.

Listen over praksisformer

Kirkerådet viser til høringssvar gitt til spørsmål 40, 60, 80, 101, 118 og 135. Kirkerådet ser at mange av høringsinstansene støtter å ha en liste over praksisformer. Noen få høringsinstanser

stiller imidlertid spørsmål om det er nødvendig at listen behandles som en del av rammeplanverket.

Kirkerådet vurderer at en liste over aktiviteter har begrenset verdi sammenlignet med en liste over salmer eller bibeltekster som anbefales brukt: Det er enklere å velge en salme eller tekst utfra en liste enn det er å endre en aktivitet, siden aktiviteter alltid må vurderes utfra hvilke deltakere som kommer og hvilke ressurser og rammer man har lokalt. Kirkerådets samlede vurdering er derfor at listene over praksisformer ikke bør videreføres som en del av forslaget til rammeplaner, men at de heller bør ligge som ressurser i Ressursbanken.

Flere høringsinstanser som svarer på de nevnte spørsmålene, savner praksisformer knyttet til samarbeid mellom barnehage og kirke, og mellom skole og kirke. Dersom listen tas ut av rammeplanene, får de en annen kontekst og kan derfor også inkludere anbefalte samarbeidsformer med barnehage og skole. Det vil heller ikke være nødvendig med en politisk behandling av mindre endringer i listene.

9. Er eksempel på erfaringsmål nyttige i lokalt arbeid med læring og inkludering i kirkelig undervisning?

Samlet har 145 svart ja, 44 har svart nei, og 37 har ikke besvart dette spørsmålet. 5 bispedømmeråd svarer ja, 6 bispedømmeråd svarer nei.

10. Kommentar til nytten av erfaringsmål i arbeidet med læring og inkludering lokalt

Læringssyn

Mange av de som har svart ja på forrige spørsmål, utdyper ved å vise til det læringssynet som legges til grunn ved bruken av erfaringsmål. Kroer, Nordby og Ås menigheter skriver:

Erfaringsmål er nyttige fordi det holder fokus på det vi gjør sammen og hva vi skal gjøre for å oppnå læring. Samtidig gir målene også innspill til kunnskap som grunnlag for erfaringene. Det kunne vært hensiktsmessig med en tydeligere og kortere definisjon av erfaringsmål.

Trosopplæringsgruppa i Midtre Namdal kirkelig fellesråd skriver: «Erfaringsmål understreker at trosopplæring er mer enn en kognitiv sak.»

Sarpsborg kirkelige fellesråd skriver:

SKF mener grepet med erfaringsmål er godt. Det er riktig at kirkelig undervisning og læring skal skille seg fra tradisjonell utdanning på dette punktet. Kirkelig undervisning og læring bør derfor ikke forsøkes rammet inn i målsetninger om spesifikk sluttkompetanse.

KFUK-KFUM Norge skriver:

Teksten som skal forklare hva erfaringsmål er, kan med hell forenkles og kortes ned. «Erfaringsmål» gir et konstruktivt perspektiv på læringen. Det blir tydelig at målet med tiltakene ikke er et bestemt individuelt utfall i form av «er blitt en kristen», eller «kan ramse opp de ti bud».

Inkludering og deltakelse

Et annet viktig perspektiv ved erfaringsmålene som trekkes fram som positivt, er inkludering og deltakelse. Rådet for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke omtaler både læring og deltakelse:

Erfaringsmålene understøtter en bred forståelse av læring og deltakelse og knytter ikke læring til standardiserte prestasjonsmål. Rådet anbefaler at målene suppleres med flere konkrete eksempler på inkluderende praksiser.

Rådet for personer med funksjonsnedsettelse kommenterer teksten om erfaringsmål i felles innledning slik:

Formuleringen «uavhengig av hvilket potensial den enkelte har for å lære» er uheldig og bør erstattes med: «Kirkens læringsfellesskap skal være for alle, uavhengig av funksjonsevne, tidligere erfaring, kommunikasjonsform og individuelle forutsetninger for læring og deltakelse.»

MF gir en forbeholden støtte:

Rammeplanene legger vekt på erfaringsmål fremfor kunnskapsmål. Det kan være et godt og inkluderende grep. Samtidig er det uklart hvordan «erfaringer» skal forstås. Er det den enkeltes erfaringer eller hvordan kirken definerer hvordan det skal erfares det siktes til.

IKO

Begrepet «erfaringsmål» kommer fra skrivegruppa som leverte forslag til rammeplanene, hvor IKO var representert. Det er derfor ikke unaturlig at IKO har ett av de lengste svarene på dette høringsspørsmålet:

IKO viser til at bruken av erfaringsmål begrunnes faglig i boka Kirkedidaktikk, i kapittel 8: «Mellom mål og mening: Arbeidsmåter som innhold og mål i kirkelig undervisning».

Erfaringsmålene løfter fram praksiser som det konkrete innhold, og viser samtidig hvilket større kunnskapsinnhold som er i bruk i praksisene, slik som bibeltekster, salmer, arkitektur og verdier. Dette skaper en nyttig dobbelhet i målformuleringene.

Erfaringsmålene gir godt rom for å differensiere undervisningen, siden man kan variere i hvor stor grad man legger vekt på kunnskapsinnholdet bak selve praksisene. (...)

Erfaringsmålene sikrer at rammeplanen er undervisningsplaner, og ikke læreplaner. (...) I ikke-formell undervisning gir det lite mening å formulere læreplaner, siden læring ikke kan kontrolleres og aktivitetene skal være for alle, uavhengig av læringspotensial. Poenget om at læring ikke kan kontrolleres, er også en del av overordnet del.

IKO merker seg at noen av punktene i listene over erfaringsmål bruker formuleringen «bli kjent med». Denne formuleringen er ikke i tråd med IKOs forståelse av hva erfaringsmål er. De er nærmere det vi vil kategorisere som læringsmål. Dette gjør at planen ikke har et enhetlig uttrykk og kan forvirre leseren med tanke på hvilken måltype som faktisk brukes i planen. Et eksempel er læringsmålet «bli kjent med og be Vår Far, trosbekjennelsen og andre sentrale liturgiske tekster». Dette punktet bør erstattes med erfaringsmålet «øve på Vår Far, ...»

Prioritering versus fleksibilitet

Blant de som har svart ja, er det også andre måter å anbefale endringer i omtalen eller bruken av erfaringsmålene, for eksempel fra Nordre Follo kirkelig fellesråd: «Erfaringsmål som konsept favner på en god måte det unike i kirkens tilnærming til læring. Bør likevel balanseres med noen sterkere normative krav om faktisk læring av innhold.» Harstad menighet skriver: «Gjerne kommenter hva som er viktigst å prioritere.»

De sju svarene fra menighetsrådene i Halden viser at det er nettopp mangelen på prioriteringer som er blant de største ulempene ved eksemplene på erfaringsmål. De har svart nei, og utdyper:

Ja, erfaringsmål er nyttig. Det å tenke erfaringsmål fremfor kompetansemål mener vi er en riktig vinkling på kirkelig undervisning og læring.

Nei, eksemplene på erfaringsmål er altfor omfattende til å fungere som en rammeplan innenfor kirkens aktiviteter. Selv om det er noen barn vi treffer ofte, og andre vi kun ser en gang eller to, bør det være en sentral føring på hvilke erfaringsmål vi skal prioritere, og hva slags kompetanse det er ønskelig at barn og unge skal tilegne seg.

Borg bispedømmeråd foreslår å vurdere «om erfaringsmålene tydeligere kan organiseres i ulike nivåer, slik at enkelte erfaringer framstår som grunnleggende og felles for hele kirken, mens andre fungerer som eksempler på lokal fordypning og variasjon». Dette er i tråd med flere andre forslag i andre deler av høringen, for eksempel fra Bjørgvin bispedømmeråd og Agder og Telemark bispedømmeråd.

Ulstein sokn er blant de ti høringsinstansene som uttrykker seg positivt til den fleksibiliteten som erfaringsmålene legger til rette for:

Døme på erfaringsmål er nyttig, men det er veldig bra at erfaringsmåla er formulert med «kan» og ikke «må». Det er også positivt med mange døme, sidan erfaringsmåla treff ulikt i ulike kyrkjelyder.

Uklart begrep

Et gjennomgående tema både hos de som svarer ja og de som svarer nei, er at begrepet «erfaringsmål» er uklart og burde vært forklart bedre. Dette har vi allerede sett ovenfor i sitatene fra Kroer, Nordby og Ås menigheter, KFUK-KFUM og MF. Salhus menighetsråd svarer ja, og legger til: «Det bør komme tydeligere fram under hvert hovedpunkt hva som er erfaringsmål.» Teologisk fakultet, Universitetet i Oslo, har svart nei og utdyper:

Her vil fakultetet påpeke språkbruken som kan virke forvirrende. I innledningen til rammeplanene omtales «erfaringsmål», men i gjennomgangen av aldersgruppene brukes ikke dette begrepet, men begrepene «aktiviteter», «praksisformer», «arbeidsmåter». Her kunne rammeplanene vært klarere med hensyn til begrepsbruk. Vi savner videre at konkrete kunnskapsmål kunne vært tatt med. Det bør poengteres at kirkelig undervisning og læring også inneholder kunnskapskomponenter. Samtidig verdsetter fakultetet at praksis er gjennomgående i rammeplanene. Tro og religion er noe som skjer gjennom ulike former for praksiser. Imidlertid savner vi i planene en poengtering av at det er viktig å bearbeide og reflektere over praksis.

Tunsberg bispedømme har også svart nei:

Det er vanskelig å få tak på forskjellen i dokumentet på begrepene «arbeidsmåter», «aktiviteter», «erfaringsmål» og «praksisformer». Vi foreslår at praksisformer brukes gjennomgående, dette begrepet knyttes også direkte til veiledende lister som vi mener skal legges i ressursbanken.

Forankring i overordnet del

Et viktig poeng i høringsspørsmålet ovenfor om sammenhengen mellom rammeplanene og overordnet del, er at begrepene erfaringsmål og tolkningskompetanse ikke er hentet direkte fra overordnet del. Dette poenget trekkes også fram av ni høringsinstanser under høringsspørsmålet om erfaringsmål, slik som Hamar bispedømmeråd gjør:

Hamar bispedømmeråd mener at begrepet erfaringsmål ikke er et etablert akademisk pedagogisk begrep, og bør derfor ikke brukes. Den pedagogiske grunnlagstenkningen som man finner i OD bør heller tydeliggjøres og praktiseres i rammeplanene.

Instrumentelle mål

Tre høringsinstanser fra Sør-Hålogaland mener at erfaringsmålene uttrykker en instrumentell holdning til innholdet. Bispedømmerådet skriver:

Slik eksemplene er utformet blir kirkens kultur og tradisjon gjort til instrumentelle størrelser som barn og unge skal oppleve for å oppnå noe annet. Mye læring skjer gjennom gudstjenester, tekster og salmer, men disse har en egen verdi.

Lokal plan

Nidaros bispedømmeråd skriver:

I de første avsnittene av «Felles innledning til rammeplanene», er det to ganger nevnt utforming av / utforme og videreutvikle aktiviteter i sin «lokale plan(er)», og deretter vist til «De lokale planene». Hva betyr det? Et sentralt spørsmål som ikke er avklart, er: Hva menes med og hva kreves av en lokal plan? Er det ment et eget dokument, eller er det kun å legge inn aktivitetene, slik det til nå er kommunisert med menighetene?

Høringssvaret fortsetter med konkrete forslag til hvordan «lokal plan» kan endres til «aktiviteter».

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet merker seg at mange svarer positivt på spørsmålet, og at flere anerkjenner hva erfaringsmålene viser til når det gjelder læringssyn, deltakelse og mulighet for lokal tilpasning.

Kirkerådet viser til IKOs høringssvar, som peker på en faglig forankring av begrepet erfaringsmål. Kirkerådets vurdering er at bruken av begrepet er i tråd med det synet på undervisning og læring som fremmes i overordnet del, og at erfaringsmålene er en relevant og nyttig måte å konkretisere dette i rammeplanene på. Kirkerådet anerkjenner samtidig at denne begrepsbruken er fersk og ikke har fått tid til å få fotfeste i det menighetspedagogiske fagfeltet. Til dette vil Kirkerådet påpeke at arbeidet med rammeplanene i seg selv er et stykke fagutviklingsarbeid som nødvendigvis vil føre med seg endringer i det faglige begrepsapparatet.

Når det gjelder målformuleringen «bli kjent med», viser Kirkerådet til det faglige grunnlaget som også IKO peker på. Erfaringsmål er undervisningsorienterte prosessmål, i motsetning til mål som er mer læringsorienterte eller rettet mot resultatet av prosessen. Rammeplanene bruker ikke læringsorienterte mål eller resultatmål, i tråd med det faglige grunnlaget. Det er imidlertid

mulig å argumentere for at «bli kjent med» både er et prosessmål og et resultatmål. Kirkerådets vurdering er derfor at «bli kjent med» er en målformulering som må brukes med varsomhet, og når den brukes, må den forstås som et prosessmål. Som prosessmål er «bli kjent med» mest aktuelt å bruke under konfirmasjonstiden, siden det er den eneste rammeplanen som angir et lengre undervisningsprogram. Derfor er formuleringen «bli kjent med» ivaretatt eller lagt til enkelte steder i konfirmantplanen, og forekommer kun to ganger i rammeplan for aldersgruppen 13–19. Formuleringen er strøket fra andre rammeplaner.

Kirkerådet merker seg forslagene om å nivåinndele erfaringsmålene. Kirkerådets vurdering er at dette vil svekke rammeplanenes evne til å fungere godt i mange ulike menigheter og kontekster. Det vil også skape en svært komplisert oppbygning av teksten, og Kirkerådet viser her til at mange høringsinstanser allerede mener at rammeplanene framstår uoversiktlige.

Til merknaden fra Sør-Hålogaland bispedømmeråd om at rammeplanens mål oppleves instrumentelle, anerkjenner Kirkerådet at innholdet ikke i seg selv skal forstås som instrumentelle midler for å oppnå noe annet. Samtidig må rammeplanene forholde seg til et pedagogisk perspektiv på disse elementene, og i undervisningen fungerer gudstjenesten, kunsten og mye annet som undervisningens kunnskapsinnhold og arbeidsmåter. Kirkerådet ser imidlertid at formuleringen «for at de skal lære (...), kan kirken invitere til å» kan lede i retning av en mål–middel–tankegang. Intensjonen med formuleringen har blant annet vært å fange opp et poeng fra overordnet del om at læring ikke kan kontrolleres. Dette poenget gjør at kunnskapsinnholdet omtales som noe deltakerne arbeider med, heller enn som noe man lærer. Kirkerådet ser at setningen kan endres for å styrke dette poenget og svekker opplevelsen av det instrumentelle som blant andre Sør-Hålogaland bispedømmeråd advarer mot.

Kirkerådet viser også til at mange opplever at beskrivelsen og/eller funksjonen til erfaringsmålene oppleves uklar. Det gjelder også mange av de som har svart ja på spørsmålet om eksempler på erfaringsmål er nyttige. Kirkerådets vurdering er at en endring av teksten i felles innledning og en endring av innledningssetningen «for at deltakerne skal lære om ...» kan være nyttig for å gjøre det lettere å forstå og ta i bruk eksemplene på erfaringsmål. På denne måten kan det også bli lettere for rammeplanens brukere å forstå hvordan eksemplene på erfaringsmål gir retning for det lokale arbeidet, selv om rammeplanen overlater til menighetene å gjøre lokale prioriteringer og tilpasninger.

Kirkerådet viser til merknaden fra Nidaros bdr om forholdet mellom Kirka vår som planverktøy og begrepet «lokal plan» i felles innledning til rammeplanene. Kirkerådet viser til innledningen til PFKUL-OD: «Rammeplanene gir retning for utforming av lokale planer for forskjellige aldersgrupper.» (s. 13). Kirkerådet viser også til PFKUL-OD kap 7, som beskriver det lokale planarbeidet noe annerledes, mer i retning av aktivitetsplan. Kirkerådets vurdering er derfor at begrepet «lokal plan» i felles innledning til rammeplanene justeres i retning av «aktivitetsplan».

Kirkerådets forslag:

- Teksten om erfaringsmål i felles innledning omformuleres.
- Henvisningene til «lokal plan» justeres, i tråd med høringsinnspill fra Nidaros bispedømmeråd. Setningen om at lokal plan skal sikre kontinuitet, strykes.
- Hver liste over erfaringsmål innledes med setningen «[Barna/konfirmantene/ungdommene/deltakerne] får mulighet til å».

- I tråd med høringsinspillet fra Oslo bispedømme settes det en ny overskrift over de tre innholdsdimensjonene. Overskriftene for hver innholdsdimensjon rykker ned ett overskriftsnivå.
- Hver innholdsdel innledes med avsnittet «I arbeidet med å finne godt innhold til de ulike aktivitetene for aldersgruppen, skal menigheten bruke et utvalg av erfaringsmålene. Dette er punktene som forteller hva deltakerne får mulighet til. Erfaringsmålene skal tilpasses til lokal kontekst og til den aktuelle aktiviteten.»

11. Er forståelsen av tolkningskompetanse tydelig og relevant formulert?

140 høringsinstanser har svart ja og 31 høringsinstanser har svart nei på dette spørsmålet. 6 bispedømmeråd svarer ja, 5 svarer nei.

12. Kommentar til tolkningskompetanse

Høringsinstansene som har svart ja på om tolkningskompetanse er tydelig og relevant formulert har i liten grad brukt fritekstfeltet til å utdype dette ytterligere. Instansene som har svart nei begrunner gjerne hvorfor. Hovedtendensen i begrunnelsene går ut på at begrepet tolkningskompetanse ikke er forankret i Overordnet del og at tolkningskompetanse ikke bare handler om lesning av tekster, men også skjer i gudstjenesten samt gjennom musikk og arkitektur. Noen høringsinstanser peker på at delen som beskriver tolkningskompetanse preges av et akademisk og skolepreget språk som bidrar til å gjøre rammeplanene utilgjengelige.

Agder og Telemark bispedømmeråd skriver:

Dersom tolkningskompetanse handler om å forstå, er dette et begrep som ikke hører hjemme i kirkelig undervisning og læring. Fokuset bør ikke være på å ha evnen til å forstå og bruke Bibelen, men på å lære å bruke Bibelen. Det er en vesentlig forskjell. I kirkelige sammenhenger handler det ikke om å forstå alt, men om å lære å bruke bibelen, bli kjent med liturgien, be Vår Far, synge, osv, - og på denne måten vekke og styrke troen på den treenige Gud. Vi kan ikke, og skal ikke, måle vår tolkningskompetanse. Dette er, igjen, et skole-språk.

Øygarden kyrkjelege fellesråd skriver:

Språket i rammeplanene oppleves som et "skolespråk" mer enn et "kirkespråk" Den største hensikten med undervisningen er å kalle til tro, fellesskap og etterfølgelse av Jesus. Dette er mål som ikke måles i kompetanse eller kunnskapsresultat. Dette bør være en tydeligere del av formuleringene i planen, og det bør brukes ord som toner ned det intellektuelle og kobler på det personlige og relasjonelle forholdet til troen og til Gud.

Bjergvin bispedømmeråd skriver:

Det står at «I kirkelig undervisning og læring forstår vi tolkningskompetanse som evnen til å forstå og bruke Bibelen som hellig og normativ tekst, kilde til kunnskap om kristendom og til å forstå eget liv, kirken og samfunnet». Dette er skole-språk med vekt på det kognitive. Fokus bør ikke være på å forstå og finna kunnskap, men slik det står i overordna del: «...som kjelde til tru, livstolking og livsmeistring».

Det teologiske fakultet skriver:

Fakultetet kan ikke se at begrepet «tolkningskompetanse» i tilstrekkelig grad innholdsbestemmes. En ting er å definere det, en annen og langt viktigere ting er å si

hvordan man skal komme dit, altså hvordan deltakerne skal få tolkningskompetanse. Det er ikke nok å svare på hva tolkningskompetanse er, man må også si hvordan man får slik kompetanse, hvilke praksiser som gir oss denne kompetansen.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd, VID vitenskapelige høyskole og Norske kirkeakademier mener at tolkningskompetanse brukes instrumentelt i rammeplanene. Sør-Hålogaland bispedømmeråd skriver:

Det er viktig at barn og voksne sammen møter tekster og tradisjoner som subjekter, og sammen lar tekstene belyses av livet og belyse livet. Men også i eksemplene på strategier for å arbeide slik, vises en tendens til at selvstendige kulturuttrykk brukes instrumentelt for å oppnå læring. Et eksempel er at sang og musikk, f.eks. barnekor, er en strategi for å utvikle barns tolkningskompetanse. (Sør-Hålogaland bispedømmeråd)

VID vitenskapelige høyskole, fakultet for teologi og samfunnsvitenskap, skriver:

Ettersom tolkningskompetansen i rammeplanenes innledning knyttes spesifikt til innholdselementet Bibel, tekst og tolkning, signaliseres det instrumentelle aspektet som dominerende i rammeplanene. Dette lukker for eksempel døren for kunstens og musikkens egenverdi; som selvstendige kilder til erkjennelse, erfaring og livstolkning i kirkelig undervisning og læring.

Norske kirkeakademier skriver:

Norske kirkeakademier ber Kirkerådet vurdere begrepet tolkningskompetanse i rammeplanene. Dette kan bli et instrumentelt begrep, eller uttrykk for en instrumentalisert læring.

Hønefoss sogn skriver:

Tolkningskompetanse er et viktig begrep, men det er krevende å jobbe med dette lokalt der de relativt få treffpunktene vi har skal få til veldig mye.

Kirkerådets vurdering

Selv om det er en majoritet av høringsinstansene som svarer ja på at forståelsen for tolkningskompetanse er tydelig og relevant beskrevet, er det gode begrunnelser for å drøfte dette begrepet. Under overordnede innspill i spørsmål 6 om sammenheng mellom rammeplaner og overordnet del, er det flere høringsinstanser som problematiserer bruken av tolkningskompetanse og som peker på at dette brukes i rammeplanene uten å ha forankring i Overordnet del. Kirkerådet anerkjenner at begrepet tolkningskompetanse kan være krevende i arbeidet med bibeltekster sammen med barn og unge. Bibel, tekst og tolkning er en av de tre innholdselementene i Overordnet del. Her beskrives det at kirkelig undervisning og læring skal ta i bruk et mangfold av tekster fra det gamle- og det nye testamentet i bibelen. Dette kan være et grunnlag for å tolke eget liv og å utforske kristen tro. Under avsnittet «Strategier for å utvikle ungdommenes tolkningskompetanse» står det blant annet:

- Ungdommenes liv og erfaringer brukes som utgangspunkt for tolkning.
- Evne til kritisk tenkning anerkjennes og styrkes som en viktig del av fortolkningen. Forholdet mellom sannhet, historisitet og kilder til kunnskap drøftes.

Noe av det samme, altså at barn og unges liv og erfaringer skal være et utgangspunkt for tolkning av bibeltekster og at bibelen dermed kan være en kilde til tro og liv, er også tematisert i de andre rammeplanene. Det gjelder også å få mulighet for- og anerkjennelse til å tenke kritisk om

bibeltekstene. Kirkerådet vurderer derfor at det som står beskrevet i rammeplanen under «Strategier for tolkningskompetanse» kan videreføres, når det er selve begrepet som blir utfordret av høringsinstansene. Tolkningskompetanse blir derfor erstattet med «viktige tilnærminger til arbeid med bibel, tekst og tolkning» og tekstavsnittet i felles innledning er fjernet.

13. Ut fra beskrivelsen i innledningen: Er samisk innhold i rammeplanene tilstrekkelig ivaretatt?

Samlet har 135 høringsinstanser svart ja, 35 høringsinstanser har svart nei. 5 bispedømmeråd svarer ja, 5 svarer nei. Tunsberg bispedømmeråd har ikke svart på ja- og nei-spørsmålet.

14. Kommentar til samisk innhold i rammeplanene

Ikke tilstrekkelig ivaretatt

Et mindretall mener samisk innhold ikke er tilstrekkelig ivaretatt.

IKO skriver: «IKO mener at avsnittene om samisk innhold i innledningen og i hver rammeplan bør være forpliktene gjennom bruk av ordet «skal».» Nidaros bispedømmeråd skriver:

«Formuleringene i andre avsnitt er for svake. «Kan» og «bør» erstattes med «skal».» Norske kirkeakademier skriver: «Norske kirkeakademier mener at formuleringen 'bør' blir for svak i dette stoffet.»

Samisk kirkeråd skriver:

Samisk kirkeråd vurderer det som positivt at samisk innhold er tydelig omtalt i felles innledning. Særlig viktig er formuleringen om at lokal plan skal beskrive hvordan samiske språk, livsanskuelse, kulturuttrykk og trospraksiser er en del av menighetens undervisning og læring for alle aldersgrupper. Denne føringen bør følges tydeligere opp i de enkelte rammeplanene. Rammeplanene bør gi menighetene bedre hjelp til å vurdere hvordan samisk kirkeliv kan ivaretas lokalt, uten å låse arbeidsmåtene. Samisk innhold må ikke framstå som enkeltstående eksempler eller valgfrie tillegg.

Nord-Hålogaland bispedømmeråd skriver:

Det samiske innholdet må tydeliggjøres i alle rammeplaner. (...) Videre må alle rammeplaner ha et tydeligere og mer forpliktende språk om det samiske, slik at intensjonene i både overordnet del og vedtaket «KM 10/26 Bestemmelser om samisk kirkeliv i kirkeordningen» blir fulgt opp i praksis.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd skriver:

Det er positivt at det i innledningen slås fast at planene både skal åpne for at samisk kirkeliv formes på sine egne premisser av den samiske befolkningen, samtidig som mennesker med samisk tilhørighet skal kunne få sine behov ivaretatt over hele landet og at samiske tradisjoner skal gjøres kjent for alle menigheter (disse tre formålene er omtalt i Plan for kirkelig undervisning og læring, overordnet del s. 48). Denne forståelsen av den samiske kulturens plass i Den norske kirke, er noe langt mer enn setningen som avslutter samme avsnitt. (Samisk kristenliv løftes fram som eksempler på kirkens mangfoldige fellesskap).

Dette er etter Sør-Hålogaland bispedømmeråds mening en vag og uheldig beskrivelse av den samiske kulturens status og plass i DNK. For det første har samene status som

urfolk i Norge, og har dermed rettigheter som går langt utover å tjene som eksempel på mangfold. For det andre har Den norske kirke en mørk historie som en aktør som har bidratt til fornorskning og påført skam og tap til den samiske befolkningen. Denne historien må vi som kirke erkjenne, og vedkjenne oss at dette gir et oss særlig ansvar for å løfte fram og integrere det samiske i vår praksis.

Kautokeino kirkelig fellesråd skriver:

Innholdet er så overordnet at konkretisering fortsatt vil stå på stedet hvil. Å forme eget kirkeliv i pakt med samisk selvforståelse er ikke ressursmessig mulig for den enkelte menighet. I kirkehistorien har forskjellig forskning og dokumentasjon utløst det vi i dag kaller for (norsk) kirkeliv over flere hundre år. Da samisk kirkeliv er mangfoldig og kontekstuell, må det i respekt for denne aktivt etableres arenaer med finansiering til å arbeide med utprøvinger lokalt med utgangspunkt i erfaringer, tradisjoner og samisk etikk. Det finnes mye praksiser som ikke er skriftliggjort og utprøvd. Dette må skje regi av rammeplanene og som en del av kirkens forsoningsarbeid. Disse utprøvingene kan i forlengelsen legges inn i en samisk ressursbank tilgjengelig for alle. På den måten vil samiske tradisjoner i kirkelig regi kunne gjøres kjent for alle menigheter. Kirkens rolle fra tidligere tider har vært så gjennomorganisert og tolkninger fastsatt, derfor er det idag helt nødvendig å arbeide ut læringsopplegg gjennom forsoningsprosjekter der minoritetssamfunn med samisk språk som kommunikasjonsspråk gis stemme.

For forpliktende

Det store flertallet av høringsinstanser som har kommentert det samiske, mener det er for forpliktende eller tar for stor plass i rammeplanene. Nesten samtlige menighetsråd i Midt- og Sør-Norge som har svart på høringen, problematiserer på ulike måter forpliktelsen på det samiske.

Kragerø menighetsråd skriver:

Tilrettelegging for samisk undervisning føles aktuelt kun når noen av de fremmøtte trenger det. Slik tilrettelegging er ressurskrevende og vi har sjelden nok ressurser.

Jessheim og Hovin menighetsråd skriver:

Krav og formuleringer knyttet til samisk innhold oppleves til dels urealistiske. Det er usikkerhet om dette er føringer eller anbefalinger, og hvordan dette skal tilpasses lokale forhold. Gitt begrensede ressurser kan det være nødvendig å justere fra «bør» til «kan».

Meland sokneråd skriver:

Frå synsvinkelen til et område med svært få registrerte samar, vert det store fokuset i planen på samisk kultur opplevd unaturleg. Her hadde det vore meir naturleg å ta omsyn til andre kulturar, feks ukrainsk.

Modum menighetsråd skriver:

Hvor er de andre urfolkene og minoritetene i planen? Vi stiller oss undrende til det store fokuset på denne ene gruppen. Vi støtter at det skal være fokus på det samiske, men mener at en gruppe har fått alt for stor og overordnet plass i en plan som skal omfatte så mange og hele landet.

Asak menighetsråd skriver:

Vi erkjenner kirkens ansvar for å ivareta samisk identitet. Likevel frykter vi at om man vektlegger det samiske i den grad rammeplanen beskriver, vil det føre til fremmedgjøring og latterliggjøring av både kirken og samisk kultur i områder med svært liten samisk befolkning.

Også flere bispedømmeråd fra Sør-Norge problematiserer forpliktelsen på det samiske i rammeplanene. Hamar bispedømmeråd skriver:

Hamar bispedømmeråd opplever at det, i rammeplaner som for det meste består av kan ledd, er krevende at samisk språk bør være med også der hvor samisk ikke er hovedspråk. Dette vil være fremmedgjørende for sokn som ligger utenfor samisk språkområde. Derimot i sokn innenfor samisk språkområde bør det vektlegges at lokal plan bør ha vekt på dette.

Møre bispedømmeråd skriver:

(...) ei normativ beskriving med stor avstand til faktisk røynd kan verke framandgjerande. I tillegg legg det eit ansvar på lokalkyrkjelyden som ho ikkje har føresetnader for å ta. Dersom desse formuleringane skal realiserast, må det følge fleire konkrete og praksisnære tiltak, samt kompetanseutvikling på eit strukturelt nivå, med føremål om å gi konkrete resultat i dei lokale sokna.

Bjørgvin bispedømmeråd skriver:

Når realiteten er at det er få treffpunkt mellom kyrkja og dei inviterte frå dei ulike aldersgruppene, må ein prioritera. Da må kyrka fokusera på kjernebodskapen og kjerneaktivitetar. Det er heit naturleg at det samiske vert inkludert og tilrettelagt i område av landet der samisk har ein naturleg plass, men i område av landet der dette ikkje er tilfellet må kyrkja sine tilsette og frivillige kunne prioritera annleis.

Fagforbundet TeOLOgene reflekterer generelt om effektene av rammeplanenes samiske innhold og skriver:

Vi er usikre på om dette vil føre til mer samisk innhold, med mindre det følges opp med kursing av ansatte. De færreste ansatte (og frivillige) kan et samisk språk. Å lære en regle fra Youtube eller "leke same" vil i verste fall virke mot sin hensikt, hvis den som leder aktiviteten, ikke er kulturfølsom og gjør det på en troverdig måte. Til gjengjeld bør de områdene hvor samisk brukes i menighetens liv, kanskje få en enda mer definert plan til hjelp i opplæringen.

Andre nasjonale minoriteter

En god del høringsinstanser mener at andre nasjonale minoriteter burde vært nevnt i tillegg til samer som urfolk. NMS og NMSU skriver:

Vi foreslår at den lokale menigheten oppfordres til å synliggjøre andre nasjonale minoriteter og det generelle kulturelle mangfoldet i lokal plan der disse er representert i lokalsamfunnet.

Begrepsbruk

VID vitenskapelige høgskole, fakultet for teologi og samfunnsvitenskap, skriver:

Vi stiller oss også spørsmål ved den gjennomgående bruken av begrepet «samisk kristenliv». Dette er ikke et etablert begrep i Den norske kirkes planer og strategidokumenter om samiske forhold, og brukes heller ikke som gjennomgående betegnelse i PFKUL-OD eller Strategiplan for samisk kirkeliv. Begrepet «kristenliv» viser tradisjonelt til den enkeltes trosliv og religiøse praksis, og er derfor ikke uten videre knyttet til etnisitet eller kulturell tilhørighet. Begrepet «samisk kirkeliv» beskriver derimot det kristne fellesskapet og kirkens liv og virksomhet i en samisk kontekst.

Dersom rammeplanene velger å benytte begrepet «samisk kristenliv», bør dette begrunnes og defineres tydelig. Alternativt kan det vurderes om «samisk kirkeliv» er et mer dekkende og gjenkjennelig begrep, i tråd med etablert terminologi i kirkelige planer og strategidokumenter.

Kirkerådets vurdering

Høringssvarene viser at aktører i Den norske kirke er på ulike steder når det gjelder samisk innhold i rammeplanene. Det store bildet er at aktører som jobber mye med samisk kirkeliv og er tett på oppfølgingen av sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, ønsker at forpliktelsen blir sterkere i rammeplanene. Menigheter og fellesråd i Sør-Norge, hvor det samiske mange steder ikke er synlig i lokalsamfunnet, opplever derimot forpliktelsene som fremmede og som ressursmessig utfordrende. Også flere bispedømmeråd i Sør-Norge mener det samiske er formulert for forpliktende i rammeplanene. Samlet sett er et klart flertall av høringsinstansene kritiske til omfanget og forpliktelsene på det samiske. Samtidig kan avgjørelsen av dette ikke være en flertallsavgjørelse, all den tid majoritetens manglende forståelse for det samiske er en sentral del av utfordringene i arbeidet med forsoning.

Både i prosessen med overordnet del og med rammeplanene har det vært arbeidet grundig med formuleringene om det samiske i rammeplanene. Utfra den samlede tilbakemeldingen i høringen anser Kirkerådet at det ikke er en god løsning hverken å svekke eller styrke forpliktelsene på det samiske i rammeplanene. Kirkerådets vurdering er derfor at det som ble foreslått i det som ble sendt på høring, videreføres.

Når det gjelder andre nasjonale minoriteter, vil Kirkerådet vise til overordnet del. Der omtales «Fornorskningspolitikken, som norske myndigheter førte mot samene og andre nasjonale minoriteter». Utover dette er ikke nasjonale minoriteter spesifikt nevnt. Samer har en særlig status som urfolk, og på bakgrunn av dette omtales det samiske i rammeplanene, men ikke andre nasjonale minoriteter.

VID har gjort som eneste høringsinstans kommentert rammeplanenes begrep «samisk kristenliv». Kirkerådet deler VIDs vurdering av at «kristenliv» viser til den enkeltes trosliv. Som folkekirke har Den norske kirke et bredere fokus enn «kristenlivet». I møte med undervisningsarbeidets målgruppe «døpte og interesserte» er det også behov for et bredere fokus på «kirkeliv». Begrepet «samisk kirkeliv» er også i tråd med overordnet del, «Strategiplan for samisk kirkeliv» og en rekke andre offisielle dokumenter fra Den norske kirke. «Kristenliv» er derfor endret til «Kirkeliv» i rammeplanene.

15. Er prinsippene for progresjon mellom aldersgruppene tydelige og hensiktsmessige?

131 høringsinstanser har svart ja og 50 høringsinstanser har svart nei. 6 bispedømmeråd svarer ja, 4 svarer nei. Sør-Hålogaland bispedømmeråd har ikke svart på ja- og nei-spørsmålet.

16. Kommentar til progresjon mellom aldersgruppene

Sammenheng mellom progresjon og kjernestoff

Det er flere høringsinstanser som mener at et tydeligere definert kjernestoff bør være grunnlag for progresjon i rammeplanene.

Heradsbygd menighetsråd skriver:

Vi opplever det som vanskelig å se hvordan progresjonen skal ivaretas når planene ikke tydelig angir hvilket kjerneinnhold som skal følge barn og unge gjennom oppveksten. Selv om det presenteres veiledende lister over tekster, temaer og aktiviteter, framstår disse i stor grad som forslagslister snarere enn innhold som alle skal få møte.

Hamar bispedømmeråd skriver:

Selv om det er mange kjernetekster som opplyses i veiledende lister oppleves dette mer som en forslagsliste enn noe som man skal innom. Ved å ha et tydelig kjernestoff kan man lokalt lage en progresjon som fungerer der de er lokalt.

Uklart progresjonsbegrep

Det pekes også på at rammeplanene ikke gir en tilstrekkelig forståelse av hva som menes med progresjon:

Kristiansand kirkelige fellesråd skriver:

Det bør komme klarere fram hva som skal gjentas, hva som skal utdypes og hva som skal være nytt i de ulike fasene.

Bjørke menighetsråd, Nannestad, Holter, Stensgård mener følgende:

Tradisjonelt betyr progresjon at man bygger videre på kunnskap, erfaringer eller ferdigheter som er opparbeidet tidligere. Dersom undervisningen ikke kan forutsette tidligere deltakelse, synes det utfordrende å beskrive arbeidet som progresjon. I praksis vil mange temaer måtte introduseres på nytt i hver aldersgruppe. Det bør derfor tydeliggjøres om planen beskriver progresjon i innhold, modenhet og livstolkning knyttet til alder, snarere enn progresjon i læring og kunnskap.

Skien kirkelige fellesråd skriver:

Progresjonen framstår i større grad pedagogisk enn teologisk. Vi savner en tydeligere beskrivelse av hvordan barn og unge gjennom de ulike aldersfasene kan vokse i tro og etterfølgelse.

Behov for kontinuitet og fordypning

Creo er kritisk til planens omtale og forståelse av progresjon:

Creo stiller spørsmål ved rammeplanenes forståelse av progresjon. Planene understreker at innholdet i mindre grad skal være akkumulerende, og at ulike aldersgrupper ikke nødvendigvis bygger videre på tidligere erfaringer.

Selv om hensynet til åpenhet og inkludering er viktig, mener Creo at dette perspektivet samtidig svekker forståelsen av kontinuitet, fordypning og modning over tid.

Tro, liturgisk kompetanse og kulturell tilhørighet utvikles gjennom gjentakelse og gradvis fordypning. Barn og unge trenger ikke å skjermes fra bestemte salmer, liturgiske uttrykk eller teologiske temaer ut fra rigide alderskategorier.

Creo mener derfor at rammeplanene bør åpne for en mer akkumulerende og sirkulær læringsforståelse, hvor sentrale praksiser, salmer, liturgiske ledd og bibelfortellinger vender tilbake gjennom hele oppveksten i stadig nye former.

Lokale forutsetninger

Menighetenes ressurser varierer, i tillegg til at det kan gå lang tid mellom treffpunkter med barn og unge. Dette gjør at forventninger om progresjon kan oppleves som problematisk.

Kragerø menighetsråd skriver:

Vi har ingen barn som kommer ukentlig over flere år til oss, så planene er gode, men passer ikke så godt for små kirker hvor barna kommer sjelden.

Bokn kyrkjelege fellesråd mener:

Nokre av prinsippa kan utfordre ressursituasjonane i små menigheitar. Progresjon er vanskeleg å få til der dei er færre ansatte og få frivillige. Bevissheta om progresjon kan vera både ein pedagogisk utfordring og rikdom, med tanke på at innhald og arbeidsmetoda skal famne breidda i målgruppa.

Inkluderende og alderstilpasset progresjonsforståelse

Flere høringsinstanser støtter rammeplanenes forslag til progresjon ut fra alder og et inkluderende prinsipp, som ikke forutsetter tidligere erfaring med kirken. Ålesund døves menighet skriver: «Ja, det får frem et godt poeng med utvikling som følger alder og modning.»

Varteig og Hafslundsøy menighetsråd skriver:

MR har ingen innvendinger til den progresjon i tekst, kultur og praksis som presenteres i rammeplanene. MR deler også tilnærmingen om at alle skal kunne delta i kirkelig undervisning og læring uavhengig av forkunnskaper. Det skal ikke være slik at man skal ha "mye å ta igjen" hvis man blir ungdom, ung voksen eller eldre før man velger å delta i kirkelige aktiviteter. Kirken skal møte og veilede utfra den enkeltes ståsted, motivasjon og forutsetninger.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet anerkjenner høringsinstansenes innspill om at progresjon bør ses i sammenheng med et kjernestoff. I forslaget til rammeplanenes innledning står det at «Rammeplanene for de ulike aldersgruppene legger opp til en form for generell progresjon i innhold og arbeidsmåter (...)»

Det samme gjelder innspillene om et uklart progresjonsbegrep. Høringsinstansene har gode begrunnelser for å problematisere dette. Hovedprinsippet for kirkelig undervisning og læring er at alle skal kunne delta i kirkelig undervisning og læring. Ut fra det perspektivet blir det misvisende å bruke progresjon. Det er forståelig at lokale menigheter synes at det kan være utfordrende å tillemppe progresjon i undervisning og læring, da det er utfordrende å finne nok ressurser og dessuten utforme aktiviteter for deltagere som ikke kommer regelmessig, men gjerne med et stort tidsspenn. Disse innspillene, i tillegg til en gjennomgående tilbakemelding

om at rammeplanene er for lange og at totalmengden med planer og lister fremstår som ambisiøst, gjør at Kirkerådets har fjernet hele avsnittet om progresjon.

17. Mener høringsinstansen at foresatte og fadderes rolle er tilstrekkelig beskrevet og ivare tatt?

143 høringsinstanser har svart ja og 38 har svart nei på om foresatte og fadderes rolle er tilstrekkelig beskrevet og ivare tatt. 9 bispedømmeråd svarer ja, 2 bispedømmeråd svarer nei.

18. Kommentarer til foresatte og fadderes rolle

Høringsinstansene støtter i stor grad at foresatte og faddere løftes fram som viktige samarbeidspartnere i kirkelig undervisning og læring. Høyland menighetsråd skriver: «Veldig positivt med en tydelig tenkning og gode forslag knyttet til foresatte og fadderes rolle.» Samtlige sokneråda i Vindafjord kommune mener:

Det er svært flott at faddere er tatt med i planen. Vi møter ofte på faddere som er til stede ved dåp og blir ikke aktivt med før i konfirmasjonstida igjen. Planen er med på å gi en tydelig bevisstgjøring inn mot oss som arbeider med kirkelig undervisning og læring.

Praktiske utfordringer knyttet til faddere og oppfølging

Møre bispedømmeråd skriver:

Møre bispedømmeråd mener at føresatte og fadrear si rolle er godt beskrive. Det er mange fadrear som bur andre stader enn barnet. Dette perspektivet meiner Møre bispedømmeråd manglar både i omtale og i ulike praksisar der fadrear er nemnt. Møre bispedømme ønsker å understreke det behovet dei nye rammeplanane dekker; å sikre målretta kyrkjeleg undervisning ikkje berre for 0-18, men og for dei vaksne. Dette inkluderer føresatte og fadrear som nettopp saman med kyrkja har lova å be og hjelpe barnet å leve og vokse i den kristne tro.

Gjerdrum og Heni menighetsråd skriver:

Faddere omtales flere steder som viktige støttespillere for barnets trosopplæring, og det legges opp til at menigheten skal oppfordre og oppmuntre faddere til å ta denne rollen. Menighetsrådet savner en mer realistisk drøfting av hvordan dette skal kunne gjennomføres i praksis. Menigheten har, i de fleste tilfeller, ingen direkte kommunikasjonskanal til fadderne. Personvern hensyn og gjeldende regelverk gjør at menigheten ikke uten videre kan benytte fadderopplysninger til utsendelser eller videre oppfølging.

Utvidet familie- og omsorgsbegrep

Samisk kirkeråd skriver:

Samisk kirkeråd mener at foresattes og fadderes rolle i hovedsak er godt beskrevet og ivare tatt. Samtidig anbefaler Samisk kirkeråd at rammeplanene tydeligere omtaler foresatte, besteforeldre, faddere og storfamilie som viktige bærere av kristne trospraksiser.

Borg bispedømmeråd skriver:

Innledningen kan med fordel bruke et språk som i større grad favner bredden av barns faktiske omsorgs- og relasjonsnettverk. Mens foreldre, foresatte og faddere fortsatt har en viktig plass, vil mange barn og unge være omgitt av andre betydningsfulle voksne som

også kan være viktige samarbeidspartnere i kirkelig undervisning og læring, som besteforeldre, utvidet familie m.fl.

Menigheten versus hjemmets forpliktelse

Spir – Profesjonsforbundet for prester, diakoner, kateketer og pedagoger skriver:

Det er positivt at planene samlet sett legger vekt på foresattes og fadderes rolle, men det må samtidig være klart at planene i seg selv ikke kan forplikte foreldrene, kun menigheten.

Stensgård menighetsråd peker på noe av det samme:

Planen synes flere steder å bygge på en forutsetning om aktive foresatte og engasjerte faddere. For mange barn og unge er dette ikke virkeligheten. Det bør derfor tydeligere understrekes at menighetens ansvar for undervisning og læring ikke kan være avhengig av familiens ressurser, kirketilknytning eller mulighet for oppfølging. Kirken må være et inkluderende fellesskap også for dem som ikke har støtte til trosopplæring i hjemmet.

Kirkerådets vurdering

Det er positivt at en betydelig del av høringsinstansene mener at det er nyttig og gledelig at foresatte og faddere tematiseres i rammeplanene.

Innspillene som dreier seg om praktiske og juridiske hensyn er viktige å ta på alvor, da det i stor grad handler om lokalmenighetens muligheter til å følge opp rammeplanene i praksis. Det er iverksatt nasjonale prosesser om blant annet innkjøp av digitale fagsystemer som på sikt vil underlette for kontakt med faddere.

Å anerkjenne at familiebegrepet kan være mer enn foresatte, men også utvidet familie og andre omsorgspersoner, er en nødvendig refleksjon i møte med barn, unge og voksne. I rammeplanens innledning står det derfor «foresatte, faddere og annen familie».

Målgruppen for rammeplanene er ansatte, rådsmedlemmer og frivillige medarbeidere og skal gi retning for lokalt arbeid med kirkelig undervisning og læring. I alminnelige bestemmelser for dåp står det at foreldre har hovedansvaret for at barn blir oppdratt i den kristne tro og får delta i trosopplæring hjemme og i kirken. Fadderne har også viktige oppgaver knyttet til denne opplæringen. Det kan derfor anses som naturlig at foresatte og faddere derfor får egne avsnitt i både felles innledning og rammeplanene. Samtidig kan kirken kun forplikte seg selv og sine ansatte og frivillige på å bistå hjemmet med den kirkelig undervisning og læring gjennom å invitere til aktiviteter i kirkelig regi og tilby relevant materiell.

19. Rammeplanene bruker gjennomgående formuleringen "For at barna/konfirmanter/etc skal lære om Bibelen/kristen tro/etc, kan kirken inviterer dem til å: (...) Kirkerådet ønsker tilbakemelding på om det er for lite forpliktende innhold i de seks rammeplanene generelt, og i rammeplanen for konfirmasjonstiden spesielt. Har høringsinstansen kommentarer på dette?"

Over 200 høringsinstanser har kommentert dette spørsmålet, og i alt går hørings svarene på dette spørsmålet over 46 A4-sider. Svarene på dette spørsmålet overlapper dels med det andre spørsmålet i høringen som tar opp tydelighet og retning.

Ønsker ikke mer forpliktende

I underkant av en tredjedel av høringssvarene som har tatt stilling til forpliktelsesgrad, støtter et lite forpliktende innhold. Melhus kirkelige fellesråd skriver: «Det er viktig at det ikke er for forpliktende rammeplaner, men at vi i menighetene får muligheten til å forme lokale planer.» Menighetsrådet for Døves menighet Oslo skriver: «Det er fint med åpne formuleringer. Har man meldt seg på konfirmantopplegg er det også nødvendig å ha forventninger til deltagelse.» Menighetspedagoger og kateketer Ringerike, Hole og Jevnaker skriver: «Dette er ikke for lite forpliktende.» Sandefjord menighetsråd skriver: «Med tanke på ulike ressurser i menighetene, mener vi det ikke er realistisk å ha en mer forpliktende formulering enn den som er valgt.» Møre bispedømmeråd skriver:

Møre bispedømmeråd sluttar seg til eit lite forpliktande innhald i rammeplanane med unntak av konfirmasjonstida. Her kunne det med fordel vore formulert eit meir forpliktande innhald, for å sikre ein grunnleggande og landsdekkande kjennskap til tekstar og lære. (...) Møre bispedømmeråd vil og understreke at eit lite forpliktande innhald i rammeplanane fordrar både teologisk kompetanse og vurderingsevne hos dei lokalt tilsette. Dette kan utgjere ein sårbarheit, særleg dei stadane der tilsette i kyrkjeleg undervisning i liten eller ingen grad har tilstrekkeleg teologisk kompetanse til å gjere dei nødvendige vurderingane.

Utsira kirkelige fellesråd skriver:

I grunnskolen i Norge er det rammeplaner og kompetansemål, men relativt stor frihet til når (innenfor tre klassetrinn), hvor mye og hvordan en jobber for dette. Så samme frihet bør det være i kirken.

Vestby kirkelige fellesråd skriver:

Erfaringsmålene er realistisk for ansatte/ressurser i de ulike menighetene. Det er positivt med lokal frihet. Hvis målene er for forpliktende, kan man føle seg mistenkeliggjort hvis menigheten ikke når målene og ansatte kan føle at man ikke strekker til.

Rjukan Menighetsråd skriver:

Vi mener formuleringen «kan kirken invitere dem til» er svært god og bør beholdes slik den er. Vi opplever absolutt ikke at det er for lite forpliktende innhold, verken generelt eller for konfirmasjonstiden. Tvert imot er det helt avgjørende at kirken møter mennesker som en inviterende og åpen arena, fremfor å stille for rigide krav til innhold og opplæring. Hvis rammene gjøres for stramme og forpliktende, risikerer vi å heve terskelen for deltagelse.

Ås/Eina/Raufoss menighetsråd skriver:

Dette oppleves som at Kirkerådet stoler på de kirkelig ansattes egen kompetanse. At det er mindre forpliktende, gir mer frihet og autonomi, hvilket blir satt pris på i menigheter med høy faglig kompetanse. Ansatte med mindre kompetanse som evt. kunne trenge sterkere føringer for arbeidet, kan også nyttiggjøre seg av de uforpliktende formuleringene. Så det er ok. Noen har kommentert at den løst forpliktende tonen i rammeplanene gjør dem mer til en ressursbank enn et føringsdokument. Vi ser poenget, men tror også det kan være en fordel med litt løse føringer når det allerede er så ulike praksiser i norske menigheter.

Mer forpliktende

Blant de høringssvarene som kommenterer forpliktelsesgrad, ønsker nærmere 2/3 mer forpliktende formuleringer. Åpen folkekirke skriver:

Planene har en gjennomgående bruk av kan-bestemmelser. Vi tror det vil være positivt med noe større grad av felles innhold på tvers av menigheter i hele Den norske kirke, spesielt gjelder dette for konfirmasjonstiden. Rammeplanene kan derfor i noe større grad bruke skal bestemmelser uten at det går på bekostning av behov for lokale variasjoner og tilpasninger, f.eks. gjelder det bibeltekster og salmer i forbindelse med jul, påske og pinse.

Fagerborg sokn skriver:

De mange «kan» formuleringer gjør planene uklare og ikke forpliktende med tanke på lokal planlegging og prioritering. Slik de nå foreligger blir de ikke et godt redskap for lokal planlegging.

Gildeskål kirkelig fellesråd skriver:

Det bør i hver fase tydeliggjøres noen få forpliktende punkter. Disse settes opp som et minimums krav, til forskjell fra øvrige «kan-punkter». Antallet «kan-punkter» reduseres betydelig og kan heller inngå i oversikt over ideer.

Fornebulandet menighetsråd skriver:

Den gjennomgående formuleringen «For at barna/konfirmanter osv. skal lære om Bibelen, kristen tro osv., kan kirken invitere dem til å ...» oppleves som lite forpliktende. Dette gjør rammeplanen vanskeligere å forholde seg til som et retningsgivende dokument. Formuleringen framstår i stor grad som en samling forslag til aktiviteter og tiltak som menigheten kan velge å benytte i de ulike aldersgruppene. Selv om dette kan være nyttig som ressurs og inspirasjon for lokalt menighetsarbeid, gir det i begrenset grad en tydelig retning eller uttrykker klare ambisjoner for trosopplæringen.

Spir skriver:

Spir mener det er for lite forpliktende innhold i de seks rammeplanene. Det store antallet «kan-punkter» får planene til å fremstå som en uforpliktende idéliste. For noen lesere kan det store tilfanget av forslag skape en avmaktsfølelse som gjør at planene lett legges bort. Planene bør i større grad definere et normativt minimum, både når det gjelder kunnskapstilegnelse og når det gjelder antall og typer av aktiviteter.

Tunsberg bispedømmeråd skriver:

Den gjennomgående formuleringen KAN blir altfor utydelig og krever ingen forpliktelse. Vi ønsker at rammeplanen skal sette noen få tydelige rammer og prioriteringer, og heller vise til ressursbanken for veiledende lister, muligheter og ideer.

2/3 av de som ønsker sterkere forpliktelse, foreslår spesifikt i større grad å bruke «skal». Rokke menighetsråd skriver:

Vår forståelse av en rammeplan er at den skal gi tydelige føringer for hva lokale planer SKAL inneholde. Vi ser ikke hvordan denne rammeplanen kan fungere som et verktøy i det strategiske arbeidet med lokal plan. Vi opplever at den mangler rammer og tydelige retningslinjer.

Elverum menighetsråd skriver:

Vi mener det er for lite forpliktende. Det bør være mindre bruk av «kan», og mer bruk av «bør» eller «skal». Noen aktiviteter, tilbud, salmer og kjernefortellinger bør være noe alle menigheter skal gi tilbud om og gi barn og unge kjennskap til. Her mener vi det bør være en kort, mer forpliktende liste over f.eks. 10 kjernesalmer og 10 kjernetekster for gruppen 0-19 år. Andre oversikter over «kan»-elementer kan ligge i ressursbanken.

Agder og Telemark bispedømmeråd foreslår at de tre første kulepunktene i hver rammeplan skal være «skal»:

Vi ønsker at det skilles mellom hva menighetene skal og hva menighetene kan. Vårt forslag er at det står at kirken skal invitere til de 3 første kulepunktene, og at kirken kan invitere til resten av kulepunktene.

Bør

10-15 hørings svar foreslår i større grad å bruke «bør». Gol og Herad sokneråd skriver:

Erfaringsmål med «kan» er generelt ei god løysing med tanke på at rammeplanene skal nyttast i svært ulike kyrkjelyder. Det er likevel eit spørsmål om ein burde ha nokon punkt som vektleggast litt sterkare, gjerne ved bruk av «bør».

Presens

Åsane menighet og Kvaløy sogn foreslår å bruke presens framfor hjelpeverb. Kvaløy sogn skriver:

Vi foreslår at "kan" utgår, slik at det gjennomgående står "Kirken inviterer til...". Det er på denne måten ikke et beordrende "skal", men en erklæring om at dette er noe kirken generelt gjør.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet ser at det er et ønske om at rammeplanene skal oppleves mer forpliktende, og at en naturlig løsning på dette er å bruke hjelpeverbet «skal» i større grad. Et klart flertall av høringsinstansene som har tatt stilling til spørsmålet, opplever at formuleringen «kan kirken invitere» er uforpliktende og for lite styrende. Dette er en av de mest sentrale tilbakemeldingene når man ser høringen som helhet. Mange av kommentarene i spørsmålet om rammeplanenes retning for lokal planlegging omhandler også dette.

Noen av disse tar til orde for gjennomgående å bruke «bør». Flere tar til orde for å bruke skal. Til det sistnevnte forslaget fra Agder og Telemark bispedømmeråd om å differensiere ulike erfaringsmål etter hva kirken skal og kan invitere til, ser Kirkerådet at dette er en mulig løsning som klarere får fram hva som er forpliktende. Samtidig mener Kirkerådet at dette kan skape en uoversiktlig struktur i planene. Ikke minst vil en gjennomgående endring til bruk av «skal» kunne feiltolkes og føre til motreaksjoner. Som nevnt tidligere i høringsoppsummeringen kan Kirkemøtet vedta retningsgivende planer for Den norske kirke. Mye bruk av «skal» kan forstås som at Kirkemøtet tiltar seg en organiseringskompetanse som Kirkemøtet ikke har. På bakgrunn av dette er Kirkerådets vurdering at rammeplanene ikke bør endres til utbrakt bruk av «skal» som innledning til hver liste over erfaringsmål.

Kirkerådet ser samtidig at noen høringsinstanser uttrykker at den fleksibiliteten rammeplanene legger til rette for, er viktig for dem.

I dette spørsmålet er det også relevant å se til kirkeordningen. Kirkeordningens § 28 sier at Kirkemøtet «fastsetter retningsgivende planer og programmer for den kirkelige undervisning, diakoni, kirkemusikk og for økumenisk virksomhet».

Videre er dette et spørsmål om organisasjonssyn. Den norske kirke har en rekke ulike aktører med myndighet. Kirken har lang erfaring med at enkeltaktører eller samlinger av noen aktører kan ønske at noen forhold i kirken i større grad løses på én måte. Samtidig har kirken også lang erfaring med at konkrete foreslåtte løsninger om lik praksis møter motstand. Både bispedømmenivået og proster har utviklet høy kompetanse på å motivere og inspirere til felles retning, og samtidig en god forståelse av hvilke styringssignaler som kan bli krevende å implementere.

Kirkerådet viser til vurderingene som ble gjort under spørsmål 10, hvor vurderingen er å fremme et nytt forslag. Forslaget er å erstatte setningen «for at deltakerne skal lære om ..., kan kirken invitere til å», med setningen «deltakerne får mulighet til å». Kirkerådets vurdering er at denne setningen bruker et mer forpliktende språk ved å bruke en preskriptiv presens i stedet for hjelpeverbene kan eller bør. Kirkerådet foreslår også å legge til et tekstavsnitt foran hver innholdsdel, som forteller hvordan menighetene skal bruke erfaringsmålene i det lokale arbeidet. Her brukes hjelpeverbet «skal» bevisst til å peke på det rammeplanene faktisk kan forplikte menighetene på, som er retningen for det lokale arbeidet. Kirkerådet anerkjenner at mange av høringsinstansene likevel ikke sikter til denne måten å forplikte på. Kirkerådets vurdering er likevel at dette forslaget vil forsterke opplevelsen av retning og forsterke opplevelsen av forpliktelse på hva menigheten skal gjøre i planleggingen av aktiviteter.

For de øvrige delene av rammeplanene er Kirkerådets vurdering at det ikke er hensiktsmessig å øke graden av forpliktelse i særlig grad. Kirkerådet viser her til vurderinger under spørsmål 8.

20. Gir oversikten over kjernetekster hjelp til helhet og sammenheng i tekstutvalget for aldersgruppene 0-19 år?

Samlet har 133 høringsinstanser svart ja, og 17 høringsinstanser har svart nei.

21. Kommentar til oversikten over kjernetekster

Høringsinstansene er i stor grad positive til tanken om en felles kjernetekstliste som kan bidra til helhet og sammenheng i tekstutvalget, men mener at listen bør forenkles og ha tydelige prioriteringer for å fungere godt i praksis. Høringsinstansene har foreslått cirka 60 ulike bibeltekster og fortellinger. I tillegg foreslår høringsinstansene om å at 30 tekster flyttes- eller legges til i andre alderstrinn samt generelle innspill om tekster som kan brukes i alle aldere.

Helhet og sammenheng i tekstutvalget

Sandtorg menighetsråd skriver: «Veldig bra og oversiktlige kjernetekstlister.» Utsira kirkelige fellesråd/sokn skriver:

Oversikten over kjernetekster gir en tydelig rød tråd og god sammenheng i tekstutvalget for aldersgruppen 0-19 år. Den gir retning for undervisningsarbeidet og bidrar til en helhetlig progresjon.

Øygarden kyrkjelege fellesråd skriver:

Det er nyttig med en slik liste. Oversikten over kjernetekstene bidrar til helhet og sammenheng i tekstutvalget på tvers av aldersgruppene. Det er positivt at sentrale

høytidsfortellinger, fortellinger om Jesus, dåp og nattverd går igjen gjennom flere aldersfaser.

Omfang og utvalg av kjernetekster

Bjørke, Holter og Stensgård menighetsråd skriver:

Kjernetekstene er i hovedsak godt valgt og gir et bredt innblikk i de sentrale fortellingene i Bibelen. Samtidig framstår både kjernetekstene og eksempellistene som svært omfattende. Mange barn og unge møter i dag kirken med begrensede forkunnskaper om Bibelen. Det bør derfor vurderes om et mindre utvalg av særlig sentrale fortellinger og tekster kan prioriteres sterkere, slik at det blir større rom for fordypning og sammenheng i undervisningen.

Heradsbygd menighetsråd mener:

Heradsbygd menighetsråd mener at Den norske kirke bør definere et mer avgrenset og forpliktende utvalg av kjernetekster som alle barn og unge skal møte. Dette vil gi et bedre grunnlag for lokal planlegging, styrke sammenhengen mellom alderstrinnene og gjøre det lettere å bygge progresjon over tid.

Undervisningsansatte i Kirkelig fellesråd i Trondheim skriver:

Kjernetekstene er for mange til at de fungerer som kjerne. Barn trenger gjentakelse, altså færre tekster som brukes oftere. Tekster kan også gå på tvers av alderskull, de får ulik betydning gjennom livet.

Åpen folkekirke skriver:

Om flere tekster og salmer blir felles og må brukes i alle menigheter, bør antallet begrenses.

VID vitenskapelige høyskole, fakultet for teologi og samfunnsvitenskap har innspill på tekstutvalget som er brukt i kjernetekstlisten og skriver:

Vi ser at det er en frelseshistorisk forståelse av tekstutvalget for kjernetekstene som ligger til grunn for utvalget. Det er fokus på kristne høytider, sakramentene og kirkeårets tekster. Likevel mener vi at det er for lett å bare gjøre bruk av de narrative tekstene. Det er nesten ingen profetlitteratur, poetisk litteratur eller brevlitteratur. Dette mener vi underkjenner bredden i det bibelske materialet.

Det teologiske fakultet på universitetet i Oslo kommenterer også på grunnlaget for utvalget av bibeltekster og skriver:

Når det gjelder bibeltekstene spesifikt, vil fakultetet påpeke en tendens i dokumentet til at alle deler av Bibelen behandles som like viktige for kirkas tro. Verken teologisk eller i praksis er det grunnlag for å sette alt i Bibelen på lik linje. Vi mener at betydningen av NT burde fremheves, og innenfor NT burde de fire evangeliene settes i en eksplisitt særstilling. Det er evangeliens beretninger om Jesus som er hovedkilden for kirkas forkynnelse gjennom kirkeåret, og som utgjør sentrum i den kristne tro, innenfor det samlede bibelske materialet.

Uklart oppsett av listene

Eigerøy menighetsråd mener: «Vi vil gjerne kommentere selve oppsettet for veiledende bibeltekster/kjernetekster. De er generelt forvirrende satt opp. Dette bør revideres til et mer brukervennlig oppsett.» NMS og NMSU skriver:

Ja, men vi mener innledningen til de veiledende listene er noe uklar. Teksten bør gjennomarbeides for å øke presisjonsnivået, slik at den sammen med oversikten over kjernetekster bidrar til helhet og sammenheng i tekstutvalget for aldersgruppen 0-19 år. Innledningen kan også med fordel inneholde en formulering som beskriver prinsippet om progresjon.

Bibelselskapet skriver:

Det er en god helhet og sammenheng i tekstutvalget, men det er ikke sikkert den er tydelig for ansatte som skal bruke disse listene som arbeidsverktøy.

Hva gjøres for at de ansatte i kirkene får hjelp til å forstå sammenhengene og det overordnede budskapet i disse tekstene?

I vårt arbeid, særlig i møte med nyansatte i menighetene, og særlig de som har ansvar for barn og unge og konfirmanter, uttrykker usikkerhet på den store fortellingen Bibelen kommuniserer - og en problematisering av GTs Gud opp mot NTs Jesus.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet er glad for at bibeltekster skaper stort engasjementet blant høringsinstansene. Det er positivt at en stor del av høringsinstansene svarer at kjernetekstlisten gir hjelp til helhet og sammenheng i tekstutvalget for kirkelig undervisning og læring. Samtidig er det nødvendig å ta på alvor at flere høringsinstanser peker på at det er overveldende materiale, i tillegg til at oppsettet og formen oppleves uklar. Ut fra høringsssvarene er det tydelig at mange høringsinstanser ser kjernetekstlister og eksempellister som en helhet. Det medfører at totalmengden blir overveldende og listene blir uoversiktlige. Det i sin tur leder til at ambisjonsnivået for det lokale arbeidet med kirkelig undervisning og læring fremstår som svært høyt, samtidig som det er krevende å gjenkjenne et kjernestoff i det som skal formidles.

Høringsinstansene tematiserer listene i spørsmål 7 om hvorvidt rammeplanene gir en tydelig og hensiktsmessig retning for lokal planlegging av kirkelig undervisning og læring. Her er høringsinstansene delt, hvor en knapp majoritet svarer ja. Her pekes det på at omfanget går ut over retningen for lokale planer. Utsagn som at listene fremstår som en idébank er gjennomgående. Vurderingen i spørsmål 7 er å ta ut eksempeltekstene og utarbeide disse som en egen ressurs, som kan være en hjelp i arbeidet med sentrale temaer og utvalgskriterier. Kirkerådet mener at dette grepet vil styrke helhet og sammenheng i kjernetekstlistene, gjøre innholdet i listene mer oversiktlig og tydeliggjøre retningen for lokalt arbeid med kirkelig undervisning og læring. Når det gjelder innspillene og vurdering knyttet til kjernetekstlisten til hver enkelt rammeplan, blir dette vurdert i spørsmål 40, 60, 77, 98 og 115.

Rammeplan for 0–5 år

22. Overordnede innspill på rammeplanen for 0–5 år

Positive svar

Høringsinstansene fra Øyer, Tretten og Lillehammer blir inspirert av rammeplanen for 0-5. «Bra med dialogisk læring, der vi lar deltakerne få rikelig plass til å lære gjennom dialog», skriver de

tre soknene i fellesrådsområdet Alver. Vestby kirkelig fellesråd synes det er flott at aktivitetene bygges rundt lek, aktivitet og ritualer. Gjerdrum og Heni menighetsråd «er svært positive til rammeplanen for aldersgruppen 0-5.» De peker særlig på foresattes rolle og trosopplæring i hjemmet, og skriver videre: «Planen gir et klart mål for menighetens arbeid og fungerer som et godt utgangspunkt for å vurdere om tiltak og aktiviteter faktisk bidrar til å styrke tro og trospraksis i hjemmet. Menighetsrådet opplever derfor at planen gir god retning og gjør det enklere å prioritere arbeidet i denne aldersgruppen.» «Denne er OK», sier sokneråda i Vindafjord, mens Flekkefjord menighetsråd skriver bare «Bra».

Foreldres rolle

Mange av de som er positive til rammeplanen for 0-5, trekker fram foreldrenes rolle. Samtidig viser flere til poenget i rammeplanen om at noen aktiviteter for 3-5-åringer kan være for barn uten foresatte til stede i rommet. «Her mener jeg at barn og foreldre ikke skal deles», sier Thomas Høgda fra Nes kirkelig fellesråd. «Vi møter ikke barna hyppig nok til å etablere en trygg relasjon, slik det gjøres i eks. barnehage, så grunnlaget for samlinger og tiltak for denne aldersgruppen uten foreldre/foresatte er ikke tilstede», fortsetter han. Menighetsrådene i Nannestad sier at formuleringen kan gi inntrykk av at aktiviteter uten foresatte er å foretrekke for aldersgruppen 3–5, og ønsker at dette nyanseres. Flere høringsinstanser legger vekt på at tiden i kirken er en viktig tid sammen for familien, og at samtaler mellom barn og foresatte om det som har skjedd i kirken kan styrkes og utvide læringen dersom de foresatte har vært med på samlingen. Andre, som flere høringsinstanser fra Stavanger bispedømme, peker på at det også er et spørsmål om ressurser, særlig med tanke på parallelle samlinger. Klemetsrud og Mortensrud sokn er blant høringsinstansene som mener dette, og de peker samtidig på at det er fint at planen anerkjenner at foreldrene er de viktigste personene i et lite barns liv.

Flere høringsinstanser tar dette opp under spørsmålet om aktivitetstilbudet for aldersgruppen 0-5 oppleves realistisk og gjennomførbart, se lenger ut i dokumentet.

Dåp

MF skriver: «Det er lagt stor vekt på dåpsteologi. En vektlegging av skapelsesteologi vil kanskje virke mindre ekskluderende.» Trosopplæringsgruppa i Midtre Namdal kirkelig fellesråd påpeker at dåpsteologien bør være tydelig spesifisert, siden det er så mye som «verserer». Se også om dåp under neste spørsmål.

Abstraksjonsnivå

Enkelte formuleringer oppleves som for abstrakte for små barn, sier Stensgård MR, som ønsker seg mer vekt på at trosopplæring for de yngste først og fremst handler om å erfare tro gjennom deltakelse, fortellinger, sang, ritualer og fellesskap, fremfor refleksjon over mer abstrakte begreper. Skien kirkelig fellesråd mener «det fremstår litt «svevende» når man snakker om samtaler om sorg, død og minnestunder for 0-5-åringer». Det er heller ikke lett å gi målgruppen en grunnleggende forståelse av Jesu død og oppstandelse, skriver de.

Aktiviteter

Gudstjenestens rolle bør styrkes, mener flere. Profesjonsforbundet Spir og flere likelydende høringssvar etterlyser definerte breddetiltak, for eksempel søndagsskole, som er en aktivitetsform flere høringsinstanser holder fram. KFUK-KFUM spiller inn familieleirer som godt tiltak for barn i aldersgruppen. Skoklefall menighet mener det er fint med noen konkrete rammer for hvor mange aktiviteter det skal inviteres til i løpet av perioden.

Sarpsborg kirkelig fellesråd og Varteig og Hafslundøy menighetsråd ønsker et veiledende timetall, ettersom det ikke spesifiseres om de tre tilbudene er kontinuerlige eller punktvis. Forholdet mellom kontinuerlige tiltak og breddetiltak er også et tema for Kroer, Nordby og Ås menigheter:

Særlig rammeplanene for 0-5 år og 6-12 år bærer preg av å skulle møte både kontinuerlige tiltak og breddetiltak uten at dette er gjennomarbeidet nok. Det er ganske stor forskjell på å møte barn hver uke og en gang i året med tanke på valg av innhold og aktiviteter. Planen kan være tydeligere på egenarten til kontinuerlige tiltak og breddetiltak. Det kan komme tydeligere fram i begge planene at man kan invitere flere aldersgrupper til samme breddetiltak for å skape flere treffpunkter i løpet av året uten at man må ha flere arrangementer.

Borg bispedømmeråd skriver: «Minimumskravet om tre tilbud i løpet av seks år oppfattes som lavt sett i lys av ambisjonene om relasjonsbygging og tilhørighet.»

Ambisjonsnivå

Flere høringsinstanser uttrykker at det vil være vanskelig å rekke alt, særlig i små menigheter med få ressurser, ansatte og frivillige, og store avstander, for eksempel i Rissa. Ringsaker menighetsråd beskriver planen som ambisiøs og urealistisk. Kragerø menighetsråd foreslår en «lærerveiledningsbok» som kan hjelpe medarbeidere med å fylle forventningene til rammeplanen.

Byåsen menighetsråd og Skien kirkelig fellesråd undrer seg hvordan det er tenkt at «kirken skal invitere aktivt til dåp». «Kva meines med det? Korleis gjer ein det i praksis?» skriver Byåsen MR. Skien kirkelig fellesråd spør tilsvarende «om hvor mye tid man skal legge i å følge opp fadderansvaret».

Samisk og tegnspråk

Flere høringsinstanser påpeker at det samiske får for mye plass i rammeplanen for 0-5. Dette er også en generell mening som gjelder for flere rammeplaner, og som kommenteres og vurderes under spørsmål 14.

Tegnspråk er et annet punkt som bør løftes fram på den samme måten som samisk, ifølge blant andre Oslo bispedømmeråd. Kirkefaglig koordinator i Døvekirken skriver:

Når samisk språk, kultur og tilhørighet løftes tydelig fram i innledningen, mener vi derfor at Døvekirken, norsk tegnspråk og tegnspråklig kultur også bør få en egen og tydelig omtale. Det vil gi bedre retning for lokale menigheter og bidra til at døve og hørselshemmede barn og unge får et reelt likeverdig tilbud om kirkelig undervisning og læring.

Omfang og behov for kutt

Gildeskål kirkelig fellesråd viser til at punktene «sanse», «syng» og «bli sunget for» nevnes gjentatte ganger. Flere poenger kommer på nytt med nye synsvinkler. Det viser en god helhetlig pedagogisk tenkning, men tekstmengden bør reduseres.

Planen er for omfattende for at små menigheter kan sette seg grundig nok inn i den, mener sokneprest May Helen Sæther i Rendalen.

Barneteologi og utviklingspsykologi

Egersund menighet ønsker å styrke det barneteologiske perspektivet. De skriver: «Barn skal ikke først og fremst forstås som framtidige voksne som kirken skal utruste. De er allerede en del av kirkens fellesskap og har egne erfaringer, spørsmål og perspektiver. For denne aldersgruppen er lek, relasjon, fortelling, sang, kropp, sanser, ritualer, undring og trygghet sentrale læringsformer.»

Gildeskål kirkelig fellesråd foreslår å fokusere på utviklingsstadier i barns trosutvikling, og at det viktigste er «at barns tro er i konstant endring og nært knyttet til deres kognitive og emosjonelle modning». Ranheim og Charlottenlund menighet og Spirs lokallag foreslår at innledningen både omtaler læring for de yngste og for de eldste innenfor aldersgruppen. De skriver:

Vi mener rammeplanen for 0–5 år favner et svært stort utviklingsmessig spenn. Det er betydelig forskjell på hvordan et barn på ett år og et barn på fem år lærer, kommuniserer, leker, reflekterer og deltar. Dette bør komme tydeligere fram i rammeplanen. Vi etterlyser derfor en sterkere pedagogisk og utviklingsmessig begrunnelse for mål og innhold innenfor aldersgruppen. Planen bør gi veiledning om hvordan barns ulike språklige, kognitive, sosiale, emosjonelle og kroppslige forutsetninger påvirker læring og deltakelse.

Brøttum menighetsråd er «tidvis usikker på om innledningen speiler innholdet», uten at det blir lagt fram eksempler på hva som skaper slik usikkerhet.

Oppsett

Kvaløy sogn skriver: «Rammeplanen har en god oppbygning og inndeling. Dette gjelder for alle de ulike aldersgruppene, men skrives inn bare her.»

Oslo bispedømmeråd ønsker at overskriften «Innholdselementer» skal stå foran delen med de tre overskriftene Bibel, tekst og tolkning, Kirkens tro og tradisjon og Kristen tro i praksis, og at «sentrale temaer og utvalgskriterier» og «strategier for tolkningskompetanse» løftes ut av Bibel, tekst og tolkning.

Høringsinstansene i Nordre Sunnmøre prosti vil ha veiledende lister for 0-5 i samme dokument som rammeplanen for 0-5.

Kirkerådets vurdering

De fleste generelle innspillene til rammeplanen handler om innledningen, og tas opp under oppsummeringen av neste spørsmål.

Kirkerådet ser at mange er positive til måten foresattes rolle beskrives. Om aktiviteter for barn og foresatte hver for seg, se neste spørsmål.

Kirkerådet viser til det dåpssyn som framgår i overordnet del. Kirkerådet vurderer at vektleggingen av dåpsteologi er i samsvar med overordnet del.

Kirkerådet vurderer ambisjonsnivået til å være passende. Det vil være naturlig å følge opp rammeplanene med veiledningsmateriell og eksempler på hvordan rammeplanene kan tas i bruk lokalt. Rammeplanen viser til punkter som må vurderes lokalt og ikke kan defineres sentralt. Dette gjelder blant annet hvordan menigheten inviterer aktivt til dåp og hvor mye tid som brukes på oppfølging av faddere.

Når det gjelder abstraksjonsnivå, handler dette først og fremst om å finne gode samtaleformer med barn i ulik alder. Kirkerådet mener at død og sorg er viktige temaer for barn, at kirkelig undervisning og læring må ta barns erfaringer med dette på dypeste alvor, og at barn trenger å få et godt språk for slike eksistensielle spørsmål - og i kirkens tilfelle et kristent språk.

Kirkerådet vurderer at det framlagte forslaget bør videreføres når det gjelder omfanget av og forventningene til det samiske innholdet. Det vises til de generelle merknadene om samisk innhold under spørsmål 14, og om tegnspråk under spørsmål 6. Kirkerådets vurdering er at preskriptiv presens er en god måte å fremme forventning og ideal på i denne sammenhengen. Konkret innhold, som Samisk kirkeråd viser til, vil alltid være avhengig av den aktuelle aktiviteten som planlegges lokalt.

Skillet mellom Bibel, tekst og tolkning, Kirkens kultur og tradisjon og Kristen tro i praksis er ikke rigid, og Kirkerådet vurderer derfor at det ikke er negativt at innhold i form av praksiser eller annet gjentas.

Kirkerådet vurderer balansen mellom barneteologiske og utviklingspsykologiske momenter til å være god. En ytterligere inndeling av aldersgruppen vil bli for omfattende for formatet det er lagt opp til i rammeplanene.

Kirkerådet viser til at «sentrale temaer og utvalgskriterier» og «strategier for tolkningskompetanse» hører til i Bibel, tekst og tolkning og ikke forholder seg til de andre innholdskategoriene. Rammeplanen har som funksjon å gi retning for innholdet, men det kan likevel være relevant å ha en egen overskrift for de tre innholdsdelene. Det foreslås for alle rammeplaner at overskriften «innhold» legges til, og at de tre innholdsoverskriftene rykker ned et overskriftsnivå.

23. Innspill til rammeplanens innledning

Flere høringsinstanser skriver bare «bra». Lørenskog kirkelig fellesråd skriver: «Innledningen fremstår som gjennomarbeidet, helhetlig og pedagogisk godt forankret.». Helleland menighetsråd skriver: «Menighetsrådet støtter hovedretningen, særlig vektleggingen av utforsking, undring, deltakelse, erfaring, fellesskap og trospraksis.»

Omsluttet av Guds omsorg

Noen høringsinstanser reagerer på setningen «Både døpte og interesserte barn og deres foresatte bør oppleve seg omsluttet av Guds omsorg.» Skien kirkelig fellesråd spør: «Vi stiller oss spørsmål om hvem sitt ansvar dette er? Er dette en målestokk for om arbeidet vi driver med lykkes eller ei - og samtidig hvordan skal vi forholde oss til dette når Bibelen lærer oss at vi er omsluttet av Guds omsorg.» Flere høringsinstanser fra Stavanger bispedømme mener ordene «bør oppleve seg» må bort fra denne setningen, og erstattes med «er». IKO mener den fungerer dårlig som målsetning og bør strykes i sin helhet.

Dåp og dåpsteologi

Asker menighet synes poengteringen om dåpsteologien som grunnleggende er fin, og Misjonssambandet Ung kaller de to innledende setningene for «nydelig». Spir skriver: «Planens formulering 'I dåpen tar vi imot Guds nåde' bør erstattes med 'I dåpen tar Gud imot oss i sin nåde', i tråd med formuleringen dåpsliturgien, for bedre å gjenspeile kirkens dåpsteologi.»

Misjonssambandet Ung mener at det kunne vært presisert hva som menes med dåpens teologi, og viser til setninger fra overordnet del som kan legges til her.

Flere bispedømmeråd påpeker at det ikke er dåpens teologi, men dåpen, som er grunnleggende. Bjørgvin og Agder og Telemark viser til formuleringer i «Livstegnet – et hefte om dåpen», fra Bispemøtet 2020.

Bønnelista, Stavanger bispedømmeråd og flere sokn mener at det bør spesifiseres i innledningen at «dåpsteologien er utgangspunktet for all kirkelig undervisning og læring».

Barneteologi

IKO skriver:

Avsnittet er tydelig inspirert av barneteologi. Denne barneteologien bør sikres enda bedre gjennom å bruke setningen «I leken får de rom for å utforske sin egen spiritualitet» i stedet for «... utforske sin egen tro». Undring bør løftes fram. IKO anbefaler setningen «I kirken får de leke og undre seg sammen med andre» i stedet for «I kirken får de leke og lære sammen med andre».

Oslo bispedømmeråd påpeker at endringen fra «spiritualitet» til «tro» har vært intensjonen fra Kirkerådet, og spør om det er intendert at dette ikke er gjort overalt.

Egersund menighetsråd skriver:

Innledningen bør tydeliggjøre at små barn er aktive og meningsskapende deltakere. Barns læring skjer ikke bare gjennom forklaring, men gjennom relasjoner, kropp, lek, fortelling, musikk, ritualer og erfaring. Det bør også tydeliggjøres at dåpen er et teologisk utgangspunkt: Barnet skal ikke først bli en del av kirken gjennom undervisningen. Barnet hører allerede til.

Ranheim og Charlottenlund menighet og Spirs lokallag i Trondheim peker på at det et godt utgangspunkt, men «savner likevel en tydeligere beskrivelse av barnet som et lærende og aktivt subjekt gjennom hele aldersspennet. Formuleringen 'de lever i den tro og livsverden som de voksne rundt dem viser' kan gi et noe ensidig bilde av barnet som mottaker av voksnes tro.»

Styrke relasjonen mellom barn og foresatte

Spir skriver:

Formuleringen om at arbeidet «skal bidra til å styrke relasjonen mellom barnet og deres foresatte», virker ambisiøs. Selv om intensjonen er god, kan den adresseres bedre gjennom en henvisning til positive fellesopplevelser for barn og foreldre.

Agder og Telemark bispedømme skriver:

Kirkens oppgave er ikke å styrke forholdet mellom foresatte og barn. Dette er det andre instanser som tar seg av. Kirkelig undervisning og læring skal bidra til å bygge tilhørighet og tro på den treenige Gud. Som kirke må vi holde oss til våre kjerneoppgaver.

Universell utforming

Trosopplæringsgruppen for Tromsø kirkelig fellesråd skriver at det er riktig å stille krav til universell utforming, men: «vi er dessverre i den situasjonen at flere av våre menigheter ikke oppfyller disse kravene. Hvordan skal dette ivaretas?»

Temaet universell utforming kan trekkes ut og nevnes i felles innledning, skriver Sverre Johan Nærheim. IKO skriver:

Setningen om universell utforming og individuell tilrettelegging går igjen i alle rammeplaner uten å bli konkretisert på alder. En slik overordnet setning hører til i overordnet del. Den bør enten differensieres mellom aldersgruppene, eller ikke brukes i rammeplanene for hver alder.

Behov for innledning

Både Gjøvik kirkelig fellesråd, Østre Toten kirkelig fellesråd og Hamar bispedømmeråd «mener i utgangspunktet at innledningen bør fjernes for alle grupperinger. Det er unødvendig med opplæring i de ulike alderstrinnenenes pedagogiske utvikling i et slikt dokument.» Nidaros bispedømmeråd skriver: «Vi mener at dette ikke vil bli lest, og at det viktigste heller må inn i listene. Dette er en generell betraktning som vil gjelde for alle aldersgruppene.» Nord-Hålogaland bispedømmeråd er uenig med Nidaros, og skriver: «Hvordan aldersgruppen lærer er viktig informasjon til menighetene når de skal bygge opp sine årsplaner med aktivitetstilbud.»

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet ser at setningen «Både døpte og interesserte barn og deres foresatte bør oppleve seg omsluttet av Guds omsorg» bør strykes.

Kirkerådets vurdering er at de to innledende setningene i innledningen bygger opp under det viktige barneteologiske poenget i setning tre, og at det ikke er enkelt å ivareta høringsinstansenes innvendinger om dåpens teologi uten å forrykke dette. Forslaget videreføres.

Begrepsbruken om spiritualitet og tro videreføres for å beholde en balanse i bruken av disse begrepene. Ordparet «leke og lære» videreføres. Når det gjelder andre barneteologiske poenger, ønsker Kirkerådet ikke å gjøre teksten lengre eller å svekke balansen mellom ulike barneteologiske og utviklingsteoretiske momenter.

Setningen «skal bidra til å styrke ...» er en språkbruk som er gjenkjennelig fra rammeplan for barnehagen. Det vurderes å være en god målsetning på overordnet nivå, som ikke står i motsetning til å bygge tilhørighet og tro på Gud.

Kirkerådet anerkjenner argumentet for at setningen om universell utforming bør tas ut, siden setningen ikke er differensiert på alder og det dermed kunne vært tilstrekkelig med det som framgår av kapittel 6 i overordnet del. Kirkerådet mener likevel at prinsippet er så sentralt at setningen beholdes som en aktualisering og påminnelse i alle rammeplanene.

Når det gjelder behovet for innledning, mener Kirkerådet at beskrivelsene av alderstrinnet er med på å gi den retningen som rammeplanene er ment å gi.

24. Gir rammeplanen en god beskrivelse av hvordan kirkelig undervisning kan støtte barns tidlige relasjoner og trosutvikling?

137 høringsinstanser har svart ja, 18 har svart nei.

25. Kommentar til beskrivelse av barns relasjoner og trosutvikling

Ranheim og Charlottenlund menighet og Spirs lokallag i Trondheim skriver:

Koblingen mellom tilknytning, omsorg, relasjon og trosutvikling er en styrke ved planen. Vi støtter særlig forståelsen av at trosutvikling skjer i relasjoner og gjennom levd praksis, ikke bare gjennom verbal formidling. Samtidig bør barnets egen spiritualitet, nysgjerrighet og aktive meningsskaping komme enda tydeligere fram.

Spir og Sør-Hålogaland bispedømmeråd skriver: «Planene bør i sterkere grad gjenspeile en faglig refleksjon om utviklingsteori og gi veiledning om hva slags pedagogisk og didaktisk grunnlagstenkning og tilpasning som må til for å møte forutsetninger og behov innen de enkelte aldersgrupper.» Gildeskål kirkelig fellesråd foreslår å gi en beskrivelse av utviklingspsykologiske stadier med betydning for trosutvikling.

Kirkefaglig koordinator i Døvekirken mener at barns tidlige relasjoner og trosutvikling ikke er tilstrekkelig ivaretatt for døve og hørselshemmede barn.

For små barn henger relasjon, språk, kommunikasjon, trygghet og tilhørighet tett sammen. Dersom barnet ikke har reell tilgang til kommunikasjonen som skjer i familien, menigheten eller undervisningen, kan det også påvirke muligheten til å delta, forstå og utvikle tilhørighet til tro og kirkelig fellesskap. For døve og hørselshemmede barn må norsk tegnspråk derfor forstås som en del av selve relasjons- og trosutviklingen, ikke bare som praktisk tilrettelegging. Dette gjelder også i familier der foreldrene er hørende, men barnet bruker eller har behov for tegnspråk.

Heradsbygd menighetsråd knytter dette spørsmålet til innholdselementene i planen:

Rammeplanen beskriver mange mulige aktiviteter og arbeidsmåter, men gir i mindre grad retning for hvilket innhold barn faktisk skal møte. Skal kirkelig undervisning bidra til å støtte barns tidlige relasjoner og trosutvikling, må det være tydeligere hva Den norske kirke ønsker at barn og familier skal få erfaring med gjennom de første leveårene.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet mener barneteologiske prinsipper som de som nevnes av Ranheim og Charlottenlund menighetsråd kommer godt nok til uttrykk i planen. Utviklingsteoretiske perspektiver vil ta for mye plass og gjøre rammeplanene mer utilgjengelige, og det hører i større grad til den profesjonelle fagutøvelsen å ta hensyn til dette.

Universell utforming og individuell tilrettelegging av den form Døvekirken nevner, skal bli ivaretatt i menighetene. Dette framgår av overordnet del, og i den overordnede setningen om universell utforming og individuell tilrettelegging som gjentas i hver rammeplan.

Kirkerådet viser til at rammeplanene løfter fram praksisene som viktig innhold, der man også tar i bruk øvrig innhold til å undervise og lære. Dette gjør rammeplanen i tråd med de læringssynene som fremmes i overordnet del.

26. Er vektleggingen av lek, relasjon og sanselig læring hensiktsmessig?

145 høringsinstanser har svart ja, 9 har svart nei.

27. Kommentar til vektleggingen av lek, relasjon og sanselig læring

Samisk kirkeråd mener at vektleggingen er hensiktsmessig. De skriver videre:

Små barn kan møte samiske språk og trospraksiser gjennom sang, rytme, bevegelse, fortellinger, symboler, farger, samiske velsignelsespraksiser, enkle bønner og gjentakende handlinger. Slik kan samisk kirkeliv erfares som en del av kirkens liv, ikke bare som kunnskap barna skal lære om senere.

Mange høringsinstanser trekker fram vektleggingen av lek, relasjon og sanselig læring som noe positivt med rammeplanen. Lillehammer kirkelig fellesråd skriver: «Veldig viktig!» Noen høringsinstanser mener at dette samtidig bør balanseres mot andre hensyn, da særlig innholdet som skal læres. Tre menighetsråd i Nannestad skriver:

Vektleggingen av lek, relasjoner og sanselige erfaringer framstår som gjennomgående i planene. Selv om dette er viktige elementer i læringsarbeidet, kan det stilles spørsmål ved om betydningen av kunnskap, fortelling og innhold tones for langt ned. Trosopplæring handler ikke bare om å erfare og oppleve, men også om å bli kjent med Bibelen, kirkens tro og kristen tradisjon.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet ser at mange svarer positivt på dette. Kirkerådet mener at vektleggingen av lek, relasjon og sanselig læring ikke går på bekostning av innholdsdimensjonen, men viser et pedagogisk premiss for hvordan barn lærer best om Bibelen, kirkens tro og kristen tradisjon. Dette premisset må ligge til grunn for undervisningsarbeidet lokalt, og det er rammeplanens oppgave å påpeke dette.

28. Vurderer dere at aktivitetstilbudet for aldersgruppen er realistisk og gjennomførbart?

115 har svart ja, 39 har svart nei.

29. Kommentar til aktivitetstilbudet for aldersgruppen

Det ser ut til at høringsinstansene har tolket ulike retninger på dette spørsmålet. Noen kommenterer minstemålet om tre aktiviteter, mens andre kommenterer om at det ikke bør legges opp til samlinger hvor barn deltar uten foreldre. Gol og Herad sokneråd peker på behovet for oppklaring:

Litt uklart kva som ligg i «tre forskjellige tilbud», om dette handlar om tilbod til ulike aldersgrupper, slik som babysang, 4-årsbok og kor, eller om det er foreldre og barn saman, separate samlingar og samlingar primært for foreldre. I tilfelle siste kan ein stille spørsmål til korleis dei ulike tilboda skal vektast, og kva krav det stiller til tverrfagleg samarbeid for å skape heilskap.

Om foreldres rolle skriver Gjerdrum og Heni menighetsråd:

[Det fremstår som] ambisiøst å legge opp til samlinger der barn i alderen 3-5 år deltar uten foresatte. Enkelte barn vil kunne mestre dette, men for mange i denne aldersgruppen vil det være utfordrende, særlig dersom de ikke kjenner de voksne lederne godt fra før. Menighetsrådet anbefaler derfor at det legges opp til fleksible løsninger der foresatte er velkomne til å delta ved behov, fremfor at samlingene forutsetter at barna kommer alene.

Her viser vi også til overskriften «Foreldrenes rolle» under oppsummeringen av generelle innspill til rammeplan for 0-5.

En annen dobbelhet i svarenes retning er om det er «minst tre forskjellige aktiviteter» eller listene over erfaringsmål som skal vurderes i dette høringsspørsmålet. Undervisningsforum i Bærum kirkelig fellesråd skriver:

«Vi ble i arbeidet med denne høringen usikre på hva som er aktivitetstilbud og hva som klassifiseres som erfaringsmål. Dette bør kanskje tydeliggjøres. Hvis det går over i hverandre kan det kanskje kommenteres? Det gjør at det er litt vanskelig å kommentere her. Vi har tolket kulepunktene under hver rammeplan som forslag til aktiviteter. Vi synes kulepunktene er relevante for denne aldersgruppen.»

Byåsen menighetsråd er konkrete i tilbakemeldingen: «Vi mangler ressurser for å gjennomføre Samisk språk, lek og sang 0-5 år».

Høringsinstansene har gitt ulike svar på om tallet tre er et godt tall i formuleringen «Alle dømte og interesserte barn og deres foresatte bør inviteres til minst tre forskjellige tilbud mens barna er i denne aldersgruppen». Flere tar et forbehold om ressurser. Tre høringsinstanser i Nordre Follo mener setningen bør endres fra «bør» til «skal». Bjørgvin bispedømmeråd mener forventningen bør økes til at alle får tilbud «minimum årleg, men ein kan samle fleire aldersgrupper samstundes dersom det er få i årskulla.» Møre bispedømmeråd er blant de tre høringsinstansene som foreslår å senke forventningene:

«I dei aller minste sokna er eit mål om minst to forskjellige tilbod meir realistisk, til dømes dåp og 4-års bok. Dette og for å sikre den lokale forankringa så ikkje tilbod til denne aldersgruppa vert sentralisert til dei større kyrkjestadane i området.»

Gjerstad menighetsråd er blant dem som støtter forventningen i rammeplanforslaget: «3 tilbud er overkommelig for en liten menighet».

Både KFUK-KFUM Norge, NMS og NMSU minner om at en større bredde i aktiviteter kan oppnås i samarbeid med organisasjonene.

Kirkerådets vurdering

Basert på tilbakemeldingene vurderer Kirkerådet at anbefalingen om minst tre aktiviteter bør videreføres. Denne formuleringen åpner samtidig for at lokale menigheter kan forvente mer av seg selv, og det åpner for at bispedømmer kan oppfordre sokn av en viss størrelse til å sikte høyere.

Kirkerådet vurderer det slik at avsnittet om de foresattes rolle i undervisningen må endres. Hovedpoenget i dette avsnittet er fra skrivegruppas side den siste setningen: «Uansett hvilken rolle foresatte har i selve læringssituasjonen, skal de som har ansvar for læringsaktiviteten,

alltid anerkjenne at barnets læringsprosesser skjer i samspill med familien.» Avsnittet bør endres slik at dette blir etterlatt inntrykk, heller enn at det anbefales å skille foresatte og barn i undervisningssammenheng. Dette skal være en lokal pedagogisk vurdering av gruppedynamikk og behovet for støtte fra omsorgspersoner i undervisningen.

Kirkerådet ser at det er behov for å klargjøre erfaringsmålenes rolle i hver rammeplan, for å vise hva som er forholdet mellom forventninger til aktivitet og forventninger til målsetninger. Kirkerådet foreslår å inkludere et kort avsnitt om dette foran innholdsdelen i hver rammeplan, og viser til vurderingene under spørsmål 10 og 19.

30. Er erfaringsmålene innenfor «Bibel, tekst og tolkning» relevante for aldersgruppen?

137 har svart ja, 22 har svart nei.

31. Kommentaar til erfaringsmålene «Bibel, tekst og tolkning»

Høringsinstansene i Nordre Follo skriver: «Fint at verbene som er beskrevet i punktene er utelukkende aktive verb hvor barna skal delta, sanse, undre seg, samtale om osv.» Åsane menighet foreslår å forkorte ved å slå sammen flere punkter, slik: «Sanse, bli kjent med, leve seg inn i og undre seg over bibelfortellinger, gjennom f.eks. sang og musikk, lek, bevegelse/dans, tegning/konkreter, drama, samtale.» Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver: «Bibelformidling må kunne skje gjennom flere uttrykksformer enn tekst og muntlig undervisning, for eksempel bilde, drama, lyd, taktile virkemidler, symboler og digitale hjelpemidler.» Noen høringsinstanser mener at det kan være krevende å føre samtaler med barn slik erfaringsmålene legger opp til. Høringsinstansene i Halden skriver: «Tre av sju erfaringsmål omhandler «samtaler». Å samtale med barn fra 0-4 år er utfordrende. I denne aldersgruppen formidler vi med ord, bevegelser og sanser, uten å forvente særlig muntlig respons fra barna.»

IKO mener to av punktene om samtaler bør utdypes:

Punktet om å «delta i samtaler om fortellingene» fungerer dårlig som utdypende erfaringsmål. Det bør sies noe om hva disse samtalene skal bety for undervisningen og læringen. IKO anbefaler å endre til «delta i språkstimulerende og filosofiske samtaler om fortellingene». Dette forteller noe om hva samtalen skal ha potensial for å bety for barnas læring.

Punktet om å «samtale om Jesus» likeså. Det bør utdypes hva disse samtalene skal inneholde, mer enn bare «noe om Jesus». IKO anbefaler å endre til «samtale om Jesus som en nær og levende frelser, venn og kilde til trygghet». Dette forteller noe om hva samtalen skal ha potensial for å bety for barnas læring.

Frimodig kirke, NMS og NMSU er enige i at punktet om Jesus kan utdypes, og foreslår: «...og hvem han var og hva han gjorde, og hva han kan bety for oss i dag». Frimodig kirke foreslår også «samtale om hvem Den hellige ånd er»

IKO fortsetter om tolkningskompetanse:

IKO savner et punkt om at tolkningskompetanse også innebærer begrepslæring og handler om generell språkutvikling. IKO anbefaler å legge til punktet

«Bibelformidlingsarbeidet støtter opp om barnas begrepslæring og generelle språkutvikling. Barna får høre fortellingene på sitt eget språk, enten norske / samiske språk eller minoritetsspråk.»

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet ønsker ikke å slå sammen punktene som Åsane menighetsråd peker på, siden dette vil gjøre at hvert punkt inneholder for mange poenger. Dersom rammeplanen skal ramse opp eksempler på hvilke kreative arbeidsformer som kan brukes, kan det bidra til at innovasjon rundt andre kreative arbeidsmåter mangler. Tilpasning til mangfoldet av deltakere er uansett et premiss i overordnet del.

Samtaler er en viktig arbeidsmåte for små barn som er i ferd med å utvikle språket sitt. Kirkerådet anbefaler IKOs endringsforslag om «språkstimulerende og filosofiske samtaler» og om begrepslæring og generell språkutvikling. Dette er etablerte pedagogiske begreper i småbarnspedagogikk for barnehage, og gjør at rammeplanene gir en tydelig retning for det pedagogiske arbeidet i kirkelig undervisning og læring. Det viser også en viktig del av det som skal til for å planlegge og gjennomføre god undervisning om bibelfortellinger.

Kirkerådet vurderer det slik at de er krevende å samtale med små barn om Den hellige ånd, men at det er veldig fint å synge om Den hellige ånd i tredje vers av Måne og sol eller andre salmer og sanger som lokalmenighetene kan velge som innhold i andre typer erfaringsmål.

Kirkerådet vil ta inn forslaget fra NMS, NMSU og Frimodig kirke for å vise hva innholdet i samtalene om Jesus bør være.

32. Innspill til sentrale temaer og utvalgskriterier

Flere høringsinstanser stusser på vektleggingen av etiske fortellinger og dilemmaer, og noen av dem ønsker å flytte punktet til rammeplanen for 6-12 år. Lillehammer kirkelig fellesråd skriver: «Det meste er relevant, men 'Lignelser om etiske problemstillinger og dilemmaer' høres flott ut. Ikke veldig realistisk.» Ganddal menighetsråd skriver: «Ønsker å utsette linjen om etiske problemstillinger og dilemmaer til neste aldersgruppe. Dette er kanskje litt for abstrakt for denne aldersgruppen.»

Undervisningsansatte i Trondheim kirkelig fellesråd skriver:

«Konkret eksempel på at 0-5-åringer er et stort sprik når det oppfordres til «lignelser om etiske problemstillinger og dilemmaer». Mange gode tekster å bruke i gruppe 3-6 år, mens 0-2 ikke passer inn her.»

Agder og Telemark bispedømmeråd skriver:

«Så små barn har ikke filosofiske samtaler så tidlig alder, eller skal lære om etiske dilemmaer av kirken. Barn må få lov til å være barn. Det er ikke realistisk at et barn på 3 år har filosofiske samtaler på dette nivået. Det er heller ikke kirkens kjerneoppgave å legge til rette for det.»

Ranheim og Charlottenlund menighet og Spirs lokallag i Trondheim skriver:

For de yngste barna er det viktigere å få møte et mindre antall sentrale fortellinger flere ganger, gjennom ulike uttrykksformer og i ulike sammenhenger, enn å møte et stort

antall bibeltekster én gang. Vi anbefaler derfor at rammeplanen tydeligere løfter fram repetisjon og gjenkjennelse som pedagogisk prinsipp.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet ser at det kan oppleves krevende å legge til rette for filosofiske og etiske samtaler med barn. Kirkerådet viser samtidig til rammeplan for barnehagen, hvor både ulike former for samtaler og det å utforske og undre seg over eksistensielle, filosofiske og etiske spørsmål inngår. Kirkerådet står ved forslaget om å fremme dette som viktige pedagogiske arbeidsmåter for små barn. Kirkerådet viser til at rammeplanarbeidet bør følges opp med ressurser og kompetansetiltak om dette.

Kirkerådets vurdering er at repetisjon som pedagogisk prinsipp er implisitt i setningen «Ritualer og rutiner hører med» til «Ritualer, rutiner og repetisjon hører med» i innledningen.

33. Er erfaringsmålene innenfor «Kirkens kultur og tradisjon» relevante for aldersgruppen?

134 har svart ja, 16 har svart nei. 71 har ikke svart på dette spørsmålet.

34. Kommentar til erfaringsmålene «Kirkens kultur og tradisjon»

Egersund menighetsråd og noen få andre høringsinstanser trekker fram det positive med rammeplanforslaget. De skriver:

Det er positivt med møte med kirkerommet, symboler, høytider, musikk og tradisjoner. Vi foreslår at formuleringen «observere og samtale om kirkekunst» heller kan være: «Oppleve og undre seg over kirkekunst og symboler.»

Siste setning går igjen i mange høringssvar fra Stavanger bispedømme. Gildeskål kirkelig fellesråd «er glade for at kirkerommet, musikken og symbolene har en sentral plass». Et annet delvis positivt og samtidig kritisk svar kommer fra Norske kirkeakademier:

«Norske kirkeakademier mener at rammeplanene et stykke på vei ivaretar områder som kunst og kultur, kirkebygg og kirkerom. Men det er saklige og faglige grunner til at disse områdene bør få enda større rom i rammeplanene», skriver de, og nevner sangen og kirkemusikkens rolle i menneskers liv, kirkebyggenes rolle i den lokale kulturarven og oppmerksomheten rundt Kirkebevaringsprogrammet som noen slike grunner.

Til erfaringsmålet «sanse og leke fortellinger om gudstjenester, dåp, konfirmasjon og bryllup» stiller noen høringsinstanser spørsmål ved om barna skal leke bryllup, eller om skillet mellom lek og kirkelige handlinger blir tatt for lett på.

Tre menighetsråd i Nannestad skriver:

For aldersgruppen 0-5 år synes enkelte av erfaringsmålene å forutsette et refleksjons- og språknivå som mange barn ennå ikke har utviklet. Små barns trosutvikling skjer først og fremst gjennom trygghet, relasjoner, fortellinger, sang, lek og sanselige opplevelser. Planen kunne derfor lagt større vekt på erfaring og deltakelse, og mindre på samtale og refleksjon rundt temaer som lett blir for abstrakte for denne aldersgruppen.

Flere andre uttrykker også skepsis til å legge vekt på døden. Haslum menighetsråd skriver:

«I denne aldersgruppen mener vi at samtale om død og sorg passer best dersom barna tar opp temaet selv. Tematikken blir nevnt naturlig fordi vi jobber kirkelig kontekst, men vi mener at det ikke trenger å være et erfaringsmål for 0-5år.»

Møre bispedømmeråd skriver:

Ja, men ein bør her vurdere kva ein legg i omgrepet «invitere». Kyrkja kan ikkje invitere til song og høgtidsfeiring i heimen, men heller oppmode foreldre til dette.

Oslo bispedømmeråd viser til at noen av de samme punktene under dette avsnittet kan høre mer hjemme under overskriften om foresatte og faddere.

Kvaløy sogn skriver:

Rammeplanen får tydelig fram at den samiske tradisjonen og trosuttrykket har sin naturlige plass i trosopplæringen. Vi er likevel kritiske til at joik skal ha en naturlig plass i kristen praksis. Joik tilegnes tradisjonelt en person eller et sted, mens i kirken og i kristen praksis er det Gud som skal æres og lovsynges. Dette gjelder for alle de ulike aldersgruppene, men skrives inn bare her.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet viser til at kunstobservasjon er en viktig pedagogisk metodikk. Kirkerådet mener at det er gjennom samtale at det innholdet som kunsten formidler, både kan bli lagt fram for barna og bli respondert på av barna. Det er viktig at de som møter små barn i kirkelig undervisning og læring, møter barn på en dialogisk måte og tilpasser samtalen til deres refleksjonsnivå. Refleksjon og undring skjer gjennom samtale, og å legge til rette for dette er å legge til rette for læring.

Kirkerådet mener at rammeplanen ikke bør utvides for å gi plass til mer innhold om kirkebygg og kirkekunst, men at innholdet er tilstrekkelig til den formen rammeplanen bør ha.

Erfaringsmålet om fortellinger om gudstjenester og kirkelige handlinger strykes, siden det er stilt spørsmål ved det og stryking vil forkorte listen.

Kirkerådet mener at død og sorg er viktige temaer for barn, at kirkelig undervisning og læring må ta barns erfaringer med dette på dypeste alvor, og at barn trenger å få et godt språk for slike eksistensielle spørsmål - og i kirkens tilfelle et kristent språk.

Kirkerådet foreslår å stryke erfaringsmål med arbeidsmåter som blir ivaretatt i avsnittet om foresatte og faddere.

Det er lokale forskjeller i hvordan joik er eller ikke er en del av samisk kirke- og kristenliv. Kirkerådet opprettholder forslaget om å inkludere joik under dette punktet.

35. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Kristen tro i praksis»

Utsira kirkelig fellesråd og sokn skriver: «Målene er tilpasset målgruppen. Bra at de yngste barna får erfare kristen tro i praksis gjennom blant annet deltakelse, sang, bønn og lek. Det legger et godt grunnlag for kristen tro videre i livet.»

Både IKO, NMS og NMSU har konkrete endringsforslag. IKO skriver:

Punktet «delta i ulike former for bønn» er ikke tilpasset aldersgruppen. IKO anbefaler å konkretisere hvilke former for bønn som er viktige å bruke sammen med 0–5-åringer: «delta i bønn ved å synge, bruke kroppen og herme».

Erfaringsmålene mangler henvisning til diakoni og misjon. IKO anbefaler å inkludere et punkt om dette: «dele eller delta på andre måter, sammen med familien, i diakoni og misjon».

NMS og NMSU skriver:

«Arbeide med temaer som vennskap, kjærlighet og rettferdighet» foreslås å få tillegget: «..også i et verdensvidt perspektiv»

pkt 9: «dele, få, trøste og vise omsorg.» foreslås å få tillegget: «...både lokalt og globalt»

Og så foreslår vi å legge til disse to kulepunktene:

«delta på barne- og ungdomsorganisasjonenes tilbud for aldersgruppen»

«dele eller delta på andre måter, sammen med familien, i diakoni og misjon»

Flere høringsinstanser spør om gudstjenesten faktisk er slik rammeplanen legger opp til. Høringsinstansene i Nordre Follo svarer:

Det bør vurderes om kirkens liturgi gjør det mulig å «delta i gudstjenester ved å leke, synge, lytte, herme og bevege seg». Dette er for øvrig en av de få gangene gudstjeneste blir nevnt i rammeplanen for målgruppen, det undres om det legges vekt på målgruppens deltakelse i gudstjenestelivet som en del av deres kirkelige undervisning og læring, ut over det som nevnes i praksisformer.

Åsane menighet uttrykker det samme som noen andre høringsinstanser: «Igjen: I overkant mange kulepunkt.»

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet foreslår å gjøre enkelte justeringer i erfaringsmålene basert på innspillene fra IKO, NMS og NMSU. «dele, få, trøste og vise omsorg» fungerer svakt sammen med ny foreslått innledningstekst, og strykes derfor. Punktet om diakoni og misjon tas inn, fordi misjon ellers ville vært dårlig representert i Kristen tro i praksis for 0–5, men i forkortet form: «dele eller delta på andre måter i diakoni og misjon».

Forslaget fra NMS og NMSU uttrykker noe viktig, men Kirkerådets vurdering er at dette i tilstrekkelig grad vil bli ivare tatt i lokale tilpasninger og i forslaget om punkt om diakoni og misjon. Kirkerådet håper at misjonsorganisasjonene vil bidra med undervisningsressurser som ivaretar det globale perspektivet i disse punktene.

Rammeplanen viser et pedagogisk ideal for hva gudstjenesten skal være, og det forplikter kirken både lokalt og sentralt når det gjelder hvordan liturgi utformes og gudstjenester legges opp for å være gode steder for gudstilbedelse for barn og alle andre generasjoner.

36. Er samarbeidet med foresatte og faddere tilstrekkelig ivare tatt?

128 har svart ja, 25 har svart nei. 68 har ikke svart på dette spørsmålet.

37. Kommentar til samarbeid med foresatte og faddere

Målselv og Øverbygd menigheter skriver:

Flott å se at dette er tatt med i rammeplanene for hver aldersgruppe. Det gir en bevisstgjøring for menighetene å å ta med foresatte og faddere i aktiviteter og lokal plantenkning. Fint at det foreslås å invitere til temasamling om roller.

Thomas Høgda i Nes kirkelig fellesråd skriver:

Gjentar igjen at foreldresamarbeid er både positivt og viktig, mens mye fokus på faddere virker urealistisk.

Kirkelig fellesråd i Bærum skriver:

Språket knyttet til familier og faddere må være inkluderende for barn og unge som ikke har faddere i nærheten (eller vet hvem de er) og som ikke lever med tradisjonell familietilknytning.

I byer og bynære områder er det ofte ikke naturlig å invitere storfamilien inn i trosopplæringsarbeidet. Videre har mange voksne – etter hvert også i besteforeldre-generasjonen – lav kunnskap om tro og tradisjon. Og faddere har i liten grad et aktivt forhold til fadderoppdraget, ut over å vise omsorg for barnet. Kirkens kommunikasjonsmateriell bør derfor ikke gi uttrykk for en forventning om at storfamilie og faddere deltar i kirkens undervisningsopplegg. Det er viktig å bruke et språk i møte med barna og deres foresatte, som gjør at alle kjenner seg velkommen til å delta, også uten et nettverk.

Det samme er viktig når det gjelder å kjenne seg invitert inn i det som skjer i kirken, uten at foresatte kjenner seg kompetente til å følge opp med ritualer og bønn hjemme. (I mange familier kan dette også være et stridstema.)

Det bør fremheves at trosopplæring i dag ofte innebærer å lære opp både barn og voksne samtidig.

Asker menighet skriver:

Veldig bra at rammeplanen har et eget punkt rundt Foresatte, faddere og annen familie. Den gir tips til hvordan vi kan involvere, men gir ingen pålegg. Det liker vi.

Mange av høringsinstansene som har kommentert på dette punktet, viser til at det ikke finnes systemer for kontaktinformasjon til faddere. Noen ønsker også flere konkrete forslag til hvordan punktene kan iverksettes lokalt, mens andre peker på lokale forhold som gjør det vanskelig å henvende seg til faddere. Ullensaker menighet skriver derimot bare: «Dette vil bli utdypet i lokal plan.»

KFUK-KFUM Norge har et konkret endringsforslag:

Verbet «Foreslå» under foresatte kan med fordel byttes ut med for eksempel «erfaringsdeling», eller «ha samtaler om». Slik det står nå, kan lokalt ansatte misforstå sin rolle som en rådgiver eller en "innsalgs"person. Finn heller ord som underbygger det pedagogiske perspektivet presentert i overordnet del der barn, og foresatte er aktive

bidragsyttere i sin egen prosess. Se kommentaren over om å bruke verbet «foreslå». «Inspirere» og «invitere» fungerer bedre. Det må være en bevissthet omkring likeverdigheten i relasjonen.

Nord-Hålogaland bispedømmeråd foreslår å kutte og forenkle i listen, blant annet ved å fjerne konkrete eksempler.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet mener at rammeplanen viser en retning for arbeidet, og viser at de lokale menighetene må gjøre strategiske valg og finne gode lokale løsninger ut ifra hva som er forutsetningene. Det er en glede å se at Ullensaker menighet vil gjøre dette og at Asker menighet uttrykker en positiv holdning til formen. Ettersom mange opplever at dette arbeidet er vanskelig, mener Kirkerådet at utfyllende eksempler er en styrke.

Kirkerådet mener at høringsforslaget i tilstrekkelig grad ivaretar de hensyn som Kirkelig fellesråd i Bærum løfter fram, og viser til at muligheten for lokal tilpasning er avgjørende.

KFUK-KFUMs forslag vil bli tatt til følge i en eller annen form.

38. Innspill til utvalg og omfang av kjernetekster for 0–5 år

Det er kommet 121 svar på dette spørsmålet. Av disse er 13 henvisninger til andre høringsinstanser eller svar på tidligere spørsmål. Høringsoppsummeringen tar ikke høyde for forslag om disse kjernetekstene som er lagt inn som svar på andre spørsmål.

24 høringsinstanser uttrykker seg rent positivt. Bibelselskapet skriver: «Fint. Lite dramatikk. Godt fokus på NT.» 12 høringsinstanser med fire ulike svar uttrykker seg grunnleggende negativt, og dette er i stor grad knyttet til at utvalget er for lite. Nord-Hålogaland bispedømmeråd skriver: «Kjernetekstlisten er snever og oppleves ikke som relevant for rammeplanen.»

Det gamle testamentet

16 høringsinstanser mener det er for lite med én tekst fra GT, eller foreslår å legge til konkrete tekster fra GT. Bremnes sokneråd skriver:

Det er berre teke med Gud skaper verda som tekst frå GT. Det syns me er for lite. Burde vore fleire tekstar frå GT også for denne aldersgruppa.

Konkrete GT-fortellinger som foreslås er Salme 23, Noahs ark, utdrag fra Abrahamsfortellingen, den aronittiske velsignelsen og David og Goliat.

Salme 23 er etterlyst av ni høringsinstanser, hvorav seks av dem kommer fra Søre Sunnmøre og har gitt like svar. De skriver:

Salme 23 bør takast med som kjernetekst. Den står godt til dei temaa som framhevast for aldersgruppa: Guds omsorg og død. Den inneheld mange bilete som er lett å formidle til aldersgruppa.

Seks høringssvar foreslår Noahs ark, med begrunnelse i at den tradisjonelt har vært mye brukt i trosopplæring for aldersgruppen. Tre av disse svarene er fra menighetsrådene i Nannestad, og lyder:

Utvalget av kjernetekster for aldersgruppen 0-5 år framstår noe begrenset. Særlig savnes flere fortellinger som tradisjonelt har hatt en sentral plass i kirkens trosopplæring, slik som Noahs ark eller David og Goliat.

NMS og NMSU foreslår utdrag av Abrahamsfortellingen:

Med tanke på overvekten av NT-tekster kan det vurderes om første del av Abrahamsfortellingen med 1 Mos 12, 1-5 samt 15, 1-5 kunne vært med, både fordi den erfaringsmessig fungerer godt med barn (undring under stjernehimmelen) og er en sentral tekst i den store fortellingen i Bibelen. Evt også sammen med Sal 8.

Kroer, Nordby og Ås menigheter vil ha med Herrens velsignelse:

Herrens velsignelse (4. Mos 6,22 – 26) og Peters fiskefangst (Joh. 21, 1 – 8) bør være med. Vi ønsker oss flere enkeltvers fra eksempellista inn i kjernetekstene, slik som f.eks. Jeremia 29,11. Utvalget av kjernetekster baserer seg i for stor grad på fortellinger.

Sakkeus

Ti høringsinstanser etterlyser teksten om Sakkeus. Lørenskog kirkelig fellesråd skriver:

Fortellingen om Sakkeus bør vurderes som kjernetekst. Den belyser sentrale temaer som inkludering, tilgivelse, ansvar og forandring, og fungerer svært godt

Kirkerådets vurdering

Alle relevante tekster kan brukes i menighetene, og både Sakkeus og andre av de foreslåtte tekstene er eksempler på hvordan man lokalt kan aktualisere sentrale temaer og ta i bruk utvalgskriteriene. Herrens velsignelse er i bruk som liturgisk tekst, og Kirkerådet mener at det ikke er nødvendig å knytte den til Bibelen for 0–5-åringene. I tråd med øvrige vurderinger om å beholde en fleksibel og kortfattet profil på rammeplanene, tas ikke flere tekster inn i kjernetekstlisten for 0–5 år.

39. Innspill til utvalg og omfang av eksempeltekster for 0–5 år

Det er kommet 68 svar på dette spørsmålet, hvorav ni kun viser til andre høringsinstanser eller til svar på tidligere spørsmål. 13 av svarene er grunnleggende positive. Stavanger bispedømmeråd skriver: «Dette er også fine tekster. Vi liker særlig det som står foreslått under 'Trygghet og tilhørighet'.» 15 høringsinstanser mener at de foreslåtte eksempeltekstene ikke treffer målgruppen. Undervisningsforum i Bærum kirkelig fellesråd skriver: «Her treffer ikke tekstene aldersgruppen.» Sju høringsinstanser foreslår at listen over eksempeltekster skal ligge i ressursbanken heller enn som del av eller vedlegg til rammeplanene. Østre Toten kirkelig fellesråd skriver: «Vi mener eksempellistene hører hjemme i ressursbanken, og ikke i rammeplanen. Det vil gjøre selve planen mindre omfangsrik, noe som er helt nødvendig.»

De vanligste forslagene til tekster som bør inn eller ut av eksempellisten, er disse:

- Sju nesten like høringssvar fra Søre Sunnmøre foreslår at «Jesus vekker opp Lazarus» bør være eksempeltekst.
- De samme foreslår at Salme 23 bør være eksempeltekst dersom den ikke blir kjernetekst.

- Sju mer uavhengige høringsinstanser mener at lignelsene om den rike bonden og arbeiderne i vingården bør flyttes til 6–12 år.
- NMS og NMSU foreslår å inkludere En ny himmel og en ny jord (Åp 21,1–5).

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet viser til overordnet del, kapittel 4, overskriften Bibel, tekst og tolkning: «Kirkelig undervisning og læring skal ta i bruk et mangfold og bredde av bibelske tekster både fra Det gamle og Det nye testamentet.» Kirkerådet viser til at tekstene i listen er eksempler, og ikke er førende for menighetene. Den enkelte medarbeiders profesjonelle og/eller personlige skjønn er viktig for hvordan bibeltekster blir tatt i bruk, og hvordan formidlingen og aktualiseringen tilpasses aldersgruppen.

Når det gjelder funksjonen til eksempellistene, viser Kirkerådet til felles vurdering av forholdet mellom kjernetekstlister og eksempellister under spørsmål 8, 21 og 40. Kirkerådet foreslår å ta eksempellistene ut av forslaget og la dem være separate ressurser.

40. Innspill på listenes utforming med inndeling i kjerne- og eksempeltekster

Det er kommet 68 svar på dette spørsmålet, hvorav ni kun viser til andre høringsinstanser eller til svar på tidligere spørsmål.

23 høringsinstanser mener oppsettet er rotete, ønsker bedre oversikt, kommer med konkrete forslag om hvordan listene over kjernetekster og eksempeltekster bør settes opp sammen med hverandre, eller ønsker at kjernetekstene skal være med i eksempellistene med uthevet skrift. Høringsinstansene på Søre Sunnmøre skriver:

Det bør være éi liste med bibeltekstar der nokre av dei kan vere markert som kjernetekstar. Lista bør vere inndelt etter punkta under «Sentrale temaer og utvalgsriterier» slik eksempeltekstane i stor grad er sett opp no.

Det felles høringssvaret for 18 menighetsråd og fellesråd i prostiene Tungenes og Jæren lyder: «Det vil være mer hensiktsmessig at eksempeltekstene kommer etter kjernetekstene for de enkelte aldersgruppene.» MF skriver: «Vi anbefaler at også kjernetekstene inkluderes på eksempellisten over tekster til de konkrete temaene.» Elleve høringsinstanser uttrykker seg rent positivt, slik som Moster sokneråd: «Det er fint å ha uforminga slik at det er delt i kjerne- og eksempeltekstar.»

Åtte høringsinstanser mener det ikke er nødvendig med en eksempelliste, eller at eksempellisten bør flyttes ut av planen. Dette er overlappende med tilsvarende mening uttrykt under forrige spørsmål. Én høringsinstans mener eksempellisten er for omfattende.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet viser til felles vurdering under spørsmål 8, og foreslår å fjerne eksempellistene fra forslaget. De vil heller være tilgjengelige som separate ressurser.

41. Innspill på omfang og utvalg av salmer 0-5 år

Av 98 konkrete svar på dette spørsmålet, er 17 av dem rent positive, slik som Gildeskål kirkelige fellesråd: «Listen er akkurat passe lang!» I dette tallet inkluderes også svaret fra Ranheim og Charlottenlund menighet. Selv om svaret deres kan oppfattes negativt, uttrykker de et ønske om akkurat det samme som innledningsteksten til salmelistene sier:

Vi mener de veiledende salmelistene er for omfattende dersom de skal forstås som et læringsmål eller forventet repertoar. Målet bør heller være at barn gjennom aldersperioden blir fortrolige med et begrenset antall salmer og sanger som faktisk brukes i menigheten. Vi foreslår at rammeplanen angir et realistisk minimum eller omfang, mens den konkrete salmeplanen utarbeides lokalt i samarbeid mellom undervisningsansatte og kirkemusikere.

Om lag 27 høringsinstanser etterlyser bruk av andre kilder enn Norsk salmebok. Eksempler er Barnesalmeboka, Søndagsskolen Norge, babysang-sanger, Soul Children og så videre. Ganddal menighetsråd:

«Fine salmer, men ønsker også andre sanger. Kan kanskje stå en oppmuntring til å bruke andre sanger som ikke står i salmeboka. Trenger ikke stå hvilke sanger det er.»

Ni av høringsinstansene savner bevegelsessanger på listen, slik som Melhus kirkelige fellesråd:

Av 16 salmer er kun 2 bevegelsessanger. Det bør være flere bevegelsessanger for aldersgruppen 0-5 år! Vi foreslår Salme 781 «Hvem har skapt alle blomstene», 784 «Takk, min Gud, for hele meg», 786 «Jeg er trygg hos deg» og 787 «Alt det minste som Gud skapte».

Flere høringsinstanser savner flere dåpssalmer, etter som det legges stor vekt på dåpen i PFKUL-OD og i innledningen til rammeplan for 0–5.

Elleve foreslår å ta inn 638 Må Gud velsigne deg, elleve foreslår 781 Hvem/Kven har skapt alle blomstene/blomane, ti foreslår 786 Jeg/Eg er trygg hos deg, åtte foreslår 731 Jeg folder / Eg faldar mine hender små, åtte foreslår 210 På Golgata sto det et kors og åtte foreslår O du som metter liten fugl. Sistnevnte foreslås som erstatning for Gledens Herre, vær vår gjest. Flere andre salmer er foreslått sju eller færre ganger.

Forslag om kutt: Gledens Herre foreslås erstattet, og seks høringsinstanser foreslår å flytte 206 Dine hender er fulle av blomster til listen for 6–12 år. Flere andre er foreslått fjernet av én eller to høringsinstanser.

Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo, skriver en generell bemerkning for alle salmelistene under spørsmålet som gjelder salmer for 0–5:

Her tillater vi oss å gi en generell omtale av salmeutvalget for alle rammeplanene. I all hovedsak virker dette gjennomarbeidet og bra. Vi finner en fin veksling mellom tradisjonssalmer og nyere salmer. Flere ulike tradisjoner er også representert. Vi har tidligere (under spørsmål 9) kommentert at gudsbilder ikke er særlig utvidet i tekstutvalget. Dette gjelder også for utvalget av salmer. Vi mener det at det mangler et metamangfold i salmeutvalget. I de aller fleste av salmene er Gud allmektig og mannlig.

Vi tillater oss å minne om at Den norske kirke er forpliktet på Strategiplan for kjønn og likestilling der inkluderende språk er en viktig målsetting. Fakultetet foreslår å gå til Salmedatabasen og hente for eksempel Ingrid Brækken Melves salme om Gud som bjørnemor.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet merker seg at høringsforslagets innledningstekst til salmelistene har slått fast at det er dåpssalmer og nattverdssalmer på alle veiledende lister, men at disse er tatt ut av salmelisten for 0–5 i løpet av behandlingen. Kirkerådet foreslår å legge til 591 Det skjer et under i verden og 608 Når vi deler det brød, for å inkludere en dåps- og en nattverdssalme på listen. Kirkerådet vil samtidig understreke viktigheten av å bruke et bredt utvalg av dåps- og nattverdssalmer i gudstjenester hvor små barn deltar.

Samtidig foreslår Kirkerådet å fjerne denne delen av beskrivelsen av salmelistene fra den felles innledningen, siden de er ment å beskrive Skrivegruppas tidligere forslag, og ikke nødvendigvis korrelerer med det fremlagte forslaget på alle punkter.

Kirkerådet vurderer det slik at det ikke er behov for å gjøre øvrige endringer i forslaget til den veiledende listen for aldersgruppen 0–5 år basert på høringsinstansenes forslag. Den foreslåtte innledningsteksten til salmelistene viser klart at listene er et forslag til utgangspunkt for arbeidet med lokale lister. Kirkerådet foreslår å legge til «andre relevante kilder» i avsnitt to i innledningsteksten.

42. Innspill på praksisformer for 0-5 år

Av 66 konkrete høringsssvar er minst 25 grunnleggende positive. Mange av disse kaller praksisformene for «fine». «God oversikt», skriver Flekkefjord menighetsråd.

Mange av høringsssvarene er konkrete forslag til mindre tillegg eller justeringer, slik som Bjørgvin bispedømmeråd: «Under aktiviteten Søndagsskule kan ein legga til ... under gudstenesta, eller til andre tider. Under punktet om vandringar kan ein leggje til sansevandring».

Sju høringsinstanser savner praksisformer knyttet til samarbeid mellom barnehager og menighet. Gol og Herad sokneråd skriver: «Med så mange gode innspel på praksisformer hadde det vore fint om ein og kunne lista opp aktuelle berøringspunkt til kyrkje-barnehage-samarbeid, ikkje berre vise til rammeplan for barnehagen.»

Fem høringsinstanser er negative. IKO spør om det er bruk for listen i det hele tatt, og Østre Toten kirkelige fellesråd mener den hører hjemme i ressursbanken og ikke i rammeplanen. NMS og NMSU skriver: «Generelt stiller vi spørsmålstegn ved denne listen og sammenhengen med erfaringsmålene. Dette kunne med fordel vært knyttet tydeligere sammen.»

Rissa felles menighetsråd skriver: «En del praksisformer er for omfattende til våre menigheter, som søndagsskole under gudstjeneste, faddersamlinger og familiekor.» Ulstein sokn har et lignende svar, men sett fra en annen side: «Mange gode forslag, sjølv om ein ikkje brukar alle.»

Tre høringsinstanser synes det er for tidlig med undervisning om feiring av nattverd i denne aldersgruppen.

Åsane sokn ønsker «konkrete forslag til arbeid med samisk språk/kultur. Enten som egen liste, eller direkte link til gode ressurser. Gjelder også andre aldersgrupper.»

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet ser at mange av høringsinstansene uttrykker seg positiv til å ha en slik liste. Ingen av høringsinstansene kommenterer imidlertid at det er viktig at listen behandles som en del av rammeplanverket. Her er det derfor viktig å se på høringssvaret fra Østre Toten kirkelige fellesråd, som mener listen hører hjemme i ressursbanken. De menighetene som setter pris på å ha en slik liste, vil ha den tilgjengelig også om den ligger i ressursbanken.

Kirkerådet mener at samarbeid mellom barnehage og kirke er en viktig del av det helhetlige pedagogiske arbeidet som skjer i menigheten, men at det ikke hører til i en rammeplan som har teologiske mål. Dersom listen tas ut av rammeplanene, får de en annen kontekst og kan derfor også inkludere anbefalte samarbeidsformer med barnehage og skole. Det vil heller ikke være nødvendig med en politisk behandling av mindre endringer i listen.

Kirkerådet viser videre til at flere høringsinstanser ønsker at rammeplanene skal være mindre overveldende. Kirkerådet viser også til de vurderinger som er gjort under spørsmål 8.

Kirkerådets samlede vurdering er derfor at listene over praksisformer ikke bør videreføres som en del av forslaget til rammeplan, men at de heller skal ligge som ressurser i Ressursbanken.

Flere av høringssvarene ønsker seg også flere typer ressurser som Kirkerådet mener bør utvikles og publiseres utenfor rammeplanene og utenfor denne listen. Kirkerådet ønsker å jobbe videre med denne typen ressurser når rammeplanene og de veiledende listene er ferdige.

Rammeplan for 6-12 år

43. Overordnede innspill til rammeplan for 6–12 år

Det er mange positive innspill. Gjerdrum og Heni menighetsråd skriver: «Menighetsrådet opplever rammeplanen for 6-12 år som et godt og anvendelig verktøy, som i stor grad er tilpasset virkeligheten menighetene arbeider i.» Oslo bispedømmeråd skriver:

I forbindelse med aktiviteter for aldersgruppen har rammeplanforslaget en fin formulering innledningsvis: “inviteres til et inkluderende opplegg på tvers av interesser og funksjonsevne”. Denne formuleringen kan gjerne brukes gjennomgående i planene for 0-19.

Både organisasjonene og flere menighets- og fellesråd understreker det positive ved at det kontinuerlige arbeidet nå er en tydelig del av opplegget og at dette er styrkende for samarbeidet mellom menighetene og organisasjonene. Undervisningsforum i Bærum kirkelige fellesråd skriver: «Vi liker at kontinuerlige tiltak er inkludert og kan sees på som en del av trosopplæringsarbeidet.»

For stort aldersspenn

Mange av svarene, f.eks. fra Gjerdrum og Heni menighetsråd, påpeker at 6-12 år er et for stort aldersspenn, og at planen ivaretar de yngste minst og at det hadde vært tjenlig ha to underkapitler i denne rammeplanen. Forslag fra undervisningsansatte i Kirkelig fellesråd i Trondheim er å følge skolens inndeling som er 6-9 og 10-12.

Organisering av planen

En annen utfordring flere tar opp er at for hver rammeplan er det tre planer, selve rammeplanen og bibeltekster og salmer. Det kunne være tjenlig at bibeltekster og salmeutvalg legges inn i den enkelte rammeplanen. Sunnlyven sokneråd foreslår samletabeller slik det er utarbeidet for kjernetekstene.

Andre innspill

Flere tar også opp at planen gjennomgående har lite fokus på kirkens globale oppdrag og det verdensvide fellesskapet. (f.eks. NMS og NMSU).

Problematikken rundt bruken av «skal», «bør» og «kan» tas opp av flere uten at det blir noen klar tendens i høringssvarene.

Uttalte savn i planen er noe om egne samlinger og søndagsskole for barn, et tydeligere løft for tilrettelegging og inkludering samt forming og kunst- og håndverksaktiviteter. Fornebulandet menighetsråd er opptatt av tydeligere målformuleringer og skriver:

I denne aldersgruppen, særlig blant de eldste barna, ligger det et betydelig potensial for å begynne å bygge et grunnlag for forståelsen av sentrale dogmatiske tematikker, som synd, frelse, lov og evangelium. Dette bør i større grad komme til uttrykk i rammeplanen gjennom tydeligere målformuleringer knyttet til kunnskap og forståelse.

Det teologiske fakultetet, Universitet i Oslo, problematiserer «det undrende barnet» som modell:

Det undrende barnet blir i stor grad framstilt som modelldeltaker. Dette blir for ensidig, og er all grunn til å problematisere. Barn kan møte kirkelige praksiser også med andre innstillinger, for eksempel kjedsomhet, noe som med fordel kan tematiseres.

Helleland menighetsråd ønsker «tydeligere vekt på diakoni, inkludering, livsnære temaer og deltakelse i trospraksis». Heradsbygd menighetsråd mener at 2rammeplanen for aldersgruppen 6–12 år mangler en tydelig folkekirkelig forankring og i for stor grad beskriver mulige aktiviteter fremfor et felles og forpliktende kjerneinnhold». Asak, Berg, Halden, Idd, Tistedal, Rokke og Enningdalen menighetsråd er mer kritiske:

Vi mener at planene i sin nåværende form er uegnet som verktøy for lokale planer. Vi mener at det kreves et ytterligere omfattende redaksjonelt arbeid før rammeplanene er klare for høring.

Kirkerådets vurdering

Til innvendingen om at aldersspennet er for stort, vises det til at Kirkerådet i sak KR 74/22 vedtok at det skulle utarbeides rammeplan for 6-12 år. Behovet for kortfattede og oversiktlige rammeplaner tilsier at det ikke kan gjøres underinndelinger.

Kirkerådet vil sørge for at rammeplanene og de veiledende listene, når de publiseres på nett etter et endelig vedtak, publiseres på en slik måte at ulike hensyn kan bli ivaretatt gjennom flere ulike oppsett.

De innspillene som har kommet rundt bruken av «skal», «bør» og «kan» behandles under spørsmål 10 og 19 i høringsoppsummeringen. Kirkerådet foreslår å bruke «bør» en ekstra gang under sentrale tema og utvalgskriterier i Bibel, tekst og tolkning i denne rammeplanen. Her foreslås det å endre setningen «utvalget består også av» til «utvalget bør også bestå av».

Kirkerådet viser til Fornebulandet menighetsråds innspill om dogmatiske tematikker. Kirkerådet legger til grunn at disse kan behandles i undervisning som tar i bruk «bibelfortellinger som gir en bred forståelse av hvem Jesus er», hvor kristologien om Jesus som Frelser kan inngå, i undervisning hvor barna får utforske kristne symboler, og i arbeidet med sentrale liturgiske tekster, for eksempel syndsbejelsen. Kirkerådet legger til grunn at retningen på rammeplanen innebærer at de dogmatiske tematikkene skal behandles gjennom undervisning hvor de kristne praksisene står sentralt. Fordypning i praksisene kan handle om fordypning i de dogmatiske tematikkene som ligger til grunn i disse praksisene. Kirkerådets vurdering er at de dogmatiske tematikkene er tilstrekkelig ivarettatt gjennom den fleksibilitet og mulighet for differensiering som rammeplanene gir.

44. Innspill på rammeplanens innledning

Kommentarene er i stor overvekt positive. Stavanger bispedømmeråd skriver: «Innledningen er fin. Vi støtter særlig det som står beskrevet om at aktiviteter som skjer ukentlig til månedlig er en grunnleggende del av tilbudet til denne målgruppen.» Utsira kirkelige fellesråd og Utsira sokn skriver at «den gir god forståelse for retningen undervisningen for denne målgruppen skal ha. Spesielt fokuset på involvering bemerkes som viktig og positivt for denne gruppen». Bogn kyrkjelege fellesråd skriver: «Fin innledning! Det er bra at det understrekes at satsing på ukentlig og månedlige aktiviteter for denne aldersgruppa bør være grunnleggende. Mange steder vil dette kunne føre til gjensidig godt samarbeid med de kristne barne- og ungdomsorganisasjonene.» SPIR Stiftsstyre og Stavanger Bispedømme skriver: «Fint at det legges vekt på at de kontinuerlige aktivitetene for aldersgruppen er viktige. Viktig at denne setningen er med; Kirken skal ivareta barns rett til å utøve sin tro.» Lørenskog kirkelige fellesråd skriver: «Innledningen virker pedagogisk troverdig og godt tilpasset aldersgruppen. Den gir et tydelig bilde av hva kirkelig undervisning og læring for 6–12-åringer skal være.»

Innledningens rolle

Flere høringsinstanser, som Hamar bispedømmeråd, mener at innledningen bør fjernes, men om den blir stående må den være kort og presis og gjerne i punkter. Mye av stoffet er allerede omtalt i Overordnet del. Noen påpeker også at innledningen i større grad kan beskrive hva som kjennetegner akkurat disse årene i livet. Nes menighetsråd reiser spørsmål om innledningen reflekterer innholdet.

KFUK-KFUM Norge skriver at «teksten bør tydeligere få frem hvordan aldersbestemte faktorer vil påvirke hvordan deltagere kan bli med på det som skjer i kirken.»

Læringsperspektivet

Flere, blant annet Spir lokallag i Trondheim, ønsker at læringsperspektivet skal komme tydeligere fram:

Kirkelig undervisning skal ikke bare skape gode opplevelser og tilhørighet, men også gi barn et språk, en kunnskap og noen referanser som gjør dem i stand til gradvis å forstå og fortolke kristen tro, Bibelen og kirkens praksiser. Dette bør tydeliggjøres i innledningen.

Egersund menighetsråd spiller inn at «Innledningen bør tydeligere framheve barn som teologiske subjekter. Barn skal ikke bare lære kirkens innhold, men få utforske troen med egne spørsmål og erfaringer.»

Regularitet

Flere mener at planen bør oppfordre til større regularitet på aktivitetene, at opplegg minst annethvert år er altfor sjelden.

Menneskets kompleksitet

Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo har følgende kommentar:

Personer i kirkehistorien og Bibelen omtales gjennomgående som forbilder. Dette blir for enkelt. Mennesker vi møter både i historien og de bibelske tekstene er sjelden bare forbilder for oss. De er som regel mennesker på godt og ondt, slik vi alle er det. Menneskene er komplekse og har sider som vi ikke uten videre kan identifisere oss med og gjøre til ideal. Det er viktig at denne kompleksiteten kommer fram i planen.

Samarbeid

Nord Hålogaland bispedømmeråd framhever:

Samarbeid med andre aktører bør også synliggjøres tydeligere, herunder organisasjoner, skole og kommune. Videre bør det legges større vekt på frivillighet som en mulighet for denne aldersgruppen.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet merker seg at mange av høringssvarene er positive til innledningen. Kirkerådets vurdering er videre at det er god sammenheng mellom innledningen og den retningen som resten av rammeplanen og de veiledende innholdslistene peker på.

Kirkerådets vurdering er at innledningen ikke bør være lengre, og at det derfor ikke bør legges til mer om hva som kjennetegner aldersgruppen. Det vises også til at aldersspennet er stort og at rammeplanen ikke bør generalisere for mye, men anerkjenne mangfoldet blant barn og deres levekår.

Det synes som om annethvert år er en god anbefaling for regularitet på aktivitetene. I høringssvaret her synes det for sjelden. Høringssvar på andre punkt kommenter at det er for ofte. Anbefalingen om regulariteten på aktivitetene foreslås derfor ikke endret.

Kirkerådet ser at formuleringen «helter og skurker» ikke legger til rette for forståelsen av det komplekse i mennesket, jf høringssvaret fra TF. Vi viser også til høringssvaret fra MF gjengitt og kommentert under spørsmål 52. Kirkerådet forstår forslaget intensjon til å være at de aller fleste personer i Bibelen har både styrker og svakheter og har både «skurkete» og heltemodige trekk, og at de kan være forbilder selv om disse svakhetene ofte tas på alvor i bibelfortellingene. Kirkerådet foreslår en endring som får fram kompleksiteten i dette som noe annet enn dikotomi mellom helter og skurker: «De kan framstå som helter og samtidig feilbarlige, de mislykkes og reises opp, og slik kan de være troverdige forbilder for barnas tro og liv.»

45. Mener høringsinstansen at rammeplanen ivaretar barns behov for utforskning, undring og læring?

140 av høringsinstansene har svart ja, 8 har svart nei.

46. Kommentar til ivaretagelse av barns behov for utforskning, undring og læring

Hele 94 % av de avgitte svarene mener at rammeplanen ivaretar barns behov for utforskning, undring og læring. Svarene i fritekst er gjennomgående positive. Nes kirkelige fellesråd skriver: «Veldig fint at det nevnes at «I kirken skal barna få erfare at det er lov å stille alle slags spørsmål og reflektere over dem»». Bønnelista skriver at «det er fint at planen legger opptil at «Kirken skal ivareta barns rett til å utøve sin tro»». Nedstrand sokn skriver at «dette er en målgruppe som ofte er åpne og nysgjerrige. I denne aldersgruppa er det særlig viktig å legge til rette for medskapning».

Forslag til endringer

Bjørke menighetsråd skriver:

Selv om 10-12-åringer kan håndtere mye refleksjon, gjelder ikke det nødvendigvis hele gruppen. Flere formuleringer forutsetter refleksjon rundt temaer som samfunnsutvikling, rettferdighet, tolkning, etikk og eksistensielle spørsmål. Dette kan være godt tilpasset de eldste barna, men framstår mindre relevant for de yngste i aldersgruppen. Planen kunne med fordel tydeliggjøre hvordan slike temaer kan tilpasses ulike alderstrinn.

Læring

Ranheim og Charlottenlund menighet skriver at «selve læringsdimensjonen og progresjonen i læringen bør imidlertid tydeliggjøres». Sunnfjord kyrkjelege fellesråd skriver: at «den gjentekne formuleringa «lære om» kan gjere teksten meir distansert enn intensjonen er. «Ta del i», «bruke» og «erfare» vil fleire stader passe betre». Øygarden kyrkjelege fellesråd skriver:

Ja, men kanskje er det også for mye fokus på undring. Undring er viktig for barns læring, men det må også komme frem i planene hva barna faktisk skal lære. Ikke slik forstått at alt skal ha et fasitsvar, men noen fasitsvar har vi jo faktisk i kirken som det er viktig at barna lærer og får kjennskap til.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet merker seg den positive oppslutningen om rammeplanens vekt på utforskning, undring og læring. Kirkerådet viser videre til at rammeplanenes utforming er ment å legge til rette for differensiering og tilpasning. Kirkerådet viser også til hvordan forholdet mellom undervisning og læring omtales i overordnet del. Angående formuleringen «lære om», som Sunnfjord kyrkjelege fellesråd kommenterer, viser Kirkerådet til vurderinger under spørsmål 10, og at det nye forslaget er å endre setningen «for at de skal lære om ...» til «deltakerne får mulighet til å».

47. Er balansen mellom kunnskap, opplevelse og deltakelse hensiktsmessig?

Samlet sier 127 høringsinstanser svart ja, 16 har svart nei.

48. Kommentar til balansen mellom kunnskap, opplevelse og deltakelse

88 % av de avgitte høringssvarene mener at balansen mellom kunnskap, opplevelse og deltakelse er hensiktsmessig. Det er avgitt 45 høringssvar i fritekst. Mange av disse er hovedsakelig positive og støttende til den foreslåtte rammeplanen. Noen av svarene har ønske om tilleggdimensjoner, men disse ønskene er ikke entydige. Noen ønsker mer kunnskap, noen

mer vekt på trosdimensjonen og noen ønsker mindre av begge deler. I tillegg blir det trukket fram at de diakonale kjerneområdene kommer lite til uttrykk.

Diakoni og psykisk helse

Eigerøy menighetsråd skriver:

Vi synes det er særlig positivt at rammeplanen for 6-12 år har fokus på håp/håpet. Samtidig savner vi at de diakonale kjerneområdene kommer så lite til uttrykk. Det er ønskelig med flere eksempeltekster og praksisforståelse som trekker frem denne aldersgruppens behov for utvikling av empati, forståelse av eget selvbilde og selvfølelse. Også psykisk helse er relevant for aldersgruppen, og bør trekkes inn også her og ikke bare i konfirmasjonstiden.

Kunnskap

Ranheim og Charlottenlund menighet skriver:

Vi mener opplevelse og deltakelse er godt ivaretatt, men at kunnskapsdimensjonen er mindre tydelig. Det bør være mulig å formulere et begrenset kjerneinnhold som kirken har ansvar for å gjøre barn kjent med, uten å innføre skolens kompetansemålslogikk. Barn trenger også kunnskap for å kunne undre seg, fortolke og delta. For eksempel er det vanskelig å reflektere over gudstjenesten uten gradvis å bli kjent med hva gudstjeneste er, eller å tolke bibeltekster uten å få noen grunnleggende kunnskaper om Bibelen. Vi etterlyser derfor en bedre balanse mellom læring om, læring gjennom og læring i kirkens praksiser.

Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo skriver at «kunnskap i seg selv og som begrep forekommer nesten ikke i planen. Dette ser vi som en klar mangel, og demonstrer en skjev balanse.»

Tro

Skien kirkelige fellesråd skriver:

Det er mye god balanse, men det mangler som nevnt fokus på det indre troslivet og troslivets rytme. Når man snakker om helter i bibelhistorien, kan man snakke om hva som gjorde disse til helter og hva slags forbilder de er med tanke på det indre troslivet, men dette kommer ikke tydelig nok frem i planen. Og vi stiller oss spørsmålet om målet med denne rammeplanen er at 6-12 åringer skal bli kunnskapsrike, eller etterfølgere av Kristus?

Helleland menighetsråd skriver at «balansen er god, men deltakelse og erfaring med kristen tro bør tydeliggjøres ytterligere». Frimodig kirke skriver at «det er viktig at barn får kunnskap om sentrale områder innen kirkens tro». Rjukan Menighetsråd skriver:

Ja, men vi vil sterkt understreke at for denne aldersgruppen må opplevelse og deltakelse – for eksempel gjennom musikk, sang (barnekor) og kultur – prioriteres høyt. For å holde døren bred for alle familier, er det avgjørende med inkluderende lavterskeltilbud. Barna må få delta i et trygt og fordomsfritt fellesskap, uten at kirken møter dem med tunge kunnskapskrav eller påtrengende trosbudskap.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet merker seg at mange er positive, og at tilbakemeldingene i fritekst vektlegger balansen mellom kunnskap og erfaring ulikt. Kirkerådet viser til at deltakelse og erfaring er viktige forutsetninger og former for kunnskap i tråd med overordnet del, og at dette kommer til uttrykk i hvordan rammeplanene er utformet. Kirkerådet foreslår å forsterke bruken av begrepet kunnskap i omtalen av erfaringsmål i felles innledning, i tråd med høringsvaret fra Teologisk fakultet.

Kirkerådets vurdering er at diakonale perspektiver er tilstrekkelig omtalt i rammeplanen.

49. Er forslagene til aktiviteter realistiske og relevante for menighetene?

Samlet har 112 høringsinstanser svart ja, 32 har svart nei.

50. Kommentar til aktiviteter for 6-12 år

På dette høringsvaret er det en litt større gruppe, én firedel, som mener at forslagene til aktiviteter ikke er realistiske og relevante for menighetene. Manglende ressurser både på mennesker og penger er det som framheves mest i kommentarene. De fleste innvendingene oppsummeres gjennom disse to høringsvarene fra henholdsvis Gjerdrum og Heni menighetsråd og Bjørke menighetsråd m.fl.

Gjerdrum og Heni menighetsråd skriver:

Menighetsrådet vurderer at forslagene til aktiviteter er realistiske og relevante så lenge de presenteres som muligheter og ikke som krav. Formuleringen «kan» gir nødvendig rom for lokale tilpasninger, og anerkjenner at menigheter har ulike forutsetninger når det gjelder størrelse, bemanning, økonomi og lokale tradisjoner.

Ikke alle aktivitetene vil være relevante eller gjennomførbare i alle menigheter, men de fremstår samlet sett som relevante eksempler. Så lenge aktivitetene forstås som en ressursbank som menighetene kan hente fra etter lokale behov og muligheter, vurderer menighetsrådet dem som både realistiske og hensiktsmessige.

Bjørke Menighetsråd skriver:

Selv om planen flere steder understreker at eksemplene ikke skal forstås som krav, vil dokumentets omfang og detaljeringsgrad lett kunne oppfattes som normerende.

Summen av forventninger knyttet til aktiviteter, temaer, oppfølging, samarbeid med hjemmet og ulike praksisformer gjør at planen framstår mer forpliktende enn den gir inntrykk av. Det bør vurderes om ambisjonsnivået står i forhold til ressurs situasjonen i norske menigheter, og om det er behov for tydeligere prioriteringer.

Også noen andre punkter blir vektlagt i høringsvarene som å oppfordre til mer samarbeid og fellestiltak og forholdet mellom kontinuerlige tilbud og enkeltprosjekt. Særlig framhever mange at det positive ved å samarbeide med barne- og ungdomsorganisasjonene må komme tydeligere fram. Møre bispedømmeråd skriver: «Elles vil vi løfte frem at det er positivt at barne- og ungdomsorganisasjoner er inkludert i teksten her, då dei utgjør viktige samarbeidspartnarar for den lokale kyrkjelyd.» IKO skriver at «avsnittet kan avsluttes med 'Barne- og ungdomsorganisasjoner er ofte viktige samarbeidspartnere.'»

Samarbeid og fellestiltak

Nes kirkelige fellesråd skriver at «med 6 sokn er det ikke realistisk å gjennomføre nevnte aktiviteter soknevis, men dersom vi fokuserer mye på fellestiltak er det enklere». Forum for kirkelig undervisning og læring i Nordre Sunnmøre prosti skriver: «Omfanget er ambisiøst i en liten stab på små steder. Større steder med flere ressurser kan kanskje klare det, men på små steder er det ikke like realistisk. Små steder må tilpasse og slå sammen arrangement.» Bjørgvin bispedømmeråd skriver at «alle bør få tilbud minimum årleg, men ein kan samle fleire aldersgrupper samstundes dersom det er få i årskulla.» Møre bispedømme mener at «ordlyden ikkje synleggjer dei små sokna i Den norske kyrkja med lave barnetal. Dette kan bli gjort gjennom formuleringar som «sokn med lave barnetal oppfordrast til å slå saman fleire tiltak for å ivareta føreseielegheit og bredde i tilbudet.»

Kontinuerlig tilbud og enkeltprosjekt

Oslo bispedømmeråd skriver:

Det er fint at det kontinuierlige tilbudet løftes frem. Samtidig er det viktig at dette ikke går på bekostning av gode aktiviteter som når nye og treffer bredt i målgruppen. Begge disse perspektivene må ivaretas i de lokale planene.

Nordre Follo kirkelige fellesråd skriver at “det er fint med et minstekrav om aktiviteter annethvert år, det kunne gjerne vært tydeligere krav til variasjon mellom punktuelle og kontinuierlige aktiviteter. 18 menighetsråd og fellesråd i Tungenes prosti og Jæren prosti skriver:

Det bør legges opp til at det inviteres til samling for 6-åringer, Tårnagent og Lys Våken i alle menigheter så sant det er mulig, da dette er innarbeidete nasjonale tiltak.

Sogndal kyrkjelege fellesråd savner aktiviteter knyttet til kirke-skole samarbeid og Øygarden kyrkjelege fellesråd mener samtalegrupper/bibelgrupper er nyttige også for denne aldersgruppen.

Kirkerådets vurdering

Flere av høringsinstansene som viser til at omfanget av aktiviteter er for stort, synes å vise til omfanget av forslag til erfaringsmål. Det er færre høringsinstanser som forholder seg til anbefalingen om at alle dømte og interesserte skal inviteres minst annet hvert år. Om omfanget av erfaringsmål viser Kirkerådet til vurderinger knyttet til hvordan disse presenteres, jf. spørsmål 10 og 19.

Kirkerådets vurdering er at målet «annet hvert år» er en god middelvei mellom de som mener det er for mye og de som mener det er for lite. Kirkerådets vurdering er at rammeplanene ikke er til hinder for den typen samarbeid mellom sokn som flere peker på som en forutsetning for å nå målet om å invitere annet hvert år, men at det heller ikke er behov for å skrive det eksplisitt.

Kirkerådet mener at rammeplanene ikke kan pålegge menighetene bestemte konsepter, men at menighetene står fritt til å bruke gode ressurser med nasjonalt nedslagsfelt.

Kirkerådet foreslår å justere setningen om barne- og ungdomsorganisasjonene og plassere den på en bedre plass i teksten, i tråd med IKOs forslag.

51. Er erfaringsmålene innenfor «Bibel, tekst og tolkning» tilpasset aldersgruppen?

Samlet har 130 høringsinstanser svart ja, 15 har svart nei.

52. Kommentar til erfaringsmålene «Bibel, tekst og tolkning»

Over 90 % av de avgitte høringssvarene er enige i at erfaringsmålene innenfor «Bibel, tekst og tolkning» er tilpasset aldersgruppen. De aller fleste kommentarene er positive og støttende til erfaringsmålene, men spriket i aldersgruppen, fra 6–12 år, som også er tatt opp tidligere, blir spesielt nevnt.

Aldersspennet

Kirkelig fellesråd i Trondheim skriver at «det er stor forskjell på hvordan en seksåring og en tolvåring kan «utforske Bibelen som en samling av forskjellige tekster», reflektere over samfunnets røtter i Bibelen eller forholde seg til ulike bibelske sjangre.» Holter menighetsråd skriver:

Flere av erfaringsmålene framstår best tilpasset de eldste barna i aldersgruppen. Planen kunne i større grad differensiere mellom yngre og eldre barn innenfor aldersspennet 6–12 år. Enkelte mål legger stor vekt på refleksjon og tolkning uten at grunnleggende bibelkunnskap tydelig nok vektlegges.

Ranheim og Charlottenlund menighet skriver:

Vi anbefaler en tydeligere progresjon: De yngre barna kan møte, gjenfortelle, undre seg over og gjenkjenne sentrale bibelfortellinger. Eldre barn kan i økende grad utforske sammenhenger, sjangre, ulike perspektiver og spørsmål teksten reiser. Da blir det også tydeligere hva læring gjennom bibelarbeidet faktisk innebærer på forskjellige alderstrinn.

Hundvåg menighetsråd skriver:

Vi opplever at erfaringsmålene ivaretar de yngste i aldersgruppen for lite. Ta gjerne med noen av erfaringsmålene fra 0-5 som "sanse, bli kjent med, leve seg inn i og undre seg over bibelfortellinger" og "delta i kreative former for formidling av bibelfortellinger".

Persongalleriet

Når det gjelder bruk av bibelfortellingens personer, blant annet bruk av helter, er det uenighet i høringssvarene. Asker menighetsråd skriver:

Liker fokuset på Bibelens helter og at det presiseres at det er viktig med et mangfold fra både GT og NT, sentrale og mer ukjente personer, helter og skurker, personer som mislykkes og reises opp og personer som kan være forbilder for barnas tro og liv.

MF skriver:

Formuleringen "identifisere styrker og svakheter ved Bibelens helter, både kvinner og menn" (s 7) er uheldig og legger opp til en bibeltolkning Dnk ikke kan stå inne for. Når en snakker om helter på den måten gjør vi bibelen til eventyr og superhelt-fortellinger. Det mener vi er dårlig teologi. Tilsvarende gjelder formuleringen «helter og skurker» på s 8.

Kolbotn menighetsråd skriver at det er «positivt med fokus på å utvide persongalleriet i bibeltekstene, og møte mennesker i Bibelen som representerer det å være menneske, på godt og vondt.»

Noen høringssvar foreslår konkrete endringer i teksten. Gildeskål kirkelige fellesråd synes at tekstutvalget er relevant og foreslår at det lages en oversikt på «når de ulike tekstene er fokusert i kirkeårets tekster». Misjonssambandet Ung synes at formuleringen «'Bibelen presenteres som en kilde til mening og tro' oppleves som litt vag. Foreslått omformulering: Bibelen presenteres som normgivende for kristen tro og praksis. Alternativt: "Bibelen presenteres som Guds ord til oss mennesker». Samisk kirkeråd anbefaler at «formuleringen i punkt to endres fra 'erfare at' til «'bli kjent med. Det gjør erfaringsmålet mer konkret og lettere å omsette i lokal gjennomføring».

Kirkerådets vurdering

Når det gjelder aldersspennet viser Kirkerådet til Kirkemøtets vedtak om rammeplanenes inndeling, og finner ikke rom for å gjøre ytterligere inndeling i hver plan.

Erfaringsmålet som MF viser til, om styrker og svakheter, skurker og helter, handler om det komplekse i menneskene som presenteres i Bibelen. Kirkerådet viser til vurdering og endringsforslag under spørsmål 44: Kirkerådet foreslår en endring som får fram kompleksiteten i dette som noe annet enn dikotomi mellom helter og skurker: «De kan framstå som helter og samtidig feilbarlige, de mislykkes og reises opp, og slik kan de være troverdige forbilder for barnas tro og liv.»

Ingen av de øvrige endringsforslagene tas til følge. Samisk kirkeråds forslag «bli kjent med» er ikke et erfaringsmål på den måten som planen legger opp til, men er heller et læringsmål.

Kirkerådet mener at lister som setter opp tekster i tilknytning til kirkeåret, er en nyttig ressurs som kan utvikles etter at rammeplanene er vedtatt.

53. Innspill til sentrale temaer og utvalgsriterier

Mange av høringssvarene er generelle på hele planen og/eller viser til tidligere svar avgitt i høringen, blant annet om å bruke sammenhengende tekst istedenfor deloverskrifter. Mange kommenterer at utvalg og kriterier er bra, men at det bør gjøres en prioritering i omfanget av tekster. Dette vil bli behandlet under punktet om kjernetekster. Noen av svarene foreslår endringer i sentrale temaer og utvalgsriterier.

Forslag til endringer

Flere foreslår at «Bibeltekster om bønn» bør tas inn under sentrale tema. Stavanger bispedømmeråd foreslår «å ta inn «Tekster om bønn», som overskrift. Dette er en aldersgruppe som vil kunne gripe flere aspekt ved bønn». Bønnelista skriver at «tekster om bønn kan være fint for denne aldersgruppen. At barna blir kjent med aftenbønn, bordbønn og fri bønn er viktig, også å høre voksne be kan være av betydning.»

Frimodig kirke skriver:

Teksten bør ikke bare gi en bred forståelse av hvem Jesus er, men også av Faderen og Sønnen. Vi forstår derfor at første kulepunkt endres til: «bibelfortellinger som gir en bred forståelse av hvem Gud Fader, Jesus Kristus og Den hellig ånd er.»

NMS og NMSU skriver:

For å få med en refleksjon over kirkens røtter i den første kristne kirke, foreslår vi følgende tillegg under det siste kulepunktet under tolkningskompetanse. «... med særlig fokus på de første kristne og kirkens rolle i samfunnet.»

Videre under tolkningskompetanse foreslår vi å legge til følgende punkt:

«Bibelen presenteres som en stor fortelling med sammenheng mellom Det gamle og Det nye testamentet, og våre liv.» (...)

I punktet om bibeltekster som tar opp kamp for rettferdighet og vern om skaperverket, foreslår vi å legge til «globalt perspektiv» så det står: «Bibeltekster som gir et globalt perspektiv på f.eks. kamp for rettferdighet og vern om skaperverket.»

Kirkerådets vurdering

Om å legge til et punkt om bønn i listen over sentrale temaer og utvalgskriterier: Kirkerådet viser til at innledningen til rammeplanen for 6–12 har et hovedtema om «forbilder i troen» som er førende for retningen på Bibel, tekst og tolkning. Kirkerådets vurdering er at det vil oppleves utenfor denne sammenhengen å legge til et punkt om bønn. Kirkerådet viser til at mange av de bibelske personene som kan være forbilder i troen, viser hva bønn er, og kan være forbilder for barnas bønneliv. Undervisning om bønn i tråd med erfaringsmålene i Kristen tro i praksis kan vise sammenheng mellom kirkens bønnepraksiser og fortellinger om bibelske personer som ber. Kirkerådet viser til at Salme 22, Salme 23, Daniel i løvehulen, Bergprekenen, Vår Far og Bartimeus står på listen over kjernetekster for aldersgruppen.

De andre endringsforslagene tas heller ikke inn her. Tematikken behandles andre steder i høringsframlegget.

Kirkerådet foreslår å legge til henvisning til tekster om Den hellige ånd under sentrale temaer og utvalgskriterier, i tråd med hørings svar fra Frimodig kirke.

54. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Kirkens kultur og tradisjon»

Det er mange positive tilbakemeldinger på erfaringsmålene innenfor «Kirkens kultur og tradisjon.» Spir lokallag i Trøndelag m.fl. skriver at «innholdet er relevant. Vi støtter særlig bruken av lokal kirke, kunst, historie og kultur som læringsressurs». Målselv og Øverbygd menigheter mener det er «viktig å belyse tilhørigheten til den lokale kirken. Barna skal oppleve denne som 'Min kirke'.» Egersund Menighetsråd støtter «vektleggingen av gudstjeneste, kirkeår, salmer og kirkens tradisjon. Barn bør få erfare tradisjonene gjennom deltakelse, ikke bare lære om dem.» Bønnelista skriver:

Sang og musikk er en fin formidler av kirkens kultur og tradisjon. Fint med barnekor og musikkgrupper. Kunst, det å se på utsmykningen i kirken gjennom maleri og skulptur gir barna flere måter å tilegne seg kristen kunnskap på. Barn er ofte ganske konkrete. Gjennom lekefortellinger lærer barna bibelfortellinger på en måte som gjør at kunnskapen blir levende.

Rjukan Menighetsråd skriver:

Det kirkemusikalske arbeidet bør være en bærebjelke også her. Barnekor, drama og andre kreative uttrykk er fantastiske måter å inkludere alle barn på. Å bruke kirken som et aktivt sted for kunst og kultur skaper et naturlig og åpent rom for dem som ikke nødvendigvis er aktive kirkegjengere fra før. Det støtter vår visjon om absolutt inkludering.

Bruk av salmer og sanger

Flere av høringssvarene legger vekt på at utvalget av sanger og salmer må være bredere enn det som står i Norsk Salmebok. Kjersti Haave Reknes ønsker å «få med at vi kan bruke salmer og sanger fra andre steder enn bare salmeboka, f.eks. fra strømmetjenester.» Bjørke Menighetsråd m.fl. skriver:

Dersom musikk og sang skal være en sentral læringsform, bør planen i større grad anerkjenne bredden i kirkens sangtradisjon. Det gjelder både salmer og nyere sanger som barn møter i trosopplæring, leirarbeid, kor og gudstjenester. Dette ville gitt et mer helhetlig bilde av hvordan musikk brukes i kirkelig undervisning og læring.

Alle sokneråda i Vindafjord kommune skriver:

I tillegg til salmer og ulike sjangre er det mange som bruker andre sanger som ikke står i salmeboka. Her kan det oppfordres til å bruke tekster og kristne barnesanger som aktivt i bruk i f.eks. barnekor eller som er mye brukt i andre settinger.

Lillehammer kirkelige fellesråd skriver:

Når det gis uttrykk for «andre kulturuttrykk og tradisjoner», kunne man med fordel også skrive «ungdomskultur», «lovsangskultur» osv. Vi kommer ikke utenom at dette er kommet for å bli og at ungdommer, unge voksne og voksne har en tradisjon som rekker utover salmesang og orgel. Å vise til en åpenhet for at kultur ikke bare handler om etnisitet, men også sjanger og musikalsk uttrykk, er å vise til at kirken utvikles mellom tradisjon og fornyelse.

Andre endringsforslag

MF etterlyser at organist og orgel får en tydeligere rolle:

Her, om ikke før, bør møte med organist og erfaring av orgelet inn. Organister spiller en stor rolle i trosopplæringen i mange menigheter, og orgelet har en sentral plass i kirkens kultur og trospraksis.

Oslo bispedømmeråd peker på at flere av erfaringsmålene ligger nær kompetansemålene i skolen læreplaner:

En del av det som står under 'Kirkens kultur og tradisjon' ligger ganske nært kompetansemål i skolens læreplaner for aldersgruppen. Er det behov for å tydeliggjøre hvordan den kirkelige undervisningen skiller seg fra det som f.eks. skjer i skolens KRLE-undervisning?

Gildeskål kirkelig fellesråd skriver: «termen 'kirkegård' er vel ikke lengre i bruk -det skal vel hete 'gravlund'».

Kirkerådets vurdering

Kirkerådets vurdering er at erfaringsmålet «utforske og oppleve et mangfold av stiler, epoker og språk som finnes i salmeboka» løfter fram salmeboka som en sentral bærer av kirkens sanglige kulturarv. Denne funksjonen som salmeboka har, bør veie tyngre enn at det også finnes andre relevante kilder. Rammeplanen setter ingen hindringer for at menighetene også kan gi barna mulighet til å utforske og oppleve et mangfold av stiler, epoker og språk fra andre kilder enn salmeboka, men setter samtidig en ramme rundt salmeboka som den mest sentrale kilden.

Bruk av orgelet og møter med organisten er en selvfølgelig arbeidsmåte i mange menigheter, men planen skal også fungere på steder hvor dette er mindre relevant. Derfor gjøres det ikke noen endringer.

Når det gjelder forholdet til KRLE, er Kirkerådets vurdering at forslaget både legger vekt på deltakelse på en annen måte enn KRLE kan legge til grunn, og at forslaget forholder seg til at barna også er KRLE-elever og at undervisningstemaene derfor må ses i sammenheng med de lokale skolens undervisning tilknyttet kompetansemålene i KRLE. Et godt samarbeid mellom skole og kirke vil legge til rette for godt samvirke om dette.

Kirkerådet legger her vekt på den historiske funksjonen til kirkegården, og endrer derfor ikke til «gravlund» eller «gravplass».

55. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Kristen tro i praksis»

Mange av høringssvarene er støttende til de erfaringsmålene som er foreslått for «Kristen tro i praksis». Asker menighetsråd skriver:

Gode punkter. God progresjon og punktene sammenfaller godt med hvordan vi oppfatter denne aldersgruppen og de tiltak/arrangementer vi har for denne aldersgruppen og som vi kjenner fra egen praksis. Gode tips her også til hvordan man kan involvere foreldre, faddere og øvrige familie.

Forslag til endringer

Frimodig kirke foreslår at siste kulepunkt endres til «delta i diakonale og misjonale handlinger, lokalt og globalt, og være med på å utfordre andre». Ringsaker menighetsråd og Ringsaker-Åsmarka påpeker at «begravelsesrituale» bør endres til «gravferdsrituale» siden gravferd innbefatter både begravelse og bisettelse. IKO anbefaler at punktet lyder:

«reflektere over begravelsesritualet og minnepraksiser, og hva de kan bety for etterlattes sorg og håp». Dette forslaget gjør det tydeligere at begravelsesritualet er et viktig kunnskapsinnhold i kirkelig undervisning og læring.

IKO mener videre at «bli kjent med og be Vår Far ...» ikke er et erfaringsmål, men et læringsmål. IKO skriver:

«Læringsmålet 'bli kjent med og be Vår Far, trosbekjennelsen og andre sentrale liturgiske tekster' bør byttes ut med erfaringsmålet 'øve på Vår Far, trosbekjennelsen og ...', slik at bruken av erfaringsmål blir enhetlig i rammeplanene. Når resten av planen er utformet som en undervisningsplan og ikke en læreplan, må dette også gjelde for dette punktet.»

Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver:

Det bør synliggjøres hvordan barn med ulike funksjonsnedsettelser kan delta aktivt i bønn, gudstjeneste, lederoppgaver, diakoni og frivillighet. Likeverdig deltakelse må bety aktiv medvirkning.

Nedstrand sokn skriver:

Det er viktig å trekke inn den flerkulturelle virkelighet som er relevant for lokalkirken. Vi ønsker også å understreke betydningen av barnas involvering på alle nivå. Vi savner et punkt om barnas egne uttrykk innen visualisering (dans, teater og andre visuelle ritualer).

Sunnfjord kyrkjelege fellesråd skriver:

Diakoni og engasjement i lokalsamfunnet bør knytast tett til dei vanlege aktivitetene. Besøk, fellesskap på tvers av alder og omsorg for nærmiljøet kan gi barna konkrete erfaringar med kristen tru i praksis. Dette er naturlege oppgåver å samarbeide om på tvers av yrkesgruppene i kyrkja.

Kirkerådets vurdering

Forslaget fra Frimodig kirke om å legge til «misjonal» tas til følge: «delta i diakonale og misjonale handlinger, lokalt og globalt, og være med på å utfordre andre». Kirkerådet forstår her misjon som Guds misjon i verden som kirken er gitt i oppdrag å forvalte helhetlig gjennom diakoni, forkynnelse, liturgi og undervisning.

Forslaget fra Ringsaker om å endre til gravferdsrituale tas til følge. Den norske kirke bruker ordet «gravferd» som innbefatter både begravelse og bisettelse. IKOs forslag om det samme punktet tas delvis til følge, for å forkorte punktet. Forslaget lyder nå «reflektere over gravferdsritualet, og hva ritualet kan bety for etterlattes sorg og håp.»

Formuleringen «bli kjent med» endres for å få en enhetlig bruk av erfaringsmål, i tråd med IKOs forslag: «øve på Vår Far (...)». Verbet «be» endres til «delta i», for å inkludere trosbekjennelsen og andre liturgiske tekster. Forslaget lyder nå: «øve på og delta i Vår Far, trosbekjennelsen og andre sentrale liturgiske tekster.»

Oppfordringen fra Sunnfjord kyrkjeleg fellesråd forholder seg til erfaringsmålet «delta i diakonale handlinger, lokalt og globalt, og være med på å utfordre andre», og kan ivaretas lokalt. Konkret innhold, som Samisk kirkeråd viser til, vil alltid være avhengig av den aktuelle aktiviteten som planlegges lokalt.

56. Er foresatte og fadderes rolle tydelig og hensiktsmessig beskrevet?

Samlet har 115 høringsinstanser svart ja, 24 har svart nei.

57. Kommentar til foresatte og fadderes rolle

En stor overvekt, 85 %, av de avgitte høringssvarene synes at foresatte og fadderes rolle er tydelig og hensiktsmessig beskrevet. Mange av høringssvarene i fritekst henviser til høringssvar avgitt for rammeplanen for 0-5 år, og som allerede er behandlet der. Flere mener at foresatte og

fadderens rolle bør beskrives ganske likt i de to rammeplanene. Ved siden av dette er det fire punkt som spesielt blir tatt opp:

Kontakt med faddere

Menighetene har normalt ikke noe direkte kontakt med fadderne og det blir derfor utfordrende å gi oppfølging og oppmuntring for fadderansvaret. Sunnlyven sokneråd skriver at de «manglar system for direkte kontakt med fadrar viss det er meininga at vi bør ha det». Skien kirkelige fellesråd skriver at de «setter pris på fokuset på fadderansvaret, men spør oss igjen hvordan man konkret kan legge til rette for passende fadderaktivitet som påminnelse om fadderansvaret».

Utvida familie

For mange barn er det mange andre som også er viktige personer under oppveksten gjerne beskrevet som utvidet familie. De kunne også vært inkludert under dette punktet. Sunnlyven sokneråd skriver at «her kunne ein også inkludert utvida familie, som det er formulert for aldersgruppa 0-5». Borg bispedømmeråd skriver at «en kan med fordel bruke et språk som i større grad favner bredden av barns faktiske omsorgs- og relasjonsnettverk». Spir lokallag, Kirkelig fellesråd i Trondheim skriver at de «støtter særlig muligheten for læringsarenaer hvor barn, foresatte og andre generasjoner deltar sammen».

Menighetspedagog Svanhild Sandberg skriver: «Legg gjerne til dette punktet under «Foresatte og faddere» for aldersgruppen 6-12 år: «oppmuntre foresatte og faddere til å være frivillige på kirkens aktiviteter.»» Bokn kyrkjelege fellesråd skriver at de i tillegg ønsker vi at det nevnes noe om fadderne som ressurs, samarbeidspartnere og ivaretakere av barnet».

Kontakt med barne- og ungdomsorganisasjonene

NMS og NMSU skriver:

Vi foreslår å legge til et nytt kulepunkt for å få frem mulighetene i barne- og ungdomsorganisasjonenes tilbud: «oppfordre til å bli kjent med, og delta på, menighetens og barne- og ungdomsorganisasjonenes tilbud for barn og familier.»

Kirkerådets vurdering

Det er en nyttig påpekning at dette punktet bør samkjøres og vurderes opp mot tilsvarende punkt under Rammeplan 0-5 år, også når det gjelder innspill i høringssvarene. Kirkerådet vil legge til «annen familie» i overskriften, i tråd med rammeplan 0–5.

Det er vanskelig å legge inn et forslag om faddere som ressurspersoner for aktiviteter i planen siden mange faddere ikke bor i nærheten av sitt fadderbarn. Se også sitatene om utfordringen med å ha kontakt med fadderne. Men det er en realitet at aktive faddere er ressurspersoner for fadderbarn og foresatte.

Kontakt med barne- og ungdomsorganisasjonene er viktig for menighetene i Den norske kirke og det kommer klart fram i denne planen, se f.eks. Overordna del side 70. Men det synes ikke naturlig å legge dette inn i denne delen av planen.

58. Innspill til utvalg og omfang av kjernetekster for 6–12 år

Det er stor variasjon i høringssvarene. En god del er støttende til det utvalget som er gjort, som f.eks. Haslum menighetsråd som skriver «Fine kjernetekster». Nordre Follo kirkelige fellesråd

skriver: «Veldig fint utvalg av tekster, mange muligheter for å utforske, reflektere og samtale om sentrale deler av Jesu liv, etiske og eksistensielle spørsmål og sentrale høytider.» Bibelselskapet skriver:

Bibelens historier kan formidles veldig spennende til denne aldersgruppen som elsker historier og hører mange andre spennende historier fra litteratur, film med mer. Viktig å ikke utelate de spennende og dramatiske delene av historien, men vise at Bibelen også har stor spennvidde og dramatikk.

Noen ønsker at utvalget av tekster skal overlates til Bispemøtet som f.eks. Åsane menighet: «Vi ønsker at bispemøtet tar ansvar for dette.» Noen synes utvalget er for stort, noen foreslår nye tekster inn og noen foreslår tekster ut.

Mindre antall kjernetekster

En del synes utvalget er for stort og anbefaler at en isteden begrenser antallet som f.eks.: Asak menighetsråd som skriver:

Slik det fremstår nå, er det et stort avvik mellom antall kjernetekster og et realistisk antall møtepunkter innenfor de ulike målgruppene. Det er fint med veiledende lister med supplerende tekster som kan brukes, men det bør plukkes ut færre kjernetekster. I tillegg til kjernetekstene som tilhører høytidene våre; jul, påske og pinse, er to kjernetekster fra GT og to kjernetekster fra NT for hver målgruppe tilstrekkelig.

Ås/Eina/Raufoss menighetsråd skriver:

Det er alt for mange tekster hvis dette skal være en liste over tekster som barna BØR få kjennskap til i løpet av disse 6 årene. Som forslag er det et godt tekstutvalg, og noen kunne kanskje bare stått under Eksempeltekster.

Sunnfjord kyrkjelege fellesråd skriver:

Utvalet er omfattande. Vi ynskjer hjelp til å prioritere nokre sentrale tekstar og skape samanheng mellom tiltaka. Medarbeidarane bør vite kva forteljingar barna møter i dei ulike tilboda, slik at dei også kan brukast i gudstenesta. Rettleiinga må samtidig ta høgde for at barna ikkje deltek på alt.

Biskopen i Borg forslår at antallet kjernetekster reduseres til ti. Fem av hennes forslag finnes ikke på den foreslåtte listen av kjernetekster:

Ti kjernefortellinger for kirkelig undervisning og læring i Den norske kirke
Gud skaper verden på syv dager 1. Mos. 1,1-2,3
Jesus blir født Lukas 2, 1-20
Det dobbelte kjærlighetsbud Markus 12, 28-34
Den barmhjertige samaritan Lukas 10, 25-37
Sønnen som kom hjem Lukas 15, 11-32
Jesus vasker disiplenes føtter Joh. 13, 1-17
Jesus innstifter nattverden Matteus 26, 17-29
Jesus dør og Jesus står opp Lukas 23,1-24,12
Størst av alt er kjærligheten 1. Kor. 13
Se, jeg gjør alle ting nye Åp. 21, 1-5a

Tekster som bør inn

I alt er det foreslått 31 nye bibeltekster. Lukas 19, 1-10 om Sakkeus er foreslått i 12 høringssvar, den aronittiske velsignelsen i 4 Mosebok 6,22-26 er foreslått i 9 svar, Salme 8 er foreslått i sju svar, Markus 10,13-16 i seks svar, Johannes Åpenbaring 21,1-5 i fire svar. Følgende tekster er foreslått to ganger: Joh 21,1-8; Apg 4, 32-35; Apg 13, 13-1, 42-51; Apg 18, 1-17; 1 Kor 13; Ef 1, 16 – 19; Fil 4, 4-8 og Hebr 11, 1-3. Stavanger bispedømmeråd skriver:

Vi mener utvalget av kjernetekster kan styrkes ved å inkludere enkelte tekster fra brevlitteraturen, for å gi barna et bredere møte med Bibelen som helhet og med sentrale sider ved kristen tro. Brevtekstene kan gi et tilgjengelig språk for temaer som tro, håp, bønn og Den hellige ånds virke, og egner seg godt for samtale og undring i denne aldersgruppen.

Bokn kyrkjelege fellesråd skriver at de «savner tekster fra brevlitteraturen som kan være utgangspunkt for samtaler om tro, håp, trøst, bønn, kjærlighet mm». For tekster som foreslås tatt ut gjelder det i hovedsak salme 22 der noen av høringssvarene foreslår at den flyttes til eldre årstrinn. Sandøy sokneråd skriver at de «synes salme 22 er for utfordrende for aldersgruppa. Vi foreslår å flytte den til aldersgruppa 13-19».

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet viser til at Sakkeus er en naturlig fortelling å ha med i tråd med tematikken om forbilder som mislykkes og reises opp, og i tråd med prinsippet om et mangfoldig persongalleri. Både på grunn av dette og på grunn av den posisjonen fortellingen har i tradisjonen og i ressurser som er i bruk, er det sannsynlig at mange menigheter kommer til å bruke den. Mange kommenterer at listen over kjernetekster er for lang. Eksempellisten kunne nevnt Sakkeus, men siden den foreslås tatt ut synes Kirkerådet det likevel er forsvarlig at fortellingen om Sakkeus legges til som kjernetekst allerede i rammeplanen for 6-12 år.

Kirkerådet viser til at svært få høringsinstanser begrunner hvordan deres forslag til kjernetekster styrker de sentrale temaene og utvalgskriteriene som allerede er foreslått i planen, men foreslår nye kjernetekster basert på egne kriterier. Et unntak er at tekster fra brevlitteraturen som tematiserer håp, kan brukes som eksempel på utvalgskriteriet «bibeltekster som berører barnas eksistensielle spørsmål», selv om denne koblingen ikke gjøres eksplisitt. Kirkerådets vurdering er at 1 Kor 13 kunne vært lagt til eksempellisten under dette punktet, dersom eksempellistene hadde vært foreslått videreført. Dette ville ha styrket erfaringsmålet om å utforske Bibelen som en samling av forskjellige tekster, og ville ha styrket den viktige tilnærmingen til Bibel, tekst og tolkning om å lære om bibelske sjangre. Kirkerådets vurdering er heller, som beskrevet under spørsmål 21.

Når det gjelder Salme 22, vil Kirkerådet vise til forrige høringsspørsmål, der det ble etterlyst tekster om bønn. Kirkerådet viser til overordnet del, kapittel 4, avsnittet om Bibel, tekst og tolkning, hvor det omtales å «velge tekster som tar opp vanskelige sider av livet». Kirkerådets vurdering er å beholde Salme 22 på kjernetekstlisten for 6–12.

Kirkerådet viser til at kjernetekstlisten har vært oversendt Bispemøtets sekretariat for behandling.

59. Innspill til utvalg og omfang av eksempeltekster for 6–12 år

Igjen er det overveiende støtte til utvalg og omfang av eksempeltekster. Vestby kirkelige fellesråd skriver at «Tekstene er sentrale. Det er veldig mange og et godt utvalg.» Sunnlyven Sokneråd skriver:

Fint verktøy som ein kan plukke og mikse fra, inspirasjon til tekstar som kan brukast. Flott med tips til tekstar som kan brukast som årsplan/2-årsplan/3-årsplan i ulike barnegrupper som har samlingar kontinuerleg gjennom året.

Klepp sokneråd: skriver:

Denne aldersgruppa er på vei inn i en brytningsfase, der man begynner å lete etter andre forbilder utenfor sine nærmeste omsorgspersoner. Det er dermed fint at personer fra Bibelen blir satt som sentrale tema, og dermed alternativer til forbilder.

Bønn

Også for eksempeltekstene er det et ønske fra flere om tekster om bønn. Ganddal menighetsråd ønsker «større plass til bønn». Stavanger bispedømmeråd m. fl skriver:

Vi ønsker at bønn som tema gis noe større plass også gjennom eksempeltekstene. Bønn er en sentral del av kristen tro i praksis og et tema barn i denne aldersgruppen ofte møter med både nysgjerrighet og egne erfaringer.

To tekster når det gjelder bønn blir gjennomgående foreslått henholdsvis seks og ni ganger: Matt 6,9–13 (Vår Far) og Matt 7,7–11 (Be, så skal dere få).

NMS og NMSU spiller inn at de savner en overskrift som f.eks. «Tekster som tematiserer kirkens globale oppdrag». De foreslår i tillegg til de tekstene som allerede er foreslått om tema:

Verdensvidt perspektiv i salmene Sal 67, Sal 96)
Verdensvidt perspektiv hos profetene (Jesaja 49,6, Jesaja 55, 4-5)
Gud bryr seg om andre folkeslag (Jona 1-4)
Guds kjærlighet til hele verden (Joh 3,16)
Jesu oppdrag til disiplene i de ulike evangeliene (Mark 16,15, Luk 24, 47-48, Joh. 20,21,
Jesu oppstandelse er ikke bare for jødene, men hele verden (Apgj 8, 26-40, Apgj 10)
Hvordan kan de tro på noe de ikke har hørt? (Rom 10, 13-15)

Heradsbygd menighetsråd mener at «eksempeltekstene i større grad bør samles i ressursbanken, mens rammeplanen bør konsentrere seg om et tydelig og forpliktende kjerneinnhold».

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet viser til at listen gir eksempler på tekster som kan oppfylle de sentrale temaene og utvalgskriteriene som det vises til i rammeplanens avsnitt om Bibel, tekst og tolkning. Dersom det skulle vært aktuelt å legge til en egen overskrift om bibeltekster om bønn eller om et globalt oppdrag, ville det vært behov for å legge til dette som et sentralt tema i rammeplanen. Kirkerådet viser til vurderinger under høringsspørsmål 53.

Kirkerådet viser til forslag til endring under forrige spørsmål (58): Kirkerådet kunne ha foreslått å legge til 1 Kor 13 under «Bibeltekster som berører barnas eksistensielle spørsmål». I stedet er Kirkerådets vurdering at eksempellisten tas ut av rammeplanvedtaket, og legges som ressursmaterieell i Ressursbanken. Kirkerådet viser til felles vurdering under spørsmål 8.

60. Innspill på listenes utforming med inndeling i kjerne- og eksempelteksler

Høringssvarene er i stor overenslemmelse med de svarene som er gitt på tilsvarende punkt under rammeplanen for 0-5 år. Kirkerådet viser til felles vurdering under spørsmål 8.

61. Innspill på utvalg og omfang av salmer

Flere høringssvar er positive til utvalget og omfanget av salmer som er foreslått. Mange har kommet med endringsforslag ved enten å foreslå salmer som bør være med på listen, eller salmer som bør tas ut av listen. Mange kommenterer at salmelista bør revideres med jevne mellom slik at nye salmer kan komme inn, f. eks Radøy sokneråd: «Det må vere ei levande og veksande liste.» Flere kommenterer at salmene må kunne brukes på tvers av årskullene.

Egersund menighetsråd skriver: «Vi støtter et bredt utvalg. Salmer som barna faktisk kan synge og bruke, bør prioriteres, samt salmer og sanger som barn kjenner seg igjen i.» Sunnlylven sokneråd m.fl. skriver:

Vi ønsker at alle salmane frå 0-5 skal følge med over i denne aldersgruppa. Salmane burde vore sett opp i ein samla tabell felles for alle aldersgrupper slik at ein lettare kan sjå kva for salmar som går igjen på fleire aldersgrupper og sjå progresjonen som er tenkt i salmeutvalget.

Bønnelista skriver:

Vi synes det er flott at det i den nye undervisningsplanen har kommet med veiledende liste over salmer, noe som manglet i den gamle trosopplæringsplanen. Sangene er varierte og fine og kan brukes ved ulike høytider og samlinger.

Nedstrand sokn skriver:

Salmeutvalget kan fungere som en ressurs og et utgangspunkt. De fleste av dem opplever vi som gode «kjernesalmer.» Vi tenker at det er viktig å videreføre de salmene barna har lært tidligere.

Rjukan Menighetsråd skriver:

Vi opplever det veiledende utvalget av salmer som et godt utgangspunkt. Vi vil samtidig gjenta at det kirkemusikalske arbeidet er helt essensielt for å bygge fellesskap. Det er viktig at det lokalt gis stor frihet til å velge sanger og musikk som fungerer inkluderende og brobyggende i for eksempel barnekor. Musikk skaper rom for alle, og vi må kunne velge sanger som ikke oppleves forpliktende eller påtrengende for familier som ikke er sterkt troende.

Salmekanon

Flere av høringssvarene tar til orde for å ha en kortere salmeliste, en såkalt Salmekanon, for å sikre at noen salmer blir sunget i alle menigheter, at de blir godt lært og mye brukt. Sunnylven sokneråd m.fl. skriver: "Kanskje hadde det vore meir interessant (men sikkert nærast umogleg) og ha ei veldig kort liste med salmar som ein tenkjer at «heile» kyrkje-Norge bør ha som kjerne?" Hundvåg menighetsråd skriver: «Gjør gjerne samme type inndeling som for bibeltekster, velg noen kjernesalmer og at resten blir eksempelsalmer.» Bjørgvin bispedømmeråd skriver:

Det er fint med anbefalte salmar, men vi er i tvil om lista i praksis vert brukt fordi ein har sine lokale preferanser. Det er betre om ein tenker tematisk og skriv: Det bør vera 4-6 salmar, om skaping, om Jesus, ein julesalme, ein påskesalme, ein pinsesalme og ein om bøn, trøyst, sorg

Salmer, sanger og kilder som savnes

Mange tar opp salmer som savnes og at det bør oppfordres til å bruke sanger og salmer fra andre kilder. SPIR Stiftsstyre Stavanger Bispedømme m. fl. Skriver at de «savner at det henvises/oppfordres til bruk av andre kristne barnesanger, f.eks. fra Søndagsskolen». Meland sokneråd savner «nynorske salmar og barnesongar». Målselv og Øverbygd menigheter skriver:

Vi ønsker at det kan oppfordres til at også andre og nyere sanger og lovsanger, som ikke står i salmeboken, tas med. Gjerne bruk av spotify eller andre. Fint at barna også blir introdusert for flere genrer innen musikk i kirka, da musikksmak også er ulik fra barn til barn, på samme måte som man lærer med ulike sanser.

Kautokeino kirkelig fellesråd skriver:

Det må refereres til samiske salmebøker også eksplisitt, slik at den enkelte medarbeider i hver menighet ikke alene må ta oppdraget med å finne salmer på samisk. Det må være minstekravet i rammeplanen.

Salmer og sanger foreslått inn på listen

Noen salmer er foreslått i mange høringssvar. «Gud skapte lyset og livet og meg» er foreslått i ti høringssvar. «Måne og sol» er foreslått i seks høringssvar med ønske om at den skal være en gjennomgående salme gjennom alle årskullene. «Det lyser i stille grender» er foreslått i fem høringssvar. «Jeg er trygg hos deg», Må Gud velsigne deg» og «Jeg folder mine hender små» er alle foreslått fire ganger. Følgende salmer er foreslått tre ganger:

- Dine hender er fulle av blomster,
- Glade jul – at denne teksten skal så i tillegg til Stille Nat
- Året skifter stadig farge
- Vinden ser vi ikke

17 salmer er foreslått to ganger. 48 salmer er foreslått én gang.

Salmer og sanger foreslått ut av listen

Litt færre salmer er foreslått å bli tatt ut av listen. «Det hev er rose sprunge» er foreslått tatt ut i elleve høringssvar, «Den prektig kledde sommerfugl» i fire høringssvar og «Se, nå kommer Jesus» i tre høringssvar. Ulstein sokn skriver:

Tenker også at salmar som "Ja, vi elsker dette landet" og "Gud signe vårt dyre fedreland" er ei oppgave for skulen heller enn kyrkja.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådets vurdering er at «Det hev ei rose sprunge» bør byttes ut med «Det lyser i stille grender». Utfra den generelle tilbakemelding om at rammeplanene og de veiledende listene har for stort omfang, er «Den prektig kledde sommerfugl» og «Se, nå kommer Jesus» tatt ut. Kirkerådet følger også Ulstein sokn i at barn lærer «Ja, vi elsker dette landet» på skolen, men mener at barn i liten grad lærer «Gud signe vårt dyre fedreland» på skolen og at denne dermed bør bli stående. Med dette er salmelisten for 6-12 år redusert fra 23 til 20 salmer.

Kirkerådet viser til forslag under spørsmål 41 om å bruke innledningsteksten til salmelistene til nevne flere relevante kilder til salmer. Lokal tilpasning er et premiss i den innledende teksten.

Kirkerådet mener Bjørgvin bispedømmeråds forslag om en liste over salmenes temaer kunne vært en god idé, men at dette forslaget ikke kan følges opp i arbeidet med å bearbeide høringssvarene og justere forslagene.

62. Innspill på praksisformer

Også her er det mange positive svar. Ulstein sokn skriver at der er «Mange gode dømme». Utsira sokn skriver at «det er et godt utgangspunkt for valg av praksisformer i den lokale menigheten». Undervisningsforum i Bærum kirkelig fellesråd synes det er en «God liste, kan fungere som inspirasjon». Fitjar sokneråd skriver at det er «Fint med mange forslag, det kan hjelpe oss ut av eit spor». Stavanger bispedømmeråd m. fl skriver:

Vi setter også pris på at Halloween/Allehelgensdag er løftet fram som praksisform. Dette gir kirken en verdifull mulighet til å ta eierskap til denne dagen og vise dens kirkelige tradisjon. Dette er en markering alle barn har et forhold til, og den gir en unik mulighet til å skape kontakt og resonans.

Forslag til endringer

Flere etterlyser «søndagsskole» som et eget punkt på listen. Lura sokn skriver at de «savner et punkt med søndagsskole under praksisformer». Klemetsrud og Mortensrud sokn skriver: «Det nevnes mange gode praksisformer. Vi savner sterkt at søndagsskole ikke nevnes for denne aldersgruppen og mener at det absolutt bør med.»

Vestby kirkelige fellesråd med flere skriver:

Tittelen sommerskole i juni og august bør erstattes med «tilbud i skoleårets ferie og plandager». Flere menigheter har opplegg i andre skoleferier enn sommerferien eks høst - og vinterferie.

Flere høringssvar ønsker at det foreslås praksisformer for kirke-skole-samarbeidet. Nidaros BDR skriver: «Angående Samarbeid mellom kirke og skole: Det er korrekt å henvise til læreplanverket for skolen, men det trenges konkrete eksempler på praksisformer!»

Ranheim og Charlottenlund menighet m. fl. skriver at de «ønsker i tillegg at skole-kirke-samarbeidet anerkjennes som en viktig del av kirkens bredere pedagogiske arbeid.»

Harstad menighet skriver:

Skolesamarbeidet kunne vært mer synlig i planen, selv om det er læreplanverket for skolen som gjelder. Vi ser at dette er en stor og viktig del av arbeidet vi gjør, og det gjør at flere benytter seg av tilbudene om aktiviteter i kirken etter skoletid.

Gol og Herad sokneråd skriver:

Med så mange gode innspel på praksisformer hadde det vore fint om ein og kunne lista opp aktuelle berøringspunkt til kyrkje-skule-samarbeid, ikkje berre vise til læreplanverket for skulen.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådets vurdering er at listen over praksisformer ikke bør vedtas som en del av rammeplanverket, men ligge som en mer dynamisk ressurs i ressursbanken. Da er det også rom for å inkludere praksisformer for skole–kirke-samarbeid. Kirkerådet viser til felles vurdering under spørsmål 8.

Rammeplan for konfirmasjonstiden

63. Overordnede innspill til rammeplan for konfirmasjonstiden

Det er helt klart flest hørings svar som drøfter forholdet mellom timeantall, og omfang av innhold, hvor mye leir kan utgjøre av konfirmasjonstiden, og hva som bør være sentralt og gjenkjennelig mellom menigheter i Den norske kirke. Dette er gjengitt nedenfor i hovedpunkter.

Konfirmasjonstidens omfang

Flere høringsinstanser kommenterer rammene for konfirmasjonstiden, særlig knyttet til omfang, organisering og innhold. Innspillene berører blant annet balansen mellom timetall og kvalitet, forholdet mellom gudstjenester og andre møteplasser, betydningen av fellesskap og relasjoner, samt behovet for fleksibilitet i møte med ulike lokale forutsetninger. Det trekkes også fram spørsmål om ressurser, organisering og gjennomførbarhet i menighetene. En rekke høringsinstanser kommenterer forslaget om et omfang på 60 timer, noe Kirkerådet også kommer tilbake til under spørsmål 65 om rammer for konfirmasjonstiden.

Sokndal sogn i Stavanger bispedømme skriver:

Fint om rammeplanen tydelig tenker på de ulike ressurs situasjoner i mindre sokn og kan gi fleksible rammer som hjelper menighetene til å gjøre gode prioriteringer lokalt. Her vil vi særlig understreke betydningen av kvalitativt godt innhold, framfor et ensidig fokus på spesifikke timetall. Kvalitet i møte mellom konfirmanter og kirke bør veie tyngre enn kvantitet alene.

Noen instanser mener at 60 timer kan være krevende å gjennomføre, blant annet på grunn av begrensede ressurser, store konfirmantgrupper og ungdommers øvrige forpliktelser. De foreslår blant annet å redusere omfanget eller å innføre et intervall på 40–60 timer. Andre uttrykker støtte til en norm på 60 timer, særlig når leir inngår som en del av konfirmasjonstiden.

Undervisningsforum i Bærum skriver:

Omfanget på 60 timer oppleves som vanskelig å få til. Dette er både utfordrende fordi ungdommen selv klarer stadig kortere konsentrasjonsspenn, og ressursene er knappe - der konfirmantkullene er store, er behov for mindre grupper viktig blant annet både for relasjonsbygging og trygget i gruppa. tallet bør diskuteres med hensyn til ovennevnte.

Bjørke menighet skriver:

Rammeplanen viderefører et omfang på 60 timer fordelt over åtte måneder. Dette framstår som fortsatt et høyt timetall. Det bør vurderes om omfanget kan reduseres noe, slik at konfirmasjonstiden kan gjennomføres over en kortere periode, for eksempel seks måneder.

Lillehammer kirkelig fellesråd skriver: «Veldig fornøyd med noenlunde opprettholdelse av timetall. Svært fornøyd med vekting av viktigheten av leir. Svært fornøyd med at leir kan telle 10% mer enn tidligere.»

Flere høringsinstanser peker på betydningen av læringsformer som legger til rette for fellesskap, relasjoner og aktiv deltakelse. Det løftes fram at konfirmasjonstiden bør gi ungdom mulighet til å utforske troens betydning for eget liv gjennom varierte arbeidsformer, og flere etterlyser en fleksibel ramme som gir plass til aktiviteter som likner mer på fellesskapstilbud enn tradisjonell undervisning.

Det framheves også at relasjoner er særlig viktige for denne aldersgruppen, og at gode samlinger med fellesskapsbyggende aktiviteter kan være vel så sentrale som undervisningsøkter. Enkelte peker på behovet for å tydeliggjøre tverrfaglig samarbeid i konfirmasjonsarbeidet.

Noen innspill ber også om tydeligere føringer knyttet til ansvar, ressursbruk, økonomi og beredskap. Det nevnes blant annet behovet for å sikre at økonomi ikke blir en hindring for deltakelse, og at aktiviteter som leir har tilstrekkelige ressurser til å kunne gjennomføres på en trygg og forsvarlig måte.

Tunsberg bispedømmeråd skriver:

Vi har disse innspillene til rammene for konfirmasjonstiden: 1)At kravet til timetallet endres til 40 - 60 timer. 2)At det blir poengtert at konfirmasjons arbeidet skal være tverrfaglig, noe som menigheten og staben er sammen om. 3)At rammeplan for konfirmasjon skal ha med prinsipper og føringer for ansvarsforhold, ressursbruk, økonomi og beredskap. (F eks at menigheten skal sikre deltakelse uavhengig av foresattes betalingsevne, at konfirmantleir krever nok ressurser til en trygg og forsvarlig gjennomføring)

Borg bispedømme skriver:

Bispedømmerådet ser gode grunner til å opprettholde nasjonale minimumsrammer for konfirmasjonstiden. Slike rammer bidrar til å sikre at konfirmasjon fortsatt prioriteres som kirkens viktigste og mest omfattende undervisningstilbud, også i en situasjon med press på økonomi og bemanning. Samtidig er det viktig at rammene ikke hindrer nødvendig utviklingsarbeid og lokal tilpasning.

Flere understreker at kvaliteten i konfirmasjonstiden er viktigere enn et bestemt antall timer, og at rammeplanen bør gi rom for lokale prioriteringer og tilpasninger. Det framheves at gode møter mellom konfirmanter og kirke, relasjonsbygging og meningsfulle aktiviteter er sentrale mål.

Ungdomsrådet i Hamar skriver:

Ungdomsrådet i Hamar mener at det ikke skal være antall timer som er retningsgivende, men at menighetene tilbyr gode opplegg til konfirmanter. Ungdomsrådet er opptatt av at menighetene skal bruke andre læringsmetoder enn tradisjonell undervisning. Ungdomsrådet mener det viktigste er at det lages gode samlinger med fellesskapsbyggende aktiviteter og noe undervisning.

Sunnfjord kyrkjelege fellesråd skriver:

Konfirmasjonstida må gi ungdomane eit godt møte med kyrkja og høve til å undersøkje kva trua har med deira eige liv å gjere. Leiren har stor verdi som fellesskap. Vi støttar ei ramme på normalt 60 timar, med leir inkludert.

Gudstjenester i konfirmanntiden

Flere høringsinstanser kommenterer forslaget om å endre kravet fra åtte gudstjenester til åtte møtepunkt i menigheten, hvor fem av disse skal være gudstjenester. Synspunktene viser ulike vurderinger av hvordan møtepunktene bør fordeles, og hvilken funksjon gudstjenestedeltakelsen skal ha i konfirmasjonstiden.

Noen høringsinstanser er positive til endringen og framhever at færre obligatoriske gudstjenester kan gi større fleksibilitet og åpne for flere arenaer der konfirmanter møter menigheten og dens medlemmer. Det pekes på at ulike typer møtepunkt kan bidra til bredere kontakt mellom konfirmanter og menighetsfellesskapet.

Eigerøy menighetsråd, Stavanger skriver: Overordnet er vi positive til rammeplanen for konfirmasjonstiden. Vi vil også trekke frem at det er positivt at de tidligere 8 gudstjenestene som konfirmanter skal delta på nå er endret til 8 møtepunkt hvorav 5 av dem skal være gudstjenester. Det åpner opp for andre arenaer å treffe folk fra menigheten på.

Andre høringsinstanser stiller spørsmål ved begrunnelsen for å redusere antallet gudstjenester fra åtte til fem. Det vises blant annet til sammenhengen mellom gudstjenestedeltakelse, det

totale omfanget av konfirmasjonstiden og utfordringen med å fylle timetallet i menigheter som ikke tilbyr lengre leirer eller andre omfattende aktiviteter.

Nes menighetsråd, Hamar skriver: Vi lurer på hvorfor det er endret fra 8 gudstjenester i konfirmantåret til 5 gudstjenester (totalt 8 møtepunkt med menigheten). For de som ikke tilbyr flere dagers leir (altså mer enn en helg), kan det være vanskelig å fylle 60 timer. Ungdom i dag er også travle mennesker, som prioritere skole og fritidsaktiviteter.

Det kommer også innspill om at fordelingen mellom gudstjenester og andre møtepunkt bør kunne tilpasses lokale forhold. Enkelte mener at menigheter med et etablert ungdomsarbeid bør ha større mulighet til å la møtepunkt i ungdomsarbeidet erstatte noen av gudstjenestene. Dette begrunnes med et ønske om å styrke ungdommenes tilhørighet til menighetens øvrige arbeid og legge til rette for videre deltakelse etter konfirmasjonstiden.

Riska og Høle sokn, Stavanger skriver: Det skrives at 5 av 8 møter bør være gudstjeneste, men vi ønsker at der for hvor det er ett eksisterende ungdomsarbeid bør det være 4/4. Rett og slett fordi at vi ønsker at de skal komme inn i ungdomsarbeidet i menigheten og få en naturlig tilhørighet der i ungdomstiden. Der det ikke finnes tilbud til ungdom, kan konfirmasjonstiden brukes til å bygge opp dette.

Konfirmasjonstidens hovedmål

Hamar bispedømmeråd skriver:

(vi) mener det må legges vekt på at konfirmasjonstiden og særlig konfirmasjonen er en livsrite og kirkelig handling. Det gjør at konfirmasjonen får en annen inngang enn annen kirkelig undervisning og læring. Rammeplanen for konfirmasjonstiden må synliggjøre kirkens mål for hva vi ønsker at konfirmantene skal møte og hva kirken ønsker å lære dem.

Tasta menighetsråd Stavanger, Vardeneset menighetsråd Stavanger:

Det er viktig at trospraksis, refleksjon og muligheten til å danne seg erfaringer er sentralt i konfirmasjonstiden. Det trengs grunnleggende kunnskap, men det trengs også at konfirmasjonstiden er utformet slik at konfirmantene får opplevelser og erfaringer som kan berike livet. Relasjoner er helt avgjørende sentralt for denne aldersgruppen. Rammeplanen burde være fleksibel nok til at arbeidsformer som likner mer på felleskapstilbud enn undervisning passer inn i tilbudet i konfirmasjonstiden.

Heradsbygd skriver:

Fra et folkekirkeperspektiv er målet ikke først og fremst å få ungdom til å delta i bestemte aktiviteter, men å gi dem tilhørighet til kirken og redskaper til å møte livet. Konfirmasjonstiden bør utruste ungdommene til å reflektere over tro, liv og eksistensielle spørsmål, og gi dem en relasjon til kirkens tro og tradisjon som kan være livsstyrkende gjennom hele livet. Dette handler om å hjelpe ungdommene til å erfare at kirken er deres kirke, og at de har en plass i dens fellesskap.

Samisk i konfirmasjonstiden

De fleste av høringssvarene er positive til at samisk får en naturlig og større plass i konfirmasjonstiden. Men av høringssvarene som kommenterer dette punktet i overordnede innspill til konfirmasjon uttrykker de at det kan være krevende i en lokal kontekst å gjøre på en naturlig måte. Særlig der hvor det ikke er en større samisk befolkning. Hovedtilbakemeldingen er likevel å dele punktet om universell tilrettelegging og for samisk språk og kultur.

MF skriver:

Det sjette bollepunktet bør deles, slik at det samiske får et eget punkt, i stedet for å være siste del av punktet om universell utforming og individuell tilrettelegging.

Samisk kirkeråd skriver:

Dette bør ikke bare handle om enkeltstående innslag, men om hvordan menigheten arbeider med samiske språk, salmer, bibeltekster, bønner, kirkehistorie, fornorskning og forsoning i konfirmasjonstiden. Alle menigheter bør ta stilling til hvordan samisk kirkeliv kan ivaretas i konfirmasjonstiden. I noen menigheter vil dette være en grunnleggende del av konfirmantarbeidet. I andre menigheter kan det gjøres gjennom enkle og bevisste grep i undervisning, gudstjenester, leir, samtaler og samarbeid med relevante ressurspersoner.

Konfirmasjonstidens innhold og særpreg

Stavanger bispedømmeråd skriver:

Bispedømmerådet mener også det er viktig at trospraksis, refleksjon og muligheten til å danne seg erfaringer er sentralt i konfirmasjonstiden. Det trengs grunnleggende kunnskap, men det trengs også at konfirmasjonstiden er utformet slik at konfirmanter får opplevelser og erfaringer som kan berike livet. Det er også viktig at konfirmanter blir godt kjent med gudstjenesten, ikke bare som tilhørere, men som medvirkende.

Et gjennomgående tema i høringssvarene er spørsmålet om hvilke felles elementer som bør kjennetegne konfirmasjonstiden i Den norske kirke. Flere instanser etterlyser en tydeligere beskrivelse av hva alle konfirmanter bør få møte, erfare og lære i løpet av konfirmasjonstiden. Det foreslås blant annet å definere en felles kjerne av temaer, praksiser eller læringsmål som kan gi en nasjonal retning og bidra til større tydelighet om hva som er sentralt i konfirmasjonsarbeidet.

Undervisningsutvalget for St. Johannes og Varden menigheter skriver:

Under konfirmasjonstiden kunne man med fordel lagt inn en felles nasjonal standard, som kunne blitt kalt f.eks. t "kjernetema og praksiser". Dette kan sikre at alle konfirmanter får forståelse av hva som er kjernen i den kristne tro, hva som er unikt med den og hvordan den kan gi livsmestring.

Noen høringsinstanser mener at rammeplanen i større grad bør angi hvilke grunnleggende erfaringer og kunnskaper alle konfirmanter skal få tilgang til, samtidig som den lokale friheten til

å utforme innhold og arbeidsformer ivaretas. Det pekes på at en tydeligere kjerne kan gjøre det enklere å følge opp konfirmasjonsarbeidet på tvers av landet og sikre en felles forståelse av sentrale temaer i den kristne tro.

Ranheim og Charlottenlund menighet skriver:

Rammeplanen bør hjelpe ansatte med å gjøre nødvendige faglige valg, ikke bare presentere alle gode muligheter. Vi etterlyser derfor færre punkter, mindre gjentakelse og et tydeligere normativt minimum: Hva mener Den norske kirke at alle konfirmanter skal ha fått mulighet til å møte, erfare og bli kjent med etter endt konfirmasjonstid? En begrenset og forpliktende kjerne, kombinert med en større veiledende ressursbank, vil etter vår vurdering gi både større nasjonal tydelighet og større lokal pedagogisk frihet.

Konfirmasjonstiden som en del av menighetens fellesskap

Flere høringsinstanser understreker at konfirmasjonstiden bør ses som en del av menighetens helhetlige arbeid blant barn og unge, og bidra til videre tilhørighet og deltakelse i kirkens fellesskap. Det pekes blant annet på at konfirmanter bør inkluderes i lokalmenighetens øvrige tilbud for ungdom og inviteres inn i leirarbeid og aktiviteter i samarbeid med organisasjonene, noe som kan være særlig viktig i lokalmiljøer med få ungdomstilbud.

Nedstrand sokn, Stavanger skriver:

Konfirmanter bør bli inkludert i lokalmenighetens tilbud for ungdom. De bør også bli invitert med på leirarbeid og annet samarbeid med organisasjonene. Dette kan bety ekstra mye for ungdom fra lokalmiljø med lite ungdomsarbeid.

Samarbeid mellom menigheter og barne- og ungdomsorganisasjoner løftes fram som en viktig ressurs. Flere mener at rammeplanen i større grad bør synliggjøre hvordan organisasjonene gjennom leirarbeid, ledertrening, trospraksis og ungdomsfellesskap kan «bygge bro mellom konfirmasjonstiden og videre deltakelse, trosliv og engasjement i det kristne fellesskapet».

NMS og NMSU skriver:

Barne- og ungdomsorganisasjonene er viktige samarbeidspartnere og ressurser gjennom leirarbeid, frivillige ledere, ledertrening, trospraksis og ungdomsfellesskap. Planen bør derfor i større grad synliggjøre hvordan samarbeid med organisasjonene kan bidra til å bygge bro mellom konfirmasjonstiden og videre deltakelse, trosliv og engasjement i det kristne fellesskapet.

Noen høringsinstanser fremhever også betydningen av ungdoms medvirkning og eierskap. Det etterlyses større rom for at ungdom kan bidra med egne kulturuttrykk.

KFUK-KFUM Norge skriver:

Rammeplanen for konfirmasjon og ungdomstid bør og kan med hell åpne for at ungdommer selv bidrar inn med sine egne kulturuttrykk og at de selv får rom til å utforske sitt eget språk for tro og eksistensielle spørsmål. Dette perspektivet kan løftes enda mer frem.

Samtidig framheves konfirmasjonstiden som en arena for å utvikle en tro som er relevant i møte med ungdommenes liv og erfaringer, og som kan gi grunnlag for videre trosliv og refleksjon.

Samlet uttrykker høringsinstansene et ønske om at konfirmasjonstiden skal bidra til varig tilhørighet, aktiv deltakelse og videre engasjement i menighetens og kirkens fellesskap, både lokalt og i en større kirkelig sammenheng.

Universell utforming og tilrettelegging av konfirmasjonstiden

Åsane menighet skriver:

«For å bedre romme tilrettelegging utover universell utforming, foreslår denne formuleringen: «kirken skal ivareta alle konfirmanTERS rett til å utøve sin tro».»

Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver:

Rammeplanen bør også synliggjøre at konfirmanter med funksjonsnedsettelse har perspektiver og erfaringer som er verdifulle ressurser i kirkens læringsfellesskap. De må ikke bare omtales som mottakere av tilrettelegging, men som aktive deltakere og medskapere.

Borg bispedømme skriver:

Bispedømmerådet vil særlig understreke behovet for å åpne for forsøksordninger og pilotprosjekter knyttet til organiseringen av konfirmasjonstiden. Menighetene møter i dag ungdom med svært ulike forutsetninger for deltakelse. Flere rapporterer om økende utfordringer knyttet til sosial angst, nevrodivergens og andre forhold som gjør det vanskelig å delta i tradisjonelle konfirmasjonsløp. Dersom målet om likeverdig deltakelse skal realiseres, er det nødvendig å utvikle og prøve ut alternative organiseringsformer. Slike forsøk kan også gi verdifull kunnskap om hvordan kirken kan møte framtidige generasjoner konfirmanter på best mulig måte.

Kirkerådets vurdering

Når det gjelder konfirmasjonstidens omfang og gudstjenester i konfirmasjonstiden, viser Kirkerådet til vurderingene under spørsmål 65.

Når det gjelder forpliktende innhold, viser Kirkerådet til vurderingene under spørsmål 19. Kirkerådet viser til at avsnittet «Konfirmasjonstidens rammer» viser til særpreget ved konfirmasjonstiden. Kirkerådets vurdering er at rammeplanenes enhetlige form med tanke på forholdet mellom fleksibilitet og forpliktelse er et viktigere hensyn enn ytterligere vektlegging av konfirmasjonstidens særpreg.

Kirkerådets vurdering er at omtalen av deltakende, skapende og nyskapende læring i overordnet del kapittel 3 er en viktig kontekst for å forstå erfaringsmålene på en slik måte at alle er aktive deltakere og medskapere. Kirkerådet vurderer det derfor slik at innspillet fra Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke ikke trenger å medføre noen endring i forslaget.

64. Innspill på rammeplanens innledning

Flere høringsinstanser støtter hovedgrepene i innledningen, særlig vektleggingen av at kirken skal være et trygt og inkluderende fellesskap for alle konfirmanter.

Flere etterlyser en tydeligere teologisk forankring av konfirmasjonstiden, blant annet ved å synliggjøre sammenhengen mellom dåp og konfirmasjon.

Agder og Telemark bispedømme skriver:

«Innledningen kan kortes ned. Sammenhengen mellom dåp og konfirmasjon bør tydeliggjøres mer.» Bjørgvin bispedømmeråd skriver: «Sammenhengen mellom dåp og konfirmasjon bør tydeliggjøres mer.»

Engerdal kirkelige fellesråd, Hamar, skriver:

mener det må komme tydelig frem at konfirmasjonstiden og konfirmasjon er en kirkelig handling

Norddal sokn, og fem andre fra Møre, skriver:

Ordet «bekreftelse» som oversetjing/forklaring på ordet konfirmasjon manglar, det bør vere med og ikkje berre underforstått i «viser til Guds løfter», på lik linje med ordet «å styrke» som er tatt med i setninga. Ellers synest vi innleiinga er fin.

KFUK-KFUM Norge skriver:

De første avsnittene bør få tydeligere frem; denne livsfasens vilkår, Kirkens rolle i denne fasen og mulighetene denne målgruppen representerer. Innledningen bør først tydelig beskrive hva som kjennetegner livet for konfirmanter og hvilken livssituasjon de står i: skole, familie, venner, utfordringer og muligheter knyttet til livsfasen. Avsnittet bør også gjenspeile noe av mangfoldigheten unge i ulike lokalsamfunn opplever og erfarer i disse årene. Et eget avsnitt kan dreie seg om hva kirken kan bidra til for akkurat denne aldersgruppen - spiller kirken en annerledes rolle her enn for tweens eller unge voksne? Det bør komme tydelig frem. Generelt er tilbakemeldingen vår her at innledningen bør strammes opp. Nå er hver setning i seg selv ok, men momentene kommer hulter til bulter. Slik blir budskapet vagt.

IKO skriver:

IKO savner at innledningen fastslår at konfirmasjonstiden er kirkens hovedsatsing for ungdom. Setning nummer to i innledningen lyder «Ledere gjør seg kjent med konfirmanter, f.eks. gjennom én til én samtale.» Denne setningen hører ikke til i sammenhengen, og bør strykes eller i det minste flyttes. En setning begynner slik: «Et uttalt mål for konfirmasjonstiden ...» Det bør konkretiseres hvor dette uttales. Innledningen bør være forsiktig med å definere alt som er galt med ungdomstiden. Setningen «I en tid hvor indre konflikter kan være mange og store, ...» bør derfor strykes eller omarbeides til noe mindre negativt og mer allmenngyldig.

I sitt generelle svar peker Åpen folkekirke på et spørsmål som hører til dette spørsmålet. Åpen folkekirke støtter eksplisitt disse formuleringene:

Åpen folkekirke mener det er viktig at den innledende teksten i rammeplanen for konfirmasjonstiden slår fast at «(s)om skapt i Guds bilde, med ukrenkelig verdi, skal konfirmantene få erfare at kirken tilbyr trygge rom som har plass til alle» og at «(e)t uttalt mål for konfirmasjonstiden er å la konfirmantene tolke livene sine i lys av kristen tro, slik at evangeliet kan gi mening inn i livene deres. I en tid hvor indre konflikter kan være mange og store, bør kirken og trosfellesskapet være en tydelig og inkluderende håpsbærer som gir retning og mening for livet.»

Flere høringsinstanser etterlyser også større tydelighet om hva konfirmantene skal lære og erfare gjennom konfirmasjonstiden. Det pekes på at innledningen bør tydeligere koble livstolkning og kunnskap, og beskrive hvilke kunnskaper og erfaringer konfirmantene forventes å få.

Spir lokallag, Kirkelig fellesråd i Trondheim skriver:

Vi støtter sterkt målet om at konfirmantene skal få tolke egne liv i lys av kristen tro. For at dette skal være mulig, må de samtidig få et tilstrekkelig språk og kunnskapsgrunnlag for denne fortolkningen. Vi ønsker derfor at innledningen tydeligere kobler livstolkning og kunnskap. Konfirmantene trenger kjennskap til sentrale bibelfortellinger, Jesus, dåp og nattverd, gudstjeneste, bønn og sentrale kristne begreper for å kunne bruke kristen tro som ressurs for egen livstolkning. Kunnskap og erfaring bør derfor ikke framstilles som motsetninger, men som gjensidig avhengige deler av kirkelig læring.

Nordre Follo kirkelig fellesråd, Borg, skriver: Denne innledningen burde også sees i sammenheng med rammeplanen for 13-19 der det står noe om ungdoms utvikling. Innledningen burde lagt vekt på hvilke forventninger det er til hva konfirmantene skal lære gjennom konfirmanttiden.

Innspillene viser videre støtte til betydningen av relasjonsbygging, men flere mener formuleringen om «én til én-samtale» er for detaljert eller lite realistisk i menigheter med store konfirmantkull og begrensede ressurser

Oslo bispedømmeråd skriver:

Det er positivt å understreke behovet for, og viktigheten av, å bli godt kjent med konfirmantene og relasjonsbygging kan gjerne løftes frem. Dersom man har kapasitet til det, vil samtaler med den enkelte være verdifullt, men det er for eksempel vanskelig å gjennomføre i menigheter der det er store konfirmantkull"

Gjerdrum og Heni menighetsråd skriver:

Menighetsrådet har et innspill til formuleringen «Ledere gjør seg kjent med konfirmantene, f.eks. gjennom én til én-samtale». Intensjonen om at hver konfirmant skal bli sett, hørt og møtt som individ, er viktig og god. Samtidig opplever vi at én til én-

samtaler med alle konfirmanter kan være krevende å gjennomføre i praksis, særlig i menigheter med store konfirmantkull og/eller begrensede personalressurser.

Skien kirkelig fellesråd skriver:

Ledere gjør seg kjent med konfirmantene, f.eks gjennom én til én samtale.' Dette er virkelig flott hvor det er mulig, men i menigheter med store kull og knappe ressurser vil dette i mange tilfeller være urealistisk. Én til én samtaler bør endres til samtaler.

Flere understreker at målet om at alle konfirmanter skal bli sett og hørt er viktigere enn hvilken metode som brukes.

Samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjoner trekkes fram som positivt av flere høringsinstanser, som framhever organisasjonene som viktige ressurser i konfirmasjonstiden. Vår frelsers menighet skriver: «Det er flott at barne- og ungdomsorganisasjonene er nevnt som ressurser.» Bønnelista skriver:

Mange konfirmanter opplever at det i konfirmanttiden er spennende å bli kjent med andre konfirmanter. Det er med på å utvide deres horisont. Fint om de også kan inviteres til å bli med i menighetens ungdomsarbeid. Det er fint at barne- og ungdomsorganisasjonene er nevnt som ressurser i konfirmant-tiden.

Noen etterlyser også sterkere vekt på ungdoms medvirkning og deres egne spørsmål, erfaringer og perspektiver i utformingen av konfirmasjonstiden. KFUK-KFUM Norge skriver: «De første avsnittene bør få tydeligere frem; denne livsfasens vilkår, Kirkens rolle i denne fasen og mulighetene denne målgruppen representerer.» Nord-Hålogaland bispedømmeråd skriver:

Det bør også synliggjøres at noen står i en form for sammensatt eller dobbel sårbarhet, der ulike forhold som funksjonsevne, psykisk helse, økonomi, kulturell eller språklig bakgrunn, eller sosial situasjon virker sammen og forsterker barrierer for deltakelse. Hva som ligger i begrepet likeverdig deltakelse, kan også tydeliggjøres. Likeverd betyr ikke at alt skal være likt for alle, men at det legges til rette for ulike løsninger som gir reell mulighet for deltakelse. Dette innebærer også en balanse mellom felles tilbud og individuell tilrettelegging.

Kirkerådets vurdering

Når det gjelder det teologiske grunnlaget for konfirmasjon, viser Kirkerådet til Bispemøtets uttalelse «Konfirmasjon og konfirmasjonstid i Den norske kirke» fra 2020. For det første må denne uttalelsen legges til grunn for forholdet mellom dåp og konfirmasjon, forholdet mellom livsrite og opplæringstid og annet, slik at rammeplanen ikke trenger å utdype dette i stor grad. Kirkerådet viser til at mange høringsinstanser ønsker seg kortere rammeplaner, og velger derfor ikke å utvide innledningen med slike utdypninger. For det andre bygger Bispemøtets uttalelse på målet for konfirmasjonstiden som er gitt i *Gud gir – vi deler*, som siteres i uttalelsen. Dette plandokumentet er erstattet av Plan for kirkelig undervisning og læring med sin overordnede del, og rammeplanen i denne saken skal være en utdypning av dette. Kirkerådet vurderer det slik at de overordnede målene for konfirmasjonstiden som planfestes i denne rammeplanen, vil erstatte målet fra *Gud gir – vi deler*.

Kirkerådets vurdering er derfor at setningene i innledningen tydeligere må framgå som konfirmasjonstidens hovedmål. Kirkerådet tolker høringsinnspillene fra IKO og KFUK-KFUM dithen at de ulike poengene og målsetningene ikke står i god nok tekstlig relasjon til hverandre. Kirkerådet merker seg tilbakemeldingene fra disse høringsinstansene om at innledningens momenter kommer hulter til bulter og at det gjerne kan kuttes, og ser dette i sammenheng med generelle tilbakemeldinger om at rammeplanene er for vanskelig tilgjengelige. Kirkerådets vurdering er at det er behov for en språklig gjennomgang av innledningen og målsetningene, og foreslår derfor en tekstlig justering og sammenbinding av de tre setningene som fremmer konfirmasjonstidens mål, slik at målet kommer klarere fram. Åpen folkekirkes høringssvar om at livstolkning bør stå som mål for konfirmasjonstiden, vil bli ivarettatt, men i revidert språkdrakt og sammen med de målene som var angitt i presensform i det opprinnelige forslaget. Selv om Åpen folkekirke i sitt høringssvar mener at det er viktig at setningen om det «uttalte målet» blir stående, er Kirkerådets vurdering at målsetningen og meningen i setningen fortsatt er ivarettatt gjennom den tekstlige justeringen.

Setningen om at ledere gjør seg kjent med konfirmantene, foreslås strøket som en del av den språklige bearbeidningen av innledningen.

Når det gjelder setningen «I en tid hvor indre konflikter ...» står IKOs og Åpen folkekirkes mening mot hverandre i høringssvarene. Kirkerådet har vurdert to konkrete muligheter:

- Eksisterende forslag: «I en tid hvor indre konflikter kan være mange og store, bør kirken og trosfellesskapet være en tydelig og inkluderende håpsbærer som gir retning og mening for livet.»
- Forkortet forslag: «Kirken skal være en tydelig og inkluderende håpsbærer som gir retning og mening for livet.»

Kirkerådets vurdering er at det eksisterende forslaget for denne setningen bør stå, siden det kun er én høringsinstans som har uttrykt ønske om å endre den.

Kirkerådet viser til ønsket om at innledningen skal uttrykke sammenhengen mellom kunnskap og livstolkning. Kirkerådet anerkjenner at dette er en viktig sammenheng, men ønsker ikke å gjøre innledningen lengre enn den er. Kirkerådet viser til at dette er et viktig premiss i hvordan livstolkning beskrives i Overordnet del. Kirkerådet viser til forslaget med en språklig gjennomgang av innledningen. Formuleringen om å «opplever kristen tro og tradisjon, og slik blir de kjent med et kristent språk for å tolke livet» er endret, slik at livstolkningsperspektivet står mer selvstendig. Dette svekker forholdet mellom kunnskap og livstolkning, i strid med høringssvaret fra Spir lokallag Trondheim. Samtidig gjør endringen at man unngår en instrumentell forståelse av kunnskapselementene, slik blant andre VID har advart mot i høringsspørsmålene om blant annet tolkningskompetanse.

65. Innspill til rammer for konfirmasjonstiden (omfang, struktur, leir og innhold)

Flere høringsinstanser støtter innledningens vektlegging av inkludering, trygghet og relasjonsbygging, men etterlyser samtidig tydeligere teologisk forankring og klarere beskrivelse av konfirmasjonstidens formål og læringsinnhold. Det vises blant annet til behovet for å tydeliggjøre sammenhengen mellom dåp og konfirmasjon, synliggjøre at konfirmasjon er en kirkelig handling og beskrive hva konfirmantene skal lære og erfare gjennom konfirmasjonstiden.

I tillegg har det kommet mange kommentarer om timeantall, gudstjenester, innhold, tilrettelegging og leir.

Timeantall

Av høringsinstansene er det et flertall som har valgt å ikke kommentere dette punktet om rammer for konfirmasjonstiden. Av de som har kommentert er det konfirmasjonstidens timeantall som har flest sprikende svar. Flere av de mindre menighetene, samt de stedene med store konfirmantkull, problematiserer 60 timer. Om lag 23 høringsinstanser ønsker færre timer eller et mer fleksibelt intervall. Det er om lag 26 høringssvar som støtter å beholde 60 timer.

En av utfordringene som løftes er hvor mange timer eller prosent en menighet kan si at undervisning på leir utgjør. Menigheter med ukesleir ønsker å kunne telle flere timer en 60 %. Andre høringsinstanser er bekymret for at 60 timer oppleves som for normativt og at det vil være vanskelig å ha flere timer i konfirmasjonstiden.

Eigerøy menighetsråd

Vi opplever at kravet om minst 60 timer er tyngende og urealistisk for mange menigheter lokalt. Dette bør omformuleres og forklares på en annen måte. Setningen "omfatter normalt 60 timer" er vanskelig å tolke. Rammeplanen for konfirmasjonstiden bør ha fokus på kvalitet fremfor kvantitet.

Varteig og Hafslundsøy menighetsråd:

I rammeplanen brukes formuleringen "konfirmasjonstiden omfatter normalt 60 timer fordelt over åtte måneder". MR antar at bruken av ordet "normalt" skal signalisere at det er noe fleksibilitet. MR tror at timetallet på 60 timer vil bli oppfattet som fasit, eller i hvert fall som et minimum. MR mener det bør åpnes opp for å kunne finne gode lokale løsninger med mindre ressursbruk og at dette bør kommuniseres tydeligere. Dette kan f.eks gjøres ved å benytte intervaller. Forslagsvis kan føringen være at konfirmasjonstiden normalt skal omfatte 40-70 timer fordelt over 5-8 måneder.

Østre Toten kirkelige fellesråd:

Det er et høyt antall timer og vi anbefaler større fleksibilitet for menighetene, blant annet fordi det kan være utfordrende for mindre sokn å gjennomføre et så ambisiøst opplegg. I ytterste konsekvens kan kvantiteten gå utover kvaliteten. Konfirmanttiden har mange steder fortsatt svært god oppslutning, og når ut langt bredere enn andre aktiviteter, noe som gjør at det her bør være en viss lokal frihet i hvordan timene i kirkelig undervisning og læring fordeles.

Ganddal menighet skriver:

Innad i menigheten er det ulike syn på om dagens omfang med 60 timer og 8 gudstjenester bør videreføres, eller om antallet gudstjenester bør reduseres i tråd med forslaget i rammeplanen. Noen ønsker også å redusere det totale timetallet i konfirmasjonstiden.

Indre Østfold kirkelig fellesråd skriver:

Rammeplanene er litt for rigid i sin føring på hvordan timene skal fordeles. Noen menigheter har for eksempel ukesleirer. Da må det være ok at mer enn 60% av undervisningen foregår i rammen av leir.

Prost i Søndre Borge syssel prosti skriver:

Her er planen altfor lite fleksibel. Det brukes "normalt 60 t omfang". Her må det gis større lokal frihet slik at konfirmantundervisningen kan favne bredere. Jeg ønsker at det kan stå normalt 30-60 t omfang. Vi må kunne tilby ulike typer konfirmantundervisning som treffer ungdommenes hverdag og som også ikke er så omfattende som 60 timer. Vi lærte mye om dette i koronatiden, da flere måtte tilby forkortede og enklere konfirmantopplegg.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd skriver:

Med tanke på de varierende forholdene i bispedømmet, både når det gjelder geografi, opplegg og ressurser, vil Sør-Hålogaland bispedømmeråd anbefale at det normative timetallet på 60 vurderes redusert og angitt for eksempel til «normalt mellom 40-60 timer». En bør vurdere om det reduserte timetallet kan legges til som økt aktivitet i aldersgruppen 16 – 19, som tilbud til ungdom etter konfirmanttiden. Denne fasen er generelt lite ivarettatt med aktiviteter.

Froland menighet skriver:

Fint å beholde antall timer, samt variasjon i ulike læringsarenaer. Vi ser verdien av å møte konfirmantene over tid, både med tanke på relasjonsbygging, muligheter for undring og ulike opplevelser.

Blant bispedømmerådene har fire gitt tilslutning til at 60 timer fordelt over åtte måneder videreføres. Det er fire bispedømmeråd som har kommentarer på 60 timer og ønsker at dette vurderes basert på lokale forhold og ressurser eller ønsker en mer fleksibel ordning, f.eks 40–60 timer over åtte måneder. Tre bispedømmeråd har ikke kommentert timeantallet.

Gudstjenester

Sunnylven Sokneråd skriver:

Punkt 3: Minimum 8 møtepunkt med kyrkjelyden sitt fellesskap. Det ligg ikkje døme i anbefalte praksisformer på kva desse møtepunkta kan vere, anna enn gudstjenester. Det bør vere meir konkretisert kva som reknast som kyrkjelyden sitt fellesskap. 5 gudstjenester på 8 månader høres ellers litt knapt ut, men noko fleksibilitet er positivt.

Spir – Profesjonsforbundet for prester, diakoner, kateketer og pedagoger skriver:

Gudstjenesten bør ha en sentral plass også i konfirmanttiden. Planen bør angi et minimum på 8 gudstjenester som normativt mål. En vektlegging på gudstjenesten kan begrunnes både i en teologisk og pedagogisk forståelse av gudstjenestens rolle i læringsfellesskapet. Vi vil anbefale at det legges til rette for aktiv deltakelse i noen av de ordinære gudstjenestene gjennom ministranttjeneste/tjenesteoppgaver. Gudstjenester som lysmesse, fasteaksjonsgudstjeneste, gudstjenester på konfirmantleir innbyr også til aktiv deltakelse. I tillegg til gudstjenestedeltakelsen kan planen gi en anbefaling om deltakelse i et mindre antall (f.eks. 2-3) alternative møteformer/fellesskap i kirken, som klubbkvelder, gospelkvelder, Taize-bønn, møter etc. Slik deltakelse krever en pedagogisk tilrettelegging slik at behovet for inkluderende aktiviteter blir tilfredsstillende ivarettatt. Utformingen av lokale planer på dette punktet må selvsagt ta høyde for ulike demografiske forhold og ulike ressursituasjon, små og store menigheter.

Innhold

Gjerdrum og Heni skriver:

Menighetsrådet etterlyser større konsekvens i språkbruken knyttet til forventninger og krav. Enkelte punkter er formulert med tydelige krav og konkrete tall, mens andre beskrives med uttrykk som «omfatter normalt». Dette gjør det uklart hva som faktisk forventes av menighetene. Etter vår vurdering bør planen enten være tydelig normerende eller tydelig veiledende, og unngå formuleringer som plasserer seg mellom disse ytterpunktene.

Nannestad menighetsråd skriver:

Rammeplanen for konfirmasjonstiden inneholder et svært bredt spekter av temaer, perspektiver og læringsmål. Samtidig videreføres et omfang på 60 timer. Det kan stilles spørsmål ved om det er tilstrekkelig tid til å arbeide grundig med innholdet som beskrives. Når konfirmasjonstiden skal romme både bibelkunnskap, troslære, gudstjenesteliv, etikk, identitet, psykisk helse, seksualitet, diakoni, demokrati, klima, digitale medier og kritisk tenkning, er det en fare for at bredden går på bekostning av fordypningen. Det bør vurderes om enkelte temaer kan prioriteres tydeligere, eller om omfanget av konfirmasjonstiden bør justeres i tråd med forventningene til innhold.

Tilrettelegning

Harstad menighet skriver:

Det står presisert at vi skal tilrettelegge for deltakere med spesielle behov, men vi ser at når det krever store ressurser, er det ikke noe plass å hente ressursene fra. Dette kan gjøre det vanskelig å imøtekomme dette punktet, og det bør jobbes med. Det bør også komme eksempler og veiledning til individuell tilrettelegging, på lik linje med de minoritetsspråklige.

Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver:

Alle leirsteder som benyttes i konfirmantarbeidet, bør vurderes med tanke på tilgjengelighet og universell utforming. Det må finnes likeverdige alternativer dersom enkelte aktiviteter ikke kan gjennomføres av alle. Det bør også stilles krav om tidlig kartlegging av tilretteleggingsbehov og systematisk oppfølging gjennom hele konfirmasjonstiden.

Gjerdrum og Heni menighetsråd skriver:

Vi vil også kommentere setningen: «Det skal være enkelt å finne fram til hva slags tilrettelegging menigheten tilbyr.» Intensjonen er god, men formuleringen kan gi inntrykk av at tilrettelegging er standardiserte tilbud som kan beskrives på forhånd. Vår erfaring er at god tilrettelegging først og fremst må ta utgangspunkt i den enkelte konfirmants behov og derfor ofte utvikles i dialog med konfirmanten og foresatte.

Rådet for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver:

Alle leirsteder som benyttes i konfirmantarbeidet, bør vurderes med tanke på tilgjengelighet og universell utforming. Det må finnes likeverdige alternativer dersom enkelte aktiviteter ikke kan gjennomføres av alle. Det bør også stilles krav om tidlig kartlegging av tilretteleggingsbehov og systematisk oppfølging gjennom hele konfirmasjonstiden.

Leir

Kroer, Nordby og Ås menigheter skriver:

I siste setningen om leir, mener vi at «skal» må byttes ut med «bør», altså: "Disse timene bør ikke utgjøre mer enn 60 % av konfirmasjonstidens totale omfang". En slik formulering vil åpne for at mer enn 60 % av konfirmanttida kan gjennomføres på leir og det vil være mulig å tilby et mer intensivt konfirmasjonsopplegg. Det kan legges inn at dersom man vil øke omfanget av undervisning på leir, må man søke biskopen om tillatelse. Det bør også stå noe om at organiseringen av konfirmasjonstiden må ta hensyn til lokale forhold.

NMS og NMSU skriver:

Her mener vi at potensialet i konfirmantleirer og samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjoner kan løftes sterkere fram og foreslår følgende tillegg til den opprinnelige teksten i fet skrift: «Konfirmantleir er en viktig samværsform som bør prioriteres i lokal plan for konfirmasjonstiden. Barne- og ungdomsorganisasjoner er naturlig samarbeidspartnere for leir, og en betydelig ressurs for kirkens konfirmantarbeid. Gjennom kompetanse, leirfaglig erfaring, frivillige ledere og ledertreningsopplegg bidrar de til å styrke kvaliteten og bredden i konfirmantarbeidet. Samtidig bygger organisasjonene bro mellom konfirmasjonstiden og varig deltakelse i kristne fellesskap og trospraksis.»

Åpen folkekirke skriver:

Det er lagt tydelige rammer for konfirmasjonstiden, med en standard på 60 timer, hvorav ikke mer en 20 timer skal være på leir. Vi mener dette er en god ramme, samtidig som vi har tro på at det framover bør kunne tenkes alternativt og utvikles andre modeller for hvordan en konfirmasjonstid i Den norske kirke kan gjennomføres.

Samisk kirkeråd skriver:

Samisk kirkeråd støtter at leir løftes fram som en viktig del av konfirmasjonstiden. Leir gir gode rammer for fellesskap, fordypning, samtale, gudstjenesteliv og arbeid med identitet og tilhørighet. Samisk kirkeråd anbefaler at Samisk konfirmantleir nevnes som et landsdekkende supplement til lokal konfirmantundervisning for samiske konfirmanter. Leiren erstatter ikke menighetens lokale ansvar, men gir samiske konfirmanter mulighet til å møte andre samiske ungdommer, samiske språk, salmer, trosuttrykk og temaer som mange menigheter ikke kan ivareta alene. Lokale menigheter bør informere samiske konfirmanter og foresatte om tilbudet, og legge til rette for deltakelse der konfirmanten ønsker det.

Flere høringsinstanser understreker også betydningen av å se og bli kjent med konfirmantene, samtidig som enkelte mener at formuleringen om «én til én-samtale» er lite realistisk i menigheter med store kull og begrensede ressurser. Videre trekkes samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjoner fram som en viktig ressurs i konfirmasjonstiden.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådets vurdering er at rammen for omfanget, «normalt 60 timer», bør bli stående. «Normalt» henviser til en fleksibilitet som både kan være færre og flere timer, basert på lokale forutsetninger. Samtidig uttrykker formuleringen en klar forventning til timetallet, og Kirkerådets vurdering er at dette bør videreføres.

Når det gjelder timeantallet på leir, mener Kirkerådet at høringsinnspillene ikke gir sterkt nok grunnlag for å endre fra 60 % av omfanget. Kirkerådet viser til at konfirmasjonstiden skal legge til rette for fordypning over tid, og at denne begrensningen skal ivareta dette. Siden det er en mulighet for fleksibilitet i formuleringen “normalt 60 timer”, mener Kirkerådet det er fornuftig å fastsette fordelingen mellom leir og øvrig opplegg som prosent og ikke som et fast timetall.

Kirkerådet anerkjenner innspill fra Teologisk fakultet, UiO, om at leir er også en læringsarena og tar dette forslaget til endring inn i rammeplanen.

Til rammeplanens forslag om at konfirmanten skal ha åtte møtepunkter med menigheten, hvor fem av dem skal være gudstjeneste, foreslår Kirkerådet å beholde dette. Ingen høringsinstanser har argumentert for at det skal være færre eller flere enn åtte slike møtepunkter. Spir fremhever at gudstjenesten skal ha en sentral plass også i konfirmasjonstiden. Ved å beholde fem gudstjenester av disse åtte møtepunktene vurderer Kirkerådet at hensynet er ivaretatt med gudstjenesten som en sentral del. Samtidig ivaretas det flertall av menigheter som har uttrykt seg positivt til denne endringen.

Åpen folkekirke støtter omfanget på 60 timer, hvor 60 % kan brukes på leir, men kommenterer at det fremover bør tenkes alternativt og utvikles andre modeller for konfirmasjonstid i Den norske kirke. Dette innspillet støttes blant annet av Kroer, Nordby og Ås menigheter, som peker på muligheten for en intensiv konfirmasjonstid. Kirkerådet vurderer at det i denne høringen ikke er bredt nok grunnlag for å gjøre denne endringen.

Kirkerådet vurderer Samisk kirkeråd sitt innspill om å nevne samisk konfirmasjonstid særlig som et landsdekkende supplement som et godt punkt og tar det inn. Det samme gjelder Oslo bispedømmes forslag om å legge til Døvekirken konfirmantleir. Nytt punkt blir: «Alle konfirmanter får informasjon om mulighet for å delta på samisk konfirmantleir og Døvekirken konfirmantleir.»

Kirkerådet ser at setningen «det skal være enkelt å finne fram til hva slags tilrettelegging menigheten tilbyr» framstår som at tilrettelegging er et pakke tilbud fra menigheten om et gitt alternativt opplegg, og ikke en individuell tilpasning. Kirkerådet viser til høringssvaret fra Rådet for personer med funksjonsnedsettelse, og endrer forslaget til å være på linje med deres svar.

Kirkerådet foreslår å stryke og endre noen punkter under overskriften om rammer for konfirmasjonstiden for å forkorte, forenkle og være språklig tydelig, noe flere høringsinstanser har ønsket. Dette inkluderer å dele punktet om tilrettelegging og samisk i to, jf MFs høringssvar, og skrive punktet om konfirmanter med minoritetsbakgrunn på nytt.

66. Er det god balanse mellom bredde og fordypning i undervisningen?

Samlet har 103 høringsinstanser svart ja, 20 har svart nei.

67. Kommentar til balansen mellom bredde og fordypning

Flere høringsinstanser mener det er vanskelig å vurdere balansen mellom bredde og dybde ut fra rammeplanen alene, fordi prioriteringene i stor grad vil bli avklart gjennom lokale planer.

Utsira sokn skriver: «Planen gir rom for lokale tilpasninger. Det er vanskelig å vurdere balansen ut fra planen alene. Dette blir i stor grad opp til hver menighet hvordan man velger å prioritere.»

Samtidig uttrykker flere bekymring for at det omfattende innholdet kan føre til at bredden går på bekostning av fordypning, og etterlyser tydeligere prioriteringer, et mindre kjerneinnhold og større rom for fordypning i sentrale temaer.

Andre peker på at mange konfirmanter har begrensede forkunnskaper om kristen tro, noe som gjør at mye av tiden må brukes på grunnleggende opplæring før det er mulig å gå i dybden.

Nes kirkelig fellesråd skriver: «Mange av konfirmantene kommer til oss med veldig dårlige forkunnskaper, noe som gjør at mye av tiden går med på det helt grunnleggende.»

Forum for kirkelig undervisning og læring i Nordre Sunnmøre prosti skriver:

Siden erfaringsmålene er formulert med «kan kirken», og det er understreket i felles innledning at de er eksempler og hverken uttømmende eller absolutte krav så blir det vanskelig å vite noe om bredde og fordypning før man har utarbeidet en lokal plan. I seg selv er fordypning et ambisiøst mål i konfirmantarbeidet så lenge vi har et arbeid for bredden av folkekirkens medlemmer. Det er mange som kan så lite at det ikke blir særlig plass til fordypning.

Egersund Menighetsråd skriver: «Vi mener planen gir god bredde samtidig som det er rom for fordypning.» Rjukan menighetsråd skriver:

Ja, forutsatt at «bredde» også innebærer god plass til det uformelle og relasjonelle. Vi vil igjen advare mot at konfirmasjonstiden blir for preget av tunge læringskrav og et for påtrengende trosbudskap. For å være en åpen folkekirke for alle ungdommer, uansett bakgrunn, må vi ha mulighet til å fokusere på det trygge fellesskapet og kulturarenaen.

Flere understreker derfor betydningen av lokal frihet til å tilpasse ambisjonsnivå, innhold og fordypning til den enkelte konfirmantgruppens behov og forutsetninger.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet vurderer med dette at høringsinstansene ser at forholdet mellom bredde og dybde må være noe som skjer lokalt i menigheten. Rammeplanen har denne fleksibilitet som ivaretar menighetens behov. Kirkerådet viser til at erfaringsmålene er formulert for å kunne gi rom for differensiering.

Flere av høringsinstansene kommenterer at planen har mange «kan». Kirkerådet viser til vurderingene under spørsmål 10 og 19 og forslaget om å endre innledningen på listene over erfaringsmål til «Konfirmantene får mulighet til å». Kirkerådet viser til at grunnleggende kunnskap i mange tilfeller er det som skal til for å få en slik mulighet, og at dette er en av de faglige begrunnelsene for å bruke erfaringsmål i rammeplanene, jf. nytt forslag til tekst i felles innledning.

68. Er erfaringsmålene innenfor «Bibel, tekst og tolkning» tilpasset aldersgruppen?

Samlet har 117 høringsinstanser svart ja, 21 har svart nei.

69. Kommentar til erfaringsmålene «Bibel, tekst og tolkning»

Flere høringsinstanser er positive til vektleggingen av fortolkning, kritisk tenkning og arbeid med Bibelen, men etterlyser samtidig tydeligere beskrivelser av hvilken grunnleggende bibelkunnskap alle konfirmanter bør få. Det pekes på at mange konfirmanter har begrensede

forkunnskaper, og at det derfor er behov for større vekt på sentrale bibelfortellinger, Bibelens oppbygning og Jesu liv, død og oppstandelse.

Undervisningsansatte i Kirkelig fellesråd i Trondheim skriver: «Savner tydeligere formulering av hvilken grunnleggende bibelkunnskap konfirmasjonstiden skal gi. Fint å tydeliggjøre at ikke alle konfirmanter kjenner til tekster i Bibelen før konfirmantløpet.»

Bokn kyrkjelege fellesråd skriver:

Her legges det opp til ulike muligheter for å bli kjent med Bibel og kristen tro. Forslagene er mange og gode, men vi tror det er viktig at dette er veiledende med tanke på realitetene i møte med konfirmantene. For mange blir det for teoretisk, slik at det også her er viktig å legge til rette for egne troserfaringer i lys av bibeltekstene.

Ranheim og Charlottenlund menighet skriver:

Det er eksempelvis stor forskjell på å «oppleve og arbeide fortolkende med mange ulike bibelfortellinger» og å definere noen sentrale fortellinger og sammenhenger som alle konfirmanter bør bli kjent med. Det bør være et mål at konfirmantene etter konfirmasjonstiden har fått et grunnleggende bilde av Bibelens oppbygning og den store fortellingen, og særlig har blitt kjent med Jesu liv, død og oppstandelse.

Asker menighet skriver:

Bibelen er sentral i konfirmasjonstiden, og erfaringsmålene gjenspeiler dette. Målene her er ikke for konkrete og bindende, men gir rom for lokal tilpasning og frihet til å velge ut ifra de ansattes kompetanse og interesse. Samtidig gir den føring i forhold til sentrale bibelfortellinger som skapelsen, syndefallet, frelsen, De ti bud, den gylne regel, det dobbelte kjærlighetsbud og Herrens bønn. Den setter også fokus på gudstjenestens liturgi og tekster som konfirmantene møter der. Utvalget av kjernetekster for konfirmasjonstiden samsvarer godt med menighetens praksis.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet ser at flere av høringssvarene mener at enkelte av erfaringsmålene er ambisiøse og omfattende, og etterlyser tydeligere prioriteringer, logisk oppbygging og et klarere skille mellom hva konfirmantene skal arbeide med i Bibelen og hvordan arbeidet skal foregå. Kirkerådets vurdering er at det er krevende å gi sterkere føringer til nøyaktig hvilke bibeltekster som skal brukes, jf. vurderinger under spørsmål 8, og slik også høringssvar fra for eksempel Asker menighet viser. Kirkerådet viser til vurderinger under neste spørsmål om hvordan kjernetekstlisten kan få sterkere forankring i rammeplanen.

Av øvrige endringer foreslår Kirkerådet følgende:

I punkt 1 settes «bli kjent med» med inn. Dette er for å klargjøre erfaringsmålenes poeng om at kunnskap og praksis henger tett sammen. Det vises til vurderingen av erfaringsmålet «bli kjent med» under spørsmål 10.

I punkt 8 settes Oppleve inn etter forslag fra IKO. Kirkerådet legger også inn «mangfoldig» etter forslag fra SKN og KFUK-KFUM Norge.

Kirkerådet merker seg støtten til punktet om kildekritikk og kunstig intelligens. Etter en nærmere vurdering flyttes dette punktet til Kristen tro i praksis, siden det i mindre grad er avgrenset til å handle om Bibelen.

70. Innspill til sentrale temaer og utvalgskriterier

Flere høringsinstanser støtter de foreslåtte temaene, men etterlyser tydeligere prioriteringer og en klarere beskrivelse av hva som utgjør kjernen i konfirmasjonstiden. Det pekes særlig på behovet for å løfte fram grunnleggende bibelkunnskap om Jesus, skapelse, frelse, kirkens høytider, dåp, nattverd og trospraksis som felles innhold for alle konfirmanter.

Generelle innspill

Møre bispedømme foreslår at Luthers lille katekisme, som ein finn bakerst i salmeboka, vert tatt inn for å løfte luthersk teologi og lære. Ålesund kyrkjelege fellesråd skriver:

Vi savner grunnleggende bibelkunnskap f.eks. omhandler Jesus, kirkens høytider, skapelse, syndefall, frelse. (jamfør svar på spørsmål 6). Noe av dette finnes i kjernetekstene, men disse bør også være en del av helheten. Og noe kan flyttes fra eksemplene i listen ovenfor. Blant eksistensielle spørsmål kan kanskje tilhørighet føyes til.

Tolkningskompetanse, kritisk refleksjon og konfirmanthenes egne spørsmål og erfaringer

IKO skriver:

Konfirmanthenes eksistensielle spørsmål blir eksemplifisert. Dette bør unngås, da det er viktig at konfirmantlærere for hvert kull setter seg inn i hva konfirmanthenes eksistensielle spørsmål faktisk er og hvordan de får uttrykk. Eksemplene i rammeplanen kan bidra til å lukke for en slik ekte undersøkende holdning.

Gol og Herad sokneråd skriver: «Viktig og riktig å ha med konfirmantane sine egne liv og erfaringar som tilknytningspunkt.»

18 menighetsråd og fellesråd i Tungenes prosti og Jæren prosti skriver:

Til overskriften «Strategier» har vi følgende kommentar: Med utgangspunkt i Hegstad sin beskrivelse og vår erfaring av at det er mange ungdommer som har lite kunnskap om og erfaring med kristen tro, så mener vi at punktet «Evne til kritisk tenkning anerkjennes og styrkes som en viktig del av fortolkningen. Forholdet mellom sannhet, historisitet og kilder til kunnskap kan drøftes» er utfordrende og må tas ut. Det er vanskelig å få til i praksis. Dette fordi mange konfirmanter har lite kunnskap i utgangspunktet, og for mange blir dette det første møtet med kristen tro og menigheten. Siden vi er et trossamfunn mener vi at det er viktig å gi dem en robust, slitesterk og bærekraftig tro. Det er viktig å gi rom for å stille spørsmål, inkludert kritiske spørsmål. En robust, slitesterk og bærekraftig tro vil tåle også kritiske spørsmål.

Holter menighetsråd skriver:

Det legges mye på konfirmantene selv her. Gjennom hele kapitlet brukes formuleringer som: utforske, reflektere, tolke, uttrykke og tenke kritisk. Det er gode mål, men ganske krevende. Planen legger her stor vekt på konfirmanthenes evne til å tolke, reflektere, utforske og tenke kritisk. Dette er viktige mål, men det kan stilles spørsmål ved om balansen mellom kunnskapsformidling og fortolkning er tilstrekkelig ivarettatt. For å kunne tolke bibeltekster, reflektere over teologiske spørsmål og ta stilling til kristen tro, trenger konfirmantene også et visst grunnlag av kunnskap. Flere steder i planen framstår det som om prosessen med å utforske og fortolke gis større plass enn innføringen i sentrale bibelfortellinger, trosinnhold og kirkens tradisjon. Det bør derfor vurderes om

planen tydeligere skal understreke betydningen av grunnleggende kunnskap som fundament for refleksjon og fortolkning.

Den hellige ånd, misjon og kirkens globale oppdrag

Meland sokneråd skriver: «Det er for lite fokus på misjon og det å bry seg om andre.»

Lillehammer kirkelige fellesråd skriver:

Er skeptisk til at åndelighet og Den hellige ånd ikke er nevnt med et ord. Mange ungdommer er søkende og blir i rammeplanene møtt med en menneskelig, boklig inngangsvinkel. Dette er jo fint, men undervisning om Den hellige ånd mangler."

Øygarden kyrkjelege fellesråd skriver:

Evangeliet om Jesus som det mest sentrale bør komme tydelig fram i rammeplanen for konfirmanntida.

I konfirmanntplanen står det at konfirmantene skal "bli kjent med menighetens misjonsprosjekt", og at "kirken kan invitere til å delta i ulike misjonale og/eller diakonale prosjekter." Det oppleves ikke dekkende som et svar på utfordringen Jesus gir blant annet i Matteus 28. Det bør gis rom for tydeligere formidling av den enkeltes ansvar for å være med i det store misjonsoppdraget vi er gitt.

NMSU skriver:

Vi savner et bredere fokus på kirkens globale oppdrag enn bare kamp for rettferdighet og vern om skaperverket – og foreslår å erstatte siste kulepunkt med følgende formulering: «Bibeltekster som løfter fram kirkens globale oppdrag, derunder også poetiske og etiske bibeltekster om kamp for rettferdighet og vern om skaperverket»

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet foreslår å forankre listen over kjernetekster sterkere i rammeplanen, ved å nevne den konkret før utvalgskriterier for øvrige tekster. Denne endringen er i tråd med tilsvarende endring i andre rammeplaner. Kirkerådet foreslår formuleringen «Konfirmantene bør få møte flest mulig av tekstene på den vedlagte listen over kjernetekster.» Kombinasjonen av «bør» og «flest mulig» er valgt med tanke på at noen mener at kjernetekstlisten er lengre enn det er mulighet for å nå over på en konfirmasjonstid, jf. spørsmål 75, og at dette ivaretar nødvendig fleksibilitet.

Denne setningen vil erstatte overskriften «Sentrale temaer og utvalgskriterier». Listen innledes i stedet med en fortsettelse av setningen om kjernetekstlisten: «Dersom det brukes flere tekster, bør følgende temaer og kriterier ligge til grunn for utvalget:»

For det første vil dette tydeliggjøre funksjonen til punktlisten som tidligere bare het «sentrale temaer og utvalgskriterier». For det andre ivaretar det direkte et generelt høringsinnspill fra Oslo bispedømme som foreslår å bruke løpende tekst til disse listeinnledningene. For det tredje viser den foreslåtte setningen at det ikke er en sterk forventning om å strekke seg mye lenger enn å bruke kjernetekstlisten, men kriteriene ivaretas likevel for å vise en viktig retning for bibelarbeidet.

Kirkerådet ser at IKO foreslår å fjerne eksempler på konfirmantenes eksistensielle spørsmål i setningen «Bibeltekster som berører konfirmantenes eksistensielle spørsmål, for eksempel spørsmål om identitet, sorg, tap og meningen med livet». IKOs poeng her er at konfirmantlærerne må ha en åpen holdning til hva konfirmantenes egne spørsmål faktisk er.

Kirkerådets vurdering er imidlertid at temaene i eksemplene er viktige, særlig siden flere høringsinstanser nevner sorg som et viktig tema som bør tas opp. Forslaget blir derfor stående.

Kirkerådet foreslår å legge til Den hellige ånd som tema på denne måten: «Bibeltekster som ligger til grunn for hvordan kristen tro og evangeliet forstås i dag, og særlig om Den hellige ånds virke.»

Kirkerådet viser til NMSU sitt forslag om å utvide forståelsen til kirkens globale oppdrag. Kirkerådet viser til at de mest sentrale tekstene om kirkens globale oppdrag allerede er med på kjernetekstlisten, og legger derfor ikke til dette som utvalgs-kriterium.

Kirkerådet anerkjenner at ordet tolkningskompetanse er krevende å bruke i rammeplanene, og endrer overskriften på siste liste under Bibel, tekst og tolkning til «Viktige tilnærminger til arbeid med bibel, tekst og tolkning», jf. vurdering under spørsmål 12.

Øvrige innspill er ikke tatt med da de kan imøtekommes under innspill til erfaringsmål om kristen tro i praksis og kirkens kultur og tradisjon.

71. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Kirkens kultur og tradisjon»

Flere høringsinstanser vurderer erfaringsmålene som relevante, men etterlyser en tydeligere prioritering mellom kjerneinnhold og fordypning. Særlig pekes det på at mål knyttet til kirkehistorie, samfunnsutvikling og tradisjoner framstår omfattende og til dels ambisiøse innenfor rammen av konfirmasjonstiden, og flere mener slike temaer heller bør presenteres som mulige fordypningsområder enn som forventet kjerneinnhold.

Ranheim og Charlottenlund menighet skriver:

Innholdet er relevant, men omfanget er svært stort. Særlig punktet om sammenhenger mellom lokal kirkehistorie, kristningstid, lovverk, reformasjon, lekmannsbevegelse, nasjonsbygging, fornorskning, velferdssamfunn og byutvikling framstår som urealistisk innenfor en konfirmasjonstid på 60 timer dersom dette skal behandles meningsfullt. Vi anbefaler at dette tydelig presenteres som mulige fordypningstemaer, ikke forventet kjerneinnhold.

Førresfjorden menighet skriver:

Målgruppen er stor, og noen av punktene vil sannsynligvis i utgangspunktet fremtre som teoretisk og uaktuelt for mange i gruppen. For å skape eierskap må ungdommene selv bli med i planlegging av temavalg og aktuelle spørsmål.

Asker kirkelig fellesråd skriver:

Asker kirkelige fellesråd mener at Rammeplaner for kirkelig undervisning og læring i Den norske kirke bør ha økt oppmerksomhet på kirkebyggene som ressurs for rammeplaner og kirkelig undervisningspraksis.

MF skriver:

Rammeplanene mangler en forståelse av Kultur og tradisjon og reflekterer heller ikke sammenhengen mellom kultur, tradisjon og tro/praksis. Salmesang er trosuttrykk og tro i praksis. I konfirmasjonstiden, om ikke før, bør rammeplanene ha med punkter om arven etter Hellig Olav, kristenretten, Luther og reformasjonens innvirkning på Den norske

kirkes kultur, tradisjon, tro og praksis. Gjennomgående savnes orgelet som en viktig bærer av kirkens kultur, tradisjon, tro og praksis.

De øvrige kommentarene går på endring av konkrete punkter, og vil bli kommentert i foreslåtte endringer i planen.

Kirkerådets vurdering

«Bli kjent med» kan legges til målet om å delta aktivt og reflekterende i tradisjoner, slik flere har foreslått. Kirkerådet viser til vurdering av erfaringsmålet «bli kjent med» under spørsmål 10..

Kirkerådet ser at det er hensiktsmessig å stramme inn punktet om sammenhenger mellom lokal kirkehistorie og nasjonale og globale utviklingstrekk. Etter forslag fra flere menigheter, samt Stavanger bispedømme, foreslår Kirkerådet å ta bort eksemplene på slike utviklingstrekk: kristningstid, lovverk, reformasjon, lekmannsbevegelse, nasjonsbygging og fornorksning, velferdssamfunn og byutvikling. Dette innebærer også at punktene som MF foreslår, ikke kan tas inn.

Kirkerådets vurdering er at den samlede tilbakemeldingen er at rammeplanene er for omfattende, og har derfor ikke tatt inn nye forslag.

72. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Kristen tro i praksis»

Flere høringsinstanser vurderer erfaringsmålene for kristen tro i praksis som sentrale for konfirmasjonstiden, og støtter vektleggingen av gudstjenestedeltakelse, bønn, refleksjon over tro og tvil, diakonalt engasjement og erfaring med kristne fellesskap. Samtidig etterlyser flere tydeligere prioriteringer og et mindre antall mål, og mener at enkelte formuleringer er omfattende eller uklare sett opp mot tilgjengelig tid og ressurser.

Eksistensielle spørsmål

Lørenskog kirkelig fellesråd skriver:

Ja, denne setningen er svært god: «stille eksistensielle spørsmål, lete etter svar i kristne kilder til livstolkning og livsmestring, tenke kritisk, og sette ord på egen tro og tvil.»

Oslo bispedømmeråd skriver:

Vi setter pris på punktet “Stille eksistensielle spørsmål, lete etter svar i kristne kilder til livstolkning og livsmestring, tenke kritisk, og sette ord på egen tro og tvil”, som treffer målgruppen og deres behov godt. Konfirmantene møter mange ulike stemmer som gir seg ut for å være kristne. I forlengelsen av dette temaet blir det også viktig å definere hva man legger i formuleringene “kristent menneskesyn, tro og livstolkning” som nevnes etterpå. Vi foreslår å legge til begrepet ‘kjønn’ i punktet ‘Samtale om identitet og selvbilde, kropp og seksualitet, i lys av et kristent menneskesyn, tro og livstolkning.’

Fornebulandet menighet skriver:

Kirken burde i konfirmantundervisningen våge å gå de mer kontroversielle spørsmålene rundt kristendom i Norge i dag i møte, f.eks homofilidebatt, abortdebatt, sexualmoral og sekularisering. Disse har konfirmantene med all sannsynlighet kjennskap uansett. Det vil være hensiktsmessig fra kirken sin side å kunne forklare hva som ligger bak de ulike sidene i disse uenighetene, da på et vis som unngår å være for normativt. Dette kan formuleres som et eget mål.

Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo, skriver:

Innholdsmessig vil fakultetet gjerne påpeke at verken Jesus eller evangeliet nevnes i beskrivelsen, noe som gjør fremstillingen av innholdet i den kristne tro unødvendig diffust og vagt. Praksiser knyttet til evangeliet, som konkret fremmer refleksjon og forståelse for hva Guds ubetingede aksept av det ufullkomne mennesket kan bety i spørsmål om selvforståelse, menneskeverd, identitet, menneskesyn og holdninger til andre i dag, bør settes eksplisitt inn, da står i sentrum for den kristne tro. Det trenger ikke å komme istedenfor det andre, men det gir en forankring og tolkningsnøkkel for det andre som nevnes i denne delen av teksten.

Sandtorg menighetsråd:

Vi synes det burde vært tatt med mer om temaet sorg. Og vi skulle også ønske at velsignelsen var tatt med som en av øvingstekstene.

Praksiser

Trosopplæringsgruppen for Tromsø kirkelige fellesråd: «Her kunne man gjerne hatt med bibelgruppe som en aktivitet.» Bønnelista skriver:

Fint å bli kjent med gudstjenestens liturgi. Øve på Vår Far ved å avslutte med den ved at alle konfirmantene leser den høyt ved avslutningen av hver konfirmanttime.

Delta i Fasteaksjonen. Samtale om kristen tro: det dobbelte kjærlighetsbudet, synd, nåde og forsoning.

Gildeskål menighet, Sør-Hålogaland skriver:

Gudstjenesten bør ha en større plass, ikke bare som kjennskap til ulike trospraksiser. For konfirmanter (14–15 år) er det viktig at trospraksiser ikke føles som tørre plikter eller barnslige aktiviteter. Siden de er i en fase preget av identitetssøken, behov for fellesskap og gryende abstrakt tenkning, må praksisene gi rom for både dype følelser, personlig refleksjon og konkrete handlinger.

Björgvin bispedømmeråd:

Her nyttar ein formuleringa “øve på” Vår Far, trusvedkjenninga osv. som er nærare eit kunnskapsmål enn eit erfaringsmål. Det bør stå «delta i».

Øygarden kyrkjelege fellesråd kommenterer det samme punktet:

Det står at konfirmantene skal øve på Vår Far. Det bør byttes ut med at de skal lære seg å be Vår Far.

Høyland menighet skriver:

Kanskje fremheve litt mer aktiv deltakelse i kirkelige sammenhenger - med oppgaver i og i tilknytning til gudstjenesten, eks kirkevert, klokker mv

Innhold

Glemmen, Gamle Glemmen og Domkirken menigheter, Borg, skriver:

Ønsker mer om disse temaer: Kirkens rolle i kriser og beredskap. Identitet og seksualitet (slik det står nå KAN ungdom potensielt utsettes for skadelig forkynnelse i konfirmanttiden). Ungdomsdemokrati i kirken. Sorgarbeid".

Frimodig kirke:

Vi foreslår misjonsprosjektet knyttes til kirkens oppdrag i kulepunkt 7. Opprinnelig tekst: «bli kjent med menighetens misjonsprosjekt» endres til «bli kjent med menighetens misjonsavtale og kirkens lokale og globale oppdrag, og reflektere over hvordan de selv kan delta i dette.»

Åpen folkekirke skriver:

For at konfirmantene skal lære om kristen tro i praksis, kan kirken invitere dem til å:

- samtale om identitet og selvbylde, kropp og seksualitet, i lys av et kristent menneskesyn, tro og livstolkning.
- reflektere over temaer som, vennskap og relasjoner, livsglede, psykisk helse og rus, i lys av kristen tro og livstolkning

Kirkerådets vurdering

Innspillene på kristen tro i praksis handler for det meste om å legge til tema som er relevante og styrkende for konfirmantens identitet, selvbylde og forståelse av seg selv som en større kirke.

Kirkerådets vurdering er at det ikke bør legges til flere punkter.

Punktet om kildekritikk er flyttet fra Bibel, tekst og tolkning til Kristen tro i praksis, og etterfølger punktet om å stille eksistensielle spørsmål. Det innebærer at «tenke kritisk» er fjernet fra sistnevnte punkt, siden det er ivaretatt på annen måte i punktet om kildekritikk.

Noen punkter er slått sammen. Det gjelder punktene om menighetens og samarbeidsorganisasjonenes ungdomsarbeid og fellesskapsbyggende aktiviteter, punktene om å synge og be, og punktene om samtaletemaer.

To punkter foreslås strøket, for å forkorte listen. Dette er to punkter som fungerer mer som beskrivelse av hvordan læringen fra de andre punktene kan forsterkes eller hvordan undervisningen kan differensieres, enn som egne punkter. Det gjelder punktet om å delta flere ganger og over tid, og punktet om å utforske medansvar og ledelse.

Frimodig kirke og flere andre høringsinstanser har etterlyst fokus på misjon og kirkens globale oppdrag. Kirkerådet vurderer at det er nødvendig å tydeliggjøre dette perspektivet av Kristen tro i praksis. I punktet «bli kjent med menighetens misjonsprosjekt» foreslår Kirkerådet å legge til «og kirkens globale oppdrag».

Flere høringsinstanser har savnet mer om praksis rundt bønn, og tre høringsinstanser kommenterer ordlyden rundt «øve på» Vår Far. Kirkerådet ser at «øve på» er et erfaringsmål som ikke vurderer resultatet av læringen, men gir en vei til kunnskap som er nødvendig for å kunne delta. Erfaringsmålet «øve på» understreker sammenhengen mellom praktisk og kognitiv kunnskap, og ifølge generelle høringssvar fra Teologisk fakultet bør dette poenget om erfaringsmålene generelt sett komme klarere fram. Dette er blitt ivaretatt i nytt forslag til tekst i felles innledning (jf spørsmål 10). Samtidig ser Kirkerådet at Bjørgvin bispedømmeråd er uenig i at «øve på» er et godt erfaringsmål. Kirkerådet anerkjenner at formuleringen «øve på» gir en større distanse til den faktiske kristne trospraksisen med å be, enn det å si «delta i», som er deres forslag. Bjørgvin bispedømmeråds høringsinnspill tas derfor til følge, og punktet endres til «delta i Vår Far og trosbekjennelsen, og øve på andre sentrale bibelsteder».

Kirkerådet ser at flere av høringsinstansene etterlyser velsignelsen og Johannes 3,16 som tekster konfirmanter bør kunne og lære. Kirkerådet viser til listen over temaer og utvalgskriterier som kan brukes til å supplere kjernetekstene.

73. Er samarbeidet med foresatte og faddere godt nok ivarettatt?

Samlet har 124 høringsinstanser svart ja, 12 høringsinstanser har svart nei.

74. Kommentar til samarbeid med foresatte og faddere

Oslo bispedømmeråd skriver:

Oppfordring til faddere nevnes spesielt mye i denne rammeplanen. Kan det også sies noe om fadderrollen for konfirmanter som døpes som en del av konfirmanttiden?

Møre bispedømmeråd skriver:

Møre bispedømmeråd meiner at perspektivet med fadrar som bur andre stader i landet bør kome tydelegare frem. Vi meiner og at det vert lagt for stor vekt på fadrar og føresette, der andre relasjonar med fordel kunne fått større plass. Slik skildrar ein og mangfaldet i familiesituasjonar i samfunnet vårt.

Undervisningsansatte i Nidaros skriver:

Mye fint om samarbeid med hjem. Ønsker at det nevnes om ungdommens religiøse myndighet som utvikles gjennom konfirmasjonsløpet. Ikke alltid nødvendig og riktig med tett oppfølging med hjemmet.

Sandøy sokneråd skriver:

Gode punkt. Vi manglar system for direkte kontakt med fadrar viss det er meininga at vi bør ha det. All kontakt og oppfordring til fadrar må gå via føresette sidan det er føresette vi samlar inn kontaktinformasjon frå ved påmelding. Vi har heller ikkje annan kontaktinformasjon enn barnet si adresse før dei har meldt seg på eit opplegg.

Melhus kirkelige fellesråd skriver:

Fint å presisere at foreldrene (og fadderne) er en viktig del av et konfirmantkull. De må følge opp det som gjøres på konfirmantundervisning, hvis vi skal ta ansvaret vårt på alvor. Det kan være mange omveltninger for et ungt menneske å være konfirmant, derfor må vi spille på lag med hjemmet. Fint å også presisere at man kan ha parallellundervisning for foresatte."

Egersund menighetsråd skriver:

Samarbeid er positivt, men konfirmanten er nå i ferd med å få større selvstendighet. Det bør derfor være en balanse mellom involvering av foresatte og respekt for ungdommens religiøse myndighet.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet merker seg at flertallet av høringsinstansene er positive til involvering og samarbeid med foreldre og faddere. Det er kommet innspill på at begrepet bør endres til «konfirmantenes hjem» da dette vil ivareta konfirmantenes ulike livssituasjoner.

Det er også flere høringsinstanser som problematiserer at foreldre og faddere involveres når konfirmanten nærmer seg religiøs myndighetsalder. Kirkerådet støtter dette innspillet og mener det derfor vil være viktig at involvering er formulert som noe som kan skje, og ikke som et krav som stilles til menighetene om å gjøre. Hensynet er ivarettatt i det opprinnelige forslaget.

Konfirmantenes mulighet til å delta i konfirmasjonstiden må ikke bli avhengig av et samarbeid med hjemmet, men samarbeid må anses som en ressurs for konfirmanten og konfirmasjonstiden.

Høringsinstansene kommenterer på muligheter for å involvere faddere. Kirkerådet viser til at det er iverksatt nasjonale prosesser om blant annet innkjøp av digitale fagsystemer som på sikt vil underlette for kontakt med faddere.

I tråd med generelle innspill om at rammeplanen må bli kortere, foreslås det å stryke de to siste punktene i denne listen: om parallell undervisning for voksne, og om konfirmasjonsdagen som en høytidsdag for hele familien.

75. Innspill til utvalg og omfang av kjernetekster for konfirmasjonstiden

Ulstein sokn skriver: «Godt og relevant utvalg.» Møre bispedømmeråd skriver: «Møre bispedømmeråd sluttar seg til listene, men anbefaler at det blir utarbeidd eit mindre utval av bibeltektar som konfirmantar skal kjenne til etter konfirmanttida.» Ringsaker menighetsråd skriver: «For mye, hvordan skal man rekke innom alt dette? Bedre å gjøre noen tekster godt, enn alt for mange for dårlig. MAKS 10 kjernetekster, men også det er egentlig for mye.»

Lura sokn skriver: «Vi kunne gjerne tenkt en til kjernetekst med noe fra brevlitteraturen.» Glemmen, Gamle Glemmen menighetsråd skriver: «Flott at også de vanskelige tekstene får plass!» Kolbotn menighetsråd, Borg, skriver:

Generelt er utvalget altfor stort til å være kjernetekster. Kjernetekstene fra NT kan med fordel sees i sammenheng med liturgien og tekster til konfirmasjonsgudstjenesten.

Fitjar sokneråd, Bjørgvin, skriver:

Nokre tekstar er enkle. Omfanget er stort. Bra med fleire meir kompliserte tekstar

Sunnfjord kyrkjelege fellesråd, Bjørgvin, skriver:

Nokre felles tekstar kan gi samanheng mellom undervisning, leir og gudstenester. Vi ynskjer hjelp til å prioritere i utvalet, samtidig som det må vere rom for å velje tekstar ut frå konfirmantane sine spørsmål. Det bør vere mogleg å stoppe opp og bruke meir tid på det som opptek gruppa.

Det kom også inn 43 forslag til konkrete tekster som bør være med i listen.

Tre tekster forslås tatt bort: Jesaja 59 «Den rette fasten». Den blinde Bartimeus, og Skapelsen 1 Mosebok 1-3.

Kirkerådets vurdering

Den største tendensen i hørings svarene er at det er for mange tekster og at det blir utydelig hva som er det viktigste å bruke i konfirmasjonstiden. Det er et ønske om å kunne arbeide grundigere med få tekster.

Det er en stor bredde i tekster som foreslås av høringsinstansene. Kirkerådet mener at det ikke er grunnlag i høringen for å legge til flere tekster i listen.

Det er få tekster som er foreslått fjernet, og Kirkerådet lar derfor forslaget stå.

76. Innspill til utvalg og omfang av eksempeltekster for konfirmasjonstiden

Hovedtilbakemeldingen er at det er mange tekster. Samtidig er det flere tema som etterlyses. Flekkefjord menighet skriver: «Veldig mange bra tekster som kan skape flotte samtaler om tro og liv.» Målselv og Øverbygd menigheter skriver: «Det trengs en oversikt over tekstene sett i forhold til tema og mål i rammeplanen.» Sunnylven sokneråd skriver:

Det kan fungere godt som eit arbeidsverktøy å ha ei slik liste over kva for bibeltekstar som kan belyse eit tema, så lenge ein tek høgde for at ein ikkje må gå gjennom alt.

KFUK-KFUM Norge:

Flere tekster med mer poesi og også mer tematisering både av kropp (Høysangen) og det ondes problem kunne tematiseres her. Så er det forståelig at det må gjøres en vurdering mellom hensynet til bredde og hensynet til dybde. Men det er likevel verdt å vurdere hvordan de mer nyanserte bildene i bibelen kommer frem.

Det kom også inn 22 forslag til konkrete tekster som bør være med i listen.

Ingen tekster er foreslått kuttet.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet viser til felles vurdering under spørsmål 8. Kirkerådet foreslår å ta eksempellistene ut av rammeplanene og la dem ligge som en ressurs i Ressursbanken, og ikke behandle innholdet politisk.

77. Er det hensiktsmessig med veiledende lister utformet med inndelingen kjernetekster og eksempeltekster?

Samlet har 103 høringsinstanser svart ja, 34 har svart nei.

78. Kommentar til utforming av veiledende lister for bibeltekster

Flere høringsinstanser støtter at det skilles mellom kjernetekster og eksempeltekster, men understreker at eksempeltekstene bør framstå som en ressursbank og ikke som forventet innhold som alle må gjennomgå. Samtidig etterlyser mange en tydeligere sammenheng mellom kjernetekster og eksempeltekster, og flere mener omfanget bør reduseres.

Riska og Høle Sokn skriver: «Tittelen 'eksempeltekster' foreslås endret til 'ressurstekster'.» Gildeskål menighet skriver: «Vi ønsker oss som tidligere nevnt at tekstene også knyttes til dag i kirkeåret.» Åsane menighet skriver:

Listen over kjernetekster er allerede nokså omfattende, i nåværende form. Eksempeltekster i tillegg kan bli litt vel voldsomt å skulle forholde seg til. Det kan også føre til stort sprik i hva de ulike menighetene vektlegger. Vi mener det er hensiktsmessig for folkekirken vår at konfirmantundervisningen, og kirkelig undervisning og læring for øvrig, bygger på de samme tekstutvalgene.

Møre bispedømeråd skriver:

meiner ein bør tydeleggjere kva hensikta er med denne inndelinga er. Valet av omgrepet eksempeltekstar er lite presist, då det ikkje skildrar korleis desse listene skal forståast i høve til kjernetekster.

Greverud menighet skriver:

Utvalget av tekster bør sees i sammenheng med den undervisning og læring som skal foregå i konfirmanntiden. Det er hensiktsmessig med veiledende lister, men de bør konsentreres helt ned til det sentrale og hva vi faktisk tenker skal læres gjennom konfirmanntiden.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet viser til felles vurdering under spørsmål 8. Kirkerådet foreslår å ta eksempellistene ut av rammeplanene og la dem ligge som en ressurs i Ressursbanken.

79. Innspill på utvalg og omfang av salmer

Flere høringsinstanser mener salmeutvalget er bredt og relevant, men etterlyser et mindre og tydeligere prioritert utvalg som kan gi større gjenkjennelse og fordypning. Mange understreker også behovet for større innslag av moderne lovsanger, lokale tradisjoner og nynorske, samiske og globale salmer.

Riska og Høle sokn, Stavanger, skriver:

Vi tror det er fint å bruke noen salmer fast gjennom konfirmantåret. Så konfirmantene lærer noen av dem. Men vi tror også at det er viktig å bruke andre type sanger, f.eks. lovsanger fra frikirkeligheten. Når menigheten har et ungdomsarbeid er det viktig at sangene de bruker der, også brukes i menighetens gudstjenester. Da viser man at ungdommene sanger og fortellinger også er viktig i fellesskapet.

Hundvåg menighetsråd, Stavanger, skriver:

Samtidig må ikke listen med salmer bli lenger enn den er, den er allerede omfattende.

Vestby kirkelige fellesråd, Borg, skriver:

Man kan kjenne på konflikten mellom å skulle velge en salme eller sanger som ikke står i salmeboka, men er mer pedagogisk eller har et musikkuttrykk som fenger i større grad, Samtidig ser vi verdien av at ungdom lærer tradisjonelle salmer.

Storfjorden Kyrkjelege Fellesråd, Møre, skriver:

Her vil det vere store regionale, lokale og kulturelle skilnader. Det som for nokon er ein sjølvstendig salme å ha med, vil for andre vere heilt ukjent. Og skal alle ha med «sine» salmar så tenkjer vi at det raskt vil vere slik at heile salmeboka må med i lista.

Stavanger bispedømmeråd skriver:

Salmer knyttet til konfirmasjonstiden kan gjerne være gjentakelser av salmer benyttet ved tiltak knyttet til tidligere aldersgrupper. Lokale ressurser vil avgjøre i hvor stor grad man har anledning til å vektlegge salmer i konfirmasjonstiden. Det er positivt om salmer som skal benyttes i konfirmasjonsgudstjenesten læres gjennom konfirrantåret.

Det kom også inn 28 forslag til konkrete salmer som bør være med i listen. Agder og Telemark bispedømmeråd foreslår at 7 salmer strykes fra listen.

Kirkerådets vurdering

Den tydeligste trenden er at svært mange ønsker moderne lovsanger og et bredere musikalsk uttrykk, mens hovedvekten av tilbakemeldingen er at salmelisten er for omfattende og det bør prioriteres sterkere i en kjerneliste.

Når det gjelder faktiske kuttforslag, er det bare én gruppe salmer som eksplisitt foreslås fjernet: NoS 23, 33, 105, 173, 214, 295 og 306, hvor Det hev ei rose sprunge (33) er den eneste som også problematiseres av andre høringsinstanser. Disse foreslås kuttet. Dette innebærer at det ikke er noen advents- og pasjonssalmer igjen i salmelisten.

Kirkerådet viser til at innledningsteksten til salmelistene presiserer at andre sanger og musikalske uttrykk kan brukes, og at det lokale utvalget bør «styrke kjennskap til og mulighet for aktiv deltakelse i liturgi, kirkelige handlinger og andre trospraksiser». Kirkerådet vurderer at flere av innspillene allerede er ivare tatt gjennom dette.

80. Innspill på praksisformer

Flere høringsinstanser vurderer praksisformene som relevante og inspirerende, men etterlyser en tydeligere beskrivelse av at listen er veiledende og ikke uttrykker forventede minimumstilbud.

Kautokeino kirkelig fellesråd skriver:

Det gis lokalt handlingsrom i menighetene. Det har menighetene alltid hatt. Nå er tiden moden for at Kirkerådet synliggjør at det samiske skal være likestilt allerede på nasjonalt nivå i rammeplanen, slik at kirken ikke fortsetter en innarbeidet praksis hvor enkeltpersoner i kirken lokalt alene fortsatt må bære ansvaret for å ivareta samers tilgang til kirkelig stoff på eget språk.

Kvaløy sogn skriver:

Vi foreslår også deltakelse i besøkstjeneste som en aktivitet. Dette må skje sammen med en voksen som allerede er besøksvenn, og konfirmanten "hospiterer" dermed til å delta aktivt i besøkstjeneste senere. Vi tror også det kan være til stor glede for både konfirmant, besøksvenn og besøksvert å være sammen. Dette gjelder også de andre aldersgruppene over 13 år.

NMS og NMSU skriver:

Generelt stiller vi spørsmålstegn ved denne listen og sammenhengen med erfaringsmålene. Dette kunne med fordel vært knyttet tydeligere sammen. Vi mener også at punktet «Internasjonal solidaritet» kunne henspilt mer på kirkens globale oppdrag eller verdensvide fellesskap ved å enten kalle det Verdensvid solidaritet eller Global solidaritet, eller kirkens globale oppdrag (som da innebærer både internasjonal diakoni, og misjon).

Nannestad menighetsråd skriver:

Praksisformene er inspirerende og relevante, men omfanget framstår høyt sett opp mot ressursene mange menigheter har. Det bør være tydelig at listen er veiledende og ikke uttrykker forventede minimumstilbud.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet viser til felles vurdering under spørsmål 8, hvor det foreslås å ta listen over praksisformer ut av rammeplanverket og heller la dem ligge som tilleggsressurser i Ressursbanken.

Høringsinstansene gir tilbakemelding på at erfaringsmålene og praksisformer ikke nødvendigvis henger tydelig sammen, samt at listen virker omfattende og setter høye forventninger til menigheter. Listen over praksisformer må derfor ses i sammenheng med erfaringsmålene, og dette kan løses visuelt eller ved å sette inn en kort tekst før praksisformer som tydeliggjør at dette er forslag.

Kirkerådet merker seg også at Kautokeino menighet påpeker at det ikke kan være opp til enkeltpersoner alene å sikre samer kirkelig stoff på eget språk. Det bør derfor ved utvikling av ressurser til erfaringsmålene sikres at dette gjøres på nasjonalt nivå. Dette krever ikke endringer i selve rammeplanen, men en tydeliggjøring slik det er skisser i punkt 63.

Rammeplan 13-19 år

81. Overordnede innspill til rammeplan for 13–19 år

Generelt om omfang

Både Sør-Hålogaland bispedømmeråd og Spir – Profesjonsforbundet for prester, diakoner, kateketer og pedagoger skriver: «Antallet punkter bør være færre, mer spesifikke og fremheve et normativt minimum, jf. tidligere kommentarer.» Agder og Telemark bispedømmeråd skriver: «Rammeplanen er for omfattende, den kan med fordel kortes ned.» Bjørgvin bispedømmeråd skriver: «Rammeplanen er for omfattende og kan med fordel kortast ned.»

Spir lokallag, Kirkelig fellesråd i Trondheim skriver:

Utvalget er relevant, men igjen svært omfattende. Vi anbefaler en tydeligere prioritering mellom kjerneinnhold og mulige fordypningstemaer.

Teoritunge mål

Flere av høringsinstansene mener at planen er for vanskelig for aldersgruppen. Vestby kirkelige fellesråd skriver:

Vi tenker at målene kan være for vanskelig for noen. Er det for teoretisk? Dette passer bedre for aldersgruppen "unge voksne"

Bokn kyrkjelege fellesråd skriver:

Det er mange momenter under dette temaet. For noen vil det kanskje oppleves for teoretisk og utilgjengelig, ikke minst med tanke på aldersspennet i gruppa og ulik modenhet. Alle er heller ikke ledere.

Bamble og Herre menighetsråd skriver:

Dette er ikke mye tilpasset ungdommen, dette er for voksne og til dels bare for teologer (altså spesielt interesserte).

I forlengelse av dette skriver flere høringsinstanser om at ungdomsarbeid er noe annet enn tradisjonell undervisning. Undervisningsansatte i Kirkelig fellesråd i Trondheim skriver:

Denne aldersgruppen oppleves i praksis som en med mindre rom for undervisning og mer samlingspunkt og trygghet i kirka. Undervisningen er å delta i kirkens praksiser gjennom diakonale tiltak for ungdom, egne ungdomsgudstjenester, samtalegrupper for ungdom og tilliten gjennom ungdomslederprogram.

Bjørke menighetsråd skriver:

For noen vil det viktigste være å få tilhøre et fellesskap, delta i aktiviteter og erfare kirken som et trygt sted uten forventninger om ansvar eller lederskap. Også den stille deltakelsen bør løftes fram som en verdifull form for tilhørighet.

Aldersspenn

Flere høringsinstanser mener at aldersspennet 13-19 er for stort. Holter menighetsråd skriver:

Det er også vanskelig å skille hva som er tenkt for de yngste og de eldste i denne gruppen. Det er stor forskjell på en 13-åring og en 19-åring.

Spir lokallag, Kirkelig fellesråd i Trondheim, skriver:

Innholdet er relevant for ungdom, men målene er ikke tilstrekkelig differensiert mellom en 13-åring og en 19-åring. Punkter som å diskutere Bibelens historiske troverdighet, normative rolle, ulike tolkningstradisjoner og sammenligne religiøse fortolkninger forutsetter ulik grad av kunnskap og abstraksjon. Vi etterlyser en tydeligere progresjon fra å utforske og stille spørsmål til å analysere, fortolke, sammenligne og begrunne egne standpunkter.

Noen mener at rammeplanen bør være for tiden etter konfirmasjonstiden.

Konkrete formuleringer

Den norske kirkes ungdomsutvalg skriver:

Digitale arenaer som en stor del av unges liv. Helt essensiell del av livet til en 13-19 åring i dag.

Greverud menighetsråd skriver: «Vektlegge mer å lære seg å bruke bibelens tekster i lys av eget liv og livstolkning.» Både NMS og NMSU er inne på noe av det samme når de skriver:

Vi foreslår å legge til følgende punkt: «Reflektere over Bibelens store fortelling og egen livsfortellings plass i denne.»

18 menighetsråd og fellesråd i Tungenes prosti og Jæren prosti skriver:

Til overskriften «Strategier» har vi følgende kommentar: Med utgangspunkt i Hegstad sin beskrivelse og vår erfaring av at det er mange ungdommer som har lite kunnskap om og erfaring med kristen tro, så mener vi at punktet «Evne til kritisk tenkning anerkjennes og styrkes som en viktig del av fortolkningen. Forholdet mellom sannhet, historisitet og kilder til kunnskap kan drøftes» er utfordrende og må tas ut.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet merker seg tilbakemeldingene om at rammeplanene bør kortes ned. Også tilbakemeldingen om at rammeplanen oppleves for vanskelig og at ungdomsfasen gir lite rom for undervisnings, taler for å forkorte. Kirkerådet har bearbeidet planen noe utfra dette. Kirkerådet vil like fullt understreke lokalkirkens rom for å gjøre konkrete vurderinger av hvilke deler av rammeplanen som passer for 13-åringer og hvilke deler som passer for 19-åringer.

Til innvendingen om at aldersspennet er for stort, vises det til at Kirkerådet i sak KR 74/22 vedtok at det skulle utarbeides rammeplan for 13-19 år.

På bakgrunn av tilbakemeldingen fra DnkU er det tatt inn en setning innledningens andre avsnitt: «Digitale arenaer er en stor del av unges liv».

82. Innspill på rammeplanens innledning

Mange er fornøyd med innledningen og kommenterer dette kort. Riska og Høle sokn skriver: «Innledningen er god.» Sør-Hålogaland bispedømmeråd skriver: «Innledningen fremhever viktige poeng og fungerer godt.» Spir – Profesjonsforbundet for prester, diakoner, kateketer og pedagoger skriver: «Innledningen fremhever viktige poeng og fungerer godt.» Flere kommenterer forhold som er berørt i andre høringsspørsmål, som omfang av det samiske eller dilemmaet mellom «skal», «kan» eller «bør».

Konkrete endringsforslag

Hamar bispedømmeråd skriver:

Hamar bispedømmeråd mener i utgangspunktet at innledningen bør fjernes. Det er unødvendig med opplæring i de ulike alderstrinnes pedagogiske utvikling i et slikt dokument. Skal man ha innledning må dette være kort og presist, gjerne i punkter. Mye av stoffet er allerede omtalt i OD.

Engerdal kirkelige fellesråd ønsker også at innledningen fjernes.

Agder og Telemark bispedømmeråd skriver:

Det står at «Kirken kan være et trygt fellesskap...» Her bør det stå «Kirken skal være et trygt fellesskap...».

Det står «Ungdom bør få være med i et inkluderende og engasjerende miljø». Dette kan omformuleres til «Ungdom inviteres inn i et inkluderende og engasjerende miljø».

Videre står det «Fortellingene om Jesu liv, død og oppstandelse kan gi mening, håp og retning i ungdommenes liv». Her bør det isteden stå «Fortellingene om Jesu liv, død og oppstandelse gir mening, håp og retning i ungdommenes liv».

Avsnittet om samisk innhold kan kortes ned. Til eksempel kan det stå: «Samiske kulturuttrykk, trosuttrykk og livsanskuelse er en del av innhold og praksiser i undervisning for ungdom, der det er naturlig».

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet merker seg at den samlede tilbakemeldingen er positiv. Hamar bispedømmeråd og Engerdal kirkelig fellesråd er de eneste som foreslår å ta ut innledningen, og Kirkerådets vurdering er derfor at innledningen bør bli stående.

Agder og Telemarks to første endringsforslag er tatt inn: «Kirken skal være et trygt fellesskap» og «Ungdom inviteres inn i et inkluderende og engasjerende miljø». Til Agder og Telemarks tredje forslag kan det innvendes at fortellingene om Jesu liv, død og oppstandelse ikke nødvendigvis gir mening for ungdom. Formuleringen er derfor ikke endret. Agder og Telemark bispedømmeråds forslag om å korte ned det samiske avsnittet går inn i den generelle vurderingen av omfanget av samisk i rammeplanene.

83. Mener høringsinstansen at rammeplanen treffer ungdoms behov for tilhørighet, refleksjon og identitetsutvikling?

Samlet sett har 126 høringsinstanser svart ja, 4 høringsinstanser har svart nei.

84. Kommentar til rammeplanen og tilhørighet, refleksjon og identitetsutvikling

Klepp sokneråd skriver: «Denne delen er ekstra viktig, og dermed fint at er med: «Felleskapet skal være åpent for dem som ikke ønsker å bidra like aktivt. Det må finnes tilbud for dem som trenger små og stabile grupper.»» Spir lokallag, Kirkelig fellesråd i Trondheim, skriver: «Dette er blant rammeplanens sterkeste sider. Vi støtter særlig koblingen mellom ungdommenes egne livserfaringer, kristen tro, tilhørighet og kritisk refleksjon.»

Noen høringsinstanser ser ting i denne delen som de savner. Masfjorden sokn skriver: «Ein har ikkje fanga godt nok opp at mange unge kjem inn i nye miljø, grunna skulegang.» KFUK-KFUM Norge skriver: «Rammeplanen legger godt til rette både for tilhørighet, refleksjon og identitetsutvikling generelt, men disse prosessene kan knyttes tydeligere til barne- og ungdomsorganisasjonene.» NMS og NMSU skriver: «(...) vi savner en refleksjon over verdensbilde og påvirkningsmuligheter som foreslått i svaret over. Vi ønsker også å få fram ungdommers behov for å høre til i et større fellesskap, særlig i distriktene. Dette perspektivet kunne vært tydeligere i planen.» Oslo bispedømmeråd skriver: «Begrepet 'identitetsutvikling' står ikke som en del av rammeplanen og kan med fordel brukes som en del av innledningen, samt reflekteres inn i innholdselementene.»

Kirkerådets vurdering

Ut fra Oslo bispedømmeråds innspill er «identitet» endret til «identitetsutvikling» under «Kristen tro i praksis». Kirkerådet merker seg den svært positive tilbakemeldingen på ja- og nei-spørsmålet og har derfor ikke lagt opp til andre justeringer av denne delen av rammeplanen.

85. Er vektleggingen av medvirkning og ansvar for ungdom hensiktsmessig?

Samlet har 132 høringsinstanser svart ja, 2 høringsinstanser har svart nei.

86. Kommentar til vektleggingen av medvirkning og ansvar

Det er bred støtte til vektleggingen av medvirkning og ansvar for ungdom. Sunnlyven Sokneråd skriver: «Medverknad og ansvar ut frå ungdommen sine føresetnader, evner og kunnskap vil kunne verke motiverande, opplevast inkluderande og gir eigarskap. Auka sjanse for at ein beheld ungdommen over tid, og at dei kjem tilbake.» Bønnelista skriver: «Vi tror det kan være hensiktsmessig av ungdommene får tillit og ansvar for å medvirke og styre sine egne aktiviteter, og ta initiativ selv.»

Ingen høringsinstanser som kommenterer spørsmålet, er kritiske til dette i seg selv. Noen høringsinstanser er samtidig skeptiske til ambisjonsnivået. Fitjar sokneråd ved utdanningsutvalet skriver: «For ambisiøst for fritida deira.» Egersund Menighetsråd skriver: «Ungdom bør få reell medvirkning. Samtidig må medvirkning ikke bli et prestasjonskrav.» Nord-Hålogaland ungdomsråd skriver: «Vi anerkjenner at det å øve seg på å ta ansvar er hensiktsmessig og rett, men det er også viktig at det bygges fellesskap hvor man bare kan komme uten å ha ansvar.»

Konkrete justeringer

Den norske kirkes ungdomsutvalg skriver:

Dnku etterspør et eller flere erfaringsmål om ungdom i lederrollen og tilstrekkelig ledertrening.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet merker seg tilbakemeldingen om ambisjonsnivå. Det er gjort grep i alle rammeplaner for å presisere at det skal gjøres et utvalg av erfaringsmål i møte med den aktuelle målgruppen, og Kirkerådet mener dette ivaretar høringsinstansenes poeng. Utfra den svært positive tilbakemeldingen på ja- og nei-spørsmålet legges det ikke opp øvrige tiljusteringer av denne delen av rammeplanen.

Kirkerådet viser til at ungdommer kan ta en lederrolle i alle slags praksiser knyttet til de eksisterende erfaringsmålene, som en måte å differensiere på. Kirkerådet mener at erfaringsmålene bør skrives mest mulig inkluderende, og at det ikke bør legges til punkter som kun passer for de ungdommene som kan tenke seg lederroller. Kirkerådet viser også til at ledertrening, ansvar og medvirkning er viktige temaer i innledningen til rammeplanen.

87. Er aktivitetene og tilbudene realistiske og relevante?

Samlet har 116 høringsinstanser svart ja, 15 høringsinstanser har svart nei.

88. Kommentar til aktivitetene og tilbudene

Ambisjon

En stor andel av høringsinstansene som har kommentert, mener at teksten om aktiviteter for 13-19 er for ambisiøs. Ulstein sokn skriver: «Setninga 'Det må finnes tilbud for dem som trenger små og stabile grupper' er kanskje ikkje realistisk, med pressa tid og ressursar.» Helleland menighetsråd skriver: «Aktivitetene bør være realistiske også for små menigheter med begrensede ressurser.» Ringsaker menighetsråd skriver: «Veldig ambisiøst, og vanskelig å kanskje få gjennomført alt for alle i praksis.» Gildeskål kirkelig fellesråd skriver:

For oss som en menighet i en kommune med få ressurser og mange små lokalsamfunn er planene generelt for omfattende, også som planverk som det lokale menighetsrådet skal styre virksomheten sin ut ifra.

Egersund Menighetsråd er mer konkrete når de skriver: «Mange av intensjonene er gode, men individuell tilrettelegging og små stabile grupper krever ressurser.»

Forslag til nye punkter

Ullensaker menighet skriver: «Deler av innholdet oppleves som smalt. F.eks aktivitetsvalg, og det etterlyses større bredde, inkludert mer aktivitetsbaserte tilbud.» KFUK-KFUM Norge skriver: «Også her kan aktiviteter og tilbud tydeligere knyttes til kirkens Unge plattformen.» Målselv og Øverbygd menigheter skriver: «Oppfordre til også bruk av digitale ressurser.» Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver: «Aktivitetene bør suppleres med konkrete eksempler på ASK, tegnspråk, lettlest materiell, sansetilpasning, pauser og skjerming, digital deltakelse og inkluderende tur- og leirtilbud.»

Konkrete endrings- eller kuttforslag

Agder og Telemark bispedømmeråd foreslår en endring fra «kan være» til «er»:

Det står at «Barne- og ungdomsorganisasjoner kan være viktige samarbeidspartnere i gjennomføring av ulike aktiviteter og ledertrening». Dette bør endres til: «Barne- og

ungdomsorganisasjoner er viktige samarbeidspartnere i gjennomføring av ulike aktiviteter og ledertrening.»

Bjørgvin bispedømmeråd foreslår det samme.

IKO Institutt for kirke og oppvekst skriver:

Setningen om universell utforming og individuell tilrettelegging går igjen i alle rammeplaner uten å bli konkretisert på alder. En slik overordnet setning hører til i overordnet del. Den bør enten differensieres mellom aldersgruppene, eller ikke brukes i rammeplanene for hver alder.

Åsane menighet skriver:

Utydelig hva som menes med «det må finnes tilbud for dem som trenger små og stabile grupper». (...) Det bør kanskje uansett brukes «bør» fremfor «må».

Kirkerådets vurdering

Ut fra den svært positive tilbakemeldingen på ja- og nei-spørsmålet, er det rimelig ikke å gjøre store endringer. Samtidig er det også en bred tilbakemelding om at aktiviteter og tilbud oppleves for ambisiøse for en del sokn. Dette gjør det ikke naturlig å ta inn flere elementer i teksten.

Setningen «Det må finnes tilbud for dem som trenger små og stabile grupper» skiller seg ut med formuleringen «må». Ut fra de generelle tilbakemeldingene om ambisjonsnivå er denne endret til: «Det bør finnes tilbud for dem som trenger små og stabile grupper».

Kirkerådet følger Agder og Telemarks bispedømmeråds forslag om å endre til at «Barne- og ungdomsorganisasjoner er viktige samarbeidspartnere (...)».

Kirkerådet ser utfordringen IKO peker på om en setning som står lik i alle rammeplanene, men mener like fullt at universell utforming og individuell tilrettelegging bør omtales i alle rammeplanene.

89. Er erfaringsmålene innenfor «Bibel, tekst og tolkning» tilpasset ungdom?

Samlet har 115 høringsinstanser svart ja, 13 høringsinstanser har svart nei.

90. Kommentar til erfaringsmålene «Bibel, tekst og tolkning»

Generelle tilbakemeldinger

Sør-Hålogaland bispedømmeråd og Spir – Profesjonsforbundet for prester, diakoner, kateketer og pedagoger skriver: «Antallet punkter bør være færre, mer spesifikke og fremheve et normativt minimum, jf. tidligere kommentarer til spørsmål 8.»

Forslag til nye punkter

KFUK-KFUM Norge skriver:

Nytt kulepunkt med strategier for å utvikle deltakernes tolkningskompetanse under «Bibel, tekst og tolkning»):

- Bibeltekstene leses også fra marginale posisjoner, som kvinners, fattiges, flyktingers og skeives perspektiv.

Kvaløy sogn skriver:

Det synes som at det er mye fokus på tolkning i lys av eget liv og erfaringer. Med dette som rettesnor er det en risiko for at man tilpasser Guds ord til hvordan man selv ønsker det skal være. Konfirmantene og aldersgruppene videre herfra bør gjøres kjent med DNKs læregrunnlag, og hvordan disse skriftene ligger til grunn for tolkning av Bibelen.

Undervisningsutvalget for St. Johannes og Varden menigheter skriver: «Her savner vi Den hellige ånd.»

Konkrete endrings- og kuttforslag

Asker menighet skriver:

Vi er litt ambivalent i forhold til kulepunktet «Sammenligne kristne og jødiske, eventuelt også islamske, fortolkninger av fortellinger». Dette fordi vi ser at mange barn og unge er temmelig forvirrede i forhold til hvilke tekster/fortellinger som hører til hvor.

Alle sokneråd i Vindafjord kommune tar opp samme formulering og skriver:

"sammenligne kristne og jødiske, eventuelt også islamske, fortolkninger av fortellinger." Barn og ungdom har ikke like mange hyppige møter med bibeltekster som tidligere generasjoner. De møter de sjeldnere i barnehage, skole og media. (...) Når de da kommer i kirken kan det bli både forvirrende å lite målrettet å bruke andre tekster enn bibelen.

Ganddal menighetsråd skriver:

Punkt nr 7 og 8 passer bedre inn i skolen. Kunne heller fått et punkt inn om trosforsvar.

Kirkerådets vurdering

Sør-Hålogaland og Spiros høringsvar føyer seg til en generell tilbakemelding om omfanget av rammeplanene og de veiledende listene. Utfra disse tilbakemeldingene er Kirkerådets vurdering at det ikke bør tas inn flere punkter i «Bibel, tekst og tolkning».

På bakgrunn av tilbakemeldingene fra Vindafjord og Asker er punktet om «kristne og jødiske, eventuelt også islamske, fortolkninger og fortellinger» tatt ut.

Kirkerådet ser Ganddal menighetsråds poeng om at punktet «diskutere Bibelens troverdighet som kilde til historisk kunnskap» kan være mer naturlig i en skolesammenheng enn i en kirkelig sammenheng. Utfra det generelle behovet for kortere og tydeligere planer er også dette punktet tatt ut. Kirkerådets vurdering er imidlertid at punkt 8 i mindre grad er et skoletema og i større grad er et tema som hører hjemme i konfirmasjonsundervisningen.

91. Innspill til sentrale temaer og utvalgskriterier

For stort omfang

Spir lokallag, Kirkelig fellesråd i Trondheim skriver: «Utvalget er relevant, men igjen svært omfattende. Vi anbefaler en tydeligere prioritering mellom kjerneinnhold og mulige fordypningstemaer.» Bjørke Menighetsråd og flere menighetsråd i samme område skriver:

Temaene er relevante, men svært omfattende. Det bør vurderes om noen temaer kan prioriteres tydeligere for å gi større rom for fordypning. Sentrale bibelfortellinger og høytider bør fortsatt ha en tydelig plass i undervisningen.

Forslag til nye punkter

Lura sokn skriver: «Vi ønsker å ha med et punkt om bønn og kristne praksiser.» Helleland menighetsråd skriver: «Livsnære og inkluderende temaer bør få god plass.» NMS og NMSU skriver:

Vi foreslår (...) å legge til følgende punkter under Sentrale temaer og utvalgskriterier:
«Bibeltekster om bønn, fellesskap og andre trospraksiser»
«kjennskap til profetiske bibeltekster som sjanger, og deres betydning i samtiden, og fortsatt i dag.»

Endrings- og kuttforslag

Flere høringsinstanser kommenterer kulepunktet «Eksempler på tekster som er utfordrende å oversette til norsk og samiske språk». Høyland menighetsråd, Høyland sokn, Sandnes skriver:

Hva menes med kulepunktet: "Eksempler på tekster som er utfordrende å oversette til norsk og samiske språk"?

Storfjorden Kyrkjelege Fellesråd reagerer på det samme kulepunktet og skriver:

Viss «tekster som er utfordrende å oversette til norsk(e) og samiske språk» skal vere eit av punkta så bør det vere fleire eksempeltekstar på temaet og kanskje ei betre forklaring. Er ikkje dette eigentleg ein naturleg del av å tolke og formidle bibeltekstar generelt?

Agder og Telemark bispedømmeråd kommenterer samme kulepunkt og skriver:

De to siste kulepunktene kan strykes.

Kirkerådets vurdering

Ut fra den generelle tilbakemeldingen om omfanget av rammeplanene, er ingen av forslag til tillegg tatt inn. Kirkerådet ser at formuleringen «tekster som er utfordrende å oversette til norsk(e) og samiske språk» oppleves uklar, og denne er tatt ut.

Når det gjelder det siste kulepunktet, som Agder og Telemark foreslår å ta ut, er det dette: «Tekster som kan tematisere samisk livsanskuelse og natursyn». Kirkerådets vurdering er at dette kulepunktet bør vurderes i lys av den generelle vurderingen om det samiske i rammeplanene, som er vurdert i spørsmål 14. Ut fra dette beholdes setningen.

92. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Kirkens kultur og tradisjon»

For teoretisk

Noen høringssvar fra lokalkirken mener erfaringsmålene er for teoretiske. Bogn kyrkjelege fellesråd skriver: «Målgruppen er stor, og noen av punktene vil sannsynligvis i utgangspunktet fremtre som teoretisk og uaktuelt for mange i gruppen.» Bamble og Herre menighetsråd: «Er for teologer og spesielt interesserte, ikke noe som fanger ungdom.» Fitjar sokneråd ved utdanningsutvalet skriver: «For skuleete og ambisiøst». Nannestad menighetsråd skriver:

Flere mål forutsetter forkunnskaper som mange ungdommer ikke nødvendigvis har. Grunnleggende kjennskap til kirkeår, høytider og kristen tradisjon bør styrkes før mer avansert refleksjon.

Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo, skriver:

I en tid hvor mange ungdommer eksponeres for banal forkynnelse og feilaktige fremstillinger av kristen tro på SoMe, mener fakultetet at kunnskap og kunnskapsoverføring er nødvendig for både den enkelte og fellesskapet, jfr kommentaren om tolkningskompetanse. For å ha tolkningskompetanse trengs kunnskap. En rekke av forslagene, eksempelvis «syng salmer og sanger», handler om «Kristen tro i praksis», men temaet Kirkens kultur og tradisjon dekkes ikke kun av praksiser og erfaringer, men av kunnskapstilegnelse.

Høringsinstansene i Halden viser til setningen «Kunst- og kulturuttrykkene som er i bruk, skal vise at kirken er global, har en lokal forankring, og har et stort mangfold mellom kulturer, konfesjoner og spiritualitetstyper». De skriver: «Når det først kommer et «skal» i teksten, oppleves det som altfor ambisiøst og omfattende.»

Forslag om tillegg

Møre bispedømmeråd skriver: «Møre bispedømme foreslår at Luthers lille katekisme, som ein finn bakerst i salmeboka, vert tatt inn for å løfte luthersk teologi og lære.» KFUK-KFUM Norge foreslår å legge til «samefolkets dag, kvinnedagen, arbeidernes dag og Pride» i oppnevningen av merkedager som ungdom kan inviteres til.

NMS og NMSU foreslår følgende tillegg:

(Ny. Foreslås som linje 1 eller 2) “Lære om hvorfor og hvordan kirkens historie og tradisjon er relevant for vår trosutfoldelse idag.”

(linje 4. Foreslås som linje 2 eller 3) “syng salmer og sanger fra ulike tradisjoner, kulturer og verdensdeler.”

(Ny. Foreslås som linje 1 eller 2) “Reflektere over kirkens rolle som en verdensvid samfunnsaktør og grasrotbevegelse, og kjenne noe av den historiske bakgrunnen for utbredelsen, samt reflektere over hvilken betydning dette kan ha for eget liv og engasjement både lokalt og globalt. “

(...)

(Nytt punkt foreslåes til slutt): «reflektere over hvordan kirkens rolle som grasrotbevegelse har preget dens utbredelse gjennom historien og geografisk, samt hva det har å si i dag i global sammenheng.» ()

Endrings- og kuttforslag

Stavanger bispedømmeråd foreslår å legge til ordet «sentrale» og skriver:

Punkt seks foreslås endret til: “reflektere over kirkens sentrale rolle i markeringen av overgangsriter”.

Oslo bispedømmeråd skriver:

Punktet “delta i feiring/markering av merkedager i kirkeåret” nevner eksempler som ikke nødvendigvis er de mest velegnede for målgruppen, blant annet med tanke på liturgi som brukes.

Asker menighet reagerer på det samme. Gjerdrum og Heni menighetsråd skriver:

Menighetsrådet har et innspill til utvalget av merkedager som trekkes fram under «Kirkens kultur og tradisjon». Vi stiller spørsmål ved om enkelte av dagene som nevnes, er de mest hensiktsmessige å prioritere i møte med ungdom.

Erfaringen er at mange ungdommer, og også mange voksne, har begrenset kjennskap til sentrale deler av kirkeåret, som påskehøytiden og pinse. I et slikt perspektiv fremstår det mindre naturlig å løfte fram dager som Maria budskapsdag og Bots- og bønnedag som sentrale referansepunkter.

Flere reagerer på begrepet «maktkritisk». Skien kirkelige fellesråd skriver: «Vi ønsker at punktet 'bruke maktkritiske tenkemåter for å reflektere over kirkens rolle i samfunnet, historisk og i nåtiden' ble forklart mer inngående.» 18 menighetsråd og fellesråd i Tungenes prosti og Jæren prosti skriver:

Punkt tre foreslås endret til: «Å reflektere over kirkens rolle i samfunnet, historisk og i nåtiden.» Vi mener at ordet maktkritisk er et veldig hardt og negativt ladet ord som ikke er hensiktsmessig å bruke her. Maktkritisk er også et veldig akademisk og krevende ord å forholde seg til.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet viser til setningen «Kunst- og kulturuttrykkene som er i bruk, skal vise at kirken er global, har en lokal forankring, og har et stort mangfold mellom kulturer, konfesjoner og spiritualitetstyper.» Kirkerådets vurdering er at denne setningen ikke er tilstrekkelig spesifikk for aldersgruppen, og er ivarettatt i overordnet del, og at den derfor bør strykes for å gjøre dokumentet kortere.

Når det gjelder innspillet fra Teologisk fakultet er dette et generelt poeng som er svart ut under spørsmål 10 i høringsoppsummeringen.

Når det gjelder forslagene om tillegg, er dette forslag fra noen enkeltstående høringsinstanser. Utfra en bred tilbakemelding om at rammeplanene som helhet er for omfattende, er ingen av forslagene tatt inn.

På bakgrunn av høringsssvarene fra Oslo bispedømmeråd og Gjerdrum og Heni sokn er eksemplene i det nevnte punktet tatt ut, slik at punktet står som: «delta i markering av merkedager i kirkeåret».

Kirkerådet følger også tilbakemeldingen på begrepet «maktkritisk». Det er også rimelig å lese begrepet i lys av de som mener erfaringsmålene innen «Kirkens kultur og tradisjon» er for teoritunge. Kirkerådet har derfor endret punkt tre til «Å reflektere over kirkens rolle i samfunnet, historisk og i nåtiden.» I rammeplanene for unge voksne og voksne er punktet beholdt.

93. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Kristen tro i praksis»

For teoritungt og ambisiøst

Bamble og Herre menighetsråd skriver: «Dette er veldig tunge tema, som ikke engang mange voksne orker å gå inn i, selv om de er troende.» Rissa felles menighetsråd skriver: «Ut fra vår menighetshverdag er denne planen for ambisiøs.» Undervisningsansatte i Kirkelig fellesråd i Trondheim skriver:

Veldig lang liste. Hva skal prioriteres? Gode tema, men omfanget oppleves litt voldsomt. Fint at det poengteres at det finnes andre relevante arenaer for ungdom i demokrati, andre religiøse samlinger og organisasjoner utenfor sin kirke.

Spir lokallag, Kirkelig fellesråd i Trondheim skriver:

Denne delen inneholder mange svært relevante temaer, men illustrerer samtidig rammeplanens utfordring med omfang. Bønn, gudstjeneste, fellesskap, diakoni, misjon, livsmestring, nåde, tilgivelse, forsoning, identitet, psykisk helse, selvbilde, rus, seksualitet, etikk, religionsdialog og demokrati er alle viktige – men en rammeplan blir ikke nødvendigvis bedre av å nevne alt.

Bjørke Menighetsråd skriver:

Temaene er relevante, men svært omfattende.

Det bør vurderes om noen temaer kan prioriteres tydeligere for å gi større rom for fordypning.

Forslag til nye punkter

En rekke høringsinstanser har enkeltstående forslag om å legge til ulike punkter. KFUK-KFUM Norge forslår nytt kulepunkt: «reflektere over hvordan skeive livserfaringer kan forme den enkeltes gudsbilde og tro, samt menighetens gudstjenesteliv». Sandøy sokneråd skriver: «Savner lovsang som virkemiddel under punkt om musikk.» Kolbotn menighetsråd: «Vi savner et punkt om å delta aktivt og være medliturg i kirkens gudstjenesteliv.»

Endrings- og kuttforslag

Oslo bispedømmeråd skriver:

Det kan være utfordrende å få til dialogiske samtaler med ungdommer fra andre religioner og livssyn. Ambisjonen om religionsdialog er positiv, men forutsetningene for å legge til rette for dette er ikke nødvendigvis til stede i alle lokalsamfunn.

Asker menighet skriver:

De tre siste kulepunktene som spesielt interessante.

Det er fint at dette trekkes frem, men vi kjenner også på en følelse av maktesløshet ovenfor dem. Det er ikke alltid så lett å komme i kontakt med andre ungdommer som tilhører andre religioner og livssyn fra kirkens ståsted. Dette er et mål som passer inn i skolen, og hos oss er i hvert fall skolene gode på dette. Gjennom bispevisitaser åpner ofte denne døren seg, men den lukkes ganske fort igjen når visitasen er over. Når det gjelder å få ungdom til å stille som kandidater til ulike demokratiske arenaer, så er ikke det heller noe av det letteste vi jobber med, men bra dette står her slik at vi ikke glemmer det.

Ungdom i denne alderen erfarer vi shopper mer de tilbudene som de liker og har interesse for, så også bra at det står at vi kan legge til rette for at ungdom kan delta i ungdomsarbeid i andre menigheter eller i organisasjoner. Det ser vi at skjer, så er det ikke alle ungdommer som vet hvilken kirke de hører til i. De velger den kirken som kanskje foreldrene har et forhold til, den som de selv synes ser fin ut eller der hvor de selv er døpt, der hvor vennene deres går, der hvor de har hørt at det er bra ungdomsmiljø eller kirken som de selv føler ligger nærmest der de bor selv om de hører til i en annen kirke egentlig.

Kirkerådets vurdering

Når det gjelder forslagene om tillegg, er dette forslag fra noen enkeltstående høringsinstanser. Utfra en bred tilbakemelding om at rammeplanene som helhet er for omfattende, er ingen av forslagene tatt inn.

Tilbakemeldingene om at listen er for ambisiøs går inn i en generell tilbakemelding om at rammeplanene er for omfattende. Utfra tilbakemeldingen fra Oslo bispedømmeråd og vurdering av hva som er kjernen i kirkens undervisningsoppdrag, er punktet «delta i dialogiske samtaler med ungdommer som tilhører andre religioner og livssyn» tatt ut. Dialog er for øvrig dekket i rammeplan for unge voksne. Når Asker menighet, som er en relativt stor menighet med både kateket og menighetspedagog, opplever at de tre siste punktene i listen skaper maktesløshet, mener Kirkerådet dette er viktig å lytte til. Det kan også stilles spørsmål ved om det å «delta på demokratiske arenaer, slik som medvirkningsmøter, ungdomsutvalg og kirkevalg» er en viktig del av kristen tro i praksis. Utfra den generelle tilbakemelding om at både rammeplanene generelt og listen over erfaringsmål for kristen tro i praksis er for lang, kan det gi mening å ta de tre siste punktene ut. Samtidig er det et punkt om demokrati også i rammeplan for konfirmasjonstiden. Kirkerådets vurdering er at dette punktet bør beholdes i rammeplan for 13-19, men kan tas ut av rammeplan for konfirmasjonstiden.

Med dette er antall kulepunkter om «Kristen tro i praksis» redusert fra 13 til 11. I tillegg er språket strammet opp og flere av punktene gjort kortere, i tråd med generelle tilbakemeldinger om at rammeplanene er for ordrike.

94. Er foresatte og fadderes rolle hensiktsmessig beskrevet etter religiøs myndighetsalder?

Samlet har 122 høringsinstanser svart ja, 7 høringsinstanser har svart nei.

95. Kommentar til foresatte og fadderes rolle etter religiøs myndighetsalder

Godt under halvparten av høringsinstansene har kommentert dette. Mange av de som har kommentert, bekrefter kort det som er foreslått. MF skriver: «Positivt at foreldre fortsettes å inviteres. Gode forslag.» Noen høringsinstanser har generelle kommentarer uten konkrete forslag, blant annet Egersund Menighetsråd: «Etter religiøs myndighetsalder bør ungdommens egen selvstendighet være utgangspunktet.»

Holter menighetsråd skriver:

Planen synes å forutsette høy grad av involvering fra foresatte og faddere.

- Dette samsvarer ikke alltid med situasjonen mange ungdommer lever i.
- Menighetens rolle som selvstendig trosarena bør tydeliggjøres.

Et fåtall høringsinstanser har ulike innspill til justeringer. For eksempel skriver Oslo bispedømmeråd:

Et mulig tillegg her kunne være å ta inn et punkt om eldre ungdom og foresatte, gjerne knyttet til at roller endrer seg i løpet av fasen med løsrivelse, flytting og overgangen til voksenlivet.

Kirkerådets vurdering

Utfra at over 90 % av de aktuelle høringssvarene har bekreftet at foresatte og fadderes rolle er hensiktsmessig beskrevet etter religiøs myndighetsalder, gjøres det ikke justeringer.

96. Innspill til utvalg og omfang av kjernetekster for 13–19 år

Mange hørings svar støtter det som er foreslått, uten videre utdypning. En del høringsinstanser foreslår andre bibeltekster, og i alt er det foreslått nærmere 30 nye tekster. Markus 10,13–16 (Jesus og barna) og Lukas 10,38–42 (Marta og Maria) er begge foreslått seks ganger.

Samtidig mener en del høringsinstanser at listen er for omfattende. Ulstein sokn skriver: «Lista over kjernetekster for denne gruppa er ganske omfattende, særleg med tanke på at mange kyrkjelydar slit med opplegg for denne aldersgruppa.» Kolbotn menighetsråd skriver: «Det er altfor mange tekster dersom dette skal være et utvalg av kjernetekster. Det må konsentreres om det viktigste.» Elverum Kirkelige Fellesråd skriver: «Vi mener det bør være få kjernetekster, og at de er forpliktende. Flere gode eksempeltekster i tillegg.» Ranheim og Charlottenlund menighet skriver: «Vi anbefaler et mindre og tydeligere kjerneutvalg. For ungdom bør det være tid til kritisk refleksjon, motstand, spørsmål og fordypning i tekstene. Dette taler for færre kjernetekster, ikke flere.» Vestby kirkelige fellesråd skriver: «Det hadde vært nok med tekstene på side 1-3.». På side 1-3 står kjernetekstene, så i dette ligger det å kutte listen over eksempeltekster.

Halden menighetsråd og flere andre menighetsråd i samme område skriver:

Slik det fremstår nå, er det et stort avvik mellom antall kjernetekster og et realistisk antall møtepunkter innenfor de ulike målgruppene. Det er fint med veiledende lister med supplerende tekster som kan brukes, men det bør plukkes ut færre kjernetekster. I tillegg til kjernetekstene som tilhører høytidene våre; jul, påske og pinse, er to kjernetekster fra GT og to kjernetekster fra NT for hver målgruppe tilstrekkelig.

Holter menighetsråd og flere andre menighetsråd i samme område skriver:

Konfirmantene har 30 kjernetekster. Ungdomsgruppen 13-19 år har 41 kjernetekster. Utvalget av kjernetekster er omfattende. Det kan stilles spørsmål ved om det er realistisk å arbeide med så mange tekster på en måte som gir fordypning og forståelse. Det bør vurderes om et mindre utvalg av særlig sentrale tekster kunne gitt større mulighet for fordypning.

Kroer, Nordby og Ås menigheter skriver:

Vi mener at fortellingen om Job må ut. Den er for vanskelig å forholde seg til for denne aldersgruppa. Dersom Job beholdes, bør det presiseres at den passer best for de eldste i denne aldersgruppa.

Agder og Telemark bispedømmeråd skriver: «Vi ønsker at Bispemøtet blir utfordret på å ta ansvaret for å lage normative lister for bibeltekster.» Bjørgvin bispedømmeråd og Åsane menighetsråd ønsker det samme.

Kirkerådets vurdering

Tilbakemeldingene om at listen er for omfattende går inn i en samlet tilbakemelding om at rammeplanene og listene er for åpne, og gir for mange alternativer og for få føringer. Dette er en svært tydelig tilbakemelding i høringen. Etter Kirkerådets mening veier dette tyngre enn innspillene om å legge til flere tekster, og forslagene til nye tekster tas derfor ikke inn.

Samtidig har få av høringsinstansene forslag på tekster som bør tas ut. Ett alternativ utfra Holter menighetsråd med flere, er å ha de samme 30 kjernetekstene for ungdom som for konfirmantene.

Ut fra en samlet vurdering av omfanget og forankringen av kjernetekstene, er det felles forslaget for alle rammeplanene å ta eksempellistene ut av rammeplanarbeidet og la dem ligge i Ressursbanken som en tilleggsressurs. Dette vil gjøre at omfanget virker mer overkommelig, og forsterker den normative funksjonen kjernetekstlistene har. Utover dette støtter Kirkerådet Kroer, Nordby og Ås menigheter og tar Jobs bok ut fra kjernetekstlisten.

Til forslaget om at Bispemøtet skal ta ansvar for normative lister for bibeltekster, har Kirkerådet tidligere vedtatt at saken skal til Kirkemøtet. I oppfølgingen av høringen følges dette opp. Samtidig gir de samlede tilbakemeldingene i høringen mulighet til å vurdere om Kirkemøtet skal overlate vedtaket av veiledende lister til Bispemøtet.

97. Innspill til utvalg og omfang av eksempeltekster for 13–19 år

Mange høringsinstanser støtter det som er foreslått, uten videre utdypning.

For omfattende

Hamar bispedømmeråd skriver: «Hamar bispedømmeråd viser til det som tidligere er beskrevet om kjernestoff, bruk av ressursbanken og forholdet bør og skal.» En god del av høringsinstansene at listen er for omfattende. Borg biskop har foreslått en liste på 10 bibeltekster. Nordre Follo kirkelige fellesråd og flere menighetsråd i samme område skriver: «Omfanget er altfor stort.», og Fitjar sokneråd ved utdanningsutvalet at «Lista over eksempeltekstar blir for omfattende». Undervisningsforum i Bærum kirkelig fellesråd skriver: «Vi ser fremdeles ikke poenget med eksempeltekstene.»

Østre Toten kirkelige fellesråd svarer nei på om de har innspill og skriver: «Nei, ikke når de plasseres i ressursbanken som ideer og hjelp til valg av tekster.» Spir lokallag, Kirkelig fellesråd i Trondheim, skriver: «Eksempeltekstene bør være en tydelig ressursbank, gjerne digital og tematisk organisert, som gir ansatte og ungdom mulighet til å velge tekster ut fra aktuelle spørsmål og lokale behov.»

Forslag til nye tekster

En del høringsinstanser foreslår andre bibeltekster. I alt er det foreslått 30-40 nye bibeltekster. Følgende bibeltekster er foreslått tre ganger: Lukas 1,1–4; Johannes 20,31; Matteus 6,9–13; Matteus 7,7–11; Efeserne 1,16–19 og Romerne 8,26.

Kirkerådets vurdering

En av de tydeligste tilbakemeldingene i høringen er at rammeplanene og de veiledende listene har et for stort omfang. Cirka 40 % av høringsinstansene har svart at rammeplanene ikke gir tydelig nok retning. Utover justeringer i hver rammeplan og veiledende liste, framstår det å fjerne eksempeltekstene fra rammeplanene som et av de mest logiske grepene for at materialet som helhet skal få mindre preg av å være en «idébank». På bakgrunn av den brede tilbakemeldingen har Kirkerådet derfor landet på å fjerne listen med eksempeltekster.

98. Er det hensiktsmessig med veiledende lister utformet med inndelingen kjernetekster og eksempeltekster?

Samlet har 97 høringsinstanser svart ja, 27 høringsinstanser har svart nei.

99. Kommentar til utforming av veiledende lister for bibeltekster

En del høringsinstanser kommenterer kort at listene er nyttige. Agder og Telemark bispedømmeråd skriver:

Det er bra at vi som kirke har noen bibeltekster og fortellinger som vi ønsker å løfte frem som ekstra viktige. Vi må ha noen kjernetekster. Det er også bra med eksempeltekster.

En del av høringsinstansene som har kommentert, stiller spørsmål ved behovet for både kjernetekster og eksempeltekster. Fitjar sokneråd ved utdanningsutvalet skriver: «Skjønner ikke poenget med eksempeltekster. Er det ikke nok med kjernetekster. Ei slik eksempel-liste med så mange tekster er ikke til hjelp, då kan me lese sjølv.» Øyer og Tretten kirkelige råd skriver: «Det holder med kjernetekstene.»

Kirkerådets vurdering

Spørsmålet om behov for eksempeltekster berører det overordnede spørsmålet om omfang av lister og alternativer knyttet til rammeplanene. Dette spørsmålet er vurdert tidligere i høringsoppsummeringen, i spørsmål 8 og 21 og under hver av de foregående rammeplanene, og det er konkludert med å ta ut eksempeltekstene av materialet som skal vedtas av Kirkemøtet.

100. Innspill til utvalg og omfang av salmer

Rammeplan for ungdom har felles veiledende lister for salmer med rammeplan for konfirmasjon, og denne listen er derfor også omtalt i spørsmål 79.

For ambisiøst

Kolbotn menighetsråd skriver:

Det bør kuttes ned antall salmer i denne listen da salmeboken og vedlegg er veiledende. Samtidig søker ungdom også ofte andre musikkuttrykk, som for eksempel lovsang, og det må det tas høyde for i tillegg til at det er noen kjernesalmer vi ønsker at de skal ha med seg.

Også andre problematiserer samtidig omfanget av listen. Spir lokallag, Kirkelig fellesråd i Trondheim skriver:

Vi mener listen er for omfattende og gir for liten hjelp til prioritering. Det bør heller angis et realistisk omfang av salmer og sanger ungdom skal få anledning til å bli fortrolige med.

Bjørke Menighetsråd skriver:

Salmeutvalget er bredt og variert. Omfanget kan oppleves stort. Tydeligere prioriteringer ville gjort listen mer oversiktlig.

Lura sokn skriver:

Vi tenker at å legge ved et så lite utvalg av salmer utenfor salmeboken fremstår noe unødvendig. Vi tenker det kan være en ide at denne ikke er med, eller at den betydelig utvides med sanger, gjerne moderne lovsang, og fra ulike tradisjoner.

Østre Toten kirkelige fellesråd skriver:

Vi mener at eksempellisten over salmer hører hjemme i ressursbanken.

Borg biskop foreslår 10 salmer:

Tenn lys, Deilig er jorden, Deg være ære, Dine hender er fulle av blomster, I all sin glans nu stråler solen, Kjærlighet er lysets kilde, Måne og sol, Alltid freidig, La oss vandre i lyset og Herre Gud, ditt dyre navn og ære.

Nye forslag

Høringssvarene inneholder ca 40 ulike salmer. Følgende salmer er foreslått tre eller fire ganger i høringssvarene: Navnet Jesus, Der det nye livet lever, Det hev ei rose sprunge, Gud skapte lyset og livet og meg, Fall til ro, Lean on Me og Pris være Gud.

Kautokeino Kirkelig Fellesråd skriver:

Det må refereres til samiske salmebøker i salmelista eksplisitt, slik at den enkelte medarbeider i hver menighet ikke må ta oppdraget alene med å finne salmer på samisk. Det må være minstekravet i rammeplanen, som et ledd i å virkeliggjøre forsoningsarbeidet som en del av kirkens ordinære arbeid.

Flere etterlyser flere moderne sanger og lovsanger. Kragerø menighetsråd skriver: «Veldig lite som passer for unge mennesker.»

Konkrete kuttforslag

Agder og Telemark bispedømmeråd skriver:

Følgende salmer kan strykes:
23 Hosanna, Davids sønn
33 Det hev ei rose sprunge
105 Shine your light
173 Hill deg Frelser og forsoner
214 Han sto opp før dagen demret
295 Jupmelen gieie / Skaperens stemme
306 Várrečohkain várdán / Høgt oppunder fjellet

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet har på bakgrunn av Kautokeino menighetsråds høringssvar referert eksplisitt til samiske salmebøker i innledningen til veiledende liste over salmer.

Samlet sett viser tilbakemeldingene hvor stort mangfold av salmer, sang og musikk det er i Den norske kirke. Dette gjør det nødvendigvis krevende å skulle fremheve et avgrenset utvalg av salmer. På bakgrunn av høringssvarene er ikke nye salmer tatt inn i salmelisten. Agder og Telemark bispedømmeråd er eneste høringsinstans som foreslår konkrete salmer som skal kuttes. Kirkerådet har vurdert salmene og støtter kutt av disse. Dette vil komme i møte både de generelle høringssvarene om omfanget av rammeplanene og listene, og de spesifikke høringssvarene om at antall salmer for 13-19 bør reduseres. Antall salmer i denne listen reduseres slik fra 44 til 37. I tillegg var to salmer ved en feil oppgitt to ganger, og dermed er det endelige antallet salmer redusert til 35.

101. Innspill til praksisformer

Mange høringsinstanser er fornøyd med praksisformene. Stavanger bispedømmeråd skriver kort og godt: «Vi synes punktene er gode».

Andre peker på at listen er for omfattende. Rissa felles menighetsråd skriver: «I overkant ambisiøst for våre menigheter». Ringsaker menighetsråd skriver: «Fine forslag, men det er veldig omfattende».

En rekke høringsinstanser har innspill til flere praksisformer. Det gjelder blant annet sjelesorg og lovsang (Storfjorden Kyrkjelege Fellesråd), samarbeid med andre organisasjoner (Sandtorg menighetsråd), praksisformer som kombinerer fysisk aktivitet og trosliv (Greverud

menighetsråd), idrett (Undervisningsutvalget for St. Johannes og Varden menigheter), det allmenne skriftemålet og Alphakurs ung (Møre bispedømmeråd), ASK, tegnspråk, lettest materiell, sansetilpassede aktiviteter, pauser og skjerming, digitale deltakelsesformer og inkluderende tur- og leirtilbud (Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke) og «Vern om skaperverket» (Skoklefall menighet). Få eller ingen forslag går igjen hos flere høringsinstanser.

Noen høringsinstanser har overordnede kommentarer om listene. IKO skriver:

IKO mener at funksjonen til lister for praksisformer er svært uklar, og stiller spørsmål ved om det er bruk for disse listene i det hele tatt.

NMS og NMSU skriver:

Generelt stiller vi spørsmålstegn ved denne listen og sammenhengen med erfaringsmålene. Dette kunne med fordel vært knyttet tydeligere sammen.

Kirkerådets vurdering

Det overordnede spørsmålet er om det er behov for lister med praksisformer. Det kan argumenteres for at ansatte og frivillige i lokalkirken kan ha nytte av hvilke salmer og bibeltekster som særlig er ment brukt for ulike aldersgrupper, men at det samme ikke gjelder opplistede praksisformer: Praksisformer må i større grad avgjøres utfra lokale ressurser og kulturelle og praktiske forhold, og de trenger en mer utfyllende beskrivelse i ressursbanken for å være til hjelp for lokalkirken. Videre er det en viktig tilbakemelding i høringen at mer omfattende lister for noen oppfattes som en større forventning om aktivitet, og for andre oppfattes som for uklare føringer. Kirkerådets samlede vurdering er at det er riktig å fjerne listen over praksisformer for at det samlede materialet i rammeplanene og de veiledende listene skal framstå tydeligere.

Rammeplan for unge voksne

102. Overordnede innspill til rammeplan for unge voksne

Tydeligere definisjon av målgruppen unge voksne

18 av høringsinstansene mener at det er nødvendig å definere en tydeligere avgrensning mellom unge voksne og voksne. Et moment i dette er at det er store forskjeller fra for eksempel en 19-åring og en 30-åring. Ålesund kyrkjelege fellesråd skriver: «Litt vanskelig å skjønne hvor skillet går mellom unge voksne og voksne. Vil være veldig forskjellig hos en menighet som har studentliv og en menighet som ikke har studenter.» KFUK-KFUM skriver:

Her kommer tydelig frem hva som kjennetegner denne livsfasen. Også mangfoldet i erfaringer kommer godt frem. Det kunne likevel i enda større grad beskrives hvor ulik denne livsfasen er for mange, der noen raskt etablerer nye hjem og fast jobb og inntekt, mens andre i mange år lever i en uavklart situasjon når det gjelder bolig, familie og utdanning/jobb.

Gjerdrum og Heni menighetsråd skriver:

Vi har ikke funnet en tydelig definisjon av aldersspennet for kategorien «unge voksne», noe som gjør det vanskelig å vurdere planens relevans og hensiktsmessighet. Begrepet «unge voksne» brukes ofte om personer helt opp mot 30-årsalderen. Etter vår vurdering er dette et så stort og sammensatt aldersspenn at det blir krevende å omtale

gruppen som én målgruppe med felles behov, livssituasjon og interesser. Forskjellen mellom en person i etableringsfasen etter videregående skole og en person på nærmere 30 år med arbeid, samboer eller egne barn kan være betydelig.

Behov for samarbeid mellom menigheter og organisasjoner

Høringsinstansene gir uttrykk for at det ikke alltid er mange unge voksne som bor på mindre steder og at samarbeid mellom menigheter og med organisasjoner, bør komme sterkere fram i rammeplanen.

Spir - Profesjonsforbundet for prester, diakoner, kateketer og pedagoger skriver:

Det er positivt at rammeplanene løfter ambisjonene for unge voksne-gruppen. Den svært ulike demografien i menighetene gjør likevel at dette punktet ikke blir like aktuelt i alle sokn. Det bør presiseres at målene gjelder der det finnes folk i aldersgruppen, og at tiltak mange steder forutsettes gjennomført i samarbeid mellom flere sokn eller i samarbeid med kirkelige ungdomsorganisasjoner.

Bjordal og Ortnevik sokneråd, Lavik sokneråd, Kyrkjebø sokneråd og Høyanger sokneråd skriver:

Når det gjeld ungdommar og unge voksne tenkjer vi at det er nødvendig å tenkje større geografiske einingar enn soknet. Dette er eit perspektiv som gjerne kunne vore nemnt/omtala i planen.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd skriver:

Det er positivt at rammeplanene løfter ambisjonene for unge voksne-gruppen. Den svært ulike demografien i menighetene i bispedømmet gjør likevel at dette punktet ikke blir like aktuelt i alle sokn. Det bør presiseres at målene gjelder der det finnes folk i aldersgruppen, og at tiltak mange steder forutsettes gjennomført i samarbeid mellom flere sokn eller i samarbeid med kirkelige ungdomsorganisasjoner.

Bjørke, Holter, Nannestad og Stensgård menighetsråd skriver:

Flere av aktivitetene som beskrives i kapitlet forutsetter et relativt stort deltakergrunnlag. For mange mindre menigheter vil det være vanskelig å etablere egne tilbud for unge voksne. Planen bør i større grad anerkjenne at samarbeid på tvers av menigheter og organisasjoner ofte vil være nødvendig for å nå denne målgruppen.

Medvirkning og aktiv deltakelse

NMS og NMSU skriver:

I denne sammenhengen savner vi også en tydeligere vektlegging av kall, tjeneste, frivillig engasjement og den verdensvide kirke. Mange unge voksne søker mening gjennom å bidra til noe større enn seg selv. Kirken har her en unik mulighet til å koble tro, livstolkning, utdanning, yrkesliv, samfunnsansvar og tjeneste sammen. Erfaring med ansvar, fellesskap og konkret deltakelse er ofte viktige arenaer for trosutvikling i denne livsfasen.

Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver:

Rammeplanen bør også synliggjøre at unge voksne med funksjonsnedsettelse har perspektiver og erfaringer som er verdifulle ressurser i kirkens læringsfellesskap. De må

ikke bare omtales som mottakere av tilrettelegging, men som aktive deltakere og medskapere.

Borg bispedømmeråd skriver:

Bispedømmerådet mener at ledertrening og mulighetene for å tjene og bidra som leder i menighetens aktiviteter bør løftes fram også i rammeplanene for unge voksne og voksne, ikke kun i rammeplan for aldersgruppen 13–19 år.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet har forståelse for høringsinstansenes innspill om en tydeligere definisjon av aldersgruppen som utgjør unge voksne, da det kan bidra til prioriteringer og strategisk arbeid lokalt. Kirkerådets vurdering er at det blir utfordrende å legge til et aldersspenn i rammeplanen, da Kirkemøtets vedtak av Plan for kirkelig undervisning og læring Overordnet del, kun omtaler unge voksne som målgruppe for rammeplanen. En eventuell justering bør derfor gjøres av Kirkemøtet. Når det gjelder beskrivelsen av unge voksne i innledningen til rammeplanen, anser Kirkerådet at det kan være behov for å justere første setning og ta inn variasjonen i denne målgruppen som handler om arbeidssituasjon, etablering av familie og småbarnsliv.

De innledende setningene er derfor justert og lyder:

Årene i starten av voksenlivet utfolder seg på mange måter. Den kan preges av oppbrudd og en brytningstid, hvor valgene man tar, kan forme resten av livet. Mange flytter hjemmefra i denne fasen. Studier, yrkesvalg og arbeidsliv kan preges av drømmer, forventninger og tilfeldigheter. Flere etablerer seg med partner og noen stifter familie.

Alle unge voksne skal kjenne på tilhørighet og trygghet i kirkelige fellesskap og få muligheter til å medvirke i å utforme tilbud og aktiviteter i kirkelig undervisning og læring. Kapittel seks i Plan for kirkelig undervisning handler om nettopp dette og derfor vurderer Kirkerådet at det aspektet er ivare tatt i øvrig planverk.

Når det gjelder omtalen av samarbeid på tvers av menigheter og med de kristne barne- og ungdomsorganisasjonene, mener Kirkerådet at det er tilstrekkelig beskrevet under avsnittet “aktiviteter” i rammeplanen.

Kirkerådet vurderer at innspillene som handler om kall, frivillig tjeneste og lederskap i rammeplanen kan tydeliggjøres ytterligere og vil justere erfaringsmålene under Kristen tro i praksis som handler om dette. Det som før var to erfaringsmål, er nå slått sammen til ett og justert til følgende:

oppdage og bruke evner, interesser for Gud i menighet og samfunn, og reflektere over kall til frivillig engasjement.

Selv om ingen høringsinstanser har kommentert setningen “Gud gir vekst til troen”, har Kirkerådet vurdert den og kommet til at den kan strykes. Setningen står ikke nødvendig sammenheng med den øvrige teksten. Den strykes for å bidra til å gjøre rammeplanene kortere og strammere i språket.

103. Innspill på rammeplanens innledning

Mange hørings svar er positive til innledningen og mener at den gir en god beskrivelse av unges livssituasjon og utfordringer. Helleland menighetsråd skriver: «Rammeplanen oppleves som åpen og relevant for målgruppen.» Melhus kirkelige fellesråd skriver: «Mye fint og sant om fellesskapets betydning i denne delen av livet. Viktig at det fremheves i større grad enn potensielle læringsmål.» Lørenskog kirkelige fellesråd skriver:

Favorittinnledningen. Gjennomarbeidet innledning. Den gir et tydelig bilde av hva kirkelig undervisning og læring for unge voksne skal være: Et sted for tilhørighet, fordypning, modning og engasjement.

Asker menighetsråd skriver:

Veldig spennende at Unge voksne har fått god plass i Plan for kirkelig undervisning og læring. Dette er et arbeid vi brenner for, og som det er veldig bra at blir løftet frem. Vi synes rammeplanen her er god på å gjøre oss bevisste på alt arbeidet vi gjør for denne aldersgruppen uten egentlig å gjøre noe som helst, og det er veldig bra. Bare gjennom å legge til rette for at ressurser for denne aldersgruppen er tilgjengelig, så gjør vi noe.

Tydeligere mangfoldsbeskrivelse i rammeplanen

I likhet med spørsmål 102 om overordnede innspill til rammeplanen, fremgår det også her at flere av høringsinstansene er opptatt av at innledningen bør tydeliggjøre mangfoldet i denne målgruppen.

Egersund menighetsråd skriver:

Innledningen bør tydeliggjøre unge voksnes livssituasjon som en overgangsfase preget av valg, identitet, relasjoner og tilhørighet.

Ranheim og Charlottenlund menighet og Spir lokallag Trondheim skriver:

Innledningen beskriver relevante erfaringer knyttet til oppbrudd, studier, yrkesvalg, etablering og nye fellesskap. Samtidig kan denne beskrivelsen bli for normativ og lineær. Ikke alle unge voksne flytter hjemmefra, studerer eller går inn i en etableringsfase på samme tidspunkt.

Vi anbefaler derfor at målgruppen beskrives med større vekt på mangfoldige livsløp.

Omtale av dåp og opplæring til dåp

Rissa felles menighetsråd skriver:

Vi mener det er behov for at det utvikles en egen plan for unge voksne og voksne som søker tilhørighet eller dåp i voksen alder. Vi opplever at folk søker kristen tro, men vet ikke riktig hvordan vi skal hjelpe dem på veien. Dette er gjerne folk som verken er døpt eller konfirmert, og dermed har ganske liten kjennskap til evangeliet og lite kunnskap om troen og livet i Guds nåde.

Oslo bispedømmeråd skriver:

Det er fint at innledningen anerkjenner at målgruppen ikke nødvendigvis har noen erfaring med kristen tro fra tidligere. Hvordan kan kirkelig undervisning for unge voksne også treffe dem som er døpt, men ikke har engasjert seg i kirken eller kristen tro? Hva tilbyr vi ikke-døpte som er nysgjerrige på tro og dåp?

Frimodig kirke skriver:

Innledningen til planen bør rette oppmerksomhet mot unge voksne som har liten eller ingen erfaring fra systematisk undervisning og læring i kirken. Dette kan bli en økende gruppe fordi en lavere andel av barn blir døpt, og derfor kanskje heller ikke deltar i kirkelig undervisning og læring i barndommen. Dersom de senere i livet begynner å søke til kirken og kanskje lar seg døpe, er det viktig at disse blir ivaretatt på en god måte gjennom arbeidet med kirkelig undervisning og læring. Dette kan løses lignende som det

er gjort i rammeplan for 13-19 år med å tilføye en setning om dette: «det kan være et eget opplegg for undervisning og læring for dem ikke er døpt, men søker dåp.»

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet er glad for at rammeplanen for unge voksne kan legge til rette for en bevisstgjøring om- og følgelig ressursbruk på denne målgruppen lokalt. Når det gjelder innspill på en tydeligere mangfoldsbeskrivelse av målgruppen, vises det til vurderingen på spørsmål 102 og justerte setninger i innledningen. Innspillene om unge voksne som er nysgjerrige på kristen tro og eventuelt ønsker dåp, er i tråd med Plan for kirkelig undervisning og læring Overordnet del, som beskriver at “mennesker som er døpt eller søker dåp skal få lære om og bli styrket i den kristen tro”. Kirkerådet vurderer Frimodig kirkes forslag om å ta likelydende setning som i rammeplan for 13-19 år, som konstruktiv og tar inn «det kan være et eget opplegg for undervisning og læring for dem som ikke er døpt, men søker dåp» i innledningen under overskriften aktiviteter.

104. Er aktivitetene relevante og fleksible nok for målgruppen?

Samlet har 122 høringsinstanser svart ja, 1 høringsinstans har svart nei.

105. Kommentar til aktivitetene for unge voksne

Høringsinstansene er samstemte i at aktivitetene for unge voksne er relevante og fleksible nok. Kommentarene dreier seg om i hovedsak om fleksibilitet, samarbeid og medvirkning. Samarbeid og medvirkning er vurdert og besvart under spørsmålet om overordnede innspill til rammeplanen. De andre innspillene vil i korthet gjøres rede for.

Rjukan menighetsråd skriver:

Aktivitetene er relevante, men vi vil igjen understreke at fleksible kultur- og musikkarrangementer (som konserter, kor og festivaler) er blant de aller viktigste lavterskeltilbudene. For unge voksne er det avgjørende at kirken kan være en kulturell og sosial møteplass hvor man kan delta uformelt, uten å kjenne press på trosutøvelse.

Klepp sokneråd skriver:

Denne delen tar på alvor opplegg som allerede er i gang i mange menigheter. Det er viktig når det er snakk om en aldersgruppe som har tettere timeplan og må prioritere strengere i sine liv enn tidligere.

Skoglefall menighet skriver:

Kan gjerne nevne eksplisitt at «andre menigheter» også kan omfatte økumenisk samarbeid med menigheter utenfor DnK.

Charlottenlund og Ranheim menighet skriver:

Aktivitetene er relevante dersom de forstås som eksempler og ikke som en forventet aktivitetsportefølje. Lokalmenigheten må kunne prioritere ut fra lokale behov, ressurser og eksisterende fellesskap.

Oslo Bispedømme skriver:

Kanskje kan det som gjelder aktiviteter for foreldre/foresatte tydeliggjøres i et eget avsnitt, ettersom dette kommer litt på siden av noen av de andre aktivitetene som

nevnes? Setningen om at “undervisning for denne målgruppen bør sees i sammenheng med aktiviteter for barn”, samt eksempler som foreldremøter og dåpssamtaler kan i så fall tas inn her.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet viser til vurderingen til overordnede innspill til rammeplan for unge voksne. De innledende setningene er justert til:

Årene i starten av voksenlivet utfolder seg på mange måter. Den kan preges av oppbrudd og en brytningstid, hvor valgene man tar, kan forme resten av livet. Mange flytter hjemmefra i denne fasen. Studier, yrkesvalg og arbeidsliv kan preges av drømmer, forventninger og tilfeldigheter. Flere etablerer seg med partner og noen stifter familie.

Da det er flere høringsinstanser som mener at unge voksne ikke bare er studenter, men også kan være småbarnsforeldre, er «foreldremøter og dåpssamtaler» flyttet til setningen om undervisning rettet mot foreldre og en setning om rammeplan for 0-5 år er tatt inn. Setningen er justert til:

Undervisning rettet mot foreldre og foresatte kan skje på foreldremøter, i dåpssamtaler og på babysang og bør ses i sammenheng med rammeplan for 0-5 år og aktiviteter for barn.

For de øvrige innspillene, se vurdering til spørsmålet 103 om innledning og setningen om opplæring til dåp som tas inn under avsnittet aktiviteter, i likhet med rammeplan for 13-19 år.

106. Mener høringsinstansen at rammeplanen treffer unge voksnes livssituasjon og behov?

Samlet har 123 høringsinstanser svart ja, 4 har svart nei.

107. Kommentar til rammeplanen og unge voksnes livssituasjon og behov

Nord-Hålogalands ungdomsråd skriver:

Vi synes det er viktig at det står noe om at aktiviteter må tilpasses litt innenfor hva som er realistisk for unge voksne å kunne delta på i hverdagen, for eksempel tidspunkt man velger å arrangere og at dette vil og kan være forskjellig fra om man er student eller i arbeid.

Rissa felles menighetsråd skriver:

Den treffer ikke helt. Unge voksne i dag har jevnt over liten bibelkunnskap og kjennskap til det kristne budskapet, særlig hvis de ikke har deltatt i arbeid drevet av kristne ungdomsorganisasjoner. Det vil være behov for en mer systematisk opplæring av unge voksne, fordi de ikke har fått inn dette gjennom søndagsskole og grunnskole, slik tilfellet var for tidligere generasjoners unge voksne.

NMS og NMSU skriver:

Ja, i stor grad. Rammeplanen beskriver mange sider ved unge voksnes livssituasjon på en god måte. Samtidig opplever vi at den i større grad beskriver hva unge voksne står i enn hvilken retning kirkens arbeid med unge voksne skal ha.

Nannestad og Holter menighetsråd skriver:

For mange unge voksne er dåp, foreldrerollen og etablering av familie viktige kontaktflater mot kirken. Dette perspektivet kunne vært tydeligere vektlagt i kapitlet, da det for mange er den viktigste inngangen til menighetsfellesskapet i denne livsfasen.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet mener at første setningen i rammeplanen som handler om hvordan aktivitetene tar utgangspunkt i deltakernes egne engasjement, initiativ og behov ivaretar innspillet fra Nord Hålogalands ungdomsråd. Når det gjelder innspillene om dåp, foreldrerollen og systematisk opplæring av unge voksne, se Kirkerådets vurdering i spørsmålene 105 og 103.

108. Er vektleggingen av identitet, tilhørighet og trosutvikling hensiktsmessig?

120 høringsinstanser har svart ja, 1 høringsinstans har svart nei.

109. Kommentaar til vektleggingen av identitet, tilhørighet og trosutvikling

Samisk kirkeråd skriver:

Samisk kirkeråd mener at vektleggingen av identitet, tilhørighet og trosutvikling i hovedsak er hensiktsmessig. Samtidig anbefaler Samisk kirkeråd at planen tydeligere knytter identitet og tilhørighet til samiske erfaringer, språk, sted, familiehistorie og kirkelig fellesskap. For samiske unge voksne kan trosutvikling handle om å finne språk for egen tro, forstå egen historie, bygge tilhørighet og finne sin plass i kirken.

Bønnelista skriver:

Det er viktig å undervise i en "Kristen identitet i Kristus". I denne fasen har mange behov for et nytt fellesskap. Tilbudet og undervisningen som menigheten tilbyr før legge opp til at unge voksne kan modnes i troen.

Meland, Osterfjorden og Lindås sokn skriver:

Vert det for mykje fokus «innover» på seg sjølv og for lite «utover» på andre.

MF skriver:

I denne tiden hvor mange får arbeid og familie, kan det være hensiktsmessig og også tematisere singelliv, det å være enslig, at en del også faller utenfor arbeidsliv.

Rjukan menighetsråd skriver:

For at unge voksne skal kjenne på en reell tilhørighet, er det helt essensielt at kirken fremstår som et genuint fordomsfritt rom. Vi vil understreke at en åpen folkekirke absolutt ikke skiller på kjønn eller legning. Radikal inkludering og aksept er avgjørende for målgruppens identitetsutvikling.

Kirkerådets vurdering

På bakgrunn av at høringsinstansene i stort sett er enstemmig positive til at vektleggingen av identitet, tilhørighet og trosutvikling er ivaretatt i rammeplanen anser Kirkerådet at teksten videreføres. For samisk innhold i planen, se vurderingen knyttet til spørsmål 14. Hva angår å tematisere singelliv, anses det som håndtert under vurderingen av en tydeliggjøring av målgruppen i spørsmålet 102 og justering av de innledende setningene til rammeplanen.

110. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Bibel, tekst og tolkning»

Høringsinstansene er særlig opptatt av erfaringsmålene og hvordan de er utformet i rammeplanen, at livserfaringer bør være avgjørende ved bibellesning og tolkning av bibeltekster, at erfaringsmålene bør være mer spesifikt kristne og mindre religionskontekstuelle og at erfaringsmålene bør fremme handling og samfunnsengasjement.

Erfaringsmålenes form og prioritering

Ranheim og Charlottenlund menigheter i tillegg til Spir lokallag i Trondheim kirkelige fellesråd skriver:

Erfaringsmålene inneholder mange gode elementer, men samlet blir de så omfattende at prioriteringen blir uklar. Vi etterlyser et tydeligere skille mellom grunnleggende mål og muligheter for fordypning.

KFUK-KFUM skriver:

Kulepunktene kan struktureres bedre slik at det blir tydelig hva som er likt/gjentagende fra andre rammeplaner og hva som er unikt for denne rammeplanen. Punktene kan også struktureres slik at ulike former for aktiviteter settes sammen.

Skien kirkelige fellesråd skriver:

I kulepunkt fem stiller vi oss spørrende til hva som menes med 'bibelske ideer'.

Under innspill om erfaringsmål under bibel, tekst og tolkning har mange høringsinstanser flere konkrete endringsforslag. Det blir gjort rede for noen av dem.

Endringsforslagene som flest instanser er enige om er å tone ned den religiøse bibellesningen, knytte bibellesning nærmere til egne livserfaringer, tydeligere prioriteringer i erfaringsmålene, samt å styrke bibelkunnskap og tolkningskompetanse.

Erfaringsmål om flerreligiøs bibellesning

Erfaringsmål 12 i rammeplan for unge voksne er det flere høringsinstanser som har innspill om: «se likheter og ulikheter mellom kristne, jødiske og islamske fortolkninger av fortellinger». Alle sokneråda i Vindafjord kommune skriver:

Ungdom har ikke like mange hyppige møter med bibeltekster som tidligere generasjoner. De møter de sjeldnere i hverdagen. De som arbeider med bibeltekster i kirken opplever ungdom som ikke har møtt de ulike kjernetekstene gjennom oppveksten. Når de da kommer i kirken kan det bli forvirrende å bruke andre tekster enn bibelen. Det vil ikke si at vi skal være ekskluderende, men vi kan peke på bibeltekster som Abraham og Hagar, feks for å vise at det er en felles stamfar for både kristne og muslimer, uten å ta inn tekster/fortellinger fra koranen.

18 menighetsråd og fellesråd i Tungenes prosti og Jæren skriver:

“se likheter og ulikheter mellom kristne, jødiske og islamske fortolkninger av fortellinger.” foreslås tatt bort, da dette oppleves å heller tilhøre skolens oppdrag i KRLE faget.

Bønnelista, Stavanger bispedømme og Spir stiftsstyre i Stavanger foreslår også å ta bort dette erfaringsmålet.

Livserfaringer og bibel

Bjørke, Holter og Nannestad menigheter skriver:

Erfaringsmålene legger stor vekt på refleksjon, drøfting og kritisk analyse. Betydningen av grunnleggende trosopplæring og bibelkunnskap kunne vært tydeligere. Flere av målene framstår som akademisk orienterte.

Egersund menighetsråd er inne på det samme og skriver: «Bibelarbeidet bør være livsnært. Vi anbefaler å unngå formuleringer som gjør dette for skolelikt.» Ganddal menighetsråd skriver:

Punkt 2 på side 20 foreslå endret til: "bruke bibeltekstene til å finne styrke, trøst, utfordringer og håp til eget liv, og dele erfaringer om dette."

Dette er også SPIR stiftsstyret i Stavanger, Stavanger bispedømmeråd og soknene Hesby, Sjernarøy og Talgje, Vår Frelses menighet, Skåre og Haugesund menighet enige i.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet merker seg den generelle tilbakemeldingen om at rammeplanene er for omfattende, noe som også kommenteres spesifikt på dette punktet.

Da det er mange høringsinstanser som mener at erfaringsmålene for bibel, tekst og tolkning er for mange, er det viktig å lytte til dette. Det er en betydelig del av høringsinstansene som foreslår å fjerne erfaringsmål 11: «se likheter og ulikheter mellom kristne, jødiske og islamske fortolkninger av fortellinger». Kirkerådet vurderer argumentasjonen og mengden hørings svar som ønsker dette som gode begrunnelser for å ikke videreføre dette erfaringsmålet. Det er derfor tatt ut av rammeplanen.

Kirkerådet har sett på erfaringsmålet om å bruke bibeltekstene til å finne utfordringer m.m. I tråd med generelle tilbakemeldinger om at rammeplanene er for omfattende, foreslås to punkter om bibeltolkning slått sammen til ett nytt: "la bibeltekster og livserfaringer belyse hverandre, og bruke bibeltekstene til å finne utfordringer, styrke, trøst og håp". Med dette ivaretas mange høringsinstansers respons om at det livsnære og livstolkende perspektivet er viktig. Dette er også i tråd med Plan for kirkelig undervisning og læring Overordnet del.

Kirkerådet støtter Skien kirkelige fellesråds innspill om bibelske ideer. Kirkerådet vurderer at bibelske ideer er det som faktisk står i bibelen og dermed er ivaretatt i det som står før i samme erfaringsmål om evangeliet, bibelfortellinger og bibeltekster. Erfaringsmålet justeres derfor til: «formidle evangeliet, bibelfortellinger og bibeltekster».

Når det gjelder Bjørkes, Holters, Nannestads og Egersunds tilbakemelding om det akademiske og skolelike, mener Kirkerådet at det bør vurderes en reduksjon i antall kulepunkter i «Bibel, tekst og tolkning» for unge voksne utfra denne tilbakemeldingen. Utfra dette foreslås følgende kulepunkter tatt ut:

- reflektere over hvordan valg i bibeloversettelse til norske og samiske språk påvirker vår forståelse av bibeltekstene.
- diskutere Bibelens troverdighet som kilde til historisk kunnskap.

111. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Kirkens kultur og tradisjon»

Hovedmomentene i hørings svarene handler om utforming av erfaringsmålene og forslag på konkrete endringer i erfaringsmålene som preges av et akademisk språk.

Omfang av erfaringsmålene

Spir lokallag, Kirkelig fellesråd i Trondheim, skriver: «Innholdet er relevant, men for omfattende til å fungere som reell prioritering. Vi savner noen tydelige kjernemål.» Ringsaker menighetsråd skriver: «Veldig vidt». Hamar bispedømmeråd skriver: «Hamar bispedømmeråd viser til det som tidligere er beskrevet om kjernestoff, bruk av ressursbanken og forholdet bør og skal.»

Utforming av erfaringsmålene

Det teologiske fakultetet, universitetet i Oslo skriver:

Fra konfirmanttiden og videre lider planens kunnskapsmål i stadig mer av å være innsnevret til kun å handle om bibelfortellinger. Den overser helt kirkens rikholdige tradisjon av tro og tenkning gjennom 2000 år, en tradisjon som også rommer elementer som er av ganske allmenn interesse. Å utvide kunnskapsmålet til å romme mer av denne tradisjonen, er viktig for å nå dem som søker større grad av fordypning i kristendommen, og kan også fungere rekrutterende på sikt til teologistudier eller annen kirkelig utdanning.

Holter, Nannestad og Bjørke menighetsråd skriver:

Flere av målene forutsetter betydelig forkunnskap om kirkehistorie og teologi. Grunnleggende kjennskap til kirkens tro og tradisjoner bør fortsatt ha en sentral plass. Ambisjonsnivået framstår høyt for en gruppe med svært ulik kirkelig bakgrunn.

Forslag til endringer i erfaringsmålene

Riska og Høle sokn skriver:

Punkt 10 foreslås endret til: “delta i økumeniske sammenhenger, og reflektere over ulike trosuttrykk”. Dette får støtte fra flere andre høringsinstanser. Blant annet 18 menighetsråd og fellesråd i Tungenes prosti og Jæren prosti samt Stavanger bispedømmeråd. Høringsinstansene er å endre dette erfaringsmålet fra nåværende ordlyd «delta i økumeniske sammenhenger» til delta i økumeniske sammenhenger, og reflektere over ulike trosuttrykk.

Stavanger bispedømmeråd fremmer forslaget om å legge til et erfaringsmål som er det samme som i rammeplanen for 13-19 år og lyder:

Ett nytt punkt, hentet fra aldersgruppen 13-19, foreslås lagt til også i denne delen av rammeplanen: “reflektere over kirkens sentrale rolle i markeringen av overgangsriter”.

Noen høringsinstanser mener at ordet maktkritisk har en hard ordlyd og akademisk krevende. SPIR stiftsstyre i Stavanger skriver:

Vi mener at ordet maktkritiske er et veldig hardt og negativt ladet ord som ikke er hensiktsmessig å bruke her. Maktkritisk er også et veldig akademisk og krevende ord å forholde seg til.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet erfarer fra ulike kilder at unge voksne søker mer dybde i møte med kirkelig undervisning og læring. Når det gjelder innspill om et større kunnskapsgrunnlag knyttet til allmenn interesse er vurderingen at erfaringsmålene tar høyde for dette i flere av erfaringsmålene som handler om gudstjeneste, liturgi og historien for ulike samfunnsområder. Da det er så mange høringsinstanser som anser at rammeplanene er overveldende og det er mye innhold, skal det mye til å ta inn flere erfaringsmål i denne. Forslaget om å ta inn “reflektere over kirkens sentrale rolle i markeringen av overgangsriter” blir ikke ivaretatt. Kommentarer om

ordet maktkritisk er også fremmet i rammeplan for 13-19 år og der tas de til følge med en justering. Her anses målgruppen for mer moden og dermed videreføres begrepet. Forslaget om å legge til «reflektere over ulike trosuttrykk» i punktet om økumenikk tas til følge, slik at det lyder «delta i økumeniske gudstjenester og arrangementer, og reflektere over ulike trosuttrykk». Det har stor støtte fra høringsinstansene og kan speile en realitet som mange unge voksne befinner seg i, hvor en er døpt i Den norske kirke, men deltar i andre på gudstjeneste i andre sammenhenger som ung voksen.

Kirkerådet foreslår til slutt å komme innvendingene om ambisjonsnivå noe i møte ved å ta ut punktet: «få innblikk i hvordan sentrale filosofiske tradisjoner bygger på kristen tro, og få fordypning i hvordan toneangivende kristne tenkere har bidratt til å forme ideer som preger kirken og samfunnet».

112. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Kristen tro i praksis»

Mange høringsinstanser er positive til innholdet i erfaringsmålene her. Bogn kyrkjelege fellesråd skriver: «Her er det mange gode erfaringsmål». Møre bispedømmeråd skriver: «Vil trekke frem at det er særs positivt at ein løfter frem det allmenne skriftemålet her.» Bønnelista skriver:

Her er det mange gode forslag til erfaringsmål. Vi vil framheve "reflektere av kall til frivillig engasjement i menigheten og kirken". Det kan være positivt å utfordre unge voksne til dette. Også neste punkt "oppdage muligheter til å bruke evner, interesser og nådegaver til tjeneste for Gud i menighet og samfunn, og få opplæring i aktuelle oppgaver" kan det være viktig å utfordre unge voksne på.

LHBT utvalget i Den norske kirke skriver:

Her er setningen «bygge felleskap for alle, der kristne verdier, slik som menneskeverdet og nåden, kommer til uttrykk» veldig bra og langt mer spesifikk enn det under konfirmanntiden – denne er mindre åpen til tolkning – kanskje det kan brukes inn i delen til konfirmantene også.

I likhet med innspillene om bibel, tekst og tolkning og kirkens kultur og tradisjon, er det også her forslag til justering av erfaringsmålene som hører til kristen tro i praksis. IKO skriver:

Punktene «reflektere over kall til frivillig engasjement ...» og «oppdage muligheter til å bruke evner ...» har overlappende poenger og bør flettes sammen. I punktet «vurdere ulike argumenter for og mot Guds eksistens og kristen tro» ligger det en reduksjonistisk idé om hva kristen tro er. Punktet bør vise eksplisitt til den dogmatiske dimensjonen av kristen tro. Kristen tro innebærer mye mer enn bare dogmatikken, og IKO anbefaler derfor at begrepsbruken endres. IKO foreslår at punktet lyder «vurdere ulike argumenter for og mot Guds eksistens og kristendommens trossystem».

Bjørke, Holter og Nannestad menigheter skriver:

Planen legger stor vekt på refleksjon og samfunnsengasjement. Trospraksiser som bønn, bibellesning og fellesskap kunne vært enda tydeligere vektlagt.

Eigerøy menighetsråd, Helleland menighetsråd og Egersund menighetsråd ønsker at setningen «oppgjør med egen synd» med begrunnelsen om at dette kan være utfordrende i en målgruppe hvor identitet, livsvalg og trosutvikling fortsatt er i utvikling. Eigerøy menighetsråd skriver:

En mulig alternativ formulering kan for eksempel være: «Utforske handlinger som kan uttrykke tilgivelse, gjestfrihet, forsoning, ansvar, gavmildhet og andre verdier.»

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet takker for høringsinstansenes innspill om at erfaringsmålene under kristen tro i praksis er treffende og aktuelle for målgruppen unge voksne. Det er et generelt inntrykk fra spørsmålene til denne rammeplanen at erfaringsmålene er svært mange. Kirkerådet vurderer derfor IKOs innspill om å flette sammen to punkt om kall, frivillig engasjement osv som fruktbart viser til vurderingen og det justerte erfaringsmålet under spørsmål 102. Når det gjelder tydeligere vektlegging av trospraksis som bønn og bibellesning, vurderer Kirkerådet at dette er tilstrekkelig ivare tatt i erfaringsmålet som nå lyder «bruke bønn, bibellesning og andre trospraksiser i hverdagen, og dele sine erfaringer fra dette med andre.»

Når det gjelder erfaringsmålet om å vurdere argumenter for og mot Guds eksistens, foreslår Kirkerådet å forkorte det til et språklig minimum: “vurdere argumenter for og mot Guds eksistens”

Synd tematiseres direkte i to erfaringsmål og indirekte i ett av dem. I det ene erfaringsmålet er synd beskrevet som et sentralt kristent begrep og i det andre som en handling å utforske. Under det tredje erfaringsmålet står det at deltakeren skal «få kunnskap om hva sjelesorg og skriftemål er, og hvordan man kan bruke det». I innledningen til liturgien for enkeltskriftemål, står det at forutfor skriftemål er det vanlig med en sjelesørgerisk samtale. I enkeltskriftemålet kan den skriftende bekjenne med egne ord, eller bruke alternativer. Her brukes formuleringer om erkjennelse av synd og ønske om tilgivelse. Det kan derfor argumenteres for at i erfaringsmålet som handler om kunnskap om skriftemål og hvordan man kan bruke det, er tilstrekkelig med tanke på oppgjør med egen synd og at det derfor ikke trenger å gjentas i et annet erfaringsmål. De tre menighetsrådene som foreslår dette, ønsker en alternativ formulering. Kirkerådet vurderer at det er nok å ta ut ordet «oppgjør med egen synd» og dermed blir erfaringsmålet lydende slik: utforske handlinger som kan uttrykke tilgivelse, gjestfrihet, gavmildhet og andre verdier.

113. Innspill til utvalg og omfang av bibeltekster for unge voksne

Høringssvarene viser bred støtte til at kirkeårets tekster skal være et sentralt utgangspunkt for unge voksne. Samtidig er det betydelig uenighet om behovet for en egen tekstliste, hvor omfattende den bør være, og hvordan den skal organiseres.

Mange høringsinstanser vurderer forslaget som godt eller tilstrekkelig. Flere mener likevel at framstillingen er uklar, lite gjennomarbeidet eller vanskelig å bruke lokalt. Det etterlyses særlig tydeligere prioriteringer og en bedre sammenheng mellom kjernetekstene for 13-19 år, kirkeårets tekster og supplerende tekster for unge voksne.

Et gjennomgående syn er at unge voksne ikke bør behandles som én ensartet gruppe. Målgruppen omfatter både personer med liten bibelkunnskap og personer som ønsker fordypning og systematisk bibelstudium.

Synet på en egen tekstliste

Høringssvarene trekker i tre retninger. Noen mener en egen liste er unødvendig. Andre mener en kort og tydelig liste kan være nyttig. En siste gruppe mener dagens utvalg bør utvides og bearbeides. Flere peker på at det er uklart:

- Om tekstene for unge voksne kommer i tillegg til listene for 13-19 år.
- Hva som er forskjellen mellom kjernetekster, eksempeltekster og aktuelle tekster.
- Hvordan kirkeårets tekster og de øvrige listene skal brukes sammen.

Det etterlyses en kortere, bedre redigert og mer oversiktlig framstilling. Enkelte ønsker at Bispemøtet skal få ansvar for å utarbeide normative tekstlister.

Björgvin bispedømeråd skriver:

Ein bør leggja vekt på bruk av tekstane i kyrkjeåret og vi ønsker at bispemøtet blir utfordra til å ta ansvaret for å laga normative lister for bibeltekstar.

Tematisk og livsnær organisering

Det er bred støtte til at tekstene bør knyttes til unge voksnes faktiske livssituasjon. Temaer som særlig framheves, er:

- Tro, tvil, håp og mening
- Identitet, tilhørighet og kjærlighet
- Utdanning, arbeid, flytting og etablering
- Samliv, familie, relasjoner og livsvalg
- Rettferdighet, forsoning og skaperverk
- Gudstjeneste, dåp, nattverd og kirkelige handlinger

Flere anbefaler en tematisk oversikt for livslang læring, der samme bibeltekst kan brukes i ulike livsfaser med forskjellige spørsmål og ulik grad av fordypning. Egersund Menighetsråd skriver for eksempel at: «Tekstene bør være livsnære og gi mulighet til fordypning i tro, tvil, identitet, mening og samfunn.» For samiske unge voksne løftes dessuten spørsmål om språk, stedstilhørighet, familiehistorie, fornorskning, samisk kirkeliv og kirkens ansvar.

Ønsker om større bibelsk bredde

Flere mener utvalget bør gi bedre tilgang til Bibelens ulike sjangre og helhet. Det etterlyses blant annet:

- Brevlitteratur, særlig tekster om kristen tro i praksis.
- Salmenes bok, med klage, bønn, håp og menneskelig erfaring.
- Vidsomslitteratur, blant annet Job, Forkynneren og Ordspråkene.
- Fortellinger om den første kristne kirken, inkludert Paulus' misjonsreiser.
- Profetlitteratur og Johannes' åpenbaring.
- Sammenhengende lesning av bibelbøker, ikke bare løsrevne enkelttekster.
- Et tydeligere Jesus-fokus.

Frimodig kirke skriver blant annet:

Tekstutvalget kan utvides til å omfatte Bibelfortellinger fra den første kristne kirke, inkludert Paulus sine misjonsreiser. (...) I tillegg til kirkeårets tekster (og kjernetekstlisten for aldersgruppa 13-19) tilbys muligheter der man leser ulike bibelske bøker mer i sammenheng. Eksempler på bøker som kan være særlig relevante for dette er Jobs bok, Esekiel, Jona, Johannesevangeliet, Romerbrevet, Galaterbrevet, Jakobs brev, 1 Peters

brev og Johannes Åpenbaring. Generelt kan det nok jobbes en del videre med denne listen.

Noen ønsker også bedre sammenheng mellom bibeltekstene og salmene som brukes i undervisning, gudstjenester og aktiviteter, slik at deltakerne opplever gjenkjennelse.

Tilgjengelighet og lokal gjennomførbarhet

Det understrekes at ressursene må finnes i lettest språk, tegnspråk, ASK-format og andre tilgjengelige formater. Tekstutvalget og veiledningen må kunne tilpasses ulike forutsetninger og funksjonsnivåer.

Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver at

Praksisformene bør suppleres med konkrete eksempler på ASK, tegnspråk, lettest materiell, sansetilpassede aktiviteter, pauser og skjerming og digitale deltakelsesformer.

Flere peker samtidig på avstanden mellom planens ambisjoner og menighetenes faktiske antall møtepunkter, bemanning og frivillige ressurser. Tveit sokn skriver for eksempel:

Planene må ta hensyn til den faktiske ressursituasjonen i menighetene.

Ambisjonene er mange steder større enn det bemanning og frivillighet gir grunnlag for. Et godt planverk hjelper menighetene å prioritere og er mulig å bruke i praksis. Vi savner tydeligere prioriteringer og kortere planer som er enklere å bruke lokalt.

Særskilte merknader

Fortellingen om Susanna i badet skaper spørsmål hos flere. De undrer seg over hvorfor en tekst fra de apokryfe skriftene er tatt med, og peker på at teksten kan være vanskelig å finne i vanlige bibelutgaver. Dersom den beholdes, bør plasseringen og begrunnelsen forklares.

Det framheves også at tekster knyttet til dåp, nattverd, vigsel, gravferd og høytider er viktige fordi unge voksne trosdanning ofte skjer gjennom gudstjenesteliv, kirkelige handlinger og store livsoverganger.

Kirkerådets vurdering

Det innspillene i stor grad handler om når det gjelder bibeltekster for unge voksne, er lokal frihet og fleksibilitet, utforming og prioriteringer. Høringsinstansene har også mange forslag på alternative tekster. Flere påpeker at unge voksne er en mangfoldig gruppe og at en viss bredde i tekster bør speile deres livssituasjoner. Dette er viktig å lytte til.

Den veiledende listen for unge voksne er en eksempeltekstliste og således ikke kjernestoff. Innspillene på dette spørsmålet må ses i sammenheng med de overordnede kommentarene om at det er stort omfang av lister og at dette gjør det vanskelig å se en retning og dermed foreta lokale prioriteringer. Kirkerådet vurderer derfor at denne listen, i likhet med eksempeltekstlistene for de andre aldersgruppene fjernes og utarbeides som en egen ressurs i Ressursbanken. I den ressursen, vil høringsinstansenes innspill tas med i utvalget av tekster. Det vil bidra til et omfang av rammeplaner og lister som samlet sett blir mindre, og dermed mer overkommelige og enkle å bruke.

114. Innspill til utvalg og omfang av eksempeltekster for unge voksne

Høringssvarene er generelt positive til at det finnes eksempeltekster for unge voksne, men flere etterlyser tydeligere struktur, større fleksibilitet og en gjennomtenkt avgrensning av omfanget. Særlig går ønsket om tematisk organisering og lokal tilpasning igjen i flere svar.

Behov for tematisk organisering og ressursbank

Flere høringsinstanser mener eksempeltekstene vil være nyttige dersom de organiseres på en oversiktlig måte. Spir lokallag og Ranheim og Charlottenlund menighet understreker at tekstene bør være «en lett tilgjengelig ressursbank, gjerne tematisk», og at det må kommuniseres tydelig at tekstene er «forslag og ikke et forventet pensum».

Samisk kirkeråd fremhever også at tekstene «bør organiseres etter temaer som gjør dem enkle å bruke i lokalt arbeid» og at de bør knyttes til livstemaer som unge voksne møter.

Ønske om bredde og lokal fleksibilitet

Mange svar understreker behovet for valgfrihet og lokal tilpasning. Egersund menighetsråd mener det «bør være bredde og fleksibilitet», mens Helleland menighetsråd skriver at det «bør være rom for lokale valg og variasjon».

Kritikk av omfang og prioriteringer

Flere høringsinstanser mener materialet fremstår for omfattende eller utydelig prioritert. Vestby kirkelige fellesråd kommenterer at det er «veldig omfattende». Bjørke, Holter og Nannestad menighetsråd mener at

Temaene er relevante, men svært omfattende. Det bør vurderes om noen temaer kan prioriteres tydeligere. Sammenhengen mellom tro, liv og trospraksis kan løftes sterkere fram.

Forholdet til tekstene for 13–19 år

Flere svar knytter unge voksne-materialet til tekstene for aldersgruppen 13–19 år. På spørsmålet «Er det hensiktsmessig med veiledende lister utformet med inndelingen kjernetekster og eksempeltekster?» svarer Bamble kirkelige fellesråd og Bamble og Herre menighetsråd: «Nei, hvis tanken er at tekstene skal være det samme som for gruppen 13–19». Bønnelista mener de foreslåtte tekstene «ser bra ut», men at unge voksne også kan ta utgangspunkt i «kjernetekstlistene for aldersgruppe 13–19, samt kirkeårets tekster». Borg bispedømmeråd støtter en slik løsning og beskriver dette som «et egnet utgangspunkt».

Kritikk av tekstutvalget

Noen høringsinstanser mener utvalget virker tilfeldig. NMS og NMSU skriver:

Det oppleves rart at det er foreslått en håndfull tekster i tillegg til tekstene for 13-19, og disse oppleves som tilfeldige. Vi foreslår at en velger å enten gjøre som for tekst-forslagene for voksne, eller jobber skikkelig med ei utfyllende liste, f.eks. basert på eksempeltekstene til 13-19-åringene.

Teologiske og innholdsmessige innspill

Flere gir konkrete forslag til innhold. Hegra, Stjørdal, Skatval og Lånke menighetsråd ønsker «tydeligere Jesus-fokus». Samisk kirkeråd foreslår temaer som

kall og tjeneste, fellesskap og medansvar, tro og tvil, rettferdighet og forsoning, skaperverk og naturgrunnlag, språk og tilhørighet, dåp og nattverd.

Borg bispedømmeråd mener blant annet at «profetbøkene og i NT brevlitteraturen [er] svakest representert» og bør inkluderes tydeligere.

Tilgjengelighet

Råd for personer med funksjonsnedsettelse har ingen vesentlige innvendinger til tekstutvalget, men understreker at det bør utvikles ressurser i «lettlest språk, tegnspråk, ASK-format og andre tilgjengelige formater».

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet vurderer at det vil styrke lokal frihet og fleksibilitet å fjerne eksempeltekstlisten for unge voksne og heller utarbeide en egen ressurs med tekster som speiler behovene og forslagene som fremmes av høringsinstansene. Det vil gjøre det totale omfanget av rammeplaner og lister mindre og tydeliggjøre retning og prioriteringer. Dette er også i tråd med overordnede innspill. Kirkerådet poengterer at det aldri vil være en hindring for menigheter å bruke kjernetekstlistene på denne målgruppen, i tillegg til kirkeårets tekster, selv om det ikke vil være en egen liste over eksempeltekster for unge voksne.

115. Er det hensiktsmessig med veiledende lister utformet med inndelingen kjernetekster og eksempeltekster?

72 høringsinstanser har svart ja, 32 har svart nei.

116. Kommentar til utforming av veiledende lister for bibeltekster

Høringssvarene viser bred støtte til tanken om veiledende lister med kjernetekster og eksempeltekster, men mange instanser understreker at skillet må være tydelig og meningsfylt. Samtidig etterlyser flere større lokal frihet, klarere prioriteringer og en mer oversiktlig presentasjon.

Støtte til skillet mellom kjernetekster og eksempeltekster

Flere høringsinstanser mener inndelingen kan være nyttig fordi den tydeliggjør hva som er mest sentralt. Vestby kirkelige fellesråd peker på at «det er lettere å velge hva som er sentralt». Råd for personer med funksjonsnedsettelse mener at inndelingen

framstår pedagogisk og hensiktsmessig og gir rom for lokale prioriteringer samtidig som den ivaretar felles innhold.

Borg bispedømmeråd støtter en modell som «sikrer at et knippe av sentrale tekster gjøres kjent for alle i kraft av å være definert som kjernetekster», mens Heradsbygd menighetsråd fremhever at inndelingen kan

synliggjøre hvilke bibeltekster som har en særlig sentral plass i kirkens tro, gudstjenesteliv og tradisjon, samtidig som den gir rom for lokal tilpasning og fleksibilitet.

Ønske om tydeligere prioriteringer

En gjennomgående tilbakemelding er at skillet bare gir mening dersom det innebærer reelle prioriteringer. Spir lokallag i Trondheim og Ranheim og Charlottenlund menighet skriver:

Ja, dersom skillet faktisk innebærer prioritering. Kjernetekstene må være få nok til å gi retning, mens eksempeltekstene må framstå tydelig som en ressursbank.

Bjørke, Holter og Nannestad menighetsråd mener at «tydeligere prioriteringer kunne gjort utvalget mer anvendelig lokalt». Rissa felles menighetsråd støtter prinsippet, men skriver:

Det kan være hensiktsmessig å dele tekstene inn i kjernetekster og eksempeltekster. Men da må det redigeres på en annen måte. Nå er framstillingen ganske kaotisk, særlig for aldersgruppen unge voksne og voksne.

Ønske om større lokal frihet

Flere svar understreker behovet for lokal handlefrihet. For eksempel uttrykker Greverud menighetsråd og Kolbotn menighetsråd et «ønske om større lokal frihet», mens Helleland menighetsråd mener det «bør være rom for større lokal variasjon». Høvik menighetsråd kommenterer kort: «Her kan vi velge selv.» Dette kan tolkes som en bekymring for at listene ikke må oppfattes som for styrende.

Forslag om å fremheve sentrale tekster og ellers vise til kirkeåret

En betydelig gruppe høringsinstanser støtter en enklere modell. Stavanger bispedømmeråd foreslår å «fremheve noen sentrale tekster mens man ellers viser til kirkeårets tekster». Dette synet støttes blant annet av Vår Frelses menighet, Hesby, Sjernarøy og Talgje sokn, Skåre menighetsråd, Bokn kyrkjelege fellesråd, Nedstrand sokn og Førresfjorden. Bønnelista mener også at man kan «sette opp noen sentrale tekster ellers vise til kirkeårets tekster».

Kritikk av todelingen

Noen mener skillet mellom kjernetekster og eksempeltekster er uklart eller lite hensiktsmessig. Egersund menighetsråd mener det for unge voksne kan være bedre å «fremheve sentrale tekster uten å skape et for tydelig skille mellom «kjerne» og «eksempel»». Møre bispedømmeråd etterlyser en tydeligere begrunnelse og mener at «valet av omgrepet eksempeltekstar er lite presist», mens NMS og NMSU mener at «det ikke er hensiktsmessig med to så ufullstendige lister».

Hegra, Stjørdal, Skatval og Lånke menighetsråd skriver: «Det holder med kjernetekster, bruker tilfanget i hele Bibelen som eksempeltekster». Hundvåg menighetsråd stiller seg bak dette, og skriver at «det holder med det som står under kjernetekster».

Ønske om å slå sammen listene

En annen tydelig tendens er ønsket om å samle listene i én oversikt. Norddal Sokneråd, Storfjorden Kyrkjelege Fellesråd, Sunnylven Sokneråd, Sandøy sokneråd, Ålesund kyrkjelege fellesråd og Forum for kirkelig undervisning og læring i Nordre Sunnmøre prosti mener at «tekstene på side 9 og 16 [bør] redigeres sammen til én liste med bibeltekster». Lillehammer kirkelige fellesråd peker på det samme.

De samme høringsinstansene ønsker samtidig «ei betre/større temainndeling», at listen skal være «ein del av rammeplanen og ikkje eit vedlegg» og at «bibeltekstar som brukast i gudstenesta bør vere sentrale her også».

Veiledende lister som støtteverktøy

Noen instanser trekker fram den praktiske nytten av listene. Masfjorden sokn mener at inndelingen «kan være ei god rettesnor for medarbeidarar utan formell utdanning». Ringsaker

menighetsråd understreker at de veiledende listene «bør stå i sammenheng med de andre bibeltekstene for unge voksne».

Kirkerådets vurdering

I de tre spørsmålene om lister over bibeltekster går hovedsakelig det samme igjen. Innspillene handler om lokal valgfrihet, fleksibilitet i møte med målgruppen, uklart oppsett av lister og manglende retning og prioritering. Dette er viktig å lytte til. Denne vurderingen bør ses i sammenheng med vurderingene til spørsmål 113 og 114, i tillegg til de overordnede innspillene om utforming av lister samt mengden tekster som gjør det vanskelig å se retning og gjøre prioriteringer. Kirkerådet vurderer at eksempellisten for unge voksne tas ut og heller utarbeides som egen ressurs. Høringsinstansenes forslag om utvalg av tekster vil tas med inn i dette arbeidet. Når eksempellisten fjernes, vil det føre til et mindre totalomfang av planer og lister som igjen kan støtte opp om lokale prioriteringer og øker brukervennligheten.

117. Innspill til utvalg og omfang av salmer

Høringssvarene berører særlig temaer som lokal valgfrihet, repertoar og kjerneinnhold.

Lokal valgfrihet

Under dette temaet hører også en kritikk av listene. Dette er det innspillet som får mest støtte av ca 15 høringsinstanser. Nordre Follo kirkelige fellesråd, Greverud menighetsråd, Kolbotn menighetsråd skriver: «Denne listen kan bare droppes. Inndeling i tema finnes allerede i salmeboka.» Høvik menighetsråd skriver: «Lokale tradisjoner er viktigst.»

Vestby kirkelige fellesråd skriver:

Hvorfor må man velge ut noen? Vi tenker det er nok med salmeboka. Her vil det være ulike interesser i ulike menigheter. Her er det snakk om geografi og ulike kulturer i ulike kirker. Hvorfor ekskludere noen salmer?

Sykkylven sokneråd, Ålesund kyrkjelege fellesråd, Nordal sokneråd og Storfjorden kyrkjelege fellesråd skriver:

Her vil det vere store regionale, lokale og kulturelle skilnader. Det som for nokon er ein sjølvstendig salme å ha med, vil for andre vere heilt ukjent. Og skal alle ha med «sine» salmar så tenkjer vi at det raskt vil vere slik at heile salmeboka må med i lista.

Rissa felles menighetsråd skriver:

Vi tenker at det er fint med ideer til 102 salmer for unge voksne og voksne. Lista over disse salmene kan selvsagt ikke være styrende for hva vi synger i våre menigheter. Her spiller mange lokale hensyn inn.

Nordby, Kroer og Ås menigheter skriver:

Man kan kjenne på konflikten mellom å skulle velge en salme eller sanger som ikke står i salmeboka, men er mer pedagogisk eller har et musikkuttrykk som fanger i større grad. Dette bør det sies noe om.

Samtidig er det flere høringsinstanser som mener at denne listen er nyttig og at den tematiske inndelingen er konstruktiv. Høringsinstansene har også forslag til annet type repertoar i salmelisten.

Repertoar og kjerneinnhold

Tasta og Vardeneset menighetsråd i Stavanger skriver: «Kan det gis rom for bruk av nyere musikk?» Riska og Høle sokn, SPIR stiftsstyre i Stavanger og Stavanger bispedømmeråd skriver:

Vi opplever det positivt at salmene er delt inn etter tema. Det foregår en samtale om at salmer er en del av vår kulturarv, som er viktig i forhold til nasjonal beredskap. Det er viktig at kirken er bevisst dette, og kobler seg på samtalen. I tillegg til salmer fra salmeboka ønsker vi eksempler på nyere lovsanger.

Bokn kyrkjelege fellesråd og Førresfjorden menighet skriver:

Det er fint at salmeeksemplene er delt opp ut fra tema. Det gjenspeiler høytidene, kasualia og etiske tema på en fin måte.

Målselv og Øverbygd menigheter skriver:

Vi ønsker at det oppfordres til at også andre og nyere sanger og lovsanger, som ikke står i salmeboken, tas med. Gjerne bruk av Spotify eller andre. Fint at konfirmantene også blir introdusert for flere sjangere innen musikk i kirka, da musikksmak også er ulik fra person til person, på samme måte som man lærer med ulike sanser.

Kirkerådets vurdering

Eksempellisten for salmer for unge voksne og voksne inneholder 102 salmer og har et annerledes oppsett enn for de andre aldersgruppene. Innspillene som handler om utvalg, uttrykker at det er positivt med temainndeling. Noen instanser problematiserer at når det først er gjort et utvalg kan dette bli førende for menighetenes arbeid og at en stor bredde av sjangere blir utelatt. Argumentasjonen for lokal valgfrihet og problematisering av eksempellisten og dens utvalg, har størst medhold blant høringsinstansene. Det er ca 11 høringsinstanser som er positive til både liste og inndeling i tematikk. Hvis en skal regne med de 10 instansene som ønsker seg et bredere repertoar og de 9 høringsinstansene som har konkrete endrings- og tilleggforslag, fremstår det med stor tydelighet at den listen som nå foreslås som eksempelliste for unge voksne, fort kan bli en hindring og begrensning i lokalt arbeid med målgruppa. Høringsinstansenes innspill på dette spørsmålet, må ses i sammenheng med de overordnede kommentarene om at det totale omfanget av rammeplaner og lister som overveldende og at det gjør at det blir vanskelig å se retning og gjøre lokale prioriteringer.

Kirkerådets vurdering blir dermed at den veiledende eksempellisten over salmer for unge voksne og voksne fjernes, og heller utarbeides som en ressurs som legges i Ressursbanken. I dette arbeidet vil Kirkerådet ta med seg høringsinstansenes innspill og behov.

118. Innspill til praksisformer

Høringssvarene er gjennomgående positive til listen over praksisformer. Mange beskriver den som en god idé- og ressursbank som kan inspirere menighetene lokalt. Samtidig etterlyses sterkere vekt på lokal tilpasning, unges medvirkning, pedagogisk begrunnelse samt inkludering og samarbeid på tvers av menigheter og organisasjoner. Flere har også konkrete tillegg til listen, av forskjellig tematikk.

Bred støtte til praksisformene som idébank og inspirasjonskilde

Mange høringsinstanser gir uttrykk for at listen er nyttig og inspirerende. Lindås sokn, Meland sokneråd, Osterfjorden sokn, Radøy og Knarvik sokn skriver for eksempel at «Denne lista var veldig bra, kan hjelpe og inspirere kyrkjelyden til nye og bedre samlingsformer.»

Unge voksne må få eie og initiere aktivitetene

Det mest gjennomgående innspillet er at unge voksne selv bør være aktive initiativtakere, planleggere og ledere for praksisformene. Stavanger bispedømmeråd, Tasta og Vardeneset menigheter og SPIR (blant andre) mener at «Det bør komme frem at i denne aldersgruppen kan mange praksisformer initieres av de unge selv», og Bokn kyrkjelege fellesråd skriver at «De må eie aktiviteten selv, kjenne behovet og styre rammene.»

Lokal tilpasning framfor standardisering

Mange understreker at praksisformene må tilpasses lokale forhold, demografi og tilgjengelige ressurser. MF påpeker for eksempel at det er «Viktig å tilpasse lokale forhold og de menneskene som faktisk er der», mens Vestby kirkelige fellesråd viser til at ikke alle menigheter har like mye ressurser: «Det vil mange steder være ressursutfordringer hvis man tenker å gjennomføre alt.»

Praksisformene bør forstås som en ressursbank

Flere ønsker at listen tydeliggjøres som eksempler og muligheter, ikke som krav, og mener at praksisformene best bør forstås som en ressursbank. Dette nevnes blant annet av SPIR og Kirkelig fellesråd i Trondheim: «Praksisformene bør i størst mulig grad presenteres som en ressursbank.»

Behov for tydeligere kobling mellom praksisformer og læring

Flere savner en klarere pedagogisk begrunnelse. Det understrekes også at aktiviteter ikke bare er arrangementer, men arenaer for trosutvikling og læring. SPIR lokallag/Kirkelig fellesråd i Trondheim skriver at «Planen bør dessuten tydeliggjøre den pedagogiske begrunnelsen for praksisformene: Hva kan læres gjennom denne praksisen?»

Større rom for eksistensielle spørsmål, tro og tvil

Flere peker på at unge voksne trenger trygge arenaer for samtale om tro, tvil og livstolkning. Greverud, Nordre Follo og Kolbotn menighetsråd savner for eksempel «praksiser som åpner for å stille de store eksistensielle og trosmessige spørsmålene.»

Inkludering og tilgjengelighet må styrkes

Det etterlyses tydeligere fokus på universell utforming og inkluderende praksisformer. Av Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke. De mener at «Praksisformene bør suppleres med konkrete eksempler på ASK, tegnspråk, lettlest materiell, sansetilpassede aktiviteter, pauser og skjerming og digitale deltakelsesformer.»

Andre understreker at praksisformene ikke må forutsette forkunnskap. «Alle har samme tilhørighet til kirka», skriver Elverum kirkelige fellesråd.

Samarbeid på tvers av menigheter og organisasjoner

Flere foreslår mer samarbeid mellom menigheter, organisasjoner og andre aktører. Bjørke, Holter og Nannestad menighetsråd skriver at «Samarbeid mellom menigheter og organisasjoner er ofte nødvendig for å nå denne målgruppen.» Det pekes særskilt på samarbeid med organisasjoner som Laget, KRIK og misjonsorganisasjoner.

Konkrete forslag til nye praksisformer

Noen høringsinstanser foreslår tillegg, deriblant Alpha og Alpha Ung, bibelkurs og bibelgjennomgang, sorg- og samtalegrupper, bønnegrupper, måltidsfellesskap, pilegrimsvandring, misjonsprosjekter og babysang for unge foreldre. Videre foreslås

ungdomsgudstjenester, menighetsweekend og helgeturer, kulturarrangementer og temakvelder.

Mange understreker betydningen av lavterskel fellesskap. Rissa felles menighetsråd skriver at «Unge voksne setter pris på at det inviteres til et måltid som avslutning på et fellesskap i kirka.»

Kirkerådets vurdering

Det er gledelig at høringsinstansene viser bred støtte til praksisformene for unge voksne og at de kan bidra til inspirasjon. Samtidig er det flere innspill som gjør at det er nødvendig å drøfte hvorvidt listen over anbefalte praksisformer skal videreføres. Flere høringsinstanser uttrykker at unge voksne selv bør initiere og lede aktiviteter og at dette bør ses i sammenheng med en lokal tilpasning og fleksibilitet. Ut fra høringsssvarene, kan det se ut som at flere anser listen over praksisformer som en liste over krav, heller enn anbefalte aktiviteter og dette er det viktig å ta på alvor. Her foreslår noen av høringsinstansene selv at praksisformene bør forstås som en idébank. Kirkerådet vurderer at derfor at det er mest hensiktsmessig å fjerne listen over praksisformer og heller utarbeide en egen ressurs, i likhet med listene over eksempellister over bibeltekster og salmer for de forskjellige aldersgruppene. Dette vil i tillegg redusere totalomfanget og gjøre det mer brukervennlig, samt tydeliggjøre retning og bidra til lokale prioriteringer.

Rammeplan for voksne

119. Overordnede innspill til rammeplan for voksne

Overveiende positive tilbakemeldinger

I høringsinstansenes svar på spørsmål om rammeplanen for voksne er det stor overvekt av positive kommentarer både overordnet og på de konkrete temaene/spørsmålene. Dette bekreftes også av ja/nei-spørsmålene, der den positive svarprosenten på de ulike spørsmålene ligger på mellom 88 og 96% av de avgitte svarene.

Et flertall gir eksplisitt uttrykk for at de er glade for fokuset på livslang læring og at det kommer en rammeplan for voksne. For andre kommer det samme frem «mellom linjene». Bjordal og Ortnevik sokneråd, Lavik sokneråd, Kyrkjebø sokneråd og Høyanger sokneråd skriver: «Vi synest det er bra å bli utfordra på at kyrkjeleg undervisning ikkje berre gjeld barn og unge, men heile livet!» Egersund Menighetsråd skriver: «Vi er positive til at voksne er en egen målgruppe. Det er viktig at planen gir rom for både livstolkning, trosfordypning og praksis.» Indre Østfold kirkelige fellesråd skriver: «Vi vil anerkjenne at undervisningen for voksne sees i sammenheng med aktivitetene for barn. BRA!»

Planen er for omfattende

Om lag en fjerdedel av høringsinstansene mener at planen er for omfattende, og noen gir uttrykk for at dette kan være krevende lokalt, særlig siden det er noe nytt med en plan for voksne. Både her og på senere spørsmål er den en god del høringsinstanser som henviser til en utfordrende ressursituasjon lokalt. Rissa felles menighetsråd skriver:

Med tanke på at det ikke tidligere har vært en rammeplan for voksne, er planen svært ambisiøs. Våre menigheter har aldri hatt en lokal trosopplæringsplan som har omfattet unge voksne og voksne. Det blir et stort løft om vi skal få en lokal plan som favner om alle de tema som foreslås i rammeplanen.

Klemetsrud og Mortensrud sokn skriver:

Vi opplever at forslag til plan er svært innholdsrikt og favner litt for bredt. Det er vanskelig å bruke planen som et styringsverktøy når den sprer seg over så mange emner. Vi kunne tenkt oss en tydeligere prioritering inn mot kristne temaer og bibelkunnskap og forslag til bibelske temaer for voksne.

Tydeliggjøre kjerneinnhold og prioriteringer

Igjen er det en del av høringsinstansene (her om lag en fjerdedel) som savner et tydeligere kjerneinnhold og prioriteringer. Dette synspunktet er omtalt andre steder.

For voksne er det, i tillegg til ulike forslag om hva som bør være kjerneinnhold også et forslag om å prioritere konkrete grupper. Sør-Hålogaland bispedømmeråd og Spir skriver: «Prioriterte tiltak bør være mot dåps- og småbarnsforeldre, eventuelt faddere.»

Voksenlivets mangfoldighet og ulike livsfaser

En del høringsinstanser kommenterer på voksenlivets mangfoldighet og mange ulike faser, og at en plan «for voksne» dermed omfatter mye. Mange påpeker positivt at planen ivaretar dette godt, mens noen ønsker at planen skal omtale dette tydeligere. Dette er også et tema for senere spørsmål.

For lite fokus på de nye

En del høringsinstanser mener planen har for lite fokus på de som er nye i kirken. Oslo bispedømmeråd skriver:

Rammeplanen kan gjerne ha økt oppmerksomhet på gruppen av interesserte som er nye i kirken og nysgjerrige på kristen tro. Det som står under de tre innholdselementene er ikke nødvendigvis egnet til brede invitasjoner for denne målgruppen og språket oppleves "indreirkelig".

Forum for kirkelig undervisning og læring i Nordre Sunnmøre prosti m fl. skriver:

Rammeplanen for voksne er i helhet både for vid fangede og for snever. I hovedsak er planen lagt til rette for en målgruppe som er godt kjent i kirka, i sin tro og er klar for å videreutvikle den mer.

Det at vi skal omfavne alle grupper av voksne inn i vår plan for læring er et viktig signal til oss selv om at det ikke bare er de med barnetro som fortsetter med alderen.

Heradsbygd menighetsråd skriver:

Folkekirken møter mennesker i mange ulike livssituasjoner, enten de kommer til kirken ofte eller sjelden. Rammeplanen bør derfor tydelig fremheve at mennesker hører til i kirkens fellesskap uavhengig av aktivitetsnivå og grad av deltakelse. Tilhørighet må være et grunnleggende perspektiv i møte med voksne.

Behov for mer fokus på tro i hjemmet

Flere nevner spesielt betydningen av tro i hjemmet og at tro i hjemmet bør tydeliggjøres i planen for voksne, også med tanke på voksnes betydning for formidling til barn og barnebarn.

Sunnfjord kyrkjelege fellesråd skriver:

For voksne kan kyrkjeleg undervisning handle om å finne språk for eiga tru, men også om å dele henne med barn og barnebarn. Vi ynskjer at nynorsk blir ivareteke i ressursane

som støttar dette. Det er viktig at foreldre, fadrar og andre vaksne har gode bønner, songar og forteljingar på eit språk dei kjenner seg heime i.

De fire menighetsrådene i Nannestad skriver:

Siden vaksne i stor grad utgjør gruppen av foresatte til barn og unge i menighetens trosopplæring, kunne sammenhengen mellom voksenopplæring og trosformidling i hjemmet vært tydeligere beskrevet. Planen legger store forventninger til hjemmets rolle i de øvrige aldersgruppene, men gir relativt få konkrete føringer for hvordan vaksne kan utrustes til denne oppgaven.

Samarbeid med andre aktører, som menigheter og organisasjoner

Det er en god del av høringsinstanser som ønsker at betydningen av samarbeid mellom menigheter blir tydeliggjort. Svarene knyttet til dette kommer på litt ulike steder, men er flyttet til innspill på innledningen.

Andre innspill

Flere etterspør på ulike måter større fokus på praktisk deltagelse, som samfunnsengasjement, frivillig arbeid, praktiske tjenester og diakoni.

En del forslag kommer fra én eller noen få høringsinstanser, blant annet å styrke fokus på gudstjenesten som læringssted, synliggjøre kirkerommet som ressurs, og å nevne bioteknologi og eutanasi. Én høringsinstans foreslår å utsette behandlingen av rammeplanen for vaksne.

Kirkerådets vurdering

Rammeplanen for vaksne blir i all hovedsak godt mottatt av høringsinstansene, og Kirkerådet vurderer ikke at det er behov for omfattende endringer.

Når det gjelder innspill på at planen er for omfattende, viser Kirkerådet til endringen som er gjort hvor det uttrykkes eksplisitt at det lokale arbeidet skal bruke et utvalg av erfaringsmålene, og at det ikke forventes at man skal gjøre nesten alt. Sammenholdt med alle de positive tilbakemeldingene, mener Kirkerådet ikke det er grunnlag for å gjøre store forkortinger.

Når det gjelder innspill på at planen har for lite fokus på de som er nye i kirken og i kristen tro eller har sjelden kontakt med kirken, mener Kirkerådet at de fleste av erfaringsmålene kan differensieres mellom ulike målgrupper.

Kirkerådet viser til at planen for vaksne har lite fokus på trosformidling til barn og barnebarn. Kirkerådet mener hoveddelen av planen må passe for vaksne i alle livssituasjoner, også dem uten barn og barnebarn. Kirkerådet mener derfor at dette er tilstrekkelig ivarettet, blant annet gjennom punktet «samtale om hvordan man kan være en god forelder/foresatt, samlivspartner, pårørende, besteforelder, dåpsfadder og andre aktuelle roller».

Kirkerådet ser at kognitive kunnskapsformer er vektlagt i forslaget, og foreslår noen mindre justeringer for å lette på dette. «Reflektere og samtale om» er endret til «samtale om». Praktiske oppgaver er lagt til i punktet «engasjere seg i misjonale og diakonale prosjekter og praktiske oppgaver i menigheten eller hos samarbeidspartnere.» «Bruke maktkritiske tenkemåter» er tatt ut av punktet som nå lyder «reflektere over kirkens rolle i samfunnet, historisk og i nåtiden» Det kritiske perspektivet ivaretas i punktet over: «reflektere kritisk over sider ved kirkens historie ...»

120. Innspill på rammeplanens innledning

Mange er positive til rammeplanens innledning. Lørenskog kirkelig fellesråd skriver: «Fremstår ellers som inkluderende, fleksibel og godt tilpasset mangfoldet blant voksne deltakere.» Det er ikke mange innspill med vesentlig innhold på rammeplanens innledning. Noen temaer har imidlertid fokus blant flere:

Samarbeid med andre menigheter, organisasjoner og andre aktører

Det er en del ulike kommentarer og innspill på avsnittet om at undervisning for voksne ofte blir ivarettatt av andre aktører. Flere problematiserer vektleggingen på andre aktører, mens KFUK-KFUM Norge anerkjenner det og NMS og NMSU savner en tydeligere beskrivelse av organisasjonenes rolle.

Skien kirkelige fellesråd skriver:

Vi stiller oss undrende til utsagnet om at kirkelig undervisning og læring for voksne blir ivarettatt av andre aktører og tenker at det er noe passiv tilnærming til vårt oppdrag.

NMS og NMSU skriver:

Rammeplanen er bred og relevant. Vi mener likevel at organisasjoner, som NMS, sin rolle som læringsfellesskap bør beskrives tydeligere. Mye av kirkens livslange læring skjer i misjonsforeninger, bibelgrupper, frivillige fellesskap og internasjonale nettverk. Dette er ikke bare støttefunksjoner for menigheten, men sentrale arenaer for kirkelig undervisning og læring.

KFUK-KFUM Norge skriver:

Her er det forbillig nevnt hvordan dette arbeidet skjer i samarbeid med andre organisasjoner. Beskrivelsene favner mangfold og noen generelle trekk ved voksenlivet.
()

Gjerdrum og Heni menighetsråd skriver:

Vi er usikre på hva som er hensikten med denne formuleringen, og hvilke forventninger den skaper til den enkelte menighet. Slik den står, kan den gi inntrykk av at ansvaret for voksnes trosopplæring i stor grad legges til andre aktører enn menigheten selv. (...) Formuleringen kan oppfattes som at man håper andre aktører ivaretar et område som i utgangspunktet også er en sentral del av menighetens oppdrag. Vi anbefaler derfor at teksten tydeliggjør hvordan ansvaret for voksnes kirkelige undervisning er tenkt fordelt mellom menigheten og eventuelle samarbeidspartnere.

Voksne som ressurs

Flere peker på at planen legger for liten vekt på voksne som en ressurs. Dette påpekes både generelt og spesielt når det gjelder samiske voksne og for personer med funksjonsnedsettelse. Borg bispedømmeråd påpeker at voksne «ikke bare er en 'utgiftspost', men også en 'gevinst' når KUL «utfordre[r] deltakerne til tjeneste, ansvar og å dele kunnskap».

Samisk kirkeråd skriver:

Rammeplanen bør også omtale voksne som ressurspersoner i kirken. Samiske voksne kan bære språk, erfaringer, fortellinger, salmer, bønner, håndverk, lokalhistorie og trospraksiser som er viktige for hele menighetens arbeid med samisk kirkeliv.

Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver:

Rammeplanen bør også synliggjøre at voksne med funksjonsnedsettelse har perspektiver og erfaringer som er verdifulle ressurser i kirkens læringsfellesskap. De må ikke bare omtales som mottakere av tilrettelegging, men som aktive deltakere og medskapere.

Kirkerådets vurdering

Ut fra de ulike tilbakemeldingene på avsnittet om forholdet til ulike samarbeidspartnere, foreslår Kirkerådet å endre avsnittet. Nytt forslag er «Kirkelig undervisning for voksne skjer ofte i samarbeid med andre aktører, slik som lag og foreninger, organisasjoner og nabomenigheter.» Henvisninger til lokal plan strykes.

At voksne (og barn og ungdommer) er en ressurs, er et godt poeng, men Kirkerådet vurderer ikke at det er nødvendig å styrke fokuset på dette i planen, da det allerede ligger innforstått mange steder.

121. Mener høringsinstansen at rammeplanen ivaretar bredden i voksnes livssituasjoner?

109 høringsinstanser har svart ja, 12 høringsinstanser har svart nei.

122. Kommentar til rammeplanens ivaretagelse av voksnes livssituasjoner

I all hovedsak mener høringsinstansene at rammeplanen godt ivaretar voksnes livssituasjoner. Mange mener rammeplanen favner bredt og viser åpenhet for mangfold, men flere peker samtidig på at enkelte voksnes livssituasjoner er for svakt representert. Særlig etterlyses større oppmerksomhet om enslige, barnløse, skilte og voksne utenfor foreldrerollen. Flere fremhever også behovet for fleksibilitet og lokal tilpasning.

Mangfold

En gjennomgående tilbakemelding er at planen bør reflektere det mangfoldet som preger voksnes liv. Møre bispedømmeråd peker på samfunnsutviklingen og mener at «stadig flere lever i einsleg hushold», og at gruppen som lever uten barn bør komme tydeligere fram. Tilsvarende skriver NMS og NMSU at de «savner en tydeligere refleksjon rundt voksnes livssituasjoner utenom foreldrerollen», og viser til at voksne kan være «enslige, ektefeller uten barn, skilte eller eldre».

Bredere forståelse av voksegruppen

Flere høringsinstanser etterlyser også en bredere forståelse av voksegruppen. Kolbotn, Nordre Follo og Greverud menighetsråd understreker at voksne er «en mangefasettert gruppe» som kan være «par, ektepar, foreldre, besteforeldre, oldeforeldre, fraskilt, enke, enslig». Også Bokn kyrkjelege fellesråd og Nedstrand sokn ønsker sterkere vekt på inkludering av enslige, flyktninger, innvandrere og arbeidsinnvandrere.

Samtidig er det flere som mener planen allerede har stor bredde. Ranheim og Charlottenlund menighet og Spir lokallag fremhever at «tabellen over livsnære temaer viser en stor bredde og er nyttig», men minner om at livsfaser ofte overlapper og ikke følger en fast progresjon. Nittedal menighetsråd mener at «planen viser åpenhet for mangfold», mens flere instanser kort vurderer planen som «bred nok».

Noen høringsinstanser foreslår også temaer som kan styrkes i planen. Undervisningsforum i Bærum kirkelig fellesråd spør hvordan «egenverd og psykisk helse» kan inkluderes, mens Hegra, Stjørdal, Skatval og Lånke menighetsråd mener temaene «samliv, gjengifte, seksualitet og likekjønn» bør tas inn.

Gjennomførbarhet

Et annet tydelig tema er omfanget og gjennomførbarheten. Ringsaker menighetsråd mener at det «ikke vil være mulig å ivareta alle voksnes livssituasjoner», og at det vil bli for omfattende. Åsane menighet peker på samme utfordring når de skriver at planen «favner vidt, og som konsekvens oppleves den også veldig omfattende» og spør hvordan den skal realiseres i praksis. Sveio, Valestrand og Førde sokneråd viser til ressursutfordringer og skriver at de «ikke har ressurser nok til å kunne gjennomføre flere av tiltakene».

Kirkerådets vurdering

Samlet sett er hovedinntrykket at rammeplanen oppfattes som bred og inkluderende, men at den i større grad bør synliggjøre mangfoldet av voksnes livssituasjoner, særlig liv utenfor foreldrerollen, samtidig som den må være realistisk å gjennomføre lokalt.

Det viktigste signalet fra høringen synes å være at Kirkerådet ikke nødvendigvis trenger en bredere rammeplan, men en mer synlig inkluderende rammeplan. Mangfoldet blant voksne kan komme tydeligere fram, særlig for dem som lever utenfor foreldrerollen. Kirkerådet vil ivareta dette ved å ikke la «småbarnsforeldre» være det første punktet i listen over livsnære temaer, men forskyve den til linje tre.

Kirkerådets vurdering er at det ikke er behov for å styrke planens henvisninger til ulike livssituasjoner utover dette.

123. Er målet om både dybde og tilgjengelighet i undervisningen hensiktsmessig formulert?

103 høringsinstanser har svart ja, 14 har svart nei.

124. Kommentar til formuleringen av dybde og tilgjengelighet

Høringssvarene viser et tydelig spenn mellom dem som opplever at planen balanserer dybde og tilgjengelighet godt, og dem som mener planen i for stor grad er rettet mot personer som allerede er godt kjent med kirken og kristen tro.

Planen oppleves som for krevende eller rettet mot de allerede engasjerte

Dette er den mest gjennomgående kritikken. Flere høringsinstanser mener planen primært passer for mennesker som allerede har et etablert forhold til kirke og tro. Forum for kirkelig undervisning og læring i Nordre Sunnmøre prosti skriver:

I hovedsak er planen lagt til rette for en målgruppe som er godt kjent i kirka, i sin tro og er klar for å videreutvikle den mer.

Noen mener også at innholdet er unødvendig omfattende eller teologisk avansert. Bamble og Herre menighetsråd skriver at dersom «tanken er at voksne frivillige skal bidra til dette selv, så er planen for teologisk lagt opp.»

Tydeligere lavterskel- og inkluderingsperspektiv

Flere etterlyser sterkere vekt på tilgjengelighet for nye deltakere, søkende og mennesker uten kirkelig bakgrunn. Oslo bispedømmeråd skriver at «Tilgjengelighet og det å være åpen for nye [må] komme enda tydeligere frem.» De peker også på at kirkens rolle i lokalsamfunnet kan synliggjøres bedre. Rjukan menighetsråd understreker betydningen av reelle lavterskeltilbud: «Kirken skal være et sted for kunst, kultur og fellesskap der man er velkommen uavhengig av trosståsted.»

Tydeligere beskrivelse av forholdet mellom dybde og tilgjengelighet

Enkelte svar peker på at formuleringene er uklare. Meland sokneråd skriver at man bør «gjøre meir tydeleg kva for tankar som er lagt til grunn om tilhøvet mellom dybde og tilgjenge», mens Kolbotn menighetsråd skriver: «Dette er uklart formulert.»

Flere mener planen bør beskrive hvordan undervisningen kan fungere både for nybegynnere og for dem som ønsker fordypning. Ranheim og Charlottenlund menighet skriver at «Planen bør imidlertid tydeligere beskrive ulike nivåer av læring – fra første møte med kristen tro til teologisk fordypning.»

Andre mener balansen mellom dybde og tilgjengelighet fungerer godt. Egersund menighetsråd skriver: «Dette er en god balanse. Kirkelig undervisning bør være tilgjengelig uten at den blir overflatisk.»

Kirkerådets vurdering

Høringssvarene viser at planen oppfattes av mange som mest tilpasset personer som allerede er fortrolige med kirke og tro. Videre etterlyses sterkere vekt på lavterskeltilbud, inkludering og kirkens møte med nye deltakere. Samtidig er det flere som mener at planen allerede har funnet en god balanse mellom faglig dybde og bred tilgjengelighet. Kirkerådet vurderer på bakgrunn av dette at det ikke er behov for justeringer.

125. Er aktivitetene relevante og gjennomførbare i lokal sammenheng?

106 høringsinstanser har svart ja, 7 har svart nei.

126. Kommentar til aktiviteter for voksne

Det er bred støtte til at aktivitetene som foreslås er relevante og inspirerende. Samtidig er det et gjennomgående budskap at aktivitetene må forstås som eksempler og muligheter, ikke som forventninger eller krav. Mange peker på at lokale ressurser, bemanning og størrelse vil avgjøre hva som faktisk er gjennomførbart.

Behov for lokal tilpasning

Det klart vanligste synspunktet er at aktivitetene er relevante, men må tilpasses lokale forhold. Stavanger bispedømmeråd skriver at «Aktivitetene er relevante, men det vil variere med den lokale sammenhengen hva som passer.» Dette synspunktet gjentas av flere andre. Noen understreker også betydningen av lokal frihet. Gjerdrum og Heni menighetsråd skriver:

Så lenge planen beholder formuleringer som «kan», opplever vi at den gir nødvendig rom for lokale prioriteringer og tilpasninger.

Ressursmangel og gjennomførbarhet er den største bekymringen. Det dominerende temaet i høringssvarene er at aktivitetsnivået oppfattes som ambisiøst sett opp mot dagens ressurssituasjon. Sykkulven sokneråd skriver at «Omfanget er ambisiøst i ein liten stab på små stader.» Flere er tydelige på at gjennomførbarheten avhenger av bemanning. Kristiansand kirkelige fellesråd peker for eksempel på at «Planene må ta hensyn til den faktiske ressurssituasjonen i menighetene.» Mange understreker at helheten i aktivitetslisten ikke kan forventes gjennomført lokalt. Meland sokneråd skriver:

Ja til at de er gjennomførbare og relevante, men då forstått kvar for seg. Totaliteten av alle tiltak vil vere ugjennomførbart.

Aktivitetene bør være en idébank, ikke krav

Flere beskriver planen som en nyttig inspirasjonskilde så lenge aktivitetene forstås som muligheter. Rissa felles menighetsråd skriver at «Det er fint at mulige aktiviteter nevnes opp, som en idebank», mens Bønnelista skriver: «Det er foreslått mange gode aktiviteter for voksne. Siden planen er en rammeplan er det ikke meningen at en skal rekke over alle disse forslagene.»

Samarbeid mellom menigheter og organisasjoner

Noen mener planen bør legge større vekt på samarbeid fremfor at hver menighet skal utvikle egne tilbud. Ranheim og Charlottenlund menighet skriver:

På voksenfeltet bør det også legges til rette for samarbeid mellom sokn, prostier, organisasjoner og relevante fagmiljøer.

Behov for å nå flere målgrupper

Flere svar løfter frem betydningen av å nå både aktive medlemmer, frivillige og mennesker som står lenger fra kirken. Oslo bispedømmeråd skriver at «Man må jobbe for å nå både de som er aktive i kirken, frivillige og nye i det totale aktivitetstilbudet», mens Asker menighet trekker spesielt frem foreldre: «Det å trekke inn konfirmantforeldre er en suksessfaktor.»

Flere høringsinstanser foreslår tillegg til aktivitetslisten, som tverrgenerasjonelle aktiviteter og treningsgrupper.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet viser til forslaget: «Undervisning for voksne kan skje i (...), for å nevne noe.» Kirkerådet vurderer at aktivitetene oppleves som relevante og gjennomførbare. Kirkerådet vurderer at høringsinnspillene gir samlet sett sterk støtte til aktivitetenes innhold, men et tydelig signal om at planen må utformes med realistiske forventninger til lokal kapasitet. Kirkerådets vurdering at oppramsningen av aktiviteter i rammeplanen fungerer godt som en liste med ideer som kan tilpasses lokale behov, ressurser og målgrupper. Samtidig går betydningen av samarbeid, inkludering og likeverdig tilgjengelighet fram av innledningen og aktivitetsavsnittet.

127. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Bibel, tekst og tolkning»

Høringssvarene viser gjennomgående støtte til temaene og intensjonene i erfaringsmålene, men flere etterlyser tydeligere prioriteringer, klarere læringsmål og en sterkere begrunnelse for hva som er særskilt relevant for voksne. Mange understreker også behovet for lokal tilpasning og fleksibilitet.

Flere instanser mener erfaringsmålene er gode og relevante. Nittedal menighetsråd skriver at «Det er gode og omfattende erfaringsmål», og Stavanger bispedømmeråd stemmer i: «Dette er fint!». Mange fremhever at planutkastet legger til rette for refleksjon, bibelutforskning og fordypning.

Behov for tydeligere læringsmål

Det mest omfattende innspillet kommer fra flere som savner en klarere beskrivelse av hva læringen skal føre fram til. Flere mener erfaringsmålene er for omfattende eller kunne vært enklere strukturert. Kolbotn menighetsråd skriver: «Her kunne man valgt en enklere struktur, trenger ikke så omfattende erfaringsmål». Ranheim og Charlottenlund menighet skriver at de «savner en tydelig formulering av hva slags læring disse skal føre fram mot.» De foreslår et overordnet mål om at voksne skal utvikle

Et selvstendig og reflektert forhold til Bibelen, kunne se bibeltekster i historisk og teologisk sammenheng og kunne bruke Bibelen som ressurs for tro, livstolkning og kritisk refleksjon.

Ønske om mer luthersk profil

Noen høringsinstanser ønsker sterkere vekt på luthersk teologi og bibelsyn. Møre bispedømmeråd ønsker at «Luthers lille katekisme ... vert tatt inn for å løfte luthersk teologi og lære.» Oslo bispedømmeråd foreslår også at temaet evangelisk-luthersk bibelsyn introduseres tidligere i læringsløpet.

Ringsaker menighetsråd spør: "Hvorfor skal kirken legge frem islamske og jødiske fortolkninger av en bibeltekst, det hører ikke hjemme i kirken."

Misjon, Den hellige ånd og globale perspektiver

Flere savner temaer knyttet til misjon, verdensvid kirke og kristent tjenesteansvar. Meland sokneråd skriver at de «Saknar meir om Den Heilage Ande, utrustning, nådegåver, evangelisering og misjon.» NMS og NMSU foreslår blant annet å «utforske hvordan bibeltekster leses og forstås i ulike kirker og kulturer verden over».

Bibel og livstolkning

Flere fremhever betydningen av å knytte bibelarbeidet til menneskers livserfaringer. Egersund menighetsråd skriver at de «støtter bibelarbeid som knytter tekstene til menneskers liv. Det bør være rom for både grunnleggende bibelkunnskap og fordypning.» Det foreslås også nye temaer knyttet til skaperverk, forvalteransvar og ulike måter å lese Bibelen på.

Tilgjengelighet og læringsarenaer

Noen peker på behovet for bredere pedagogiske tilnærminger. Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver at «Bibelformidlingen bør kunne skje gjennom bilde, drama, lyd, taktile virkemidler, symboler og digitale hjelpemidler.» Andre understreker gudstjenestens betydning som læringsarena.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet vurderer at høringsinnspillene gir et tydelig signal om at innholdet i erfaringsmålene i hovedsak oppleves som relevant og godt. Den viktigste utfordringen synes ikke å være temaene som er valgt, men å gjøre målene mer pedagogisk tydelige, lettere å prioritere og klarere forankret i voksnes læring. Kirkerådet viser til at det vil finnes svært mange ulike lokale aktiviteter hvor undervisning og læring inngår, og at det derfor ikke vil være relevant å gjøre for store avgrensinger i rammeplanen. Kirkerådet viser til at rammeplanen er en undervisningsplan og ikke en læreplan, og at forslagene fra Ranheim og Charlottenlund derfor ikke passer inn i denne konteksten.

Kirkerådets vurdering er at de etterspurte temaene, som Den hellige ånd, misjon og luthersk tradisjon, ikke hører direkte med i selve bibelarbeidet, men blir berørt gjennom de tekstene som er i bruk. De vil bli vurdert i relasjon til Kristen tro i praksis og Kirkens kultur og tradisjon. Kirkerådet vurderer samtidig at planen kombinerer bibelkunnskap og teologisk refleksjon med livstolkning, mangfoldige læringsformer og lokal fleksibilitet på en tilfredsstillende måte. Kirkerådet ser ikke at det er rom for å legge til flere temaer.

Kirkerådet viser til overordnet del om bibel, tekst og tolkning og det som står om forholdet til jødedom der. For å forenkle planen og senke det teoretiske nivået, foreslår Kirkerådet å fjerne henvisningen til islam. Punktet foreslås endret til: «se likheter og ulikheter mellom kristne og jødiske bibelfortolkninger».

128. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Kirkens kultur og tradisjon»

Høringssvarene viser gjennomgående støtte til temaområdet og en bred enighet om at kunnskap om kirkens kultur, historie, gudstjenesteliv og tradisjoner er viktig. Samtidig går det igjen flere innspill om behov for tydeligere prioriteringer, enklere struktur og klarere skille mellom hva som er kjerneinnhold og hva som er valgfrie fordypningstemaer.

Mange av høringsinstansene vurderer erfaringsmålene som gode og relevante. Flere understreker at dette er kunnskapsområder som ofte tas for gitt i kirken.

Omfang og prioritering

Det mest gjennomgående innspillet er at innholdet oppleves som svært omfattende. Flere mener at gudstjeneste, liturgi, kirkemusikk, kunst, historie, økumenikk, konfesjonskunnskap og teologihistorie ikke kan behandles som like viktige kjerneområder. Ranheim og Charlottenlund menighet skriver: «Vi anbefaler at det formuleres noen overordnede læringsmål, mens dagens punkter i større grad brukes som eksempler på mulige veier til målene.»

Gudstjeneste, kultur og kirkemusikk som sentrale læringsarenaer

Flere framhever gudstjenesten og kirkens kulturuttrykk som særlig viktige innganger til læring. Egersund menighetsråd skriver at «Kirkeår, gudstjeneste, salmer, liturgi og kirkens historie bør få en naturlig plass». Flere foreslår at deltakelse kommer tydeligere fram. Rjukan menighetsråd understreker kulturens rolle som møteplass: «Kulturarrangementer og kirkemusikk er helt avgjørende brobyggere.»

Verdensvid kirke, misjon og internasjonale perspektiver

Et tydelig tema i flere høringssvar er ønsket om sterkere vekt på kirkens globale dimensjon. NMSU foreslår blant annet å «bli kjent med den verdensvide kirkes historie, mangfold og

nåværende uttrykksformer», og «utforske hvordan internasjonale partnerskap beriker lokalmenighetens liv og læring».

Tilgjengelighet og inkludering

Råd for personer med funksjonsnedsettelse etterlyser sterkere fokus på universell utforming skriver at «Tilgjengeligheten til kirkebygg, kunst, kulturuttrykk og musikalske aktiviteter bør omtales tydeligere.»

Kirkerådets vurdering

Høringsinnspillene gir Kirkerådet grunnlag for å konkludere med at «Kirkens kultur og tradisjon» oppleves som både relevant og viktig. Igjen vil Kirkerådet vise til at rammeplanen har undervisningsmål og ikke læringsmål, i tråd med det pedagogiske grunnlaget som er lagt til grunn helt fra Trosopplæringsutvalgets rapport.

I tråd med generelle innspill om at rammeplanene er for omfattende og at rammeplanen for voksne har for høyt teoretisk nivå, foreslår Kirkerådet å ikke legge til nye punkter, men gjøre noen mindre justeringer. Punktet « bruke maktkritiske tenkemåter for å reflektere over kirkens rolle i samfunnet, historisk og i nåtiden » endres til « reflektere over kirkens rolle i samfunnet, historisk og i nåtiden, og over kirkens verdensvide karakter og oppdrag ». Punktet « få dypere forståelse av kirkens verdensvide karakter og oppdrag, og hvordan en selv og lokalmenigheten hører til her » strykes, men det misjonale perspektivet er ivaretatt i endringen over.

Kirkerådet vurderer at gudstjenesten som læringsarena og læringsinnhold er ivaretatt både i det første punktet under Kirkens kultur og tradisjon og under Kristen tro i praksis.

129. Innspill til erfaringsmålene innenfor «Kristen tro i praksis»

Høringsssvarene er gjennomgående positive til innholdet i erfaringsmålene. Mange beskriver temaene som relevante og praksisnære, men flere etterlyser tydeligere prioriteringer, enklere struktur og en klarere forståelse av hvordan kristen praksis også er en læringsprosess. Det er også flere innspill om frivillighet, misjon, inkludering og trospraksis i hverdagen.

Flere høringsinstanser gir uttrykk for at erfaringsmålene fungerer godt slik de er. Stavanger bispedømmeråd skriver at « Dette fungerer veldig godt », og Rissa felles menighetsråd kommenterer: « Det er mange gode punkter her ». Mange fremhever særlig vektleggingen av bønn, bibellesning, frivillighet og tjeneste som viktige deler av kristen praksis.

Omfang og prioritering

Som i flere andre deler av høringen mener flere at erfaringsmålene er omfattende og kunne vært mer konsentrerte. Kolbotn menighetsråd skriver at « Her kunne man valgt en enklere struktur, trenger ikke så omfattende erfaringsmål ».

Bønn, gudstjeneste og trospraksis

Flere understreker betydningen av grunnleggende trospraksiser. Undervisningsutvalget for St. Johannes og Varden menigheter skriver at de « Savner at bønnefellesskap (!) ikke er tatt med i forbindelse med bibelgrupper », mens Egersund menighetsråd kommenterer: « Bønn, gudstjeneste, nattverd, diakoni, fellesskap og tjeneste bør være sentrale praksisformer. »

Mange støtter målene om deltakelse og engasjement, men noen ønsker samordning av overlappende punkter. IKO skriver: « Punktene ' reflektere over kall til frivillig engasjement ' og ' oppdage muligheter til å bruke evner ' har overlappende poenger og bør flettes sammen. »

NMS og NMSU foreslår samtidig sterkere vekt på å «delta i frivillig tjeneste som arena for trospraksis og læring» og å «engasjere seg i kirkens internasjonale arbeid og globale samarbeidsrelasjoner».

Inkludering og deltakelse

Råd for personer med funksjonsnedsettelse understreker behovet for aktiv medvirkning: «Likeverdig deltakelse må bety aktiv medvirkning.» De etterlyser tydeligere beskrivelser av hvordan voksne med ulike funksjonsnedsettelse kan delta i bønn, gudstjeneste, diakoni, lederoppgaver og frivillig arbeid.

Kirkerådets vurdering

Kirkerådet mener at mange av intensjonene bak forslagene fra høringsinstansene er ivaretatt i planen, og høringsinnspillene gir Kirkerådet grunn til å konkludere med at erfaringsmålene innen «Kristen tro i praksis» har bred legitimitet og støtte. Kirkerådet viser til behovet for bredde og fleksibilitet i rammeplanen, slik at rammeplanen kan fungere som retningsgivende for mange ulike menigheter og aktiviteter.

På bakgrunn av generelle tendenser i svarene foreslår Kirkerådet å forenkle og forkorte erfaringsmålene, blant annet ved å slå sammen punktene om kall til frivillig engasjement og å oppdage og bruke evner, interesser og nådegaver, og ellers med noen språklige innstramminger.

For å styrke den ikke-kognitive dimensjonen av undervisning og læring foreslår Kirkerådet å legge til «praktiske oppgaver»: «engasjere seg i misjonale og diakonale prosjekter og praktiske oppgaver i menigheten eller hos samarbeidspartnere».

130. Mener høringsinstansen at rammeplanen ivaretar livsnære temaer og ulike livsfaser på en god måte?

116 høringsinstanser har svart ja, 5 har svart nei.

131. Kommentar til ivaretagelse av livsnære temaer og ulike livsfaser

Høringssvarene er gjennomgående positive til at rammeplanen løfter fram livsnære temaer og ulike livsfaser. Mange framhever matrisen som en av de mest konkrete og anvendelige delene av voksenplanen. Samtidig etterlyses enkelte tillegg, bedre forklaringer og større oppmerksomhet om livssituasjoner som ikke følger et tradisjonelt livsløp.

Flere høringsinstanser beskriver oversikten som relevant, konkret og nyttig.

Trosopplæringsgruppen for Tromsø kirkelige fellesråd skriver at «Dette er et fint nytt tilskudd til planen», og Haslum menighetsråd kommenterer at det er «Fint formulert og veldig relevante og livsnære temaer». Klepp sokneråd er særlig tydelig. De skriver: «Denne oversikten er midt i blinken: 'Livsnære tema på tvers av innholdselementene.' Den bør beholdes.»

Ønske om tydeligere forklaring og bruk

Noen opplever imidlertid at det er uklart hvordan oversikten skal brukes i praksis. Oslo bispedømmeråd skriver at «Det er litt uklart hvordan matrisen med temaer og livsfaser skal leses/forstås i rammeplankonteksten». Tunsberg bispedømmeråd peker også på at sammenhengen mellom livsfasematrisen og de øvrige delene av planen kan være vanskelig å få oversikt over.

Behov for større mangfold i livssituasjoner

Det mest gjennomgående forbedringsforslaget handler om å synliggjøre flere livssituasjoner og unngå et normativt livsløp. Flere peker på at ikke alle voksne lever i parforhold eller har barn. Oslo bispedømmeråd skriver at «Det er viktig å huske på at ikke alle voksne og eldre har en partner, barn og barnebarn». Flere etterlyser derfor temaer som skilsmisse og samlivsbrudd, enslig liv, barnløshet, aleneforeldreskap, delt foreldreskap og omsorg for eldre foreldre eller partner. For eksempel skriver Norheim menighetsråd: «Småbarnsfasen: å være enslig forelder / å leve med delt foreldreskap». Flere ønsker sterkere vekt på sorg, psykisk helse og relasjoner. Enkelte livstemaer trekkes særskilt fram som underrepresentert. Grimstad menighet skriver for eksempel at de «Savner mer om død og sorg», mens Helleland menighetsråd ønsker at «selvbylde, selvfølelse og psykisk helse, får tydelig plass der det er relevant».

Livslangt kall, tjeneste og samfunnsengasjement

Flere høringsinstanser ønsker at temaer knyttet til kall, frivillig tjeneste, generasjonsfellesskap og internasjonalt engasjement synliggjøres tydeligere gjennom hele voksenlivet. «Vi savner en tydeligere vektlegging av livslangt kall, frivillig tjeneste, generasjonsfellesskap og internasjonalt engasjement», skriver NMSU.

Lokal tilpasning

Samtidig understreker flere at planen ikke kan favne alle livssituasjoner, og at lokal tilpasning fortsatt må være avgjørende. Gjerdrum og Heni menighetsråd skriver: «Det er ikke mulig å lage en uttømmende oversikt over alle livssituasjoner mennesker kan befinne seg i», mens Egersund menighetsråd peker på at «Det bør fortsatt være rom for lokal tilpasning til aktuelle livssituasjoner».

Kirkerådets vurdering

Høringsinstansene mener i all hovedsak at rammeplanen ivaretar livsnære temaer og ulike livsfaser svært godt. Kirkerådet foreslår derfor å videreføre eksisterende struktur. Samtidig peker høringen på behovet for å synliggjøre et større mangfold av livssituasjoner, særlig liv som ikke følger et tradisjonelt familie- og livsløp. Dette er forsøkt ivaretatt ved å flytte raden for småbarnsforeldre ned til rad tre, slik at det ikke er den første som blir lest. Kolonneoverskriften «Tema» endres til «Eksempler på tema». Det foreslås å legge til psykisk helse som tema i raden livskriser og overganger.

132. Innspill til tekstutvalget for voksne

Det er bred støtte for at kirkeårets tekster skal være hovedutgangspunktet for tekstutvalget for voksne, og mange høringsinstanser mener det ikke er nødvendig med en egen, omfattende liste over obligatoriske bibeltekster. Samtidig etterlyser flere tydeligere veiledning, forslag til tematiske tekster og større tilgjengelighet i ulike formater.

Den klart dominerende tilbakemeldingen er støtte til kirkeårets tekster som hovedgrunnlag. Mange framhever at kirkeårets tekster skaper sammenheng mellom undervisning, gudstjenesteliv og trospraksis. Kari Alvsvåg skriver at «Kirkeåret gir oss den beste føringen for tekstutvalg.»

Flere uttrykker også at «hele Bibelen» bør kunne brukes, uten sterkere avgrensninger. Flekkefjord menighetsråd skriver for eksempel at de er «Enig i at det ikke trengs en egen liste. Alle tekster i bibelen er aktuelle.»

Ønske om normative eller anbefalte tekstlister

Et mindretall ønsker tydeligere nasjonale føringer og mener Bispemøtet bør ha ansvar for dette. Agder og Telemark bispedømmeråd «ønsker at bispemøtet blir utfordret på å ta ansvaret for å lage normative lister for bibeltekster», og Åsane menighet skriver at de «ber bispemøtet ta ansvar for dette.»

Andre, for eksempel Tasta og Vardeneset menighetsråd, etterlyser konkrete lister knyttet til livsnære temaer: «Savner at det er en liste med bibeltekster som kan brukes sammen med tabellen for livsnære temaer.»

Behov for fleksibilitet og lokal tilpasning

Mange understreker at voksne utgjør svært ulike målgrupper, og at tekstvalg må kunne tilpasses deltakernes spørsmål, livssituasjon og lokale forhold. Utsira sokn skriver at «Med voksne deltakere må man i større grad tilpasse de ulike gruppene og hva de er ute etter». Ranheim og Charlottenlund menighet mener at «Supplerende tekster bør kunne velges ut fra deltakernes livssituasjon, spørsmål og temaet for undervisningen.»

Uklar struktur og behov for bedre ressurser

Noen få høringssvar mener framstillingen av tekstutvalget er uoversiktlig og etterlyser bedre redigering og konkretisering av anbefalte tekster. Rissa felles menighetsråd mener at «det er behov for et grundigere arbeid og bedre redigering hvis dette skal være til hjelp ute i menighetene».

Flere peker også på behov for tilgjengelige ressurser. Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver at «Det bør utvikles komplementære ressurser i lettest språk, tegnspråk, ASK-format og andre tilgjengelige formater.»

Kirkerådets vurdering

Høringsinnspillene tyder på at Kirkerådet har bred støtte for å la kirkeårets tekster være hovedgrunnlaget for tekstutvalget for voksne. Kirkerådet vurderer at det viktigste hensynet framover ikke bør å være å fastsette flere tekster, men å gjøre ressursene mer anvendelige. Høringen peker særlig på behovet for å balansere nasjonale føringer og lokal frihet, unngå at tekstutvalget oppfattes som et pensum, og tilby bedre veiledning knyttet til livsnære temaer. Dette taler samlet for en modell der kirkeåret danner grunnstrukturen, mens supplerende tekstressurser brukes fleksibelt ut fra lokale behov og læringssituasjoner.

133. Andre innspill til veiledende lister for bibeltekster

Det er relativt få innspill på dette punktet. Høringssvarene viser at de fleste ikke har ytterligere innspill til de veiledende listene for bibeltekster. Samtidig mener flere det er behov for tydeligere struktur, bedre kobling til kirkeåret og en klar forståelse av listene som ressurser fremfor normative krav.

Tydeligere kobling til kirkeåret og gudstjenestelivet

Flere understreker imidlertid at bibeltekstene som brukes i gudstjenestene bør danne hovedgrunnlaget også for undervisningsarbeidet. Ringsaker menighetsråd skriver at «Kirkeårets

bibeltekster bør være gjeldende her». Noen etterspør også en tydeligere avklaring av forholdet mellom de foreslåtte tekstene og kirkeårets pretekster.

Flere advarer mot at omfattende tekstlister kan oppfattes som obligatoriske, selv om de er veiledende. Ranheim og Charlottenlund menighet skriver at «De veiledende listene må kommuniseres tydelig som ressursbank, ikke som et skjult pensum.»

Det anbefales derfor færre prioriteringer i selve rammeplanen og mer omfattende tekstsamlinger som digitale ressurser.

Behov for bedre struktur og redigering

En gjennomgående innvending er at materialet framstår uoversiktlig. Flere påpeker gjentakelser i vedlegget og foreslår en felles tabell som viser tekstenes relevans på tvers av aldersgrupper, temaer og kirkeår. Rissa felles menighetsråd skriver at «Det hele er nokså kaotisk, og bør redigeres på en annen måte.»

Ønske om bredere tematisk mangfold og tilgjengelighet

Enkelte ønsker større bredde i tekstutvalget, blant annet tekster om bønn, tro, tvil, håp, kjærlighet, menneskeverd, fellesskap og disippelskap. Noen etterlyser også sterkere vekt på Salmenes bok, brevlitteraturen og flere tekster fra Det nye testamentet.

Samtidig løftes universell utforming fram som et viktig hensyn. Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver: «Det bør utvikles ressurser som gjør bibeltekstene tilgjengelige gjennom lettest språk, tegnspråk, ASK-format, lyd og andre alternative uttryksformer.»

Kirkerådets vurdering

Kirkerådets vurdering er at høringsinstansene i stor grad støtter koblingen til kirkeåret. Kirkerådet ser at de få svarene på dette spørsmålet skyldes at det er likt forrige spørsmål, og knytter seg til to like tekster i dokumentet med veiledende lister. Ettersom Kirkerådet foreslår å ta ut eksempellistene fra rammeplanene for aldersgruppene 0–19, vil det ikke være behov for to like tekster til rammeplanen for voksne.

Kirkerådet ser at høringsinstansene ønsker seg ressurser til hvordan bibeltekstene til kirkeåret og pretekstene kan inngå i menighetens tenkning omkring undervisning og læring, og merker seg dette til det videre arbeidet etter at rammeplanene er vedtatt.

134. Innspill til utvalg og omfang av salmer

Mange er fornøyd med salmeutvalget, og noen har et par forslag til salmer som bør med i tillegg.

Blant innspillene er det i tillegg ett tema som særlig går igjen: At hele salmeboken er salmeutvalget for voksne og at det derfor ikke er nødvendig med et eget salmeutvalg. Undervisningsutvalget for St. Johannes og Varden menigheter skriver: «Når man er voksen, er hele salmeboken utvalget!» Lillehammer kirkelige fellesråd skriver: «Unødvendig». Sandøy sokneråd skriver:

Burde ikke salmelista for voksne være alle salmene i salmeboka og suppleringssalmer?
Hvorfor står de ellers i salmeboka?
Kanskje hadde det vært mer interessant (men sikkert nærmest umulig) og ha en veldig kort liste med salmer som man tenker at «hele» kirke-Norge bør ha som kjerne? ()

Bjørke Menighetsråd skriver:

Det kan stilles spørsmål ved behovet for et eget salmeutvalg knyttet til voksenkapitlet. I motsetning til barn og unge deltar voksne allerede i kirkens ordinære gudstjeneste- og menighetsliv, hvor salmetradisjonen er godt representert. Det er derfor uklart hvilken funksjon et særskilt salmeutvalg er ment å fylle for denne aldersgruppen. Rart å plukke ut 102 salmer, når det heller burde stått Salmeboken som ressurs.

Noen supplerer dette synspunktet med forslag om at en i tillegg til salmeboken har en veldig kort liste med salmer som man tenker at alle skal kjenne.

Blant de som har forslag til endringer i salmelista er det to generelle synspunkter som går igjen: Det er ganske mange som etterlyser flere nynorske salmer, og en del som mener at lista også bør ha mer moderne salmer. Det er også flere som mener det bør være større dekning av kirkeåret, særlig påske-, faste-, og pinsetid. Følgende salmer er foreslått tre eller fire ganger: 204 Han er oppstanden, 207 Livet vant, 666 Å leva, det er å elska og 588 Vi samles til dåp i din kirke på jord.

Kirkerådets vurdering

Tilbakemeldingen på listen over 102 salmer for unge voksne og voksne må sees i lys av den samlede tilbakemeldingen om at rammeplanene og de veiledende listene som helhet er for omfangsrike og framstår som en «idébank». I møte med barn og unge har kirken en lang og utbredt praksis med å velge ut salmer. Den norske kirke har jevnlig omfattende faglige prosesser med å velge ut salmer til Norsk salmebok. Utover dette har ikke kirken på nasjonalt nivå en praksis for å gjøre et utvalg av salmer for voksne. Utfra den samlede tilbakemeldingen i høringen, foreslås det å ikke gå videre med en egen veiledende liste med salmer for unge voksne og voksne.

135. Innspill til praksisformer

Mange kommenterer at de ikke har noe å tilføye. Ringsaker menighetsråd som skriver: «hele menighetens liv.» Ingen av høringsinstansene har forslag om å stryke noen av de foreslåtte praksisformene, men det er noen forslag om å endre navn som f.eks «Interkulturelt arbeid» istedenfor «Språkcafé» (NMS og NMSU).

Positive kommentarer

Flere har positive kommentarer til de anbefalte praksisformene for voksne. Flekkefjord menighetsråd skriver: «Mange flotte ideer til aktiviteter i menigheten» og Råd for personer med funksjonsnedsettelse i Den norske kirke skriver: «Rådet mener rammeplanene er et betydelig skritt mot en mer inkluderende kirke.»

Rissa felles menighetsråd skriver:

Her er det mange gode ideer, som vi kan ta med inn i vår lokale plan. Vi synes f.eks. at det er en god ide at kirka kan tilby sorggrupper for sorg ved samlivsbrudd.

Rjukan Menighetsråd skriver:

Vi støtter fullt ut at «Kulturarrangementer», «Konserter», «Kor- og musikkgrupper» og «Seniortreff» løftes frem som praksisformer for voksne. For vår menighet er dette selve

kjernen i å drive en åpen folkekirke. Gjennom slike uformelle lavterskeltilbud gjør vi døren bred og porten høy. Det gir oss muligheten til å samle lokalmiljøet, bygge ned fordommer og tilby et trygt og fordomsfritt sted for alle – uten å skille på legning, kjønn eller kirkelig bakgrunn.

Uklar funksjon

Det er imidlertid også noen høringsinstanser som mener at listenes funksjon på litt ulike måter er uklar og at de enten kan kuttes ut eller at det er behov for tydeliggjøring av hvilken status de har. IKO mener at «funksjonen til lister for praksisformer er svært uklar, og stiller spørsmål ved om det er bruk for disse listene i det hele tatt.» Mens Egersund menighet «støtter et bredt spekter av praksisformer, men mener at de bør forstås som uttrykk for kirkens liv og ikke bare som metoder.»

Bjørke menighetsråd skriver:

Videre kan det stilles spørsmål ved sammenhengen mellom enkelte av aktivitetene og kirkelig undervisning og læring. Flere av praksisformene har først og fremst karakter av fellesskapsbygging, kulturarbeid eller sosialt engasjement (leksehjelp, festivaler, 1.maifrokost, hobbyverksted og loppemarked). Dette er viktige deler av menighetens virksomhet, men formålet som undervisnings- og læringsarena kunne i noen tilfeller vært tydeligere beskrevet.

Mens Ranheim og Charlottenlund menighet) m.fl skriver:

Vi ønsker at praksisformene i større grad presenteres som pedagogiske muligheter framfor aktivitetsbestillinger. Menighetene er svært forskjellige når det gjelder størrelse, geografi, ressurser, tradisjon og hvilke møteplasser som faktisk fungerer. Det sentrale bør derfor ikke være hvilken aktivitet menigheten gjennomfører, men hvilken læring aktiviteten legger til rette for. En familiemiddag, gudstjeneste, bibelgruppe, korøvelse, pilegrimsvandring eller samtalekveld kan alle være arenaer for kirkelig undervisning og læring dersom det arbeides bevisst med innhold, erfaring, deltakelse og refleksjon.

Nye praksisformer

Mange kommer med forslag på nye praksisformer som bør med på listen. Nevnes kan Misjonsforening (Osterfjorden sokn), Alphakurs (Møre bispedømmeråd), Tidebønner (Undervisningsutvalget for St. Johannes og Varden menigheter), Åpen kirke/ kapell (Skien kirkelige fellesråd), Pinsefeiring (Skien kirkelige fellesråd), Leir og konferanser (Frimodig kirke), bidra i gjenbruksbutikk (NMSU) og engasjere seg for menighetens misjonsavtale (NMS).

Kirkerådets vurdering

Det er mange gode kommentarer når det gjelder praksisformer for voksne fra høringsinstansene. Men på bakgrunn av de mange innspillene med ønsket om en kortere plan er Kirkerådets vurdering at listen over praksisformer ikke bør vedtas som en del av rammeplanverket, men ligge som en mer dynamisk ressurs i ressursbanken.

